

DrSc. Ján Babiak

**Telocvičná jednota
SOKOL v Petrovci v
Kráľovstve Juhoslávie
(1929 - 1941)**

**Archív Vojvodiny
Nový Sad 2020**

DrSc. Ján Babiak

**TELOCVIČNÁ JEDNOTA
SOKOL V PETROVCI
– V KRÁĽOVSTVE
JUHOŠLÁVIE (1929-1941) –**

Edícia: **Šport a telovýchova**

Prof. Dr. Ján Babiak, DrSc.

**TELOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL V PETROVCI
– V KRÁĽOVSTVE JUHOSLÁVIE (1929-1941)**

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

796/799:061.23(497.113 Bački Petrovac)“1929/1941”

BABIAK, Ján, 1946-

Telocvičná jednota Sokol v Petrovci v Kráľovstve
Juhoslávie: (1929-1941) / Ján Babiak ; [resumé v srbčine Ján
Babiak ; rezumé v angličtine Ľudmila-Jana Dolinaj Babiaková].
– Nový Sad : Archív Vojvodiny, 2021 (Beograd : Službeni
glasnik). – 400 str. ; 21 cm. - (Edícia Šport a telovýchova)

Tiraž 300 . - Sažetak; Summary; - Bibliografija. - Registri.

ISBN 978-86-81930-02-1

a) Теловежбено друштво "Соко" (Бачки Петровац) --
1929-1941

COBISS . SR-ID 37810441

Kniha vyšla s finančnou podporou:

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

ARCHÍV
VOJVODINY,
NOVÝ SAD

ÚRAD PRE
SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

DrSc. Ján Babiak

**TELOCVIČNÁ JEDNOTA
SOKOL V PETROVCI**

– V KRÁĽOVSTVE JUHOSLÁVIE –

(1929-1941)

**Archív Vojvodiny
Nový Sad 2021**

*Venujem petrovským sokolom,
tým zotrvalým zástancom,
aj aktérom sokolského cvičenia,
čo sa svojho slovenského postoju
nevzdali ani vtedy, keď už
sokolským hnutím na týchto
priestoroch hrmelo juhoslovanským
presvedčením, v ktorom sa hociktorá
národná alebo národnostná
hrdosť priam bránila.
Vzdávam im česť už aj preto,
že aj vtedy vedeli do prísne ladených
a centrálnie riadených programov
cvičenia vsunúť aj to naše slovenské
– pieseň a tanec, mravy a hry,
čo nás potom aj ďalej držalo pokope
a ešte viacej pomohlo obstáť
v tých nanajvýš závažných,
aj komplikovaných časoch.*

Autor

*„Z horných pijú žriedel,
v skalných hniezdach sídli,
na sochorcoch, na najvyšších
vystierajú krídla.*

*Jarný vietor zhudie,
po slovenskom lese:*

- Kam letíte krdle jasné?

- Kam nás srdce nesie!...

*Voždy vopred zraky,
voždy vozvých krídla,
aby svaly neochabli,
aj krv nezastydla.*

*Voždy v bratskom cite,
voždy bratsky, svorne:
poletíme, obopneme,
štyri svety hôrne...*

*Štyri svety hôrne,
to Slovanstvo celé.
Mladá miazga šumí
v zavalistom tele.*

*Stará lipa pučí,
omladí sa v kvete,
aby bolo preradostne,
na tom božom svete.
Hej sokoli, bratia,
za vami, za vami!“*

Š. Krčmery

PREDSLOV

Úmysel preskúmať a ozrejmiť problematiku pôsobenia sokolského hnutia na vojvodinských priestoroch, s podrobnejšou analýzou aktivity Slovákov žijúcich na týchto kráľoch, bola dávna túžba autora. To preto, že sokolov, ako zástancov všeslovanského telocvičného hnutia, na juhu Rakúsko-Uhorska, bolo ešte pred prvou svetovou vojnou, aj napriek krutým zákonom, vtedy už maďarizačne zmýšľajúcich vládných kruhov v čierno-žltej monarchii. Sokolská koncepcia boja za slovanskú slobodu v dobe vzrastajúcej germanizácie na severe monarchie, bola priam identická s túžbou vojvodinských Slovákov, v boji proti maďarizácii na juhu. V snahe nájsť spôsoby organizovania v čelení ešte väčšej nástojčivosti pomadžarčiť všetko, čo tu nemaďarské ešte bolo, zjavila sa idea spriahnuť dokopy sokolské snahy Čechov, s emancipačnými chceniami dolnozemských Slovákov, ktorú bolo priam hriech nevyužiť, o to viac, že v tom boji za svoje národné práva bola možnosť spojiť tie snahy aj s tuná dominantným srbským žvlom.

Ale pravé slovenské ostrie toho pôsobenia, by bolo najvýhodnejšie sledovať v slovenskom sokolskom spolku. Taký bol založený, hneď po prvej svetovej vojne v Petrovci. Aj problematiku prejavovania slovenského cítenia v ňom, pre roky 1920-1929, autor prezentoval, ešte v roku 2001 v publikácii *Keď vzlietol sokol petrovský**. Bola to doba celkového slovenského

*Čitateľ asi hneď postaví otázku: Prečo taký rozdiel medzi dvomi knihami na istú tému. Nie je to v obyčaji autora a dôvod je nasledovný: Na jednu z prezentácií prvej knihy o sokoloch autor povolal aj tri petrovské *dušičky* a posadil ich „za vrch stola“. Sedeli tam ako sochy, aj farbu tváre menili ako semafor. Po prezentácii jedna z nich povedala: Dokiaľ nám Nepetrovčania budú písať dejiny. Autor na to odpovedal: Keď je tak, tú druhú knihu napíšte vy! Aj čakal na to 20 rokov. V roku storočnice sa predsa chytil do písania. Škoda bolo čakať, aj urážať sa na tresky-plesky-táraniny. Lebo, ľahko je vravieť. Vec treba urobiť.

rozletu našincov v novom štáte – v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, ale aj najvýhodnejšie obdobie prejavovania národného cítenia v radoch sokolov, od čias založenia spolku. Potom to slovenské, ale nie aj slovanské oduševnenie, muselo klesnúť a bol zaujímavý koncept, ako to petrovskí sokoli robili. Preto pre pravý obraz o sokoloch v Petrovci, nevyhnutné bolo napísať aj pokračovanie, s témou, ako v dobe unitárnej národnej nástojčivosti v kráľovskej Juhoslávii si v svojom zachovaní pomohli Slováci. Aj, keďže v posttotalitnej dobe sa neprejavila tendencia obnovenia sokolského hnutia v Petrovci, bolo nevyhnutné kompletovať celkovú sokolskú problematiku v tejto osade, vlastne v konečnom úmysle zaevidovať všetko prístupné o tom a tak zachovať od zabudnutia.

V kompilácii dokumentácie o petrovských sokoloch, autor to robil dôsledne, aj bolo jasné že množstvo dát o nich, ktoré hneď na začiatku nahromadil, bude presahovať objem jednej knihy a že si, už aj preto, petrovskí sokoli zaslúžili, aby sa o ich aktivite napísalo viacej. Aj niektoré historické okolnosti, najmä tie politického rázu, priam nútili, aby sa medzivojnová aktivita sokolov podelila na dva celky: na to *prvé obdobie* v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, čo bolo zaevidované v prvej knihe a to *druhé* v Kráľovstve Juhoslávii a po ňom, ktorá je pred vami. Veď podmienky pre aktivity v týchto dvoch desaťročiach medzivojnového obdobia, ale aj vo vojnovom období a potom v socialistickej Juhoslávii, boli naozaj diametrálne odlišné.

Zásadná charakteristika druhého sokolského obdobia je, že tých základných archívnych dokumentov o pôsobení petrovského sokolského spolku, prakticky nieto. Niečo sa o sokoloch z tej doby môže eventuálne nájsť v bežnej slovenskej tlači, ale v dobovom sokolskom periodiku *Sokolski glasnik*, len veľmi málo. Ten nedostatok údajov, tá nedopovedanosť sokolskej aktivity nášho človeka, na prvý pohľad prekvapuje. Veď sokolské hnutie, aj napriek tendenciám jeho obnovovania v najnovšej dobe, je hnutie minulosti, hnutie, čo malo svoj začiatok, svoje trvanie a svoj koniec, čo by muselo postačiť na

dôvod viac, aby sa o ňom sústavnejšie písalo. Ešte viacej prekvapuje fakt, že z prvej doby jestvovania sokolského spolku v Petrovci (v rokoch 1920-1929), je omnoho viacej dokumentácie, ako o tej dobe, čo prišla po nej (teda doby 1930-1941). Ale dôvody, prečo tak bolo, budú uvedené neskoršie a preto nepredbiehajme. Ešte menej informácií o sokoloch je z doby socialistickej Juhoslávie, čo je aj logické, keďže sokolská aktivita bola zakázaná a potom, v najnovšej dobe sa záujem o sokolské hnutie v tejto osade ani neprejavil.

Pre dôvody, že v dejinách slovenských sokolov je dosť bielych škvŕn, pre záujemcov o tento spôsob cvičenia a o jeho dejiny, nezostáva nič iné, ako starostlivo zbierať prístupný materiál, pozorne zvažovať každú informáciu, zoraďovať preverené údaje na patričné miesta a tak štvorček po štvorček stavať celkovú mozaiku o reálnom obraze pôsobenia petrovských sokolov. Je to nie malý a viac odpudzujúci ako lákavý záväzok. Ale niekto to musí začať a dať dokopy všetko, čo súvisí s dejinami tohto sokolského spolku.

Najmenej dva dôvody hnali autora v tom vytrvať. Ten prvý – že ide o naozaj vzorný, ba príkladný slovenský sokolský spolok, a ten druhý – veď prvú polovicu práce, tou prvou knihou, autor už vykonal a tak ju treba zakončiť.

Petrovská Sokolská jednota, ako ju v tom druhom období pri transformácii na nový štát – Kráľovstvo Juhoslávie museli premenovať – Telocvičná jednota Sokol v Petrovci, je aj napriek nedostatku informácií povďačný spolok. Aj, lebo aj napriek tomu, že sa z tej doby nenašli zápisnice, že zápisy v našej dobovej tlači o sokoloch nie sú tak rozsiahle, ba skôr kusé, až stenografické, ony predsa dávajú dostatočné kvantum, aby sa vytvorila kostra pravdivých informácií, ktoré možno doplniť z iných informačných prameňov. Tie sa nachádzali v širokom rozpone možností, od zbierok fotografií v zachovanej zbierke Slovenského národného múzea (aj zápisov na nich), jestvujúcej dokumentácie v Archíve Vojvodíny, v dokumentácii Báčskej sokolskej župy, až po zachovanú nielen fotodokumentáciu

cvičencov, ale aj ich korešpondenciu z pozdravných pohľadníc z početných sokolských zletov.

V celkovej interpretácii sokolskej problematiky aj spomienky sokolov našli svoje miesto. Ale tieto, už aj preto, že by mohli byť subjektívne, sa brali so značnou rezervou, respektíve sa aj dodatočne preverovali. „Živému jazyku“ sa však nedalo vyhnúť pri identifikácii cvičencov na fotografiách a tak, zdá sa, že v tomto segmente získavania informácií bol tento, ináč pre dejiny najmenej spoľahlivý spôsob plne využitý. Žiaľ, s ohľadom na stručnosť informácii viazaných s aktivitou sokolov, aj tento spôsob by občas bol vítaný, ale už v tejto dobe bol sťažený, keďže väčšina vtedajších sokolov už dávno orie nebeské nivy.

Takým spôsobom čerpania informácií zhrnulo sa dosť materiálu, aby sa získal objemový ekvivalent pre obe knihy. Ale publikácie sú navzájom odlišné. V prvej knihe je veľa informácii o prejavocho slovenského čítania petrovských sokolov, kým v druhej knihe, z doby preferovania juhoslovanského čítania, toho nemohlo ani byť, ale o ich aktivite sa našlo dosť informácií.

Celková koncepcia publikácie predpokladá trojakú konštrukciu zhrnutých informácií. V generálnom zhrnutí prezentovaný je text v najširšom navrstvení základných údajov. Písaný je pre tých, čo chcú o sokolskom spolku vedieť dôkladne, ale bez zasahovania do nejakých podrobností. Tá druhá časť informácií písaná je vo forme fusu a označuje konkrétnejšie informácie, ale len na daný fenomén. Tento spôsob podania informácií sa využíval aj na uvádzanie zdrojov informácii a bibliografických dát. Tretí spôsob informovania boli fotografie. Aj nevyhýbalo sa tomu, lebo vedia samé po sebe veľa povedať.

Ešte jedna charakteristika je v písaní autora príznačná. V texte sa vôbec nevyhýbalo citáciám. Ba, čo viac, to v tomto prípade prišlo do plného výrazu. Aj stav autora je, že načo niečo zapísať svojimi slovami, keď to niekto predtým zapísal na naozaj závideniahodnej úrovni. Okrem toho, taký spôsob písania je priame prenášanie myslenia, aj čítania danej doby a preto netreba o to pozbaviť čitateľa.

Aj rozčlenenie nakopených údajov, predstavoval nemalý problém. Logika ich prednesu nastoľovala takmer jednakú časovú limitáciu do jednotných, podľa svojho trvania, skoro totožných celkov. Len v úvodnej časti sa od toho odstúpilo. Tu sa definujú základné východiskové body viazané k sokolom a podáva krátka história sokolského spolku v Petrovci od jeho založenia a po šiestojanuárovú diktatúru v roku 1929. Potom sa začrelo do problematiky stanovenej názvom tejto knihy. Pritom sa vždy trvalo na akumulácii problematiky v časovom rozpätí jedného kalendárového roku. Taká tendencia zachovaná je v každej nasledujúcej kapitole. Iba na samom konci publikácie, príroda textu si vyžadovala všetky informácie z niekoľkých rokov po sebe, koncentrovať v kompaktnom celku.

Aj snaha zodpovedný text podporiť adekvátnymi fotografiami, je v knihe viditeľná. V niektorých momentoch, kde to bolo možné, prezentovaná je aj priliehavá fotodokumentácia, buďto v texte alebo na konci knihy spolu s obrázkovou prílohou. Nakoniec, kvôli lepšej orientácii v hromade informácií, daný je menný a miestny register a bibliografia.

V konečnej technickej úprave druhej knihy o sokolskom spolku v Petrovci, hoci prakticky uzrela svetlo sveta o dve desaťročia neskoršie, sa snažilo byť čím bližšie k tej prvej. Vidno to v samej obsahovej koncepcii, v textovej konštrukcii, ale, nakoľko to bolo možné, aj v obálkovom riešení.

Zložitosť problematiky v akumulácii údajov, vyžadovala si pomoc celého radu spolupracovníkov. Ťažko je všetkých nominovať. Autor preto vyslovuje vďaku všetkým tým, čo mu sprístupnili jestvujúcu dokumentáciu. Osobitná vďaka patrí všetkým bývalým sokolom, resp. ľuďom, čo sa na sokolský spolok ešte pamätajú, ktorí mu pomohli buďto dodatočnými informáciami, zachovanými fotografiami, alebo dokumentáciou. Konečne, autor ďakuje aj všetkým ostatným, ktorí priamo alebo nepriamo prispeli k úplnej perfekcii tejto publikácie, a ktorých uvádzanie na konci nijako neznamená, že ich príspevok v rámci tejto knihy je menej cenný.

Autor vyjadruje osobitnú vďaku aj tým, ktorí finančne podporili tento projekt a bez ktorých by táto publikácia sotva uvidela svetlo sveta. Oni sú evidovaní na prvých stranách tejto knihy. Autor ďakuje aj PhD. N. Kuzmanovičovi na pochopení a pomoci pri tlačení tejto publikácie.

A celkom na záver: Všetko, čo čitateľ medzi obálkami tejto knihy môže nájsť, písané je s úmyslom sprítomniť ponad desaťročné pôsobenie Telovýchovnej jednoty Sokol v Petrovci, teda jej trvanie, aj obstatie v kráľovskej Juhoslávii, v čase keď sa juhoslovanstvo postavovalo do prvého plánu a všetko iné, aj to slovenské, bolo menej cenné, aj menej podstatné. Spolu s knihou *Keď vzlietol sokol petrovský* (2001), ktorá predstavuje tú krajšiu dobu sokolského jestvovania v Kráľovstve SChS, je to publikácia, ktorá sceluje kompletnú problematiku petrovských sokolov od ich začiatkov a po dobu socializmu, v ktorej bola ich aktivita zastavená a sokoli poslaní do histórie. Tak sa v rámci tejto problematiky zatvoril kruh informácií, podali všetky relevantné dáta, kompletovala historika spolku medzi dvoma vojnami a dodatočne sa písalo aj o ich povojnovom osude .

V rámci týchto dvoch publikácií prezentované je množstvo informácií, podané dost' archívneho materiálu, aj historických faktov excerpovaných z prístupnej sokolskej dokumentácie. V širšom alebo užšom rozsahu išlo vždy o sokolov, ešte užšie o petrovských sokoloch. Zaslúžil si to tento slovenský sokolský spolok, ktorý mal v Báčke vedúce postavenie a bol aj ostatným spolkom nápomocný. Dodatočný dôvod pre vydanie druhej knihy o petrovských sokoloch bola storočnica založenia tohto spolku. Aj snažilo sa pritom sceliť všetko to, čo s petrovským sokolským spolkom súvisí. Konečne, obe knihy boli aj napísané, aby sa o tom vedelo, vďaka foto-dokumentácii aj videlo a pre ďalšie generácie – aby sa nezabudlo.

Azda iný zámer, pre obe publikácie, nie je ani potrebný.

Autor

ÚVOD

Keď po stredovekej feudálnej tme, v rokoch kapitalistického postupu, osvietencko-racionalistické hnutie vrhlo viac svetla medzi ľudí, aj dovtedy jednotvárnej a v bežnom živote málo prítomnej telesnej kultúre začalo svitať. V celkovej výchove, sa východiskovou zásadou začal považovať prírodný pohyb, v zmysle upevňovania telesného zdravia, ako základného predpokladu všeobecnej duševnej integrity. Nový prístup k cvičeniu bol tým činom formovaný a začal svoj víťazný pochod starým kontinentom.

Tak v Nemecku, od roku 1786 J. Ch. F. Guts-Muths položil prvé základy gymnastického cvičenia. Na jeho základoch, ďalší priekopník nemeckého telocviku F. L. Jahn, na princípoch patriotického cítenia, prišiel na ideu využiť gymnastiku na zakladanie telocvičných spolkov, ktoré by široké občianstvo branne pripravovali, ale zároveň podnecovali aj jeho vlastenecké cítenie, pričom sa triedne a stavovské pozície cvičencov zanedbávali. Rýchlosť šírenia takej telovýchovnej orientácie bola taká, že z obavy pred rastúcou revolučnosťou mládeže intervenovala aj pruská vláda a toto hnutie zakázala. Hnutie však bolo silnejšie, šírilo sa aj ďalej, ale sa začalo aj trieštiť, členiť na pokrokové a spiatočnícke. Ako následok toho vznikol apolitický smer turnerského hnutia, spolku známy pod názvom Turnverein. Tento spôsob cvičenia sa následne uviedol aj do škôl a začal prenikať aj za hranice Nemecka.

Do susedných Čiech turnerský telocvik prenikol v tridsiatych rokoch 19. storočia. Medzi nemeckým občianstvom ho v Prahe najprv šírili R. Stephany (1817 – 1855) a potom, v roku 1847 vznikol aj prvý česko-nemecký akademický telocvičný spolok, ktorý viedol A. Hájek (1826 – 1915). Už v revolúcii 1848/49 žiadalo sa zriaďovanie národnostne orientovaných telocvičných

ústavov a povolenie zakladať aj české telovýchovné spolky, ale Bachov absolutizmus sa snažil to znemožniť. Preto tieto národnostne orientované spolky mohli prísť do výrazu len po páde proti-slovanskej politiky ministra A. Bacha v roku 1859.

Ale jednotné nastupovanie česko-nemeckého telocvičného združenia čoskoro sa stalo otázne a doriešenie nesvárov sa riešilo v národnostnom štiepaní spolku. Tak z iniciatívy M. Tyrša bol v roku 1862 založený samostatný český telocvičný spolok. Nazvaný bol Sokol a celé hnutie – sokolské hnutie. Jeho prvým starostom sa stal J. Fügner.

Miroslav Tyrš, tvorca sokolskej telocvičnej sústavy

Jindřich Fügner, prvý starosta českého Sokola

Pod křídly slobody a vlastenectva Tyršove východiskové zásady sokolského telocvičného hnutia sa reflektovali v bratskej výchove širokých ľudových mas, v zmysle dokonalej telesnej, duševnej a mravnej vyspelosti, ale aj povedomej, vzornej, disciplinovanej aktivite a v správnom postoji ku kolektívu, ako i etnickej povahy usmernenej k dobru svojho národa. Aj voľnosť,

rovnosť a bratstvo tu zabralo a potom aj per tu komunikácia, vzájomné oslovenia brat a sestra a pozdrav „Nazdar!“. K tomu šla aj jednotná rovnošata a sokolie pero zastoknuté v čiapke, ako i jednotné a zhodné nastupovanie v zriadených šíkoch. Všetko dokopy dávalo dojem o uniformovanom národnom vojsku, o bojovníkoch za národné práva.

Tak koncipované Sokolstvo sa rýchle začalo šíriť po celom Česku. Ako sokolské, aj slovanské Tyršovo hnutie svojimi ideami a organizáciou začalo presahovať vzor nemeckého turnerstva. Keď sa od roku 1882 začalo aj s organizáciou masových nástupov sokolov na sokolských zletoch, bolo to už masové telocvičné hnutie zoradené do 1 080 sokolských jednôt so 128 000 členmi. Pekný trend rozvoja, ale na tom sa sokolská telocvičná organizácia nezastavila, lebo jej popularita rástla aj za hranicami Čiech do tej miery, že ju možno považovať slovanskou ozvenou na hnutie českého Sokola.

Od svojich začiatkov sokolská idea, pre svoje slovanské, vlastne všeslovanské presvedčenie, ktoré Sokol svojimi heslami typu „Čo Slovan to Sokol, čo Sokol to brat!“ a pod., jasne naznačoval, sa začala pomerne rýchle šíriť skoro medzi všetkými príslušníkmi slovanských národov. Svoju popularitu si získal najmä medzi slovanským živlom žijúcim v rámci rakúsko-uhorskej ríše, ale aj mimo hraníc tohto štátu.

Už roku 1863 ozveny českého Sokola bolo cítiť aj medzi Slovincami. Vtedy bol v Ľubľane založený Južný Sokol. Prvým starostom bol E. Costa a náčelníkom S. Mandić. Pre svoje národné presvedčenie bol spolok v roku 1867 zakázaný, ale len o rok neskôršie zástancovia cvičenia založili nový spolok pod názvom Telocvičný spolok Sokol, znovu v Ľubľane. Od roku 1871 založené boli spolky v Gorici, Terste, Novom Meste a neskôršie aj v Kranji, Idrii, Tržiči a inde a spolky sa zjednotili do organizácie Slovinsky Sokol v roku 1904.

V Záhrebe roku 1874 vznikol Chorvátky Sokol. Prvým starostom bol I. Vončina a prednostom M. Singer. V ďalších rokoch, najmä pod vedením J. Fona a F. Hochmana spolok

zaznamenal náhly rozvoj, keď sa sokolská idea začala šíriť aj do Varaždínu, Vukováru, Zadra, Bjelovaru, Splitu a inde. Tieto spolky stmeľovali svoje rady, najmä keď sa v období Khuen-Héderváryho pokúšalo stvoriť z Chorvátska maďarskú provinciu a tak bol v roku 1904 formovaný Chorvátsky sokolský zväz.

Srbsko, ako malý samostatný štát, južne od Dunaja a Sávy, bol po oslobodení od Turkov ešte ďaleko od sokolských ideí. Prvú orientáciu na Sokolstvo, ako to vidieť z názvu telocvičného spolku, bol evidovaný v roku 1891, keď sa Prvý belehradský spolok pre gymnastiku a zápasenie premenoval na Belehradský gymnastický spolok Sokol. Ale vtedy tu dominoval nemecký spôsob cvičenia a len po anexii Bosny a Hercegoviny, zo strany Rakúsko-Uhorska, ako reakcia na ten čin, nastal silnejší vplyv Tyršových idey aj v telovýchove v Srbsku. Potom sa v roku 1909 formoval aj Zväz srbských sokolských spolkov na čele so S. Todorovičom a F. Hofmanom (alias M. Vojinovičom).

V Bosne a Hercegovine bola problematika vzniku a rozvoja sokolského hnutia najviac národnostne ovplyvnená. Tak v Bosne chorvátsky živel zakladal spolky pod vplyvom chorvátskeho Sokola a v roku 1909 spolky vytvorili Tvrtkovu sokolskú župu so sídlom v Sarajeve. V Hercegovine istá etnická skupina roku 1912 mala sokolské spolky, ktoré sa potom zjednotili vo Višovičovej sokolskej župe so sídlom v Mostáre. Srbské sokolské spolky mali svoj začiatok v roku 1909, keď bola založená Bosniansko-hercegovinská župa. Moslimských sokolských spolkov v BiH bolo vtedy len ojedinele.

Ešte južnejšie, v Čiernej Hore, začiatky Sokola boli zaevidované paralelne s návštevou českých sokolov na Cetinji v roku 1906. Prvou hybnou sokolskou silou bol žiak českej školy V. Kukec. Tesne pred prvou svetovou vojnou sokolská idea prenikla aj na Kosovo a potom aj do Macedónska.

Na sever a východ od Rakúsko-Uhorska, do zakladania spolkov na sokolských zásadách sa prvá pustila poľská radikálna akademická mládež. V podmienkach rozkúskovanosti Poľska videla v sokolskom hnutí silný agens zjednotenia svojho národa

a tak od roku 1863 trvala na jeho realizácii. Podarilo sa im to v roku 1866 najprv na území Rakúsko-Uhorska, respektíve v blízkosti jeho hraníc. Tak v Lvove (dnes v Ukrajine) poľská mládež založila gymnastický spolok podľa vzoru českého Sokola a v roku 1867 ho aj registrovala ako Poľský sokol. Prvým starostom bol J. Milleret a keď sem prišiel F. Hofman na výpomoc, vznikli tu nové spolky. V západnom, tzv. Pruskom Poľsku prvý sokolský spolok bol založený v Inowroclave roku 1885 a neskoršie aj v Poznani a Bydgoszczi. V roku 1893 sa spolky z tejto poľskej oblasti zoskupili do Sokolského zväzu. Na východe v Ruskom Poľsku vznik sokolských spolkov bol časovo posunutý na rok 1905, keď vznikli spolky vo Varšave a Lodži. O rok neskoršie vznikol tu aj Sokolský zväz, ale ho potom ruské vrchnosti zakázali.

So sokolským hnutím v Rusku to šlo už ťažšie. Tam sa najprv českí vystaňovalci vo Volinskej gubernii sokolsky organizovali ešte v roku 1870, ale potom tam zanikli. Po nich, prvý ruský sokolský spolok bol založený roku 1900 v Tiflise (Tbilisi). Ale bolo tu aj organizačných problémov a len keď v roku 1906 sokolské hnutie dostalo žiadanú pomoc z Českého sokola, keď sem prišiel F. Erben so 40 predákmi, za krátky čas v Rusku bolo založených okolo 40 spolkov. Tieto spolky vďaka úsiliu S. Gizinského a D. N. Verguna boli nakoniec zjednotené do Zväzu ruského sokolstva.

Tak už pred prvou svetovou vojnou takmer vo všetkých dnešných slovanských štátoch¹, fungovali sokolské spolky podľa českého vzoru². Do vojny tieto spolky vedľa cvičenia boli podľa možností, pro-slovansky orientované a tak vplývali aj na národnostné cítenie. Ako také stmelovali rady jednotlivých slovanských národov a sústavne sa postavovali proti germanizácii a maďarizácii.

---

¹ Podrobnejšie o začiatkoch sokolského hnutia českého vzoru medzi Slovanmi pozri J. Babiak: *Keď vzlietol Sokol petrovský*. MSJ – Kultúra, Báč. Petrovec 2001, s. 15-32.

² Bulhari mali podobnú telocvičnú organizáciu Junák.

Pre svoje charakteristiky, sokolské hnutie sa zdalo byť výhodné aj pre slovenský živel. Ale Sokolstvo, ako pomerne demokratické telocvičné hnutie, pre svoje uvedomé národovecké presvedčenie ani nemohlo zapustiť korene medzi Slovákmi. V tom smere neboli využité ani pomerne výhodné podmienky v rokoch keď bola založená Matica slovenská (1863), lebo vtedy idea o zakladaní slovenského Sokola v Turčianskom Sv. Martine ešte nebola privedená do konkrétnych foriem. V roku rakúsko-uhorského vyrovnania (1867) idea o sokolskej organizácii vyvrcholila, ale vtedy pre štart vzrastajúcej maďarizácie nedostala štátne povolenie. Ani opakovaný pokus o založenie slovenského sokolského spolku v Martine v roku 1871 nebol zdarný, lebo maďarizačne orientované patričné orgány vtedy už nepovoľovali nijaké spolky, v ktorých by sa príslušníci slovenského národa mohli navzájom stýkať, národne uvedomovať, aj ako spolky medzi sebou zjednocovať. A tak to bolo aj v Revúcej a inde.

Ani o pár rokov neskoršie to nebolo inak, lebo v rokoch 1874-1875 boli zrušené aj všetky slovenské gymnáziá na Slovensku a zakázaná bola aj činnosť Matice slovenskej. Potom maďarizácia získavala na intenzite, ba stupňovala sa, čím ďalej, tým viacej. Aj na zlome dvoch storočí časy pre zakladanie nemaďarských združení, neboli vôbec žižlivé. Vtedy sa už hlasne hovorilo o tisícročnom jestvovaní maďarského štátu a jasne podčiarkovala koncepcia „Jeden štát, jeden národ, jeden kráľ!“ Aj napriek tomu v roku 1908 bola daná nová požiadavka o založenie Sokola na Slovensku, ale bola odmietnutá.

Aj ďalšie dva pokusy, v rokoch 1911 a 1912, padli do vody. Tak v srdci Slovenska, v Tisovci, V. Daxner zorganizoval čatu cvičencov a na cvičil prostné cvičby zo IV. sokolského zletu v Prahe, ale sokolsky sa organizovať nemohli a len na svoju zodpovednosť, na hasičskom majálese, si zacvičili ako členovia hasičského spolku. Aj v Uhorskej Skalici (dnes Skalica) chceli založiť Sokolskú jednotu. Dôvod bol nezvyčajný. Totiž po VI. všeslovanskom zlete v Prahe Skalicu navštívila skupina

Slovenského sokola z Ameriky a v kruhu katolíckeho kostola predviedla cvičbu s valaškami. To natoľko uchvátilo tamojšiu mládež, že sa hneď dala do akcie založiť svoj spolok. Podporení Moravsko-sliezskou sokolskou obcou vypracovali si stanovy, zvolili sokolskú správu, ale vrchnosti to ohodnotili ako extrémne naznačenú tendenciu panslavizmu a tak ani tento spolok nepovolili. Tí najúpornejší sa tým nedali zmýliť, a odchádzali cvičiť do neďalekého Petrova na Moravu, do Rakúska, kde sokolské spolčenie bolo povolené.

Ani na juhu Uhorska, na území dnešnej Vojvodiny, slovanské národy nemali na ružiach ustlané. Aj napriek tomu, v snahe vyhnúť sa pomadžarčeniu, každá enkláva sa snažila aj národnostne organizovať. V rámci tých snáh sa rodili aj idey o zakladaní sokolských spolkov. Ich začiatky, najmä medzi vojvodinskými Srbmi, datovali ešte od roku 1870.

V dnešnej Vojvodine, jednotlivé oblasti: Báčka, Banát a Sriem, neboli pod rovnakou správou, respektíve právnou kompetenciou uhorských vrchností. Najpriaznivejšie v tom zmysle stál Sriem, lebo táto oblasť bola pod priamou správou Chorvátska a ako bývalá oblasť Vojenskej hranice, aj pod správou Rakúska. Tak Sriemska stolica bola len indirektne závislá od Uhorska, aj od všetkých maďarizačných tendencií, ktoré ešte od rakúsko-uhorského vyrovnania vládli v severnejšie postavených stoliciah. Preto aj prvé sokolské spolky uvideli svetlo sveta v Srieme už v roku 1904, najprv v Sriemskych Karlovciach, potom v Sriemskej Mitrovici, Síde, Starej Pazove a inde. Najnepriaznivejšie v tom zmysle stála Báčka, lebo ju uhorské vrchnosti od založenia svojho štátu považovali za svoju autochtónnu oblasť. Aj napriek tomu v Novom Sade sa sokolským fanúšikom, v roku 1911 podarilo prekabátiť uhorské vrchnosti a založiť si spolok. Potom tento príklad nasledovali aj sokoli v Sentomáši (dnes Srbobran) a Sombore. V Banáte to tiež nebolo ľahké, ale sa tu rozhodnutie ešte z čias Vojenskej hranice o získaných práv srbskej entite vedelo využiť a tak srbský Sokol bol založený najprv v Kikinde (1913) a potom vo Veľkom

Bečkereku (dnes Zreňanin), Novom Bečej, Novom Miloševe a v Pančeve. Tieto spolky v spomínaných oblastiach, vtedy medzi sebou ešte neboli aj organizačne spojené.

Nie menšie snahy v zakladaní sokolskej organizácie na týchto priestoroch, preukazovali aj Slováci. Tak podľa vzoru Srbského sokola v Starej Pazove, bol v roku 1912 založený Slovenský sokol. Ale na schválenie stanov musel čakať až dva roky, takže len na jar 1914 Slováci v Starej Pazove dostali chorvátskymi vládnymi kruhmi povolenie, na založenie spolku. Hneď na začiatku, Slovenský sokol v tejto osade, mal 88 činných a viac ako 200 podporných členov³.

Aj medzi báčskymi Slovákami a najmä v Petrovci, existovali snahy o založenie sokolského spolku, ešte pred prvou svetovou vojnou. Pre tvrdé maďarizačné tendencie, aké vtedy panovali všade tam, kde Maďari pevne držali maďarizačné opraty, sa im to nepodarilo.

Tak možno generalizovať, že to, čo sa nijako nedarilo Slovákom na Horniakoch, aj tým v Báčke a Banáte, podarilo sa slovenskému živlu v Srieme, vlastne v Starej Pazove. Preto Slovenský sokol v tejto osade možno považovať ako prvý a pred prvou svetovou vojnou aj jediný slovenský sokolský spolok v celej rakúsko-uhorskej monarchii⁴.

Potom prišla vojna a s ňou boli prerušené všetky priania, aj tie na poli sokolskej aktivity. Ale po vojne, po páde Rakúsko-Uhorska, keď sa aj Slovanstvo dočkalo založenia nových, na etnickom podklade organizovaných celkov, iné vetvy začali viať, aj v novozaložených štátoch, čo začali slobodnejšie dýchať, najmä v tom národnom slova zmysle.

---

³ Podrobnejšie pozri o tom J. Babiak, c. d., 2001, s. 30-31.

⁴ Nejde o prvý slovenský sokol na svete, lebo si slovenskí vysťahovalci Sokolský spolok v SŠA, v Chicagu založili ešte v roku 1864.

I.

Sokolská jednota v Petrovci v Královstve Srbův, Chorvátův a Slovincův

V čase klusajúcej maďarizácie, aj v oblasti južnej Bábky, v metropole vojvodinských Slovákov, v Petrovci, si mládež v časoch keď to nebolo ani tak ľahko, zastala za ideu formovania sokolského spolku⁵. Na povzbudenie im poslušil úspešný štart Srbského sokola v Novom Sade. Vtedy zvíťazila mienka, že „keď sa to podarilo Srbom, hádam to bude tak aj so Slovenským sokolom“, a dňa 22. septembra 1912 na zakladajúcom valnom zhromaždení sa jednohlasne uzhodlo na zakladaní Sokola v Petrovci. V mene zakladateľov Pavel Kukučka a Július Kubány, podali žiadosť rezortnému novosadskému úradu o povolenie spolku a potvrdenie jeho stanov. Odtiaľ žiadosť išla na vyššie orgány, až po Uhorské ministerstvo vnútra. Odpoveď znela, že sa taký národnostný spolok nemôže povoliť. Riešenie sa potom hľadalo vo vyhýbaní adjektívu „slovenský“ v názve a pôsobení spolku, ale problém povolenia sa aj potom neustále prolongoval, až po prvú svetovú vojnu.

Hoj, vzlietni Sokol petrovský

Po vojne to šlo celkom inak. Pádóm Rakúsko-Uhorska a v celkovej eufórii vzniku Královstva Srbův, Chorvátův a Slovincův, na týchto priestoroch mal väčšiu prevahu aj bratský vzťah k iným slovanským národom a tak existencia Slovákov v novom štáte mala nielen svoj predpoklad, ale aj reálny priestor

---

⁵ Dôkladnejšie o zakladaní a pôsobení Sokolskej jednoty v Petrovci v prvom období jej jestvovania pozri J. Babiak: *Keď vzlietol Sokol petrovský*, MSJ – Kultúra, Báč. Petrovec 2001.

pre svoj rozvoj a vzrast. Preto aj sokolské hnutie bolo ako vymyslené na potvrdenie takého pôsobenia a tak aj túžba založiť sokolský spolok bola tým väčšia.

V tom čase Petrovec na národnom poli priam vrel. Už v roku 1919 snahy našincov boli poznačené úspešným slovenským trojlístkom. Založená bola Kníhtlačiareň, čo sa oslávilo na prvých, vtedy ešte neoficiálnych Slávnostiach a v jeseň započalo s prácou aj Slovenské gymnázium. Ambície narástli a zostať len na tom sa už neslušilo. Tak koncom februára 1920 spod tlače vyšlo prvé číslo Národnej jednoty. Potom aj dovtedy nevyslyšaná idea o slovenskom sokolskom spolku začala znovu šíriť svoje krídla. K tomu pomohol veľký sokolský zlet v Novom Sade v roku 1919. Ovzdušie, ktoré tam panovalo si domov priniesli aj slovenskí účastníci tohto sokolského podujatia a potom už len zostalo, aby sa z ideí prešlo k činom.

V horúčkových prípravách prešla jeseň a časť zimy. Zato 20. februára 1920 bola už predporada o založení sokolského spolku a po nej šla výzva občanom na zakladajúce zhromaždenie. Konalo sa 6. marca 1920, založený telocvičný spolok dostal meno Sokolská jednota a zvolené bolo vedenie, správny a dozorný výbor, čestný súd a náčelníci. Na čelo spolku, vo funkcii starostu, si zastal Jozef Šuster, lekár, kým jeho zástupcom bol Jozef Šimek, profesor.

Už 21. marca bol prvý zraz sokolov v hostinci Záborského, keď všetci zložili slávnostný sľub a hneď dostali aj sokolské legitimácie. Ďalšie prípravy prebiehali už ľahšie, lebo všetko bolo unifikované, na ústredných úrovniach Sokolstva rozpracované. Po založení spolku, už 18. apríla petrovskí sokoli začali s cvičením na novom Jarmočísku a už v máji sokolská gymnaziálna mládež odišla do Kulpína, Hložian a Silbaša, tak na propagáciu Sokola, ale aj získať hmotné prostriedky na výstavbu Slovenského gymnázia. A potom sa petrovskí sokoli akoby odmlčali. Ale bol to zdanlivý dojem, lebo sa živo, ale v tichosti cvičilo na okraji osady a len v auguste úmysel sokolov vo verejnosti pukol, ako hrom z jasného neba. Priam explodoval.

***Jozef Šuster, lekár – starosta
Sokolskej jednoty***

***Jozef Šimek, profesor –
zástupca starostu***

– Prepánajána! – vraveli aj ženy na ulici. – Ved' nám tí sokoli pre naše slávnosti program chystajú!

Tak po prvých Slávnostiach (1919), na tých druhých, posunutých pre šarlach na september, sa sokoli zjavili v hlavný slávnost'ový deň, so svojim verejným sokolským programom v najkrajšom svetle. Začalo to imponantným nástupom zo stredy osady na cvičisko v štvorstupe, keď celý zástup spieval a hasiči hrali, tie naše národovecké, hymnické a pochodové piesne. Napred zástavy a slovenská mládež v utešenom ľudovom kroji, za nimi vedenie sokola, potom so svojimi učbármi gymnaziálna mládež a so svojimi cvičiteľmi sokolky a sokoli, aby na záver zástupu hrdó pochodovali aj legionári a hasiči. No najväčší cveng z tejto našej najmasovejšej kultúrnej manifestácie, prišiel iba potom, lebo na všetkých najviac zapôsobil práve telocvičný nástup sokolov, keď toto naše národné vojsko, v plnej disciplíne, telesnej a morálnej sily, rodu-lásky a vlastenectva, zacvičilo ako

jedna duša. Vystúpenie sokolov natoľko očarilo divákov aj hostí z bližšieho a ďalšieho okolia, že poprední občania z druhých osád hneď požiadali, aby petrovská Sokolská jednota prišla aj k nim a cvičením okriala žijúcu Slovač na vidieku a tak prispela aj k zrodu nových slovenských sokolských spolkov.

Preto o pár dní petrovskí sokoli boli v Kulpíne a potom v daždivom októbri aj v Kysáči. Tam všetko dopadlo na výbornú a sokolom tie nástupy dali nový motív na cvičenie, keď uvideli, že ich náš ľud chápe, že svojimi prvými nástupmi za chotárom trafili presne do terča. Aj pochopili svoju úlohu národnej stráže, národnej bašty, ktorá by v spájaní našincov do jednotného šíku bdela nad právami a slobodou nášho ľudu. Preto vo svojom ďalšom pôsobení ešte trpezlivejšie stavali kameň po kameň vo svojej organizácii a na národnom poli šírili nielen idey z domény telesnej kultúry, ale upevňovali tak aj naše korene v týchto častiach Dolnej zeme.

Ale sokolský program na Slávnostiach nebola jedinou povinnosťou Sokolskej jednoty. Ona niesla na svojom chrbte celú organizáciu Slávností a zdarne ju konala skoro celé medzivojnové obdobie. Tak tento telocvičný spolok, nielen cvičením, ale aj skvelou organizáciou nášho najväčšieho sviatku možno považovať nielen ako ochranný znak Slávností medzi dvoma vojnami, ale aj ich ozubeným kolesom.

Po búrlivom lete jeseň už začala svoju púť a správny výbor musel myslieť aj na zimu. Bolo potrebné zabezpečiť miestnosť a ohrev, ale aj gymnastické náradie. Ako miestnosť na cvičenie poslúžila Hýlova škola. Vtedy začala s prácou aj knižnica, organizovali sa sokolské večierky, vzdelávateľská sekcia robila na plné obrátky a s prácou začala aj sokolská škola. Počet členov vo všetkých kategóriách vzrástol, Sokolská jednota sa stala členom Báčskej sokolskej župy a dostala aj pozdravy a podporu Československého sokola. Všetko to bolo nakoniec konštatované pri kvitovaní jednoročnej činnosti Sokolskej jednoty, na jej výročnom valnom zhromaždení, v januári nasledovného roku a potom už sokolom nezostalo nič iné, len konať po prianiach

zástupcu starostu Jozefa Šimeka, mať na mysli sokolský ideál a plniť len krásne a ušľachtilé veci.

Tak ľady sa pohli v marci v roku 1920, keď horúce slovenské cítenie rýchle stopilo všetky kryhy, čo stali sokolom v ceste a znemožňovali im ďalší postup dopredu. Aj riava silného slovenského presvedčenia, poskočila vpred, búšila v srdciach našincov a Sokol letel vždy vyššie a vyššie.

Let' vyššie, pestrý Sokole!

Polovicou januára 1921, kvôli lepším podmienkam pre cvičenie, sokoli z Hýlovej školy prešli do divadelnej siene J. Záborského, ale ešte v zime rozmýšľali o novom cvičisko na otvorenom. Jarmočisko, kde vlni začali už nevyhovovalo. V tom smere „hodili oko“ na močaristý terén, vpravo od Novosadskej cesty (dnes Vrbara) a správny výbor splnomocnil starostu J. Šustera, aby „pod bársakými podmienkami“ vymohol tento miestny pozemok, ako aj cirkevný pozemok vedľa neho. Len o pár dní Sokolská jednota dostala miestny pozemok do árendy na večnosť, aj pozemok vedľa za malý poplatok (1/4 ceny). Cirkev však povolila svoj pozemok, ale za reálnu cenu. Ďalej už všetko prevzali na plecía členovia spolku, aby s nadšením a tvrdou prácou pozmenili tento priestor na osožné miesto pre sokolov. Paralelne s pozemnými prácami prebiehalo aj ohradenie terénu a výstavba pomocného gymnastického príslušenstva. Aj gymnastické náradie sa prenieslo z Jarmočiska a niečo sa muselo aj kúpiť. Plány boli ešte väčšie, ale pre nedostatok peňazí museli sa odložiť na neskoršie roky.

Sám fakt, že si sokoli stanovili presný rozvrh cvičenia, aj ho dodržiavali, naznačoval, že do niečoho tuho zahryzli. Potom zámer intenzívneho cvičenia potvrdil aj starosta J. Šuster, keď sokolom povedal, že je v pláne, aby sa cviky československých sokolov nacvičili aj v petrovskom spolku a že by sa malo s nimi vystúpiť na oblastnom (pokrajinskom) zlete v Osijeku. V prípade že by to nevyšlo, podali by cvičenie na našich Slávnostiach.

Hneď nato sa všetko aktivizovalo, aj začalo sa s nácvikom detí a dorastu a zariadil sa aj kurz pre cvičiteľov. Nakoniec v tlači šla výzva petrovským sokolom na masovú účasť na zlete v Osijeku, aby sa aj tam kde budú česko-slovenskí sokoli videlo, že kto sme, „aby sme dokázali, že sme nie najhorší.“⁶

Ten výrok, nie byť najhorší, nosil na krídlach petrovských sokolov vyššie ako očakávali. Aj vypätie síl bolo väčšie. Nakoniec výprava do Osijeku pozostávala z 80 členov, ale účasť na zlete bola koncipovaná ako samo-finančná a tak každý člen musel zaplatiť 160 K.

Vtedy už Juhoslovanský sokolský zväz od Slovákov mnoho očakával. Veď bolo treba ukázať celému sokolskému svetu, že aj medzi južnými sokolmi je dosť Slovákov. Aj na ceste do Osijeku, tak z propagačných dôvodov, šlo sa v dvoch smeroch, cez Odžake a Suboticu a bolo dosť výskania, aj spevu, aj tej: „Hor sa bratia, hor Slaviani!“, aj Slováci. Ale bolo aj tancu všade tam, kde vlak dlhšie stál. Nakoniec to všetko vyvrcholilo v stretnutí s českými sokolmi.

Z celej družiny najviac zapôsobila krajšia polovica – sokolky. Boli medzi najlepšie nacvičenými. Aj ten náš kroj, si veľa divákov všimlo. Všimol si ich aj prednosta Juhoslovanského zväzu a hneď si slovenské sokolky postavil do prvých radov. Ale vo svojich radoch chcel ich mať aj náčelník Báčskej župy. Nastala potom trápna situácia, blízka škandálu, keď sa muselo pozvať aj na protokol, čo sa aj dnes v encyklopedických vydaniach spomína ako charakteristika tohto zletu. Ej dievčenská slovenská krása, vedela, nie svojou vinou, zašarapatíť aj tam, kde sa to najmenej očakávalo.

Sám zlet sokolov bol osobitná rozprávka. Otvorili ho Česi. Boli to báječní – tá presnosť vo výkonoch a krása v pohybe – bola vrchol sokolskej gymnastiky. Potom na rad prišli české sokolky. Cvičili ako jedna a každá akoby bola balerína, akoby

---

⁶ N. N.: *Sokolstvo*. Národná jednota, Petrovec 1921, roč. 2, č. 16, s. 3.

ich jedna mater mala. Potom nastúpil Juhoslovanský sokol. Medzi 1 200 cvičencami boli aj petrovskí, ale v takom zhľuku ich bolo ťažko aj poznať. Zostav *Cvičenie oslobodenia a zjednotenia*, vyznel ako symbolika len spreď niekoľko rokov a bol skvelý. Aj nástup sokoliek sa pekne vydaril, ako aj ich rytmický zostav. Každý výstup bol povznášajúci a preto ani publikum nežeľelo dlane.

Po cvičení by mal byť aj oddych, ale pre to nebolo času. Dievky v tej mienky boli presvedčivejšie: „Prvý raz sme vyleteli a chceme všetko vidieť...“, vraveli a hneď sa rozbehli po Osijeku. Aj vedenie tento pobyt využilo na slovenské ciele. Nakoniec aj tá rozlúčka a cesta späť bola nevyhnutná. Aj na každej zástavke z vlaku zoskočila malá, či väčšia skupinka, aby svoje dojmy o sokolskom bratstve a svornosti roznášala ďalej.

Tak už v druhom roku svojej existencie, vyletela petrovská Sokolská jednota nielen za chotár, ale aj ďalej od neho – na najväčšie sokolské manifestácie. Aj chýry o nej leteli ešte ďalej, do sveta, lebo o nej bolo počuť aj za hranicou, aj zdalo sa, že po tomto zlete, krídla petrovského Sokola boli naozaj silnejšie.

Značka a stužka SJ v Petrovci

Interná a oficiálna pečiatka Sok. jednoty

Ale letieť na získaných vavrínoch je príjemná vec, no let vie byť aj krátky, aj nebezpečný, keď sa ďalej necvičí. Vraj, ľahko

je získať, treba to získané aj dokázať, dodali k tomu dozorní kritici všetkého v Petrovci. Vedeli to aj čelné osoby v spolku, ale aj to, že musia vysúkať rukávy, veď Slávnosti sa blížili.

Pred Slávnosťami sokolky mali ešte jeden príjemný záväzok. Dostali pozvanie, aby pri otvorení Okresnej učiteľskej knižnice v Palanke, účinkovali v slávnostnom programe so svojim cvičením. V spolku to radi prijali a ponúkli aj cvičenie sokolov. Do Palanky sa šlo vlakom, ale to čo sa nezabudne, bolo prijatie na stanici. Dlhochizné rady detí, početné občianstvo a sto učiteľov, čo tam bolo na kurze, všetci ich vítali. Preto aj čardáš bol na rade. Aj svoj nástup sokolky a sokoli popoludní, v záhrade kasína, pri tropickej horúčosti, presvedčivo predviedli.

Keď sa už konali posledné prípravy pre Slávnosti, tieto boli znovu posunuté, našťastie len na prvý septembrový víkend. Sokol sa na nich predstavil vo všetkých kategóriách a k celkovému dojmu svojim programom prispel aj novosadský Sokol. Pričinil sa k tomu sám župný starosta Ignjat Pavlas, ktorý vyhovel pozvaniu petrovských sokolov aby brali účasť na Slávnostiach. Program bol skvelý, lebo až desať programových celkov bolo prezentovaných obecnstvu. Svojou grációznosťou dojali novosadské sokolky, kým sokoli sa postarali aby si obecnstvo pozrelo na programovú novinku – gymnastické zostavy na všetkých oficiálnych náradiach. Aj ešte jedna novinka bola na Slávnostiach – futbal. To Ján Trusina navrhol a potom aj doviedol mužstvo z Palanky, ktoré si odmeralo sily s Trusinovou družinou. Ale zápis o tom nie je zachovaný, ani výsledok nie je známy. Neprekvapuje to, lebo v klasickom gymnastickom cvičení, slobodná „behanina“ za loptou bola skôr kacírstvo, ako vítaný spôsob cvičenia. Ale vie sa, že „pri footballistickom zápase“ boli „nazbierané a sokolskej pokladni oddané 518 K.“⁷

Po vydarenom programe na Slávnostiach ozvena, aj tá peňažná, nevystala. Ale aj trovy boli veľké. Asi sa pokryli, hoci

---

⁷ Zázpisnica zo zasadnutia Sokolskej Jednoty v Petrovci z dňa 20. sept. 1921, s. 2. AKZSJvP.

v pokladni nezostalo nič na ďalšie fungovanie spolku. Tak dosť finančných záväzkov do konca roka neboli vykonané. Sokoli sa preto rozbehli po osade za peňažnou zbierkou. Aj vedenie malo ešte dodatočný problém nájsť zámenu pre cvičiteľov, čo museli na štúdiá alebo na odslúženie vojenčiny. Preto im novembrový kurz pre cvičiteľov v Novom Sade ešte ako dobre prišiel.

V pracovnej akcii na novom cvičisku sa pokračovalo. Jeseň bola teplá a tak sa dlho cvičilo vonku. Potom sa už prešlo pod strechu, do siene v hostinci, ktorý vtedy zmenil majiteľa a bol Máľachov. Na výročnom zasadnutí starý zostav užšieho vedenie si získal novú dôveru, ale v správnom výbore boli značné výmeny. Celková aktivita Sokolskej jednoty sa ohodnotila ako vzostupná, ale zaevidovaný bol pád sokolského nadšenia a tým aj pád členstva. Preto nie div, že jednatel' M. Rapoš vo svojom referáte na výročnom zasadnutí volal na podporu Sokolskej jednoty, nielen od členstva, ale aj od širšieho obecnstva, ba aj od petrovskej obce a širšie. Bude na to odozva v skutočnosti?

Do tretice všetko dobré?

Hneď na začiatku roka 1922 začalo sa s nacvičovaním ďalších cvikov a koncom februára cvičiteľ Ď. Grujić, ako koordinátor v Báčskej sokolskej župe bol v Petrovci a päť dní uskladňoval cvičenia pre subotický a ľubl'anský zlet. V marci a apríli robilo sa aj na kopaní odvodňovacích jarkov na novom sokolskom cvičisku, ale to pre vysoké vody nepomohlo. Potom pre roztržky osobného rázu prítomnosť sokolov na cvičení nebola pravidelná a tak prednosta A. Hýl musel pripomínať na svedomitosť aspoň tých, ktorí sa prihlásili na ľubl'anský zlet. Aj pre vzdelávateľské potreby hľadali sa adekvátne miestnosti v strede osady, lebo pre mládež chodiť do krčmy bolo nedôstojné. Z celkovej letargie sa sokoli pohli začiatkom mája a vtedy aj deťom boli zabezpečené drobné rekvizity a mohlo sa aj s nimi nehatene nacvičovať.

Potom sa robilo intenzívne poldruha mesiaca a len zopár dní pred odchodom sa vybrali cvičenci pre II. zlet báčskej sokolskej

župy. Subotica vítala sokolov dňa 27. júna 1922 a petrovskí, spolu s belehradskými a novosadskými cvičencami prišli na cieľ svojej cesty už len večer. Včas ráno nasledovného dňa boli predvedené skúšky a poobede sokolská mladosť mala výlet, ale aj cvičenie na pobreží Paliéského jazera. V hlavný deň všetko začalo s defilé. Na ňom aj Petrovčania hrdo pochodovali a poobede aj hrdo cvičili a keď neboli na trávniku, tak pozorne sledovali cvičenia nielen členov tejto župy, ale aj pozvané sokolské skupiny zo širšieho okolia. Nakoniec uzavreli, že celá ich sokolská námaha nebola márna, lebo bola korunovaná úspechom a nakoniec aj odmenená ozajstným, bratským, sokolským – Nazdar!

Na ďalšiu, ešte väčšiu sokolskú manifestáciu, na I. juhoslovanský všesokolský zlet v Ľubľane sa petrovskí sokoli ešte viacej pripravili. Konečne 10. augusta 1922 vlakom poobede

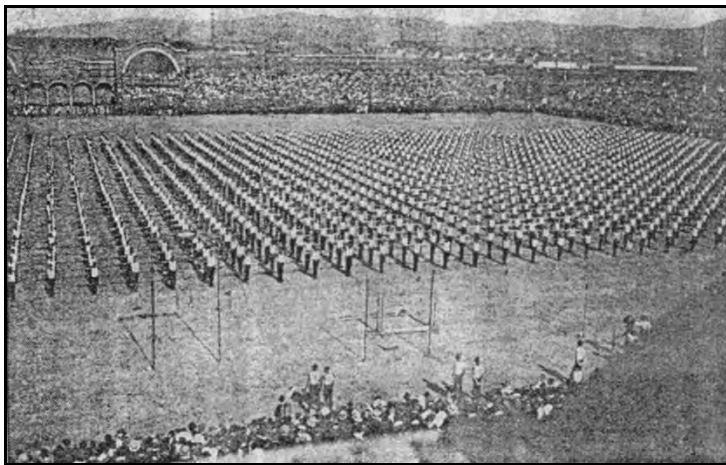

Vedenie Sokolskej jednoty tesne pred cestou do Ľubľany

sa odišlo do Nového Sadu a nasledovný deň vyzdobeným rušňom s dlhou kompozíciou plnou sokolskej chasy, odišlo do Ľubľany.

Cestou bola neplánovaná zastávka pre poruchu lokomotívy, ale podarilo sa im v poslednom momente, včas ráno nasledovného dňa, prísť na miesto určenia. Nasledovalo len narýchlo zložiť sa, pozrieť si cvičisko, preveriť termíny nástupov a potom sa už len vžiť do zletovej atmosféry.

Bola skvelá. Išlo o štvordňovú manifestáciu s preplneným programom. Zaznačená bola bohatá prítomnosť zahraničných sokolov, kde bolo aj slovenských sokolov, zastúpených s malým počtom, ale Československá výprava mala 4 532 cvičencov. Zlet začal Dňom dorastu a medzinárodnou súťažou v atletike a v plávaní. V hlavný sokolský deň, v nedeľu 13. augusta 1922, za prítomnosti regenta a jeho príslušenstva cvičilo 10 000 cvičencov. Najprv nastúpilo 2 864 sokolov, medzi nimi aj petrovskí, s *Murnikovou cvičbou* a boli skvelí. Po nich vystúpili cvičenky, aj z Petrovca, spolu 2 432 a tiež oduševnili. Tie malé skupiny cvičencov zo zahraničia boli iba ako oddych pre divákov. Keď v hromadných a skupinových cvičeniach na náradí nastúpili českí sokoli a sokolky, boli to už pravé explózie ovácií. Na tomto zlete svojou kvalitou ozaj dominovali. V ten deň

Cvičenie sokolov v Eublane (1922)

program sa zakončil Murnikovou cvičbou pod názvom *Vpred*. Na tretí deň cvičilo juhoslovanské a československé vojsko, ale aj vojenské pluky Kráľovstva SChS, kým v posledný deň všetko vyvrcholilo záverečnými manifestáciami. Aj v každý večer boli organizované sokolské akadémie s častým nástupom, ale len menších celkov.

Na tejto prvej najväčšej manifestácii juhoslovanského Sokola, malá skupina Petrovčanov bola len kvapka v mori. Ale v zmysle toho sokolského: Osobnosť nič – celok všetko!, to ešte koľko znamenalo. Ako tunajší Slováci, mali spojiť dve najpočetnejšie skupiny – juhoslovanskú a československú, aj dobre to urobili.

Po návrate zo zletu v Ľubl'ane, zostalo iba dva týždne do Slávností. Času na mrhanie nebolo, o to viac, keď sa vedelo, že všetko na svojich pleciach mala nosiť Sokolská jednota. Na dôvažok, sa s potešením uzavrelo, aby na manifestácii brali účasť aj novosadskí a pivníckí sokoli. A keď sokoli niečo sľúbia...

So svojim programom nastúpili hneď v prvý slávnost'ový deň. Po zraze v strede osady, presne o pol piatej starosta dal už zriadeným zástupom povel na pochod. Aj tri Sokolské jednoty, spolu s obecnstvom a hudbou pohlo sa na cvičisko. Tam ich čakala ešte väčšia masa obecnstva. O ich cvičení netreba ani hovoriť – stačí na to text z tlače: „Sokoli, sokolky! Čie srdce nezatlklo tuhšie, keď ste sa svojim sviežim krokom, hrdým pohľadom, mladím a krásou zjavili na cvičišti? Petrovské slávnosti neboli by bývali úplné, keby vás nebolo. Keď si človek v pamäti zopakuje priebeh Slávností, zdá sa, že nič nezanechalo tak dokonalý dojem ako sokolské cvičby... Vyvolajme si celý priebeh cvičenia, vyvolajme si tú živú reťaz bezčíselných rytmických pohybov, rozpomeňme sa na tie červené tváričky a na silné svaly, aká krása, aká to poézia!“⁸ Aj sokolky všetkých troch celkov boli osobitne pochválené a len keď miestny časopis Frčka zverejnil karikatúru cvičenia petrovských sokoliek vo

---

⁸ N. N.: *Naše Slávnosti – Sokolské cvičby*. Národná jednota, Petrovec 1922, roč. 3, č. 36, s. 1.

Venčekovom tanci, vyvolalo to rozhorčenie vedenia Sokolskej jednoty, lebo to bol „boľavý bod urazenej cti“, ako vo výročnej správe uviedol prednosta A. Hýl.

Možno taká reakcia Frčky nebola ani celkom marginálna, ale urazilo to, aj deprimovalo sokolov. Možno aj preto sa ďalšia aktivita, najmä v dievčenskom tábore dlhšie po Slávnostiach ani nespomínala. Ale pod zimu aktivita sa stala znovu intenzívnejšia. Podčiarkol sa problém nevyhnutnosti telocvične a sokolského domu, hoci vo výročných správach sa konštatovalo, že boli problémy, na ktorých sa Sokol aj potkol, že tu a tam mohol byť lepší. Možno to vysvetliť aj tým, že petrovské sokolské vedenie bolo voči sebe prísnejšie, lebo celková mienka o nich v konečnej komparácii spolkov v Báčskej sokolskej župe bola priaznivejšia. Ale bol to jeden z prvých znakov, že Sokolská jednota v Petrovci, v treťom roku svojho jestvovania sa pokúšala prekonať svoje „detské choroby“, vyrásť z krátkych nohavíc a začať sa správať, ako zrelý spoločenský subjekt.

Všetko vlastnými silami

Do nového roku (1923) Sokolská jednota vstúpila skoro v starom zložení správneho výboru. Hneď po tejto konsolidácii rozbehla sa aj činnosť. Aj sa musela rozbehnúť, lebo na zasadnutí Báčskej sokolskej župy tento spolok bol ohodnotený ako solídny spolok v druhej akostnej skupine, čo bolo potrebné novou aktivitou opodstatniť. Aj ústredné témy (ďalšie zriaďovanie cvičiska, zlet sokolského dorastu a Slávnosti) sa priam natískali do prvého plánu. Dôvod na to bol fakt, že sa našli nové možnosti o ďalšie rozšírenie pozemku pre cvičisko, že dorastenecký sokolský zlet mal byť v Novom Sade a na neho už boli pozvaní aj A. Hýl a J. Čániová ako rozhodcovia pri súťažení a konečne, že sa pre piate po rade Slávností Sokolská jednota, ako ústredný organizátor, musela poriadnejšie pripraviť.

Ambície zaslať na dorastenecký zlet čím väčšiu skupinu gymnaziálnej mládeže, nútil na rýchlu mobilizáciu cvičencov

a ešte intenzívnejšie nacvičovanie. Pred sám zlet prišla výzva aby najmä mladé Slovenky, v našich už vychýrených krojoch, posilnili rady v slávnostnom pochode. Aj odchod do Nového Sadu potom odznel slávnostne, hoci bolo oblačno a pri odchode na železničnú stanicu aj pršalo. Až tri osobitné – nákladné vozne zaplnila naša mládež, aj dostala „tvrdé lôžka“ v učebniach srbského gymnázia. Ale rýchle sa muselo na odpočinok, lebo vstať sa muselo zavčasu a už o piatej 27. mája 1923 byť na cvičisku pri artézskom kúpeli na Futockej ceste. Tam sa najprv vykonali sokolské súťaženia a potom sa konala generálna skúška pre poobedňajší nástup.

*Alexander Hýl, prvý prednosta
Sokolskej jednoty*

*Johanka Čániová (neskôr
Godrová), prvá prednostka*

Presne na poludnie začalo defilé. Zástupy, rady, ako po stužke a petrovské Slovenky v ľudovom kroji znovu v čele nástupu. Nezabudol starosta Báčskej sokolskej župy na konflikt, pred ktorým musel ustúpiť na zlete v Osijeku a tak hádam aj to široké slovenské srdce ešte väčšmi narástlo, keď početná slovenská

gymnaziálna mládež doliala olej na oheň v celkovej extáze obecenstva, pri defilé pred budovou Matice srbskej, keď si obecenstvo z úst do úst podávalo aj tieto slová: „To sú Slováci“, „Hľa Slovenky v ľudovom kroji!... Juj aké sú krásne!“ Aj hlasné, ba frenetické oduševnenie obecenstva a predstavených bolo „keď náš brat náčelník petrovský, brat Hýl, s mladistvo vyprúženým telom, sprevádzaný našim slovenským mužským dorastom“⁹ v parádnom kroku na sokolské Zdravo! spolu s cvičencami hromovým hlasom odpovedali – Nazdar!

V cvičení poobede, petrovskí chlapci prvý prerazili ľady so svojim cvičením, aj dobre im to vyšlo a potom bol rad na cviky, hry a pyramídy mladých novosadských a subotických sokolov, po nich rovnako skvelých dievčat, ale aj vojska s puškami VII. pešieho pluku a námorníkov Dunajskej flotily. Z celkovej prezentácii najväčší dojem nechalo symbolické cvičenie subotických sokolských junioriek.

Večer, keď prišli na rad akademické zostavy, bolo vidieť aj novosadskú slovenskú mladosť, ako spolu so srbskou cvičbami prezentuje sokolské a slovanské spolunažívanie. Do počtu ich bolo menej, ale v cvičení nezostali nepovšimnutí.

Po návrate zo zletu v Novom Sade sa ďalej neúnavne cvičilo, veď na rade boli „predčasné“ Slávnosti. Sokolská jednota si ich zaumienila realizovať vlastnými silami v termíne 1-2. júla 1923. Už v júni sa pripravalo sokolské cvičisko, určila komisia pre polygón na cvičenie, rezervovala sa hudba Rybárského. Aj týždeň pred Slávnosťami bolo na cvičisku rušno. „A ten ruch najbadaťnejšie sa javil pri sokoloch a sokolkách. Cvičilo sa, znášalo sa bez únavy. Len tak ako mravec. Svieti slnko? Tváre ako smejúce sa jaro. Padal dážď? Tváre vážne, ale zato odhodlané na všetko. Znamenitý barometer. No zato robilo sa, znášalo sa čo bolo treba, neúnavne ďalej, bárs aj zelená žabka dážď provokovala. Z cvičiska sa voda veselo pumpovala, stávalo

---

⁹ Sokol-Slovák: *Novosadský zlet sokolského dorastu*. Národná jednota, Petrovec 1923, roč. 4, č. 22, s. 2.

sa javisko a robili sa iné prípravy, lebo veď prídu k nám hostia, naši milí bratia... Náčelník a Sokol pretekali sa v zručnosti a ochote. A starosta spokojne pozeral po svojej družine. Jeho tiež len to trápilo, či všetka táto práca nebude márna.“¹⁰

Nebola, lebo hneď z rána vyskočilo slniečko a tak poobede sa všetko hrnulo na sokolské cvičisko. Tam na pekne upravenom trávniku dorastenci a dorastenky nastúpili prví, aj mali presne predvedené cvičenie. Ani dospelí neboli menej impresívni a divákovi sa najviac páčili ich krkolonné elementy na hrazde. Aj sokolky, ako obyčajne oduševnili. Zo všetkého len jedno cvičenie nevyšlo. Vraj, muzika bola na príčine, lebo keď sa cvičenie zopakovalo bez nej, išlo to hladko.

Predsa musí sa konštatovať, že vystúpenie sokolov na Slávnostiach v roku 1923 nebolo tak mohutné, ako v minulé roky. Vystali najmladší zo Sokolskej jednoty (deti) a nebolo na nich ani sokolov z okolia. Videlo sa to. Ale všimlo sa aj to, že v sokolských cvičeniach v značnom počte boli prítomní aj chlapci a mladíci zo slovenského roľníctva. Mnohí už o rok túžili vidieť na cvičení aj sedliacke dievky v sokolských radoch.

Riešenie masovosti sa potom našlo, robilo sa aj na posilňovaní radov sokolských cvičiteľov, aj A. Hýla vedenie poprosilo aby stiahol zaďakovanie z funkcie a on tomu vyhovel. Na denný program sa znovu postavil aj problém sokolského domu, ale pre nedostatok finančných prostriedkov sa od toho upustilo. Vraj, nebolo prostriedkov ani aby sa vystavala skryša na cvičisku (búda ju menovali) a tak robilo sa len svojpomocne na úprave cvičiska. V jeseň plánovaný priestor sa vysadil vrbou a jagyňou a rozhodlo sa aj prekopať cvičisko.

Na výročnom zhromaždení bol podčiarknutý úspešný nástup sokolského dorastu na novosadskom zlete, ako i pochvalné slovo vyslanca Československej republiky, Ing. Jána Šebu o Slávnostiach. V ďalšom priebehu zasadnutia svoje správy podali

---

¹⁰ N. N.: *Priebeh národných slávností*. Národná jednota, Petrovec 1923, roč. 4, č. 27, s. 2.

vedúci jednotlivých rezortov Sokolskej jednoty a vykonali sa voľby do spravujúcich telies.

Tak ubehol aj štvrtý rok pôsobenia Sokolskej jednoty v Petrovci. Nebol vôbec tichý, veď plány, aj snahy boli veľké, ale peňazí bolo málo, čo bol pre spolok veľký mínus. Predsa urobilo sa to, čo sa dalo. Sokolské cvičebné rady sa konsolidovali a dosť toho sa, s ohľadom na predchádzajúci rok, zlepšilo. Zdá sa, že načas, lebo v piatom roku Sokolskú jednotu v Petrovci čakala nielen čulejšia aktivita doma, ale aj pomerne nahustené sokolské vystúpenia na juhoslovenskej sokolskej scéne.

Vzletnejšie do jubilea

Hneď na začiatku roka 1924 telocvičné aktivity sokolského spolku boli „na ľade“, lebo sa do veľkej siene hostinca nasťahovalo kino a tak sa, ako núdzové riešenie, znovu našla Hýlova škola. V takom riešení sa už pozeralo aj na gymnaziálnu telocvičňu, ktorá bola akurát vo výstavbe. Keď sa mohlo cvičiť vonku rady cvičiteľov sa posilnili a cvičilo sa intenzívne. Veď sokolov čakal zletový rok, čo si vyžadovalo novú organizačnú prestavbu celého spolku. Aj podľa toho sokolského: „Kde sa sily spriahnu, tam sa aj svet zvrtnie!“, aktivita sokolov sa znovu vrátila na už vyšliapané chodníčky masového cvičenia.

V takej snahe sa míňali letné dni sokolov na cvičisku. Aj keď sedliakov už čakala žatva, žatva sokolov sa mala začať ich vystúpením na župnom zlete v Starom Bečeji. Tie župné zlety boli vždy akási príprava na sokolské manifestácie na vyššej úrovni. Nepreskočili ich ani Petrovčania a v počte ponad 50 sokolov, vedených prednostom A. Hýlom a námestníkom M. Labáthom, tam aj odcestovali

III. zlet sokolskej župy Báčka začal 15. júna 1924 súťažným jednotlivcov. Potom bola generálna próba masových nástupov, aby už len večer sa všetci venovali sokolskej akademii. V nasledovný deň báčski sokolskí funkcionári začali dlhším mimoriadnym sokolským zhromaždením a potom tesne pred

obedom, podľa obvyklého ceremoniálu, začal slávnostný pochod ulicami skoro 1 500 účastníkov. V strede mesta sa nezaobišlo bez rečenia a potom na sokolskom cvičisku pri železničnej stanici, všetko vyvrcholilo cvičením. Z pestrých nácvikov sokoliek a sokolov všetkých kategórií, okolo 10 000 divákov bolo oduševnené. Akoby nevideli aj nedostatky. A bolo ich. Preto delegát Juhoslovanského sokolského zväzu Miroslav Vojinović podal kritické postrehy na jednotlivé cvičenia. Ešte prísnejšia bola náčelníčka Lyduška Miháľová. Pranierované boli najmä dievčenské celky, z čoho sa dostalo aj petrovským cvičenkám. Konflikt asi nebol malý a ani bezchybný, lebo po návrate zo zletu, sťažnosti na také jednanie podali aj vedúci petrovských sokolov a sokoliek a tak správa rozhodla, aby jednatel' Michal Rapoš zakročil v tejto veci čím skôr, protestným listom na kompetentnú adresu. Bolo ako bolo, ale po všetkom trpkosť predsa zostala. Ale páčilo sa to sokolom alebo nie, predsa museli zomknúť rady a chyby v cvičení eliminovať.

Potom ich už čakal Oblastný sokolský zlet v Sarajeve. O túto manifestáciu, zaplánovanú pri príležitosti oslavy desaťročného jubilea od sarajevského atentátu, mali záujem aj petrovskí sokoli, ale chystali sa tam aj Slováci z Pivnice, Nového Sadu a Starej Pazovy. Zraz všetkých sokolov z Báčskej sokolskej župy bol večer 25. júna 1924 v Novom Sade a cesta osobitným vlakom do Sarajeva trvala deň a dve noci. Aj na mieste určenia ďalší deň prešiel v tvrdom uskladňovaní cvikov.

Ráno 28. júna, na Vidovdan, sviatok pekný a slnečný deň. Ľudí bolo plné ulice, pozdravov a kvetov na každom kroku a potom už všetko išlo po programe: najprv parastos vidovdanským hrdinom, potom vysvätenie zástavy sarajevskej sokolskej župy a defilé. Poobede sa striedali cvičebné nástupy jeden za druhým a večer bolo v divadle sviatočné predstavenie a prezentácia malých sokolských celkov. Na druhý deň najprv boli súťaženia a skúšky prostých cvikov a potom sokolský pochod Sarajevom. Oduševnenie veľké, aj pozdravov a kvetín veľa, nedá sa to opísať. Aj Slovenky z Pivnice v piešťanských krojoch získali

ovácie. Poobede boli masové vystúpenia a večer sokolská akadémia. Sokoli to mali naozaj nabité. V tretí deň bolo času aby sa pozreli znamenitosti Sarajeva a potom už bol rad na lúčenie. Aj petrovskí sokoli sa podelili. Jedni využili kompletnú sokolskú ponuku a odišli na Jadranské more, kým tí s tenšou peňaženkou sa vrátili domov.

Stretnutie moravských a petrovských sokolov a sokoliek na Oblastnom (Pokrajinskom) zlete v Sarajeve (1924)

Začiatkom augusta sokolov čakali Slávnosti, aj cvičenie už celkom hladko šlo. Len keby počasie žičilo. Ale nebolo tak. Hneď zrána, 10. augusta, nebo bolo zamračené a tesne pred sokolským cvičením, z hustých oblakov sa pustil prudký dážď. Nebolo mu konca a cvičenie sa posunulo o deň neskoršie. Už zajtra boli podmienky na najhlavnejšiu „podívanú“. Aj bola, nie v podmienkach aké boli zabezpečené pre včerajší deň, lebo nebola ani vojenská hudba, ani obecnstva nebolo už toľko. Ale tešili sa jej aj zmoknuté klasy sokolské, ako ich nazval brat náčelník. Potom o všetkom sa už len písal: „Hneď na začiatku

ste si získali srdce obecnstva. Hneď vtedy keď prvá raketa vyletela. Keď bielo-modro-červené barvy sa zaleskli vo výšinách priestorových a majestátnym letom pluli v oblakoch. To bol len začiatok – potom prišla Vaša vlastná práca. A bola krásna. Úchvatná. Dokázali ste, že všetko je možné. Len srdce treba mať jaré. Vlasy môžu byť aj šedivé. Len bodrú vôľu treba mať. Chcieť treba. Všetko bolo krásne. I tá symbolika práce nášho roľníctva, i cvičby sokoliek, dorastu, hry. Všetko. I cvičby hasičov. Sokoli a sokolky! Vaša práca je bezžistná. Nemáte z nej viditeľného osohu? Ale nie. Či úsmev šťastia, ktorý vidíte v tvárach Vašich spolublížnych – nečiní aj Vás šťastným? A Vaša zdatnosť telesná, bodrá, jará myseľ, Vaša krása – či treba Vám krajšej odmeny za Vašu namáhavú prácu?“

Ani týždeň po Slávnostiach neubehol a petrovských sokolov čakal ďalší záväzok – sokolský zlet a snemovanie v Záhrebe. Odozva na tento zlet už nebola veľká a tak tam išlo len málo Petrovčanov. O ich účasti sa možno iba indirektne dozvedieť zo správ starostu pivnickej Telovýchovnej jednoty Sokol Michala Růžeka. Ale vie sa, že ako delegát na II. sokolskom snemovaní v Záhrebe pred petrovskej Sokolskej jednoty šiel jednatel' Michal Rapoš, keď sa za prítomnosti 400 delegátov uzhodlo na zakladaní Slovanského sokolského zväzu so základnou úlohou organizovane spájať všetky slovanské národy. Aj malá skupinka Petrovčanov bola v celkovom zhľuku sokolov iba jeden štvorček v celej mozaike Sokolstva, ale boli tu, boli časťou veľkého hnutia, čo dýchalo slovansky, čo hrmelo rovnosťou a propagovalo slobodu, tak ako sa to sokolom aj svedčí.

Ako vidno, aktivita sokolov po Slávnostiach spravidla padala na intenzite. Pre rok 1924 taká orientácia bola podmienená aj nedostatkom priliehavého krytého priestoru, ale keď sa znovu rozbehla výstavba budovy gymnázia a s ňou aj telocvične, tak nedočkaví sokoli vedeli aj posúriť správu gymnázia na dokončení telocvične. K tomu finančne pomohol aj Ženský spolok a tak sa už začiatkom decembra v telocvični mohlo akotak cvičiť. Už vtedy správny výbor Sokolskej jednoty sa rozhodol

zaobstarat' potrebné gymnastické náradie, konali sa vyjednávania o sokolskej participácii bežných trov v kúrení a osvetlení v Gymnázium atď. Aj rýchle sa začalo cvičiť v tomto objekte. Akoby aj nie, podmienky pre cvičenie tu boli skoro ideálne a kto by necvičil v telocvični akej naširoko v okolí nebolo. Tak sa sokoli nast'ahovali do telocvične pol roka skôr, ako bola konečne pripravená na cvičenie.

Ešte predtým Sokolská jednota viacej rozšírila krídla. Minulého roku sokoli nacvičili divadelné predstavenie a vzdeláateľský segment pôsobil v širokom rozsahu. Potom bola zriadená aj knižnica a kompletný sokolský archív, aj počet členov vo vedení spolku sa skoro zdvojnásobil. Spolok sa odvážil na novú zbierku finančnej pomoci po osade, rozšírila sa aj spolupráca s Dobrovoľným hasičským spolkom, Spolkom žien a Spevokolom a petrovská Sokolská jednota sa začlenila do Československého sokolského zväzu.

Začalo sa to v sokolskom spolku aj mimo cvičenia robiť na plné obrátky?

Aj oficiálne v telocvični

Na začiatku nového roku (1925) sokolský spolok sa posilnil novým členstvom. Paralelne s náborm členstva snažilo sa nájsť spôsob ako sa riešiť prehnaných poplatkov vyšších sokolských inštitúcií na spolok. Podľa možností prispievalo sa aj v dokončení telocvične, len aby sa čím skôr zlepšili podmienky pre nehatenú prácu. V nej sa konečne plánovala aj okázalejšia oslava piateho výročia jestvovania spolku. Plánovala, ale nebola. Vtedy sa po novej konsolidácii vzdeláateľského odboru rozbehla aj prednášková činnosť a muselo sa myslieť aj na návštevu Prahy, lebo spolok dostal pozvánku na otváranie Tyršovho domu. Ani na to nebolo síl a poslal sa iba pozdravný telegram. V posledný deň mája, s kompletným sokolským programom odišlo sa aj do Erdevíka. Prečo práve vtedy? Potom sa sotva stihlo na slávnostné otvorenie telocvične, dňa 1. júna

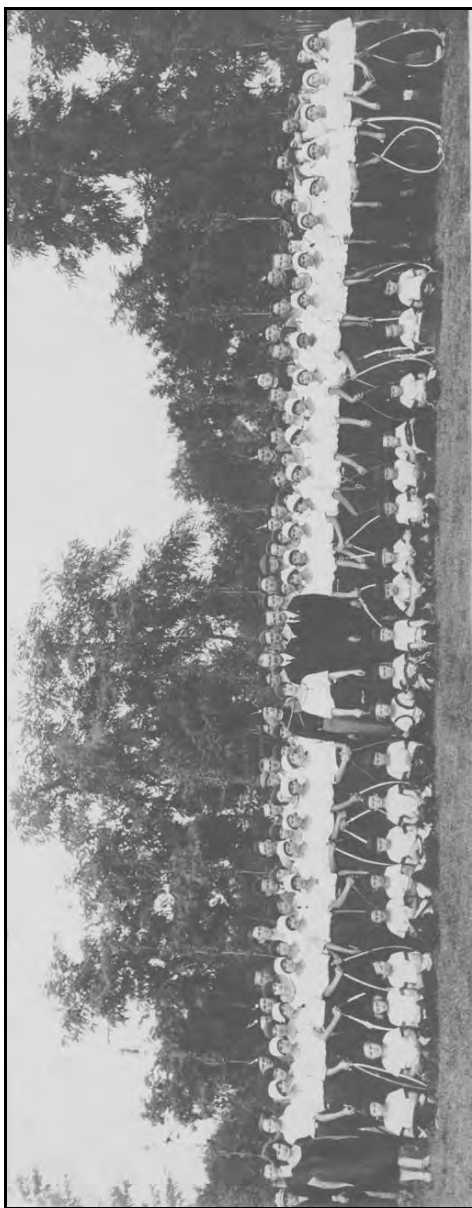
1925, kde ani sokolského programu nebolo. Akoby sa javiskovej forme pôsobenia dala prednosť pred telocvičnou. Aj zjavila sa tu anglická obmena sokolstva (skauti). Konkurencia?

Akoby sa niečo sprisahalo proti sokolom. Len na Vidovdan, na oslave konca školského roku, ktorá sa realizovala na Sokolskom cvičisku, bolo verejné cvičenie, kde prišiel do výrazu najmä sokolský dorast, ale tomu sa nemohlo vyhnúť, veď išlo o ich terén a okrem toho bolo pozvané predstavenstvo celej osady. Koncom júna sa myslelo na Turčiansky Sv. Martin, odkiaľ prišla pozvánka na otvorenie Sokolovne, ale o pobyte petrovských sokolov na tejto oslave dát skorože nieto, hoci podľa d'akovania, vypadá, že predstavenstvo spolku tam bolo.

Telocvičňa – konečné indoor riešenie aj pre sokolov

Keď sa leto chýlilo ku koncu, petrovských sokolov čakala manifestácia, ktorú im nikto nemohol vziať – Slávnosti. Ešte predtým zriaďovalo sa cvičisko, pojednávalo sa o stálom doriešení elektrického osvetlenia na ňom, objednali sa noty pre cviky, ale aj vojenská hudba z Nového Sadu, vymáhali sa zľavy

***Zraz
petrovských
sokolov
na SNS
v roku
1925***

pri cestovaní účastníkov na Slávnosti, postaralo sa o kúpu ohňostrojoých rakiet zo Sarajeva...

Sokoli mali svoj nástup v prvý deň na Slávnostiach. Zraz bol pred obecným domom, odkiaľ nasledoval nástup. Otvorenie cvičenia bolo zaznamenané „raketovým výstrelom národných zástav“ a potom ukázali svoje cvičenie deti, sokolská mládež, sokoli a sokolky. Ako hostia, s cvičením na náradí zapôsobili sokoli zo Starej Pazovy. Mimo cvičieb boli aj súťaženia, detské a štafetové hry, stavba pyramíd... Cvičenie sprevádzala 16-členná vojenská kapela 7. pešiackeho pluku z Nového Sadu. Večer po divadelnom predstavení bola prezentovaná akademická cvičba *Obet'*, ktorú podalo osem členiek sokolského spolku.

Na záver sa Slávnosti hodnotili a v bežnej tlači sa písalo: „Slovenské olympie sú už ukončené: Nasleduje rozdávanie vavrínových vencov. Ale kde je víťaz, čo si vavríny zaslúžil. Petrovčania vravia, že vyznačenie patrí hosťom, ktorí sa dosiaľ v neobyčajne hojnóm počte národných slávností zúčastnili. Hostia zase skromne odmietajú od seba najväčšie vyznačenie s poznámkou, že keď prišli vykonali len svoju národnú povinnosť. Ale keďže hostia nám ponechávajú veniec vavrínový, my ho odovzdávame našim sokolom a sokolkám, ktorí majú ľvý podiel na riadení týchto Slávností.“¹¹

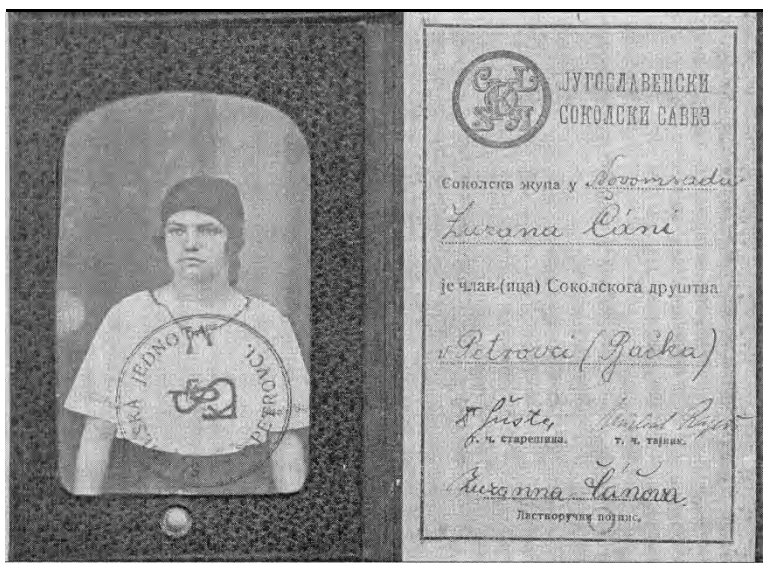
Po Slávnostiach sa navrhovali aj exkurzie sokolov mimo Petrovca. V obehu boli návrhy odísť do Selenče, ale aj na výlet do Fruškej hory. Keď sa však zväžila celková situácia a najmä tá v spolkovej pokladnici – zostalo sa doma.

V jesennej nálade aj aktivita sokolov bola jesenná. Evidovali sa zmeny v správnom výbore, aj vedenie vzdelávateľského odboru malo svoje problémy... Z hmotnej strany rok 1925 bol označený ako nepriaznivý a sokoli sa dokazovali aj na odvodňovaní cvičiska, lebo časté spřšky urobili svoje. V októbri sokolský spolok sa ešte pričínil k tisícročnej pamiatke založenia

---

¹¹ N. N.: *Po Slávnostiach*. Národná jednota, Petrovec 1925, roč. 6, č. 33, s. 1.

Sokolská jednota v Petrovci v Královstve SChS (1920-1928)

Sokolský preukaz – časť pre identifikáciu člena

Chorvátskeho kráľovstva a v decembri pri oslavách zjednotenia Srbov, Chorvátov a Slovincov. Vtedy zložili svoj sokolský sľub aj noví členovia Sokolskej jednoty. Potom ich už čakalo výročné zasadnutie, bežné vyhodnotenie aktivity, voľby do správnych orgánov, aj hľadanie cesty ako ďalej kráčať vpred.

Na Všeslovanskom sokolskom zlete v Prahe

Už začiatkom roka 1926 akoby sa všetko zmenilo v prospech sokolov. Prv než sneh v úplnosti zmizol, oslávilo sa šesťročné pôsobenie spolku: najprv referát, potom divadelné predstavenie Urbánkovej *Hriešnice* a na záver programu cvičenie sokolov a živý obraz, tak po sokolsky. Narástli aj ambície, keď mienka účinkovať na Všeslovanskom sokolskom zlete v Prahe bola v obehu. Vtedy aj členstva pribúdalo, aj cvičiteľský káder sa musel doplniť, aj finančný fond zveľadiť.

S pekným počasím sokolov čakalo sťahovanie z telocvične na cvičisko. Práve včas, lebo koncom mája sa malo ísť na IV. oblastný zlet v Sente. Odišlo sa. Potom už sokolov čakal Vidovdan a oslava konca školského roku. Na oslavu boli pozvaní všetci sokoli a žiaci v rámci tejto záverečnej gymnaziálnej slávnosti mali sokolské cvičenie.

S príchodom leta sa stále viac spomínal VIII. všeslovanský sokolský zlet v Prahe. Po nezdarnom odchode na ten predchádzajúci, pred šiestimi rokmi, petrovskí sokoli sa pevne rozhodli, že tento zlet bez nich nebude. Preto sústavné prípravy na toto najväčšie sokolské podujatie, na manifestáciu akej ešte nebolo, „na zlet, ktorý je aj našim Zväzom vyhlásený i za náš zlet...“, s masou cvičencov „jakú si my ani predstaviť nevieme“¹², sa konali ešte v predchádzajúcom roku.

Z tej príležitosti zvonilo sa na všetky zvony, podčiarkovala sa naša slovenská príslušnosť a nevyhnutnosť nášho účinkovania tam, kde „srdce tiahne obzrieť si matičku Prahu, naše hniezdo sokolské...“¹³

Ale v Petrovci ešte od Medarda pršalo, aj prvý júlový deň bol taký. Išlo sa vlakom do Nového Sadu a odtiaľ loďou hore Dunajom. Všetka sokolská Slovač tu bola – Petrovec, Pivnica, Kysáč, Selenča, Stará Pazova... Ale pre nečas a hmlu aj loď meškala a len od Komárna sa vyjasnilo. Potom v Bratislave bol pravý zhon pri premiestňovaní z lode do rýchlika, ale cestovať vlakom, to bola sokolom už známa choreografia – aj na každej zástavke víťanie, spev a osobitný sokolský mini-program.

Včasráno v nedeľu 4. júla 1926, zlatá, stovežová Praha ich vítala len ospanlivo. Ale už raňajšie novinové správy vítali bohatierov bratského štátu, hrdinov juhoslovanského sokola, čo sem prišli v počte vyše 6 000 cvičencov. Hoci Strahovské Lomy mali predtým už mesiac trvajúce predzletové slávnosti, nedeľa

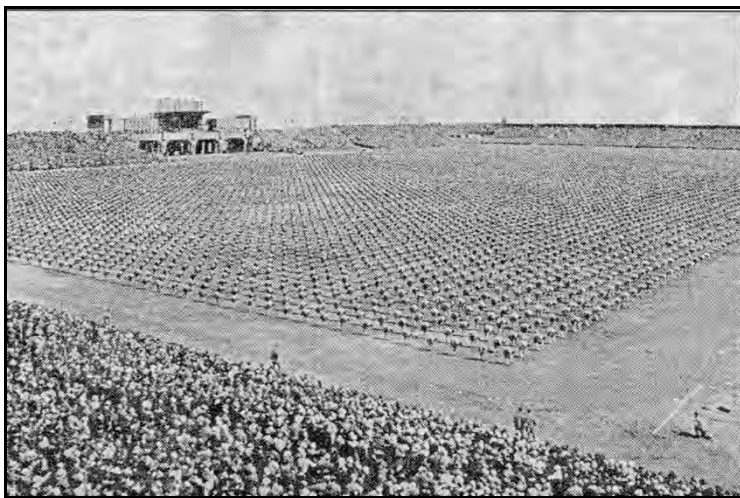
---

¹² M. Labáth: *VIII. všesokolský zlet v Prahe. Sokolská hliadka*. Národná jednota, Petrovec 1926, roč. 7, č. 13, s. 4.

¹³ *Ibidem*.

mala byť prvý hlavný sokolský deň a tak ponáhľalo sa. Aj už o šiestej hodine ráno všetky cvičiská boli preplnené českými sokolmi, veď generálna skúška bola v obehu, aj množstvo sprievodných manifestácií sa dalo vidieť, navštíviť.

Poobede, to pravé sokolské, slávnostne začalo. Až 135 000 divákov pozeralo na 33 000 cvičencov, čo čakalo na otvorenie najväčšieho sokolského sviatku. Po príchode Masaryka, ktorý prišiel spolu s vedením Sokola, zahrmeli delové salvy a program sa začal. Východočeský kraj otvoril masové vystúpenie a po ňom cez všetky štyri brány 64-stupovým prúdom v takte krásnej snivej hudby, cvičila masa krajšej polovičky Sokolstva. Aj kým ešte obecenstvo ováciami vyprevádzalo sokolky, na trávnik sa v 80-stupe valilo more mužov. Podali cviky, ktoré potom boli nazvané zlatým bodom tohto zletu. Za nimi, už 1 536 cvičeniek na 256-tích kladinách priam očarilo jednotným nástupom. Program uzavreli sokoli Západočeského kraja s cvičbou *Mesto slnka*. Celé cvičenie bolo veľkolepé, jedinečné, lebo ani prudký dážď a po ňom mokrý terén nezlomil pevnú vôľu sokolov.

Cviky žien na VIII. všesokolskom zlete v Prahe (1926)

Naozaj mali čo vidieť juhoslovanskí, aj slovenskí sokoli. Veď českí sokoli boli odjakživa vzorom, ako masovosťou, tak aj kvalitou prednesu cvikov. Všetko na zamyslenie a len večerné kultúrne predstavenie a po nich výnimočná nálada na Václavskom námestí, posunula obavu našincov, ako to bude zajtra, v Deň zahraničných sokolov pri ich prezentácii cvikov.

V nasledovný deň vstalo sa včas ráno na generálnu skúšku. Poobedňajší program otvorili československí sokoli zo SŠA a po nich Poliaci, Rusi a Francúzi. Potom už nastúpili študenti dôstojníckej vojenskej školy z Belehradu, po nich námorníci s Murnikovou skladbou *Vpred*, pešia jednotka cvičbou s puškami, a celý rad cvičenia menších skupín juhoslovanských sokolov, zjednotených šestnástok, deviatok... V takej pestrosti zostávajú sa predstavili aj slovenskí dolnozemskí sokoli, aby na konci druhého dňa, českí sokoli uzavreli program scénickým prednesom, čo symbolizoval ich hymnu *Kde domov můj*.

Nasledovný deň bol pre sokolov ešte dojímavejší, lebo sokolská manifestácia vrcholila slávnostným defilé, koncipovaným ako hold sokolskému Olympu – Prahe. Zraz sokolov bol na Kráľovských vinohradoch o siedmej. Vtedy už aj celá Praha ožila a divákov bolo všade vôkol trase odkiaľ mal prechádzať slávnostný pochod sokolov. Ulice, bulváre plné ľudstva, jablko by nespadlo na zem a v pomedzí toho davu v zriadených nepriehľadných zástupoch pochodovalo 50 590 sokolov, ktorých obecenstvo zasypalo dažďom kvetov a ešte viacej ováciami a potleskom. Smer pochodu bol na Staromestské námestie, kde bol vzdaný hold pamiatke majstra Jána Husa. Medzi hosťujúcimi sokolmi najviacej bolo juhoslovanských a tak sa im „ulezlo“ najviacej ovácií. Aj slovenským sokolom, čo žili a pôsobili mimo Československa sa tleskalo s dodatočnou motiváciou. Naozaj, bola česť aj petrovských sokolov vtedy pochodovať, aj na pozdravy odpovedať, v zlatej Prahe.

Po manifestácii v strede mesta, pokračovalo sa na cvičisku s výstupmi sokolských žúp, jazdy a vojska. A potom keď sa všetko už končilo a obecenstvo odchádzalo na všetky strany, z neba sa

spustil lejak, ako z vedra. To svätý Medard, za tých svojich štyridsať dní, ani sokolov niekoľko ráz nenechal na pokoji. Nedali sa zlomiť, vždy cvičili do konca a boli pevný ako skala.

Potom aj Petrovčanov čakal návrat domov. Každý z nich bol ešte stále pod dojmom tých troch sokolských dní, keď dýchalo sa plnými pľúcami, tou širokou slovanskou hrudou plnou nadšenia a dôvery v slovanstvo, v ovzduší rodu-verných citov, čo dlho po zlete, aj po návrate domov, vyvolávali príjemné spomienky na tieto sokolské hody. Aj dojatí mohutnosťou sokolskej olympiády, očarení cvičením, najmä českých sokolov, ale spokojní aj svojim nástupom, našinci hrdo hľadeli dopredu a snažili sa v Prahe niečo odkukať aj pre Slávnosti v Petrovci.

Hneď potom sa už na Slávnosti pozvalo vedenie Báčskej sokolskej župy (vtedy už Župy Svetozara Miletića), ale aj sokolské spolky z Kysáča, Pivnice a Starej Pazovy. Asi prišla do výrazu tá všeslovanská sokolská svornosť, pod vplyvom ktorej sa aj na programovú účasť našincov na Slávnostiach, začalo širšie hľadiť. Aj aby svojich hostí dôstojne uvítal zriaďoval sa Petrovec, olíčila sa telocvičňa, ibaže s hudbou boli problémy.

Aj keď začali Slávnosti, priam to hýrilo pestrosťou sokolov na priestrannom gymnaziálnom dvore: pestré prosté cvičby dorasteniek, potom sokoliek, náročné cvičenie sokolov, ale aj zdarný prednes chlapčenského dorastu, priam akrobatické cvičenia na bradlách, hrazde a koni, oduševnilo divákov. Vedľa petrovských v programe účinkovali aj staropazovskí a kysáčki sokoli, aj české sokolky z Daruváru nechali hlboký dojem. Všetko dokopy spelo k záveru, že Sokolstvo aj na našich priestoroch mohutnie, napreduje nielen počtovo, ale aj vo svojej zdatnosti a vo svojich výkonoch.

Keď zavítala jeseň, z cvičiska sa prešlo do telocvične. S aktivitou sa neprestávalo, ved' začalo sa s návrikom cvičieb pre manifestácie v nasledovnom roku. Predtým však bolo potrebné dať sokolský tón nadchádzajúcim štátnym sviatkom a rozhodne na výročnom zasadnutí vyhodnotiť svoju celoročnú aktivitu a zvoliť si nové vedenie.

Keď všetky cesty viedli do Petrovca

Úľava na sklonku všeslovanského sokolského roku bola pochopiteľná, ale už v prvých dňoch roku 1927 sa medzi sokolmi prejavila nová živosť. Prejavila sa väčšou prihláškou nových členov, aj príliv dobrovoľných príspevkov bol evidentný a spolok to využil na doriešenie vyzliekarní v telocvični, na nákup rekvizít, opravy náradia, zavádzanie elektrického osvetlenia na gymnaziálnom dvore. Aj miestny Urbariálny výbor bol štedrý, keď na požiadavku spolku odpustil poplatok za áredu pre pozemok na cvičisku.

Ale po peknom počasí, aj búrka prichádza a medzi prednostkou Emíliou Lačokovou a riaditeľom gymnázia Dimitrijom Đurkovičom, okolo problému používania telocvične, prišlo do skratu, ktorý následne prerástol v konflikt. Nemal kto popustiť a tak len fakt, že sa už v marci mohlo cvičiť aj vonku, sčasti zjemnil spomenutú konfrontáciu. V ovzduší čerstvých sokolských rán, Sokolská jednota oslávila aj siedme výročie svojho jestvovania, keď sa zorganizovala sokolská akadémia s cvičením a potom nasledovala beseda, tombola, zbierka dobrovoľných príspevkov a tanec do rána. Tak po ľade vo februári, zdarná akadémia v marci priam okriala skrehnuté údy sokolské, aj slnko sa stále vyššie dvíhalo a hrialo, hrialo...

V takom ovzduší bol pripravený program na Veľkonočný pondelok a potom sa už viacej myslelo na cvičenie. Aj sa muselo, lebo išlo o zletový rok a tak cvičilo sa na plné obrátky. Už v druhý májový víkend petrovskí sokoli, ale aj novosadskí a pivnickí, brali účasť na Sokolskom dni v Báč. Palanke a len o dva týždne petrovský sokolský dorast cvičil na dorasteneckom zlete v Belehrade. Vtedy často pršalo a tak program v Belehrade bol okyptený. Ešte horšie to bolo na V. župnom zlete, začiatkom júna v Sombore, keď nič, čo sa malo cvičiť vonku, sa pre nečas nezrealizovalo. Preto tie dva nástupy boli ocharakterizované ako dva mokré kroky do sveta.

Ale to, čo sa nemohlo ukázať na zletoch, prišlo vhod pre sokolské slávnosti v Kysáči, resp. v Kulpíne a keď ide o dorast, aj na oslavách Vidovdanu, ktorý vtedy v Petrovci už prerástol v malé Slávnosti. Aj keď už mesiac júl zavítal, sfarbuje poľné lány dožltá, petrovskí sokoli vzdali poctu jednému zo zakladateľov spolku – učiteľovi Kubánymu. Vlani, keď opustil tento svet, to urobiť nemohli, lebo boli na zlete v Prahe a tak vykonali tú povinnosť odchodom na cintorín o rok neskôršie.

Keď už letné slnko začalo nemilosrdne páliť, aj Sokolská jednota začala so záverečnými prípravami na najväčšie slovenské hody – Slávnosti. Boli na to aj osobitné dôvody, lebo ešte na zasadnutí z 15. júna, za prítomnosti vedenia Báčskej sokolskej župy sa uzhodlo, že sa sokolský zlet novosadského obvodu má realizovať v hlavný deň Slávností v Petrovci. Preto sa vhod na Sokolské cvičisko plánoval vynoviť. Aj ako to sokoli robievali, všetky aktivity boli presne stanovené a aj zadĺženia jednotlivých komisií sa do podrobností určili.

Sokolské značky, čo získali sokoli na zletoch v Belehrade, Sombore a v Petrovci v roku 1927

Pri takých veľkých záväzkoch času na zaháľanie nebolo. Ale niektoré veci išli hladko, iné nie. Už začiatkom augusta značky, plagáty a pozvánky boli hotové, určená bola cena vstupeniek, rozpracovaná koncepcia tomboly a pripravená scénografia. Tak

deviate Slovenské národné slávnosti v polovici augusta 1927, mali byť niečím, čím doteraz neboli: mali byť trojdňové a na nich sa v nedeľu mal realizovať sokolský zlet novosadského obvodu.

V ten víkend všetky cesty viedli do Petrovca a už včas ráno bolo vo Vrbare veľmi rušno. Bola tu generálka, kde sa pedantne nacvičil nástup, odstup a najkomplikovanejšie state. O 11. hodine bol zraz sokolov na cvičisku a odtiaľ tiahol zástup hlavnými ulicami až po obecny dom, kde bola poklona Sokolstvu. Tam sa hodne rečnilo, dvanásť už dávno odbila a tak času na obed a sprievodné manifestácie bolo málo.

Najočakávanejší program začal o 16. hodine. Za pekného počasia, prezentované bolo 10 programových bodov, ktoré podali spolky z Nového Sadu, Sr. Karlovec, Futogu, Titelu, Kysáča, Kulpína, Somboru, St. Palanky, Pivnice a Petrovca, ako i vojaci pešiackeho pluku z Nového Sadu, spolu 320 cvičencov.

Cvičenie sokolov na Zlete novosadského obvodu na SNS 1927

„Priebeh cvičieb bol impozantný. Srb a Slovák vedľa seba konali jednu prácu a tou prácou vyjadrovali jednu myšlienku: telesná zdatnosť pre veľké duchovné a myšlienkové úkoly. Jednotlivé čísla cvičieb nemožno takmer ani vyzdvihnúť.

Všetky boli nacvičené dokonale a prevádzané s neobyčajným nadšením a chuťou. Obecenstvo nevychádzalo z vytrženia. Búrlivým potleskom odmeňovalo pekné výkony cvičiacich. Jak sokolov, tak sokoliek a i vojska. A rekordná návšteva cvičieb jasne dokumentovala, že na Sokolstvo a jeho snahy u nás sa hľadí s porozumením a dôverou.“¹⁴

Večer o deviatej hodine všetkých čakala sokolská akadémia. Na nej všetky sokolské vzrasty podali šesť telocvičných výstupov a na spestrenie poslúžili ešte úryvky z operety *Pekná, nová, maľovaná kolíska* a tanečný bod *Moravská beseda*.

Petrovčanov tešilo najmä to, že sa to odohrávalo v ich osade a že aj tie početné sokolské odchody za chotár sa im konečne vrátili. V ten deň Petrovec bol strediskom novosadského sokolského obvodu, metropolou, sokolskou Mekkou, do ktorej všetky cesty viedli. Aj desať sokolských spolkov svojimi skutkami ukázalo toľko propagovanú sokolskú vzájomnosť a petrovský spolok ešte nato dokázal, že je schopný na svojom chrbte odniesť aj organizáciu takej manifestácie.

Rozšírené Slávnosti mali efekt aj na finančný stav sokolského spolku a tak sa ľahšie vyplatili jestvujúce dlhy a kúpilo sa aj drobné náradie. Ale na tie náročnejšie výdavky to nestačilo a tak boli posunuté na neskoršie. Aj napriek tomu rozmýšľalo sa o navázaní cvičiska, na čo bol nevyhnutný dohovor s futbalovým klubom, aj povala telocvične si pýtala dokončenie, čo sa mohlo iba za súhlasu kuratória gymnázia. Robilo sa aj na nábore nového členstva, ale keď Ministerstvo školstva zakázalo stredoškólakom byť členmi výborov mimoškolských spolkov aj tu sa musela nájsť zámena.

Ani v cvičení sa neprestávalo a tak už neskoro v jeseň, dorast odišiel s cvičbou na sokolskú akadémiu do Starej Pazovy. Ani tradičné štátne sviatky nemohli bez sokolov a cez zimu sa konal sokolský kurz, ale aj prednášky a vykonala sa lekárska prehliadka

---

¹⁴ *Zápisnica zo zasadnutia SV SJ v Petrovci, z dňa 24. septembra 1927, KZSJvP.*

cvičencov... Aktivity v spolku boli nakoniec prezentované, na výročnom zhromaždení, začiatkom januára nasledovného roku a sumárna analýza každého segmentu ukázala na aktivitu, za ktorú sa spolok naozaj nemohol zahanbiť.

Ťažké časy v roku jubilejnom

Rok 1928 bol rokom jubilejným, keď sa malo osláviť 10 rokov od ukončenia prvej svetovej vojny. Vedomí toho, petrovskí sokoli si stanovili náročnejší program práce. To rozhodnutie nechablo aj napriek ťažkým spoločensko-ekonomickým pomerom. Hneď zjari spolok oslávil svoje osemročné jestvovanie, potom sa rozbehli aj užšie a širšie koncipované aktivity. Ved' sokolov na Vidovdan čakal krajový zlet JSZ v Skopji a ešte predtým zlet vo Vinkovciach, zlet novosadského obvodu v Žablji a župná súťaž v Novom Sade. Ale z týchto naplánovaných aktivít spolok stačil realizovať iba zlet vo Vinkovciach. Potom v štáte vyvrcholili stranické nesváre, ktoré sa zakončili atentátom na poslanca v Zhromaždení v Belehrade, čo vyústilo v zákaze zoskupovania širokých ľudových más. Zasiahlo to aj sokolov, lebo ďalšie verejné manifestácie boli zastavené.

Zákaz verejného zoskupovania na lokály uľavil trochu skôr, ale na najvyšších úrovniach sa život rozprúdil len o tri mesiace. Akurát v tej dobe do Petrovca prišla radostná správa, že učiteľ Ivan Križan vo odbore telovýchovy absolvoval všetky skúšky a získal kompletnú „papierovú dokumentáciu“ pre prácu, čo aj pre sokolov bola obrovská výhoda.

V neblahej situácii jestvovala aj obava či Slávnosti vôbec budú, ale keď v júly tenzia v štáte trochu povolila, začalo sa aj s prípravami pre tento náš najväčší sviatok. Optimistický duch znovu prevládol a v našom týždenníku vyšlo aj povzbudenie: „Národné slávnosti sú naše olympiády, na ktorých sa prejavuje naša mentalita. Ony sú naším snemom. Zaujímavé bolo, keď i minulého roku zišli sa tu ľudia rozdielnych politických názorov,

keď však jednalo sa o spoločenskú vec vedeli sa dorozumieť.“ Lebo, „Kto je to, koho nedojal pochod nášho chrabrého, výborne nacvičeného spoľahlivého vojska, sebavedomých pestrých sokolov a sokoliek na vlašajších Slávnostiach? Boli to predstavitelia disciplíny, fyzickej a morálnej sily, rodu-lásky a vlastenectva!“¹⁵

Potom aj verejnosť bola o všetkom informovaná a vytlačil sa program jubilejných Slávností, z ktorého bolo vidno, že sa od prvých plánov neodstúpilo a že Slávnosti budú trojdňové. Ale pre situáciu v štáte rozsah programu sa možno mohol tak koncipovať, nie aj väčšia prítomnosť účastníkov z okolia.

Verejné vystúpenie sokolov bolo v hlavný deň, v nedeľu poobede. Otvorili ho tí najmladší. Po nich dorastenky podali cvičby s venčekmi, stanovené pre župný zlet vo Vinkovciach

Náčelníčka E. Lačoková so svojou folklórnou skupinou

---

¹⁵ N. N.: *Slovenské národné slávnosti*. Národná jednota, Petrovec 1928, roč. 9, č. 31, s. 1.

a dorastenci prosté cvičby k Belehradskému zletu. Potom sokoli cvičili na náradí, kým sokolky prezentovali cvičbu pripravenú na Skopský oblastný zlet. Pred koncom programu na trávniku zatancovali najmladší a cvičenie zakončili sokoli cvikom *Kruh od Múdreho*.

Večer na Sokolskom cvičisku bola sokolská akadémia spojená s hudobno-umeleckým programom a tanečnou zábavou. Svoj cvičebný nástup mali dorastenky, potom spievali Feríková a Majerová, žartoval Podhradský a bolo aj krátke divadelné predstavenie, ktoré nacvičil M. Topoľský. Do tanca hrala vojenská kapela pod vedením V. Podhradského.

V tom roku dobová tlač o sokolskom vystúpení málo písala a väčšiu pozornosť venovala futbalovému zápasu, ktorý zohral SŠK Petrovec s renomovanou novosadskou Vojvodinou. Bolo to prvé hosťovanie Vojvodiny na Slávnostiach a na ňom sa mala hodnotiť kvalita petrovského klubu. Dovtedy futbalový klub pod menom Slovenský športový klub (SŠK), hoci založený ešte v roku 1923 hrával „na divo“ a v jeseň 1928 bol akurát prijatý do

Vlani sa vynovil vchod a v roku 1928 sa „navýšil“ terén

Juhoslovanského futbalového zväzu. Preto toľko písania o futbale, ale či to malo byť na úkor písania o sokoloch?

Už sám fakt povolenia súťaženía v najpopulárnejšej športovej hre, nútil zástancov tejto novinky na ďalšie investície – mať štandardné, pravidlami Zväzu predpísané futbalové ihrisko. Vyhovovalo to aj Sokolskej jednote, lebo aj sokolské vedenie považovalo, že trávnaté cvičisko, na ktorom SŠK hral futbal, sa môže upraviť ešte dôkladnejšie. Preto hneď po Slávnostiach, spoločnými silami, sa robilo na ešte dôkladnejšom zriaďovaní tohto sokolského-športového objektu. V septembri sa začalo s navázaním zeme tak vysoko, aby tam voda viacej neprišla. Aby sa to dosiahlo bolo potrebné naviesť viacej ako 3 000 kubických metrov zeme a realizácia týchto náročných prác bola poverená podnikateľovi Štefanidesovi z Hložian.

Aj napriek prácam na sokolskom cvičisku s cvičením sa neprestávalo, ba na časti terénu sa realizovalo aj miestne súťaženie. Nakoniec tí najlepší odišli na župné súťaženie v Novom Sade, ktoré pre situáciu v štáte bolo tiež posunuté. Na tom súťažení vynikli najmä sokolky a šesť z nich získalo aj diplom. Najvyššie bola ohodnotená Milka Čániová, keď získala 95% možných bodov z maxima, kým E. Čániová, Z. Boldocká, M. Fejdiová, Z. Labátová a A. Čániová boli len o nuansu slabšie, ale ešte vždy s nadpriemerným alebo až superiorným výsledkom.

V októbri a novembri sa cvičilo v telocvični a pripravali sa programy k štátnym sviatkom, ktoré ich čakali v decembri. K Sviatku zjednotenia, po bohoslužbách bola v slávnostnej sieni gymnázia oslávená desaťročnica Kráľovstva SChS, kde noví sokoli zložili slávnostný sľub a náčelník Sokolskej jednoty Michal Labáth odovzdal sokolkám diplomy, ktoré dostali na súťažení v Novom Sade. Večer v telocvični bola sokolská akadémia a po nej tanečná zábava.

Keď prišla zima začali aj prednášky. Bola to doba aj pre svadby a na svadbách sa obyčajne konala zbierka, ako finančná podpora na činnosť Sokolskej jednoty, respektíve na stavbu sokolského domu. Od plánu mať svoj sokolský dom, sa sokoli

nikdy nevzdali. Potom už v januári 1929 svoju celoročnú aktivitu kvitovali na oficiálnom výročnom zasadnutí.

Taká bola aktivita petrovských sokolov vo svojom deviatom roku pôsobenia. Začalo to sľubne, ale politicky nestabilne letné mesiace ešte ako vplývali na sokolskú aktivitu v čase keď sa od sokolov najviacej očakávalo. Potom sa v jeseň a v zime všetko zmiernilo a sokolská aktivita sa vrátila do starých koľají. Aspoň na konci roku 1928 to tak vyzeralo. Tí rozľadenejší už vtedy a najmä začiatkom ďalšieho roku záporne krútili hlavou. Mali pravdu, lebo v januári roku 1929 sa dosť toho začalo meniť.

Aj v neprospech sokolov.

II.

Na zlome dvoch koncepcií

V roku 1929 sokolov čakali nezvyčajné časy. Šiestojanuárová diktatúra, čo bola tak cez koleno vykonaná v kráľovskej Juhoslávii, ako následok dlhodobej krízy a častých politických nesvárov, vyústila suspendovaním ústavy a rozpustením parlamentu. Hneď nato, novými zákonmi o štátnom zriadení, verejnej bezpečnosti a poriadku, o tlači, obecnej a krajovej regionalizácii, zákonmi v súdnictve a v školstve atď. sa v značnej miere ohraničila sloboda pôsobenia a už polovicou januára to progredovalo úplným zákazom stranického pôsobenia, vlastne rozpustením všetkých politických strán. Ale ani ten čin, ako aj množstvo nových zákonov o prestavbe v hospodárstve, v obecnom regulatíve, ako aj redukcie úradníkov, zrušenie niektorých ministerstiev a potom aj nové intervencie v osвете a inde, celkový stav nezlepšili a kríza aj ďalej vzrastala. Vo februári, pre nedostatok ohrevu, školy boli zatvorené a veľké povodne v marci nesľubovali nijakú úrodu. Aj ďalšie diania prispievali k zhoršeniu celkového hmotného postavenia občanov.

Napriek všetkému, už v apríli, kráľ Aleksander smelo vyhlásil, že „rodí sa lepšia a silnejšia Juhoslávia“, čo sľubuje krajší život všetkým. Mnohí vtedy na toto jeho tvrdenie iba podozrivo krútili hlavou a úzkostlivo čakali na ďalší krok nových vládných kruhov, lebo kríza bola na obzore, kríza, čo zavládne svetom. Len o pár rokov neskoršie, sa najprv tíško a potom stále zjavnejšie už začala prejavovať v tom chudobnom svete. Aj tento štát bol taký a nadovšetko lánaný ešte aj vnútornými nesvármi a celkovým rozkolom.

Na všetkých krážoch, aj v Petrovci, sa celková krízová situácia snažila vyvážiť administratívnymi opatreniami, často prenáhlenými, nelogickými, popletenými až protirečnými. Povolávalo sa aj na patriotizmus, ale dajsamivete, keď si nemáš

ani čo pod zuby dať. V školení našich žiakov hneď sa ažúrne pristúpilo k podporovaniu chudobného, ale nadaného žiactva, najmä toho v gymnáziu, lebo v inteligencii je budúcnosť. Aj napriek tomu, v dôsledku ťažkých rokov, počet slovenských žiakov začal náhle klesať a vo vyšších ročníkoch gymnázia sa nakoniec zvedol na jednociferné číslo. Preto pri gymnáziu sa rozmýšľalo o zakladaní škôl s kratším trvaním (stredná obchodnícka, remeselnícka, priemyselná). V ťažkom postavení pomohli dary dobrodincov, aj finančná podpora Československa a konečne začala v smere podpovania najlepších žiakov rozmýšľať aj Juhoslávia, aj jej užšie celky – Dunajské bánstvo.

Slovom, rútilo sa to dolu vodou. Aj akoby na truc, zasiahlo to najprv tých na periférii spoločenského diania. Aj hoci ako sme sa bili do prs, že tými nie sme, chudoba stále viac a viac rástla aj v radoch toho pracovného, poctivého, aj bohabojného občana – Slováka. Veď netreba tu nikomu nič ani zazlievať, keď už ráz loď tonie, tak si každý zachraňuje najprv svojho. Ale ktože si potom zastane za ten malý zhluk Slovákov?

Ale Slováčok bol tu znovu originálny. Reagoval zrovna tak, ako čo to robil pred necelým storočím. Aj rozmýšľal: keď to nejde v politike, v hospodárstve a inde, tak to musí ísť v kultúre. Aj v tej telesnej. Sokoli vtedy ešte stále žili v presvedčení, že verne slúžia štátu a preto sa vyhnú premenám, hoci tí bližšie k reálnej situácii tvrdili, že to neprejde ani bez prestavby aj v ich radoch.

Aj napriek tomu slnečná jar

Miestna Telocvičná jednota Sokol, vlastne Sokolská jednota, ako ju všetci volali, už v štarte staronového zloženia svojho vedenia začala s prácou, akoby sa nič nestalo. Aj vo februári a v marci¹⁶, keď je tomu čas, začalo sa s prednáškami.

---

¹⁶ Už 15. februára podal M. Rusnák tému Legionári a sokolská myšlienka a o týždeň boli dve témy: O disciplíne a Telocvik zo stanoviska zdravotného. V marci, prednášky zo zdravotvedy mal starosta J. Šuster a z etiky M. Rusnák.

Začiatkom prvého jarného mesiaca rozprúdila sa aj praktická, cvičebná aktivita. Najprv sa termín cvičenia stanovil na dva dni v týždni, pre cvičenky len jeden deň¹⁷, aby sa len o dva týždne neskoršie, termín cvičenia pre najstarších cvičencov presunul na nové dni¹⁸.

Malo to svoje praktické dôvody, lebo včas na jar, obyčajne začiatkom marca, Sokolská jednota v Petrovci vždy organizovala sokolskú akadémiu, ktorej program bol spravidla zarotovaný k spomienke na dni založenia tohto spolku. V roku 1929 táto manifestácia bola presunutá na 20. apríl, keď z príležitosti svojho deviateho výročia bol zaplánovaný bohatý program. Pravda, o tom všetkom prostredníctvom tlače, bola informovaná tak petrovská, ako aj širšia verejnosť¹⁹.

Tak sokolská akadémia bola hojne navštívená a v sobotu večer sieň bola plná. Aj program bol páčivý a nadovšetko bohatý. Z telocvičného segmentu „zvlášť“ boli pekné a plne zaujali rytmické cvičby sestier a dorasteniek, „koníčky“ detí a „kozáček“²⁰. Dá sa uzavrieť, že vedľa bežnej zábavy aj ten telocvičný program bol naozaj atraktívny.

Aj koniec apríla zdal sa byť taký, lebo vtedy prebiehala atrakcia za atrakciou. O čo vlastne išlo? Len pár dní po sokolskej akadémii zavítal do Petrovca tajomník československého vyslanectva z Belehradu, Ctibor Melč a pritom prisľúbil, že

---

¹⁷ „Sokolské cvičby pre bratov sú vždy v utorok a piatok o 8. hod. večer. Pre mladší dorast v isté dni od 6 – 7. hod. a pre starších od 7 – 8. hod. Cvičby pre sestry v pondelok o 8. hod. večer.“ (N. N.: *Sokolské cvičby*, Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 27, s. 3).

¹⁸ Pre starších bratov v stredu a v sobotu o 20. hodine.

¹⁹ „Telocvičná jednota Sokol v Petrovci chystá dňa 20. t. m. v sobotu akadémiu s bohatým programom. Budú zahrané dva divadelné kusy a prevedené rôzne cvičby. Môžeme prezradiť, že sestry nacvičujú nový rytmický tanec a deti tiež chystajú prekvapenie.“ (N. N.: *Sokolská akadémia*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 44, s. 3)

²⁰ N. N.: *Sokolská akadémia*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 47, s. 3.

spolku musí „zaslať diapozitívy ku zaujímavým prednáškam o československej republike a tiež film Všesokolského zletu v Prahe“²¹. Hneď nato čelné hlavy spolku kuli plány, ako ten film prezentujú v Petrovci, ale uzavreli že: Jednoty zo susedných obcí, ktoré by ho chceli vidieť, nech sa hlásia v Petrovci“²².

Nároky vidieť tento film, boli také veľké, že tlač uviedla aj osobitné oznámenie o ňom²³. Aj pranie vidieť ho bolo pochopiteľné aspoň z dvoch dôvodov. Tí, ktorí na tomto zlete neboli, chceli sa naň pozrieť, aspoň zo stoličiek kinosály a presvedčiť sa, či toľké rozprávanie petrovských účastníkov pred dva a pol rokom bolo naozaj reálne. Samým účastníkom tejto najväčšej sokolskej manifestácie by spomenutý film ešte raz sprítomnil chvíle pobytu v Prahe a každý z nich bol mimo toho zvedavý, či v kádroch filmu boli zachytení petrovskí sokoli. Aj bez toho celkový zámer filmu – týmto spôsobom „propagovať sokolskú ideu – pochopili všetci a preto nie div, že sa aj uzhodli na tom, aby Sokolská jednota v Petrovci bola sprostredkovateľom pri jeho premietaní v čim väčšom počte slovenských osád. Ale spomenutý „krátky čas“ ani nebol takým krátkym, lebo čakanie na film trvalo dosť dlho²⁴.

---

²¹ N. N.: *Vzácná návšteva*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč.10, č. 48, s. 3.

²² Ibidem.

²³ Tam písalo: „Za krátky čas miestna Sokolská jednota dostane z československého vyslanectva v Belehrade film zo Všesokolského zletu v Prahe...“ (N. N.: *Film zo všesokolského zletu*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 51, s. 4)

²⁴ Po intervenciách a dlhého čakania sokolov, tento film sa v miestnom kine konečne premietal 3. a 4. decembra, teda v pracovné dni v utorok a stredu), po tri predstavenia denne. Aká bola návštevnosť predstavení, ťažko dnes predpokladať. Vie sa len, že tento film, keď prišiel do Pivnice pred Vianocami, tak si ho na prvom predstavení pozrelo 460 detí a na druhom pre dospelých, intelektuálov bolo veľmi málo a „čo bolo ešte čudnejšie, ani len predstavení Sokola nedržali za hodné obzrieť si svoj, sokolský film.“ (Mik.: *Pivnica*. Čitatelia nám píšú. Národná jednota, Petrovec 1939, roč. 11, č. 1, s. 3)

Paralelne s propagovaním filmu šla medzi sokolov výzva na účinkovanie na ďalšom sokolskom zlete v Poznani v Poľsku a v Plzni v Československu. Na tieto manifestácie sokoli „sa majú hlásiť najneskoršie do 15. mája“²⁵ a potom na tieto zlety od 27. júna do 6. júla 1929 aj odísť²⁶. Ale nešlo to tak ľahko.

Aj v lete priam hýrilo aktivitou

Neskoro na jar a najmä v lete Sokolskú jednotu v Petrovci čakala ďalšia, zdá sa, sľubná aktivita. Začalo sa to ešte v máji, keď v Turičný pondelok, poobede o 17. hodine, pred futbalovým zápasom na sokolskom cvičisku, zariadili „miestni kozáci, nádejní členovia jazdeckej sekcie Sokola v prospech Sokolskej jednoty „džigitovku“²⁷. Bola to hlavne ukážka rôznych zručností na koňoch podľa vzoru na tie kozácke a vskutku boli to prvé pokusy Petrovčanov utvoriť v rámci Sokolskej jednoty aj jazdeckú sekciu.

Aj koncom mája Petrovčanov čakala nová manifestácia, ktorá sa dávno plánovala. Vlni v jeseň, sa na nej začalo robiť a teraz, keď sa práca zakončila, slušilo sa aj stužku prestrihnúť. Išlo o slávnostné otvorenie ihriska Slovenského športového klubu a zároveň cvičiska Sokola. Manifestácia bola hojne navštívená²⁸.

Tlač o tom písala: „26. máj, kedy sa otváralo hrište bol pekný, trochu veterný deň. Už okolo 2. h. hrnulo sa obecnstvo, „navijači“, aby sa zaistilo dobré miesto. Okolo pol 4. h. kedy sa

---

²⁵ N. N.: *Sokolský zlet v Poznani (Poľsko) a Plzni (ČSR) od 27. júna do 6. júla 1929*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 47, s. 2.

²⁶ Účasť Petrovčanov na týchto zletoch však vystala. Vie sa, že na nich boli piati členovia kysáčskej Sokolskej jednoty (J. K. Pavlová: *Poznaň–Plzeň*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 80, s. 1 – 2a č. 81, s. 1 – 2).

²⁷ N. N.: *Kozácka „džigitovka“ v Petrovci*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 56, s. 4.

²⁸ Vedľa Petrovčanov boli tu aj Kulpínčania, Hložančania, Kysáčania, Pivničania, Pazovčania a Novosadčania.

mala slávnosť započat', hrište bolo už skoro plné. Muzika hrala, pivo sa pilo a vzrušenie čakajúceho obecnstva vzrastalo“²⁹.

Na manifestácii úvodné slová podal S. Starke a potom starosta Sokola J. Šuster vyjadril potešenie, že sa spoločnými silami vykonalo také pekné dielo. Pripomenul aj na agitačný zbor Sokola, konaný s cieľom, aby sa umožnilo prenikanie sokolských ideí do najširších vrstiev ľudu. Aj župný delegát N. Mrvoš na manifestácii vo svojom prejave rozvíjal problém celonárodného zjednotenia. On už vtedy vedel, čo sokolov o pár mesiacov čaká.

Potom, po prečítaní pozdravného telegramu kráľovi a po zahraných hymnách, na rade bol zápas. Všetko dopadlo pekne, lebo „boli sme jaksí dojatí, pocítili sme veľkú radosť, keď sme si popásli oči po tom nádhernom a útulnom hrišti, ktoré veľkými finančnými obeťami postavil Slov. Športový Klub a Sokol. A nie menšia bola naša radosť, keď sme na tomto novom hrišti videli **vít'azit'** našich mladých športovcov nad technicky vyspelým klubom novosadským NAK-om. Len ďalej s takýmto oduševnením a zápalom a nové hrište bude ďalším svedectvom našich úspechov.“³⁰ Aj svedectvom príspevku sokolov v tom.

Začiatkom júna, petrovských sokolov čakali nové záväzky – VI. župný zlet celej novosadskej oblasti (teda župy Svetozara Miletića), čo sa mal realizovať v Subotici v dňoch 8. – 9. júna 1929. Správu o tom, ako i svoje plány v účasti Sokolskej jednoty v Petrovci na tejto manifestácii, boli zverejnené ešte v apríli³¹. Aj

---

²⁹ N. N.: *Otváranie hrišťa Slovenského športového klubu*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 58, s. 2.

³⁰ N. N.: *Otváranie hrišťa...*, c. d.

³¹ Koncom apríla, sokolom prostredníctvom tlače, bola daná táto správa: „Župný zlet župy Svetozara Miletića zavodiť bude 8. – 9. júna v Subotici. Na zlete budú dorastenci v skoku do diaľky, skok cez kozu, beh na 60 m., vrhanie gule, v prostých cvičbách, cvičbách na hrazde a bradlách. Naša Jednota bude tiež zastúpená a preto sa vyzývajú všetci členovia, aby riadne chodili na cvičby.“ (N. N.: *Župný zlet župy Svetozara Miletića*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 48, s. 3). Tieto pokyny vedenia petrovskí sokoli aj poslúchli.

Značka VI. Zletu Novosadskej sokolskej župy v Subotici

Záber zo subotického zletu – defilé dorastu

sa pre ňu petrovskí sokoli usilovne pripravovali. Ani odchod do Subotice nebol problematický, ani ich účinkovanie v programe tohto zletu.

O tejto dvojdnovej manifestácii sa písalo v našom časopise. Celkom stručne, ale výstižne: „V dňoch 8. a 9. júna bol v Subotici vydržaný zlet sokolskej župy Svetozara Miletića. Dňa 8. júna boli sokolské závody a večer akadémia. Na akadémii vystupovali aj sestry z Petrovca. Tančili v krojoch a obecenstvo ich tanec odmenilo potleskom. Program bol veľmi pestrý a cvičby sestier, dorasteniek, bratov prosté a na náradí, námorníkov s lampiónmi, striedali sa jedny za druhým. Dňa 9. júna boli na hrišti Báčka sokolské cvičby. Cvičili deti, dorast ženský a mužský, bratia a sestry a tiež starí sokoli cvičby s tyčami. Cvičbám týmto prizeralo sa niekoľko tisíc ľudí. Zvlášť cvičby vojakov a námorníkov boli odmenené búrlivým potleskom. Nie menej boli však zaujímavé aj cvičby bratov na náradí. Pestrý bod bol posledný, keď vystúpili sokolky, sokoli, dorast a dorastenky a deti a previedli pekné spoločné cvičby. Večer bola na Paliči voľná zábava.“³² Tak to bolo, na dovtedy najúspešnejšom zlete novosadskej sokolskej župy³³.

---

³² N. N.: *Zlet sokolskej župy Svetozara Miletića*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 65, s. 2.

³³ Na ňom malo účasť 1600 účastníkov. Z nich už v prvý deň 201 súťažilo tak dopoludnia (členovia), ako i poobede (dorast). V nasledovný deň v defilé, účinkovalo 915 účastníkov. Zástup tvorilo 7 zástav, vojenská jazda, námorníci, vojaci, členovia a členky, dorastenci a dorastenky, vojenský a tri sokolské hudobné zbory. Poobede si ústredný program – sokolské cvičby pozeralo okolo 10 000 divákov. V manifestácii nastúpilo: 88 detí s hrami pre najmladších, 25 starších sokolov s cvičbou palicami, 167 dorasteniek s cvikmi kužeľmi, 224 dorastencov s prostými cvikmi, 7 oddielov, vlastne 42 cvičencov na náradí, 36 námorníkov s cvičbami veslami, 211 sokolov s prostými cvičbami na Zväzový zlet v Belehrade, 80 sokoliek s cvičbami na ten istý zlet, 97 vojakov s cvičbami puškami a 184 cvičencov všetkých kategórií zo Subotice s cvikom Jubilarčka. Spolu cvičilo 1154 cvičencov

Po župnom zlete na rade bolo to, na čo si sokoli už zvykli – ukázať, čo vedia aj v susedných osadách. Veď toľká masa cvičencov nepripravuje sa len na jedno, resp. dve vystúpenia, už aj preto, že si ich Slovač z okolitých osád s radosťou uvíta.

Tak koncom júna petrovskí sokoli vypli sily, aby realizovali to, čo plánovali ešte v máji³⁴, odísť aspoň s gymnaziálnou sokolskou mládežou, čo im vtedy nevyšlo. Zato teraz v júni to vyznelo veľkolepejšie. Išlo o sokolské agitačné zhromaždenie³⁵ v Hložanoch, kde petrovskí sokoli plánovali založiť svoju odbočku. „Tejto slávnosti v Hložanoch z Petrovca sa zúčastnili sokoli, sokolky, futbalisti a početné obecnosť. Okrem Petrovca boli zastúpené obce Stará Pazova, Kovačica, Pivnica a iné. Hložany o slávnosť neprejavili veľký záujem. Domáceho obecnosť sa pomerne málo zúčastnilo. Celá slávnosť mala charakter tichej manifestácie sokolskej myšlienky. Hostí čakala muzika a pred obecným domom slávobrána, odkiaľ sokoli s muzikou išli v pochode na cvičisko.“³⁶ Tam hostí najprv privítal

---

(podľa M. Teodorovič: *Sokolska župa Novi Sad*. In: Sveslavensko sokolstvo. Savez sokola Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1930).

³⁴ Keď aj v tlači Sokolská jednota oznámila, že májový výlet „bude asi v polovici mája do Hložian, na Dunaj. Sú predpoklady, že v ten istý deň i naša Sokolská jednota zariadi agitačné zhromaždenie v Hložanoch spojené s akadémiou a verejným cvičením. Takýto výlet, verím, že bude príjemný i pre nás i pre Hložančanov, veď už mnoho rokov takýto výlet nebol“. (N. N.: *Májový výlet nášho gymnázia*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 49, s. 3).

³⁵ Tentoraz bolo naplánované, aby sa realizovalo dňa 30. júna. „Z príležitosti tohto zájazdu bude v Hložanoch zadržané sokolské agitačné zhromaždenie, po ktorom budú nasledovať verejné cvičby a futbalový zápas. Kto by sa chcel tohoto výletu zúčastniť, mimo cvičebného členstva, nech sa hlási u náčelníka br. M. Labátha v Kníhtlačiarňi, kde dostane i bližšie informácie. V páde nepriaznivého počasia výlet bude 7. júla.“ (N. N.: *Výlet do Hložian*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 69, s. 3).

³⁶ N. N.: *Sokolská slávnosť v Hložanoch*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 72, s. 3.

správca miestnej školy Juraj Ferík a potom rečnili starosta Jozef Šuster, ale aj Andrej Sirácky a Michal Rapoš. Potom už boli na rade „sokolské cvičby. Cvičili sokoli, sokolky a dorast cvičby na náradí a sestry rytmické cvičby. Najviacej sa páčili cvičby bratov na náradí. Sokolská slávnosť skončila futbalovým zápasom medzi SŠK Petrovec a Slávia Hložany“³⁷.

Len necelé tri týždne po manifestácii v Hložanoch vydržali petrovskí sokoli doma a potom bol na rade znovu zájazd. Tentoraz do Kysáča na verejné výročné cvičenie Telocvičnej jednoty Sokol v tejto osade. Malo byť 21. júla 1929 a účasť na ňom petrovskí sokoli, pre blízku spoluprácu s týmto spolkom, považovali ako svoju povinnosť³⁸. V stanovený deň sa manifestácia aj realizovala. Za hojnej účasti obecnstva a členstva okolitých Sokolských jednôt, slávnosť sa začala rečením Šalanského a Polívku a potom boli odovzdané vyznamenania legionárom. Nakoniec „rad radom podľa ustáleného programu nasledovali jednotlivé body cvičieb, ktoré výborne dopadli. Obecnstvo v dobrej nálade sa ťažko rozchodilo z cvičiska a preto bars i mimo programu bol i tanec. Večer bola zadržaná akadémia a za tým tanec do rána“³⁹.

Ťažko sa odchádzalo petrovským sokolom z Kysáča. Ale domov sa ísť muselo. Veď sokolov čakali nové záväzky. Jeden z

---

³⁷ Ibidem. Futbalový zápas, pravda, prebiehal v znamení prevahy SŠK Petrovec a aj výsledok bol v prospech tohto klubu (10:0), aj napriek tomu, že časť hráčov SŠK a najmä brankár (ten lepší) posilnil rady Slávie Hložany.

³⁸ V tom smere sa aj písalo: „Telocvičná jednota Sokol v Kysáči riadi dňa 21. júla, v nedeľu, svoju výročnú verejnú cvičbu na vlastnom cvičisku. Pred obedom sú skúšky, o 11. pochod obcou a o 4. po obede verejné cvičby. Spoluúčinkujú všetky okolité Jednoty. Povinnosťou našou je svojou účasťou pozdvihnúť túto manifestáciu nášho Sokolstva.“ (N. N.: *Telocvičná jednota Sokol v Kysáči...* Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 78, s. 3).

³⁹ Petrovčan: *Sokolské slávnosti v Kysáči skončené*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 81, s. 2.

tých ústredných bola realizácia Slovenských národných slávností v Petrovci.

Vrchol aktivity na Slávnostiach

Takmer celý mesiac pred začiatkom Slovenských národných slávností, v našom časopise *Národná jednota* sa o nich písalo: „Len niečo viac od troch týždňov delí nás od jednej z najvýznamnejších udalostí v našom národnom živote, len niečo viac od troch týždňov delí nás od našich Slovenských národných slávností v Petrovci. Nezadlho v Petrovci skoncentruje sa celý náš život. Všetko čo cíti v sebe trochu národného povedomia, národnej povinnosti a hrdosti, bude spiechať zúčastniť sa a svojou prítomnosťou povzniesť význam slávností a rozmnožiť rady účastníkov. Slováci z blízka a ďaleka budú spiechať do Petrovca, účasť brať na Slávnostiach slovenského národa, vidieť Slávnosti, robiť Slávnosti a sláviť Slávnosti. Je povinnosťou každého povedomého národovca zabudnúť na deň dva na každodenné škriepky, na nepriateľstvá, na svoje osobné záujmy a venovať sa celku... Keby sme nemali naše národné Slávnosti, museli by sme ich stvoriť... Slávnosti potrebujeme, ako čo hladný potrebuje kus chleba. Sú nám ony jedinou príležitosťou ku stretnutiu, pohovoreniu, k pretrasu otázok, ktoré priamo týkajú sa záujmov národa. A nemať Slávnosti, značí nemať túto príležitosť ku predebatovaniu životných otázok slovenského ľudu v Kráľovstve SChS.“⁴⁰

Stanovené na dni 27. – 29. júla 1929 Slávnosti prebiehali hlavne v znamení obecnej hospodárskej výstavy, valného zhromaždenia československých akademikov, prednášok, porady učiteľov a, rozhodne, sokolského cvičenia. Sokoli už vtedy mali v pláne vystúpiť na Všesokolskom zlete v Belehrade v roku 1930 a preto značnú časť programu Slávností 1929 tvorili

---

⁴⁰ N. N.: *Pred slávnosťami*. *Národná jednota*, Petrovec 1929, roč. 10, č. 73, s. 2.

*Už desať rokov takto – zraz sokolov pred obecným domom
v strede osady...*

*... a potom pochod na Sokolské cvičisko. Ani prachu toľko
nebolo ako slovenského presvedčenia.*

*Na Sokolskom cvičišku cvičenie obyčajne začalo
s najmladšími - cvičenie dievčat...*

*... a na záver, to najpútavejšie. Najčastejšie to bola
slovenská beseda*

akurát cvičby predpísané pre tento zlet⁴¹. Už skúšky sokolov v nedeľu ráno 28. júla ukázali, že sú aj tieto cvičby dobre nacvičené. Len ich poobede ukázať obecnstvu.

„Niekoľko minút pred štvrtou, dlhé rady členov Sokola a miestneho hasičského zboru, za sprievodu ohromných húfov obecnstva poberalo sa na cvičisko. Počasie prialo a tak dalo sa očakávať, že poobedňajší program dobre dopadne. Neobyčajne mnoho stranských hostí a mnoho významných osobností v sprievode miestneho občianstva zaujali svoje miesta okolo cvičiska.“ Potom už na ihrisku nasledoval „nástup členov Sokola a hasičov a za tým legionárov poťažne ich najbližších, ktorí mali prevziať vyznačenie. Hudba hrala štátnu hymnu za ktorou sledoval hovor legačného radcu p. Ševčíka delegáta československého vyslanectva v Belehrade. V ohnivej reči znamenite vystihol význam československých légii v zahraničí a ich prácu za oslobodenie. Predložil ich najmä Sokolstvu za vzor, ktorému zaiste najviacej záležalo na oslobodení zotročenej vlasti a preto svojich členov znamenite uplatňovalo v légiiach, ktoré priniesli slobodu. Po tomto hovore boli dekorovaní legionári záslužnými medailami, po čom nasledovalo blahoželanie a česká štátna hymna. Za tým pozdravil a blahoževal legionárom p. Mita Klicin, komisár báčskej oblasti, delegát Juhoslovanskeho zväzu a župy Svetozara Miletića, a v mene slávnost'ového výboru brat A. Hýl, za tým odznela hymna Nad Tatrou sa blýska a naposledy Hej Slováci. Potom členstvo Sokola a hasičského zboru oddalo svoj pozdrav legionárom“⁴².

Vzápätí už nasledovali sokolské cvičby. Fešacky to urobil sokolský spolok. Cvičby započali dorastenky (žiačky) prostou cvičbou pre Všesokolský zlet v Belehrade pre rok 1930. Už sám fakt, že diváci mali šancu vidieť zletové cviky rok skôr, ako tí v

---

⁴¹ Tak z tohto repertoáru sokolských cvikov už rok pred Všesokolským zletom v Belehrade nacvičili dorastenky, sokolky a sokolí, spolu až tri cvičby. Aj takí boli petrovskí sokolí.

⁴² N. N.: *Priebeh Slovenských národných slávností*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 83, s. 1.

Belehrade, tiež okolnosť, že cvičbu podali mladé dievčence, v značnej miere zaujal pozornosť divákov. Keď potom po nich vystúpili sokolky s cvičbou pre ten istý zlet, teda s cvičbou s jednoročným predskokom, oduševnenie vyvrcholilo. Veď akoby aj nie, keď Petrovec tu hľadel dejinám dopredu. To predsa niečo znamená. Či nie? Aj keď po sokolkách nastúpili sokoli, znovu s cvičbou pre belehradský zlet 1930, Petrovčanom už bolo jasné, že aspoň polovičku najvýznamnejšej juhoslovanskej sokolskej manifestácie v nasledujúcom roku mohli vidieť tu v Petrovci. Petrovec sa tak predčasne stal Belehradom, ale v menšom vydaní, a tak potlesk sokolom znel tým hlasnejšie.

Ešte ani aplauz za úspešné vystúpenie sokolov nedoznel, už na cvičebnom priestore boli dorastenky. Podali prosté cvičby s kužeľmi. A išlo im to. Oduševnenie obecnstva to jasne dokazovalo. Olej na oheň oduševneniu potom dodali aj sokoli so svojimi cvičbami na náradí. Diváci sa vždy radi pozerali na tieto krkolonné zručnosti najlepších gymnastov a títo aj teraz za svoje majstrovstvá na náradí zožali búrlivý potlesk. Pred koncom zletových cvikov dorastenci podali prosté cvičby a najmladší sokoli pestrý program detských hier.

Nakoniec, tak to obyčajne býva, to najkvalitnejšie – vystúpenie sokolského spolku uzavreli sokolky národnými tancami⁴³. Tance osobitne dojali divákov, do tej miery, že aj zápis v tlači bol nasledujúci: „Impozantný bol zvlášte nástup sestier v malebných národných krojoch, ktoré zatančili národné tance.“⁴⁴

Všetko, už krajšie ani nemohlo byť. Dobre nacvičené sokolské zostavy, až bravúrne rozvrhnuté v celkovom výstupe sokolov a vedľa všetkého nové, ako dlaň rovné cvičisko s mladou, sviežo skosenou trávou. V takom ovzduší bolo priam nádhera pozerat' sa na petrovských cvičencov. Aj na dôvažok

---

⁴³ Celý program sokolských cvičieb podľa: *Program slovenských národných slávností riadených v Petrovci*, Báčka, Kráľovstvo SChS v dňoch 27., 28. a 29. júla 1929. Drobnotlač. Kníhtlačiareň uč. spol., Petrovec 1929, s. 3.

⁴⁴ N. N.: *Priebeh slovenských národných...*, c. d.

k príjemnej nálade a sokolom aj pri cvičení, do taktu hral hudobný zbor Janka Rybárskeho.

Tak sokolské cvičby vyzneli na výbornú a, čo je najdôležitejšie, okrem hudby všetko za angažovania vlastných síl. Okrem sokolského cvičenia sa na Slávnostiach v pondelok poobede, odohral ešte aj zápas SŠK Petrovec – ŠK Vojvodina. Petrovčania na ňom vyšli ako víťazi a tak sa revanšovali za vlašajšiu prehru⁴⁵.

Keď si už po Slovenských národných slávnostiach sokoli aj trochu oddýchli, polovicou augusta, čakal ich výlet, najprv za Dunaj, do Sriemu⁴⁶, a potom, začiatkom septembra, znovu do Hložian, tentoraz na zakladajúce valné zhromaždenie sokolskej sekcie v tejto osade. Veď bolo sa treba postarať o to, aby aj tu sokolský spolok, tak ako petrovska sokolská odbočka, naozaj zapustil korene.

Aj zapustil, lebo v nedeľu 8. septembra 1929, „bolo zadržané zakladajúce valné zhromaždenie sokolskej sekcie v Hložanoch v miestnostiach Čítacieho krúžku. Bolo už na čase, aby sa i v Hložanoch, v čisto slovenskej obci, založil tento slaviansky spolok. Pravda utvorili sme sa,“ ako uvádza hložiansky

---

⁴⁵ Ako druhý zápas týchto dvoch mužstiev na Slovenských národných slávnostiach, odohral sa za pekného počasia a hojného množstva obecnstva. SŠK od samého začiatku nebezpečne útočil, aj túto iniciatívu korunoval gólom. Potom hostia odpovedali častými útokmi, ale tieto úspešne odrazili výborní bekovia Bulík a Červenský. Keď potom Hüttenberger dal za SŠK aj druhý gól v obecnstve nastalo pravé delírium. Tak sa SŠK revanšoval za vlašajšiu prehru a hostia opustili terén s pohnutými hlavami. Veď doteraz boli zvyknutí len vyhrávať zápasy so SŠK (podľa J. Babiak: *Futbal na Slovenských národných slávnostiach medzi dvoma vojnami*. In: *Petrovec 1745 – 1995*, Kultúra, Báčsky Petrovec 1995, s. 535).

⁴⁶ Pozvanie sokolom na tento výlet bolo uverejnené aj v tlači textom: „Sokolská jednota v Petrovci... usporiada v nedeľu 18. t. m. výlet do Sriemu. Prihlásení bratia a sestry majú byť v nedeľu 18. t. m. o 4.45 hod. pri autobuse.“ (N. N.: *Výlet Sokolskej jednoty*. Chýry, Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 91, s. 3).

dopisovateľ, „len ako sekcia petrovskej Sokolskej jednoty, ale dá Boh, že sa i osamostatníme. To závisí od nášho ľudu, ako pochopí a ako prijme túto novú organizáciu. Preto sme sa utvorili len ako sekcia lebo vieme s akými ťažkosťami je potrebné sa borieť. Ale preč s bojzlosťou a s chuťou sa chyťme do toho, aby sme čoskoro mohli ukázať ovocie z tejto práce a tak spolok rozvinúť a upevniť. Myslím, že náš ľud pochopí túto myšlienku a bude ju podporovať“⁴⁷.

Ako sa to už svedčí, keď sa niečo zakladá, aj pri tejto odbočke zvolili funkcionárov. Starostom sa stal miestny farár Samuel Širka, jednatelom (zároveň aj zapisovateľom, archivárom a matrikárom) bol učiteľ Ján Vitéz, za pokladníka (aj hospodára) bol zvolený učiteľ Juraj Ferík, kým knihovníkom (ale aj povereníkom odpredávania sokolskej tlače) sa stal obecný pisár Andrej Kostoláni. Priamou prácou s cvičencami boli poverení: prednosta Juraj Miškovíc a prednostka Viktória Peterfiová, obaja učители. Všetci spomenutí automaticky sa stali členmi správneho výboru a mimo nich do výboru ešte boli zvolení: podnotár Márko Feldy, obchodník Emil Dudok a mäsiar Štefan Dudok ml.⁴⁸

Tak začala svoju púť, v tých časoch pomerne zriedkavá forma sokolskej organizácie – odbočka⁴⁹. V osadách, kde to vlastnými silami nešlo, obyčajne pri tých prvých krokoch v organizovaní sokolov svoj chrbát podložil už osvedčený spolok zo susednej osady. Aj v Hložanoch to bolo tak. Tu svoju nápomocnú ruku podala petrovska Sokolska jednota. Veď v bratskej koncepcii tejto slovanskej organizácii sa tak aj svedčilo urobiť. Bolo treba pomôcť ešte neorganizovaným stúpencom sokolskej idey, najmä tým vlastného rodu. Ani medzi slovenskými sokolmi to nebolo inak. Najmä tu, na týchto krážoch a v tomto čase.

---

⁴⁷ Jaz: *Zakladajúce valné zhromaždenie sokolskej sekcie v Hložanoch*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 101, s. 2.

⁴⁸ Jaz: *Zakladajúce valné zhromaždenie...*, c. d.

⁴⁹ Tieto menšie formy práce v Kráľovstve SChS ani neboli v obehu a len v ďalšej rozvojovej sokolskej etape, v Kráľovstve Juhoslávie pre malé osady je uvedená aj organizačná forma sokolskej čaty.

Aj práca na roli národa dedičnej na plné obrátky

Idea šíriť Sokolstvo medzi najširšie vrstvy národa vtedy už nebola nová, ale zato v roku 1929 plne zabrala. Už začiatkom roka príjismi najvyšších sokolských orgánov táto požiadavka bola až prízvukovane podčiarkovaná. Na nej svoju akciu rozvila aj Sokolská jednota v Petrovci, ale celkom svojráznym spôsobom. Aj jej záležalo na tom, aby slovenských sokolov bolo čím viacej, ale tento spolok mal pritom na zreteli aj separátny zväz slovenských sokolských spolkoch na týchto priestoroch.

Už sám fakt, že v Petrovci jestvoval slovenský sokolský spolok a že sa aj v okolitých slovenských osadách, v Pivnici, Kysáči, Kulpíne a naposledy aj v Hložanoch, vytvorili tiež také spolky, ako i skutočnosť, že Slovákov bolo naozaj dosť aj v srbských sokolských spolkoch v Novom Sade⁵⁰, Báčskej Palanke, ale aj v Tovariševě⁵¹ a inde⁵², medzi vedúcimi osobami Telocvičnej jednoty Sokol v Petrovci, v celkovej snahe šíriť Sokolstvo v najširších vrstvách národa znovu sa zrodila idea o

---

⁵⁰ Malá skupina slovenských sokolov v novosadskom spolku bola od samých začiatkov sokolov v tomto meste jedna z najagilnejších. Jej najaktívnejší členovia zaujímali aj adekvátne miesta v novosadskom sokolskom vedení. Z nich najúspešnejšia bola Milka Mudrochová, ktorá zastupovala funkciu prednostu novosadskej sokolskej župy.

⁵¹ Keď 16. mája 1920 do Selenče prišli sokoli z Tovariševa, väčšinu divákov priam ohromila správa, že medzi sokolmi boli aj selenčskí mládenci. Išlo o šuhajov, čo slúžili u majetných gazdov, čo im poskytlí, aká rarita, čas na vzdelávanie a zábavu. „Sluha, že by mohol byť Sokolom? – A stal sa ten zázrak v Tovariševě... A či si vieme predstaviť ten pocit, ktorý pocítili Selenčania, keď ich tovarišskí srbskí sokoli navštívili a v ich radoch videli i svojich synkov?“ (N. N.: *Srbsko-slovenské spolužitie: Národná jednota, Petrovec 1920*, roč. 1, s. 1 – 2).

⁵² Aj v Laliti o Sokole rojčili ešte v roku 1922, ale po pravú realizáciu, mať tam aj Slovákov ubehlo dosť času.

utvorení jednotného Slovenského sokola na vyššej úrovni, t. j. ako Zväz slovenských sokolských spolkov. To Tyršovo: Svet sa tam zvrtné, kde sa sily zpriahnu!, aj stav že „len v jednotnom vystupovaní a spolupatričnosti je náš život trvale zabezpečený...“⁵³, znovu zabralo. Pomohol aj fakt, že politické nesváry v prvých rokoch po vojne prispeli k slovenskej roztrieštenosti do tej miery, že aj Slovenská národná strana si s tým nevedela dať rady a hoci sa snažila, nijako sa jej nedarilo získať jednotnú podporu Slovákov na týchto priestoroch. Preto k tejto, viacej potíchu ako nahlas povedanej ideí o jednotnom nastupovaní všetkých našincov, chceli prispieť aj slovenskí cvičenci, zoskupení pod práporom sokolským.

Tento problém sa stal aktuálnym od začiatku roka, keď štátnym pričinením súvisiacim so zákazom pôsobenia stranických organizácií bolo znemožnené aj fungovanie Slovenskej národnej strany a keď sa tým spôsob jednotného nastupovania Slovákov na týchto krážoch, stal celkom otáznym. Aj obyčajne vyplával na povrch tesne pred Slovenskými národnými slávnosťami a najmä počas nich, keď sa aj v lepších časoch a niežeby teraz rozmýšľalo o tom, ako zomknúť rady Slovákov, vlastne zoskupiť všetky „slovenské obce k tesnej spolupráci“ a vytvoriť tak organizáciu „na čisto kultúrno-hospodárskom podklade, bez akýchkoľvek politických prímesov“⁵⁴. Vtedy sa aj pokusom o reorganizáciu Zväzu československých akademikov chcelo dosť toho doriešiť a medziiným v tom zmysle bolo spomínané aj jednotné slovenské sokolské organizovanie.

Ale bola to len ešte jedna podpora zrovna tak rozmýšľajúcemu sokolskému spolku, lebo tento ešte po prvých premenách v štáte, koncom marca, perom svojho funkcionára

---

⁵³ M.: *Sokolská idea medzi najširšie vrstvy národa*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 38, s. 11.

⁵⁴ S. Šeprák: *Naše aktuálne otázky*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 57, s. 3.

písal: „Dnes ale, keď Sokolstvo i novým režimom ponechané je k ďalšiemu slobodnému vývoju, pozdravené z najvyššieho miesta našej državy, v kratšej dobe na verejných zboroch vyloží svoj úkol, smer a cieľ. Nie obvyklými frázami politických strán, ale skutkami dokáže to, čo hlása. – A tu prichodí my na myseľ, že či by Sokolstvo nevedelo strhnúť všetkých nás do svojho lona a vychovávať starostlivou rukou matky k pravej láske, svornosti a znášanlivosti? Či by bolo ideálnejšieho života na zemi? Zaiste nie a ku tomu chybuje nám iba dobrá vôľa!“⁵⁵

Pravda, tá matka mala byť aj slovenská, lebo sokoli ideu o utvorení Slovenského sokolského zväzu na týchto priestoroch aj ďalej zastávali. Ba čo viac, podporení aj inými organizáciami, znovu „kopli“ do tohto problému, na ktorý takmer od začiatku narážali vo svojich radoch. Spomenuli si petrovskí sokoli na svoje prvé idey ešte z roku 1921, keď si zaumienili utváraním sokolských odbočiek po okolitých slovenských osadách zveľadiť svoje rady⁵⁶, aj keď svojim cvičením po bližšom a ďalšom okolí pozdvihovali Slovač na zakladanie vlastných sokolských spolkov, ktoré by potom patrili do Slovenského sokola. Ešte aj teraz stáli petrovskí sokoli pri stanovisku z roku 1924, že s ohľadom na počet Slovákov na týchto krážoch by tu sokolov malo byť omnoho viac, a že tak ako to navrhli v roku 1926, slovenskí sokoli by sa museli aj regionálne organizovať v rámci Báčky, Banátu a Sriemu. Banát a Sriem sa však, okrem Starej Pazovy, na zlome druhej a tretej dekády dvadsiateho storočia, v sokolskom zmysle začali iba zobúdzat', kým Báčka, na sokolskom poli, vtedy už zabrala v značnej miere.

Pravda, všetky tie snahy šli spolu, vlastne v súlade s rezolúciou vyhlásenou na sokolskom zhromaždení v Petrovci 26. mája 1929, zameranej na vypätie všetkých síl k sceľovaniu a chráneniu štátnej jednoty a upevňovaniu národnej svornosti

---

⁵⁵ M.: *Sokolská idea medzi najširšie vrstvy...* c. d.

⁵⁶ Podľa zápisnice zo zasadnutia SV Sokolskej jednoty zo dňa 6. júla 1921, c. d., s. 1.

všetkých Juhoslovanov⁵⁷. Ved' Slováci, aj tí ovplyvnení sokolskými ideami, inak ani nemysleli, ale vždy záviseli od toho, čo povedia, rozhodnú väčšie, resp. štátotvorné národy, a v rámci toho žiadali aspoň štipku svojej slobody, bez toho, aby ohrozovali slobodu tých druhých. V tom zmysle slovenskí sokoli nastupovali aj ako jednotná časť Juhoslovanského sokolského zväzu a v tom smere si chceli postaviť aj organizáciu slovenského Sokola. Ibaže sa tá, ešte v začiatkoch utvorenia Sokolskej jednoty v Petrovci myslená a podľa svojej formy a funkcie dobre plánovaná stavba slovenskej sokolskej organizácie, nedostala aj k svojej realizácii. V začiatkoch chýbal na to „stavebný materiál“, ved' pár rokov petrovský sokolský

---

⁵⁷ Skrátený výťah tejto rezolúcie znel: „Občianstvo Petrovca, prednej slovenskej obce v Báčke, zhromaždené dňa 26. mája 1929 roku na pozvanie Telocvičnej jednoty Sokola, učnenej v Juhoslovanský sokolský zväz, ako i na pozvanie ostatných kultúrno-národných ustanovizní obce, združených v Ústrednom slávnost'ovom výbore, cieľom manifestovanie štátnej jednoty juhoslovanskej a cieľom potvrdenia bratskej svornosti a spolupráce všetkých slavianskych plemien veľkými nápormi vybojovanej a zjednotenej juhoslavianskej vlasti, za všeobecného oduševnenia prijíma rezolúciu, v ktorej s oduševnením pozdravuje svojho hrdinského vladára, Jeho Veličenstvo Kráľa Alexandra I., v ktorej ďalej nahliada, že milovaná vlasť juhoslavianska a národná jednota Juhoslovanov sú výsledkom nepopierateľných nadľudských borieb a výsledkom náporov najvykajujúcejších všeslavianskych mysliteľov v minulosti. V rezolúcii, zhromaždené občianstvo vyzýva každého, aby sa všetkou svojou duševnou i telesnou silou a schopnosťami pričínil k tomu, aby štátna jednota juhoslavianskej vlasti, ako i národná svornosť Juhoslovanov bola čím úspešnejšie ucelovaná a ochraňovaná, taktiež aby idey všeslavianskej svornosti, znášanlivosti a spolupráce v celom verejnom, štátnom, spoločenskom a národnohospodárskom živote juhoslavianskom čím viac sa preukazovali a uskutočňovali...“ (N. N.: *Výťah rezolúcie vynesenej na sokolskom zhromaždení dňa 26. mája*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 59, s. 3)

spolok bol v Báčke osamelý, neskoršie slovenské sokolské spolky v jeho bližšom okolí pribúdali len pomaly a tak ani argumentov na to petrovské želanie nebolo. Potom, keď tých spolkov, aspoň v petrovskom okolí, aj bolo, mohlo sa hneď aj k plánovanému činu pristúpiť, ale náš človek je už raz taký, často nerozhodný, nekoná rýchle a najmä nie cez koleno. Tak sa potom aj tento problém vždy prolongoval.

Ale keď v tomto štáte začali iné vetry viať, vetry, čo aj Slovač nasťahovanú voľakedy dávno tu, ďaleko od svojho pôvodného domova, začali obmedzovať v jej základných slobodách, vetry, čo lámali možnosti jednotného slovenského nastupovania v týchto krážoch, Petrovec sa rozhodol, aj ten sokolský, po ktovie koľkokrát zohrať iniciatívnu úlohu zjednotenia všetkých slovenských sokolov. Tá dolnozemska slovenska sokolska Mekka chcela znovu pritúliť sokolský nástup všetkých našincov pod svoje krídla. Asi bola na to pravá chvíľa, keďže tu, v priamej blízkosti Petrovca, bolo založených dosť slovenských sokolských spolkov, tých v Kysáci, Kulpíne, najnovšie aj v Hložanoch a len trochu ďalej aj v Pivnici. Podnietilo by to aj tie slovenské osady v ďalšom okolí tohto nášho prostredia na podobný čin. Aj tí za Tisou, v Banáte, Kovačica, Padina, Aradáč..., by sa mali k sokolskej idey primknúť, aj Stará Pazova by aspoň v južnom Srieme mala povzbudiť Slovákov na sokolské spájanie. Potom aj Erdevík, Binguľa, Lug a ďalšie sriemske osady by museli v tom zmysle vysúkať rukávy.

Možno sa tá idea zdala byť aj možná, lebo šiestojanuárskou diktatúrou sa niektoré národnostné slobody už bránili, ale na sokolov ešte nik nešliapal a sokoli si mysleli, že ani nebude. A tak to bolo treba využiť v plnej miere. Teraz, keď aj iné spolky, najmä tie naše slovenské, vedeli pochopiť zámer sokolský, ideu tohto telocvičného hnutia, v celkovom spájaní našincov. Aj nielen pochopiť, ale aj podporiť, pomôcť, aby sokoli, aj tí petrovskí, svoje dlhoročné chcenia ľahšie realizovali. Hej, teraz nastal čas, keď vo svojich zámeroch sokoli nie sú sami. Keď majú podporu aj iných.

Aj keby sa to sokolom naozaj podarilo, keby sa utvoril Slovenský sokolský zväz, ako nadstavba slovenských sokolských spolkov vojvodinských Slovákov, bol by to pekný výdobytok. Bola by to pekná stavba, „zlatý“ sokolský zámok a v prípade, že by sa postavil na pevných základoch, bola by to naozaj inštitúcia, čo by len lepšiu budúcnosť sľubovala. Veď spojila by nás Slovákov dokopy, nielen na poli telocvičnom a pomohla aj v osadách, kde to v sokolskom ohľade dosť ťažko šlo. Tak by toto mohutné telovýchovné hnutie, spájalo na týchto priestoroch nielen všetky slovanské národy, ale aj nás Slovákov, žijúcich tu, ďaleko od svojej pravlasti, v najjužnejších častiach Dolnej zeme.

Aj tak rozmýšľali petrovskí sokoli v desiatom roku svojho pôsobenia. Verili, že sa im tá, od začiatku ich formovania stanovená túžba aj splniť môže. Ibaže ohľadom na minulé roky časy boli nové, menej žičlivé a tak paralelne s akciou bola miestna otázka, či sa im to všetko naozaj aj vydarí.

Aj v decembri hromy bijú

V stmelovaní svojich radov petrovskí sokoli aj na tom praktickom poli, na poli cvičenia, robili ešte húževnatejšie. Stanovili si ďalší plán práce. Aj cestou tlače, prednášateľský zbor vyzval cvičencov všetkých kategórií, na riadnu návštevu cvičebných hodín⁵⁸. Malo to svoje opodstatnenie, lebo koncom októbra Sokolská jednota v rámci osláv vzniku novej Juhoslávie, mala organizovať program, na ktorý i pozvanie bolo⁵⁹, a ktorý

---

⁵⁸ „Prednášateľský zbor touto cestou vyzýva cvičiace členstvo všetkých kategórií, aby cvičebné hodiny riadne navštevovali.“ (N. N.: *Členom sokolského družstva v Petrovci*. Chýry, Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 119, s. 3).

⁵⁹ „Na základe uznesenia spravujúceho výboru Sokolského družstva v Petrovci vyzývajú sa všetci členovia, aby sa v pondelok (28. okt.) večer o 8. hodine dostavili do telocvične gymnázia. Zadržaná bude krátka rozpomienka na 28. okt. 1918. Prístup voľný aj širšiemu

bol „v Petrovci skromne ale dôstojne zasvätený. Predpoludním o 8. hodine v gymnaziálnej telocvični održaná bola prednáška žiakom a večer v tej istej miestnosti mal krátku rozpomienku na 28. október 1918 miestny Sokol“⁶⁰.

Aj 1. decembra bola v Petrovci organizovaná sokolská akadémia⁶¹. „Obecenstva vzhľadom na naše známe pomery bolo pomerne dosť. Program bol pestrý a zaujal obecnstvo od počiatku až do konca... Prívet náčelníka M. Labátha bol krátky, jadrný a vecný. Recitácia P. Vrbovského bola zdarilá. Jednotlivé body cvičieb dokazujú, že náš cvičiteľský sokolský zbor pevnou rukou vedie výcvik celého členstva. Program bol tak zostavený, že každý našiel v ňom uspokojenie: cvičby so strelami mladých detí zaujali nás všetkých, a hlavne, rozumie sa, maminky. Jar, alebo symbolicky rečeno skupina našich pekných sestričiek názorne predstavujúcich ružu, rozohriala srdcia našich mládenčov, v ktorých spočíval chlad decembrového večera. Šestorka, štvorka, námorníci našli si tiež svojich obdivovateľov“⁶². Polovicou decembra sa dôstojne oslávil deň narodenia kráľa a na Silvestra Sokolská jednota, Spevokol a Priemyselný spolok podali bohatý zábavný program (jednoaktovky, spev, polnočná scéna a kuplet). S ohľadom na politické a hospodárske pomery, ktoré nikoho nezaobišli, ani Petrovčanov, program sa zdal byť naozaj nadpriemerný, ba skvelý.

---

obecenstvu.“ (N. N.: *Všetkým členom sokolského družstva v Petrovci*. Chýry, Národná jednota, Petrovec 1929, č. 119, ale aj 120, s. 3).

⁶⁰ N. N.: *Oslava 28. októbra v Petrovci*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 121, s. 3.

⁶¹ Dňa 1. decembra v deň krajinského a sokolského sviatku riadi miestna Sokolská jednota akadémiu v gymnaziálnej telocvični. Na programe je: prívet, sokolské cvičby a jednoaktovka *Náš sluha Matej*.“ (N. N.: *Sokolská akadémia*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 134, s. 3).

⁶² aj: *Oslava 1. decembra v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 136, s. 1.

Sokolov, aj tých petrovských, akoby nič nemohlo zlomiť. Ani bieda, čo tu panovala, ani diktatúra panovníka a s tým viazané premeny späť s redukciou základných slobôd občanov. Aj správa o konečnom zjednotení všetkých sokolov v Juhoslávii, o stmelovaní radov medzi Juhoslovanským, Chorvátskym a Slovinským sokolským zväzom, čo sa malo vykonať koncom decembra⁶³, sa zdala byť slovenským sokolom posmeľujúcou. Veď aj oni plánovali svoje rady zladit', posilniť a držať ich v zhode s Juhoslovanským sokolom. Lebo Sokol bol už vtedy silná organizácia, s početným členstvom. Len v Novosadskej sokolskej župe vtedy bolo 28 spolkov⁶⁴ s 5 648 členmi⁶⁵. V rámci

---

⁶³ O tom sa aj v slovenskej tlači písalo: „Ako je to známo, máme u nás trojaké Sokolstvo: Juhoslovanského sokola, Chorvátskeho a Slovinského. Dňa 26. t. m. má byť v Belehrade zasadnutie spravujúceho výboru Juhoslovanského sokolského zväzu, kde sa bude jednať o zjednotení všetkých našich sokolov. Doteraz bol to zvlášť Chorvátsky sokol, ktorý nechcel mať nič spoločného s Juhoslovanským sokolom. Dnes medzi členstvom i správou tohto Sokola je pohyb za účasť na budúcom zlete v Belehrade ako i za spojenie s Juhoslovanským sokolom. Tak isto chcú urobiť aj slovinskí Orli. Mimo toho je akcia nielen ku spojeniu spomenutých sokolských jednôt, ale vôbec všetkých telocvičných a športových spolkov.“ (N. N.: *Zjednotenie Sokolstva*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 133, s. 2).

⁶⁴ V roku 1929 župu tvorili spolky v týchto osadách: Ada, Bački Brestovac, Bačko Gradište, Bačka Palanka, Bačko Petrovo Selo, Báčska Topoľa, Vrbas, Žabalj, Irig, Ilok, *Kysáč*, *Kulpín*, Mol, Nový Sad, *Petrovec*, Petrovaradín, *Pivnice*, Senta, Sombor, Srbobran, Sremski Karlovci, Stari Bečej, Stara Kanjiža, Stari Sivac, Stari Futog, Subotica, Titel a Čurug. (podľa: M. Teodorovića: *Sokolska župa Novi Sad*. In: Sveslavensko sokolstvo. Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije, Beograd 1930, s. 130) Juhoslovanský sokolský zväz v tom roku mal 22 žúp a v rámci nich 443 sokolských spolkov. (D. Stepišnik: *Sokolstvo*. In: Enciklopedija fizičke kulture, knj. 2, JLZ, Zagreb 1977, s. 284)

⁶⁵ Z toho bolo 3 459 členov, 1 701 dorastencov a 1 118 detí (M. Teodorović, c. d.). Zväz mal vtedy okolo 70 000 členov, z toho 36 000 dospelých (9 600 cvičencov) a 8 300 členiek, (2660 cvičeniek), 7 000

tej sily boli aj Slováci. Nebolo ich mnoho a proporcionálne ani nemohlo byť. To si však vyžadovalo pevnejšiu organizáciu medzi sebou, väčšiu jednotu, veď byť spolu to znamená byť silnejší, aj ľahšie zdolať prekážky. Preto aj petrovský sokolský spolok tak húževnate pracoval na utvorení slovenského zväzu.

Ale začiatkom decembra všetky tieto chcenia slovenských sokolov praskli ako mydlová bublinka. Ako hrom z jasného neba, medzi petrovskými sokolmi vyznel nový Zákon o zakladaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie. Zákon bol založený na centralistickom princípe, na hesle Jeden štát – jedno Sokolstvo a na jeho čelo si zastal sám kráľ, kým najvyššie správne telesá boli priamo závislé od Ministerstva osvety, Ministerstva vojska a námorníctva a predsedu Ministerskej rady. V ňom všetky kompetencie nad sokolmi prevzal štát, členom mohol byť každý občan štátu, ale sa v zákone národnosť nespomínala. Zato všetky národne organizované sokolské zväzy sa museli za tri týždne pripojiť k novozałożenému Sokolu, alebo zaniknúť⁶⁶.

Tak v sústave „priekopníckych reforiem“, čo sa začali začiatkom roka, na sokolov prišiel rad na jeho sklonku. Štát, vlastne vládnuca dynastia, si aj tentoraz našiel odôvodnenie tohto svojho činu. Vychádzajúc z nesvárov, aké často mávali národnostne organizované sokolské zväzy, nová koncepcia sokolskej organizácie si želala takéto rozpory znemožniť, nedovoliť trieštenie jednotlivých juhoslovanských celkov, ale ich podrobiť potrebám štátu, vlády, kráľovskej dynastie. Tak sa

---

členov chlapčenského a 4000 dievčenského dorastu, ako i 17 000 detí. (D. Stepišnik, c. d.).

⁶⁶ Zákonom o zakladaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie z 5. decembra 1929, článkom 12 sa uvádza: „Všetky doteraz jestvujúce spolky pre telesnú a morálnu výchovu: Juhoslovanský Sokol, Chorvátsky Sokol, Orol, Srbský Sokol, jestli behom troch týždňov od vyhlásenia tohto zákona nevystúpia resp. nezjednotia sa so Sokolom Kráľovstva Juhoslávie, rozpúšťajú sa.“ (A. Brozović: *Soko Kraljevine Jugoslavije*. Venac, Beograd 1930, s. 104, resp. N. N.: *Zákon o zakladaní SKJ*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 138, s. 3).

ЗАКОН о оснивању Сокола Краљевине Југославије

§ 1.

У циљу физичког и моралног васпитања држављана оснива се витешка организација под именом Соко краљевине Југославије.

§ 2.

Чланом Сокола краљевине Југославије може постати сваки дорастао и непорочан држављанин краљевине.

§ 3.

Сем правих чланова, Сокола краљевине Југославије могу припадати деца Соколи и соколски наштај.

§ 4.

Соколске јединице су: соколска друштва, соколске жупе и соколски Савез. Соколско друштво је основна месна организација, која непосредно врши одгајивање свих соколских припадника свога подручја.

Соколска жупа је виша соколска заједница, која удружује више соколских друштава.

Соколски Савез је највиша соколска заједница, која удружује све соколске жупе краљевине Југославије. Седиште соколског Савеза је Београд.

§ 5.

Соколским друштвом управља друштвена управа, која се састоји из старешине друштва, његовог заменика, председника просветног одсека, начелника и начелнице, 5—10 чланова и њихових заменика, и 3—5 ревизора рачуна и њихових заменика.

Соколском жупом управља управа жупе која се састоји из старешине, његовог заменика, председника просветног одбора, начелника и начелнице, секретара, благајника, 5—10 чланова и њихових заменика, 5 ревизора и њихових заменика.

Савезом управља управа савеза која се састоји из старешине, 5 подстарешина од којих по реду именована најстарији заступа старешину, начелника, начелнице, по 3 њихова заменика, председника просветног одбора, 15—25 чланова и 7—11 њихових заменика, 5—7 ревизора и њихових заменика. Старшина савеза је Наследник Престола краљевине Југославије.

§ 6.

Управу Савеза именује и разрешава Министар Просвете и Министар војске и морнарице у сагласности са председником Министарског савета; управу жупе именује и разрешава управа Савеза; управу друштва именује и разрешава управа жупе.

§ 7.

Старешина Савеза и управа Савеза управљају целокупним радом Сокола краљевине Југославије и представљају целокупно Соколство.

Саветодавни органи управе Савеза за проучавање и решавање начелних питања су: главна скупштина, одбор делегата жупа и одбор начелника жупа. Њихов састав и рад одређиће се Статутом (§ 11).

§ 8.

Средства за издржавање соколских друштава, соколских жупа и соколског Савеза састоје се из чланских улога, добротвор-

них прилога, легата и задужбина, потпора бановина и државе.

§ 9.

Соколу краљевине Југославије могу припадати ученици свих народних, грађанских, средњих, учитељских и стручних школа.

§ 10.

Овлашћује се Министар саобраћаја да посебном уредбом прописише повластице за вођњу чланова Сокола краљевине Југославије на државним железницама, државним бродовима и осталим државним превозним средствима за слетове, скупштине и остала путовања по пословима Сокола краљевине Југославије.

Исто тако овлашћује се Министар војске и морнарице да посебном уредбом прописиш олакшице у погледу обавеза службе у кадру за чланове Сокола краљевине Југославије.

§ 11.

Ближе одредбе о организацији и пословању Сокола краљевине Југославије прописиће статутом Министар просвете и Министар војске и морнарице у сагласности са председником Министарског савета.

§ 12.

Досада постојећа друштва за физичко и морално васпитање: Југословенски Соко, Хрватски Соко, Орао, Српски Соко, укило се за три недеље од дана ступања на снагу овог закона не уздице и не стопе у Соко краљевине Југославије, укидајуће.

§ 13.

Уредбу за ликвидацију ових друштава прописиће Министар просвете и Министар војске и морнарице у сагласности са председником Министарског савета.

§ 14.

Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се објави у „Службеним новинама“.

Тада престају важити сви прописи закона, уредаба и наредаба, који су у противности са овим законом.

Препоручујемо Нашем Министру просвете и Нашем Министру војске и морнарице да овај закон обнародују, свима Нашим Министрима да се о његовом извршењу старају, властима заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

5. децембра 1929 године
у Београду

АЛЕНСАДАР с. р.

Министар просвете

Бок. Милосавић с. р.

Министар војске и морнарице,

Почасни ађутант Њ. В. Краља,

Армијски генерал

Стев. С. Хаџић с. р.

Више и ставно Државни печат,

Чувар Државног печата,

Министар правде

Др. М. Срећковић с. р.

Председник Министарског савета,

Министар унутрашњих послова,

Почасни ађутант Њ. В. Краља,

Дивизијски генерал

Петр. Јинчић с. р.

G

*Закон о закладанј Сокола Краљовства Југославије:
кратки але присњи*

potom na národnostné cítenie v sokolskom hnutí začalo pozerat' bokom a v ďalšej orientácii sa organizácia na národnom princípe zdala byť vylúčenou.

Aj ďalšie diania šli na ruku tej centralisticky orientovanej sokolskej koncepcii. Desať dní od vyhlásenia Zákona o zakladaní Sokolstva Kráľovstva Juhoslávie, Juhoslovanský sokolský zväz, utvorený ešte v roku 1919 ako Sokolský zväz Srbov, Chorvátov a Slovincov, pristúpil k Sokolu Kráľovstva Juhoslávie, vysvetľujúc ten čin ako čin podpory vo formovaní novej, silnej a veľkej organizácie, „ktorá sa bude môcť úplne venovať fyzickej a morálnej výchove národa. S tým zosilnie celý náš národ, celé generácie, celé kráľovstvo, jeho bezpečnosť a zaistená bude štátna a národná jednota“⁶⁷. Fikcia, alebo demagógia? Asi oboje, ale pre väčšinu spolkov to znamenalo obetovanie svojho národného cítenia, aby sa zachránilo vlastné bytie, veď byť, jestvovať, zachrániť aspoň svoju holú existenciu bolo predsa dôležitejšie, ako držať sa svojho presvedčenia a zaniknúť. Keď to tak urobil Juhoslovanský sokolský zväz, aj jeho členky, jednotlivé sokolské župy, potom aj sokolské spolky zohli hlavu. Aj tie, ktoré v štarte zapreli prístup novému zväzu, neskoršie zmenili mienku, len aby mohli pokračovať s telocvičnými aktivitami.

Ani petrovská Sokolská jednota sa nemohla vymknúť z objatia tohto osudu. Čakala ju rovnaká dilema, ako všetky ostatné spolky – pristúpiť k Sokolu Kráľovstva Juhoslávie, alebo samej sebe podpísať zánik. Boli to vari najťažšie chvíle tohto spolku. Ťažšie, ako ten pochod po najväčšom lejaku pešo do Kysáča, na prvú návštevu tejto osady, v prvom roku svojho pôsobenia, alebo nie tak zriedkavé cestovania na sokolské manifestácie, najčastejšie vo vozňoch pre tovar. Vari aj kompletnú organizáciu hociktorých Slovenských národných slávností ľahšie zniesli, ako aj hmotné ťažkosti, čo ich stále v

---

⁶⁷ N. N.: *Jedna država – jedno Sokolstvo*. Národná jednota, Petrovec 1929, roč. 10, č. 141, s. 3.

aktivitách hatili. Konečne, aj námahy okolo zakladania Slovenského sokolského zväzu, ku ktorému rokmi speli a potom zrovna toľko síl k tomu vynaložili, im nepadli tak ťažko, ako spomenuté tri týždne, keď sa museli rozhodnúť pre jedno z dvoch, teraz už protistojacich pozícií – držať si do svojeti, alebo zohnúť hlavu, nechať všetko tak, všetky doterajšie úspechy a správať sa podľa pokynov Sokola Kráľovstva Juhoslávie.

Aj otázka: prečo to prišlo práve teraz, sa postavovala. Teraz, keď konečne dozrela idea o slovenskom zhromažďovaní sokolov na týchto kráždach, keď sa prejavili snahy urobiť si poriadok aj pod týmto malým báčskym modrým slovenským nebom. Prečo teraz, keď aj telocvične orientovaní Slováci, roky zbierajúc kameň po kameň si konečne chceli vystavať hoci aj malú, ale pevnú budovu svojej organizácie, z ktorej dokonca, ako sa teraz zdalo, nevypadne ani búda na stračeť nôžke. Prečo tie tmavé oblaky nad slovenským sokolským horizontom?

Ale výber tu veľký nebol, lebo ortieľ o zákaze jestvovania národnostne organizovaných sokolov visel aj nad slovenskými sokolmi, ako Damoklov meč. Nesváry väčších národov sa aj tentoraz prelomili cez chrbát tých malých. V takej situácii bola len dilema, ako sa postaviť, ako konať, keď to, čo chceš, čo máš rád, ti bránia, a to, čo je najmenej v tvojom záujme, na to ťa nútia. Ako teraz pôsobiť, ako konať proti vlastnej vôle, a z donútenia z vyšších kruhov?! Čo robiť? A ako ďalej? Zostať s čistým výrazom slovenskosti, držať sa svojich chcení, svojho národného cítenia a tak, hoci aj v pasivite, čakať na nové časy a možno v tom presvedčení aj zaniknúť? Alebo možno konať? Konať pre svoju Slovač, aspoň tak po troške, čo sa konať dá, robiť všetko to, čo sokolské vrchnosti dovoľujú a tak v tom maličkom dokazovaní seba, hoci aj nezjednotení, roztriešení po sokolských spolkoch kráčať vpred? Čo robiť? Čakať, alebo konať?

V tej dileme, byť alebo nebyť, sa v slovenskej duši, aj tej petrovskej, aj tej sokolskej, znovu niečo pohlo. Niečo už z dejín známe. Hlboko v slovenskej hrudi znovu prehovorila tá už príslovečná slovenská oddanosť, až poddanosť panovníkovi a

vrchnostiam, v ktorej bolo nevyhnutné svoje záujmy hodiť do kúta a zohnúť hlavu, podložiť chrbát na nejaké „vyššie“ ciele. Vedť to je predsa lepšie ako sa teraz, po toľkých úspechoch celkom zamlčať.

V takom rozmyšľaní aj doriešenie dilemy sa zdalo byť možné. Rozhodnutie nebolo ľahké, ale sa hlboko v záhyboch mozgu priam črtalo. V dileme čakať alebo konať, spelo k pevnému odhodlaniu.

Nie, čakať nie! Radšej konať! Vedť medzi čakaním a činom, hoci aj v nepriaznivých podmienkach, to druhé sa zdá byť logickejšie. Aj prestať s aktivitou teraz, keď sa Sokolská jednota v Petrovci dokázala, ako jedna z vynikajúcich a v slovenských radoch ďaleko najlepšia, zastať ani nemožno. Čin je tu, aspoň tak sa zdá, ako jediné východisko. Treba pôsobiť aj ďalej, dodržať kontinuitu sokolského spolku a aj to národnostné konať v spolku, aspoň koľko to možnosti dovoľujú, aj ak to najnovšia sokolská politika dovoľí. Vedť kto chce žiť, obstať v týchto krážoch, musí sa hýbať. V sťažných podmienkach ešte viac. Lebo: Za pecou ležiaceho pecivála nikto nepozná. A preto: Len vpred, späť ani krok!

V takom presvedčení petrovská Sokolská jednota, tak ako iné sokolské spolky v bližšom a ďalšom okolí, pristúpila k zväzu Sokola Kráľovstva Juhoslávie. Aj v ňom sa snažila nájsť seba, v novej sokolskej organizácii, v ktorej sa formálne mnoho toho nezmenilo, ale podstatne áno.

V novom sokolskom zväze, ako to obyčajne býva, aj nové vetry budú viať. Najmä na masovosti členstva sa v ňom bude robiť. Pribudnú aj nové sokolské spolky, aj tie v slovenských osadách. Tak potom zmohtnejú aj rady Slovákov v tomto telocvičnom hnutí, ale šancu založiť si svoj sokolský zväz Slováci v týchto krážoch už nikdy viac mať nebudú.

Aj petrovským sokolom tá idea zostane už len ako pustý, nesplnený sniček.

III.

Prvý rok v Zväze Sokol Kráľovstva Juhoslávie

V novej koncepcii štátu, čo sa teraz Juhoslávia menoval, mal jestvovať len jeden národ – *juhoslovanský*. Aj nové rozdelenie štátu na bánoviny sa snažilo všetky dovtedy uznané národné koncepcie jednotlivých krajov úplne zatlačiť. Boli zakázané aj národné symboly ako sú zástavy, erby, hymny a polícia a žandarméria, niekedy aj vojsko vystúpili do popredia. Na scénu v novom štáte, nastúpilo systematické potláčanie všetkého, čo nie je juhoslovanské. Aj všetko to bolo potrebné prelomiť za okamih, aj tak cez koleno.

Taká dominantne jednonárodná orientácia s diktátorským inštrumentáriom nosila so sebou premeny s celým radom súdnych procesov, trestami, žalárovaním a všetkého, čo s tým ide. Kráľ v tomto vedel byť ústupčivý a všetku moc dal do rúk svojej vojenskej garde.

V takých podmienkach ani to slovenské už nemohlo progredovať, ani toľko ako skôr. Aj predstava o rovnoprávnosti slovanských národov, kam patrila aj hŕstka ľudí slovenskej národnosti, sa scvrkla na minimum. Predsa práva Slovákov boli trochu väčšie, ako práva neslovanských národností (Maďarov, Rumunov), ale videlo sa to už celkom výrazne, že povojnové heslá a sľuby sa časom stále viac stávali frázami a floskulami. Potom aj Slovákom nezostávalo nič iné, ako pôsobiť už len po nejakej inercii. Aj volať na pomoc rodákov zo severu.

Aj prišli, tak nenápadne, už koncom roku 1929, keď v polovici októbra, vedená Ruppelptom a Krčmerym stihla tu výprava slovenských učiteľov, ktorá úspešne koncertovala v Petrovci a bližšom okolí, tak na povzbudenie slovenskosti. Ale jedno prišlo, druhé odišlo. Československý vyslanec J. Šeba, čo

pre tunajších Slovákov veľa dobrého vykonal, bol odvolaný. Tak, išlo to už svojim starým tokom – spoľahnúť sa len na seba, na svoje vlastné sily. Aj robilo sa tak. Balansovalo sa s malým počtom učiteľov a kňazov. Aj Národná jednota sa pokúsila o svoje častejšie vychádzanie, ale nešlo to. Možno tu pomohlo ďalšie hospodárske združovanie našich roľníkov pod vedením Ing. Kohouta, aj politické pôsobenie Slovákov v Dunajskom bánstve pod vedením Dr. Janka Bulíka, ale do Petrovca, namiesto notára Jána Dedinského prišiel Mirko Tomović.

Aj ku kráľovi bola vyslaná menšia deputácia Slovákov na čele s J. Bulíkom. Darmo, nič sa nezmenilo. Iba čo rady Slovákov doplnila nová slovenská inteligencia – kňazi, lekári, učelia. V Subotici rodák zo severu, Jeger spravil divy v sokolskom systéme a Milka Mudrochová, náčelníčka novosadskej župy, pre svoje zásluhy dostala vyznamenanie Sv. Sávu. V školstve, bolo to pre nás asi najvýznamnejšie, minister osvety odobril Slovenskú čítanku pre III. a IV. triedu ľudových škôl a sľúbil, že aj o školských otázkach Slovákov a Čechov bude „zvláštne manipulovať“. Ten výraz „manipulovať“ prvý bil do očí.

Aj napriek tomu, v Petrovci bola čulá kultúrna činnosť pri príležitosti rôznych sviatkov. Pričinila sa k tomu Sokolská jednota, Spevokol, Roľnícke družstvo, Priemyselný spolok, aj žiaci a jednotlivci, najmä z radov špičkovej inteligencie. Ale začiatkom apríla oheň v Petrovci spustošil Pfeiferov mlyn, aj veľa škody tu narobil, lebo „zhorelo mnoho múky“⁶⁸. Aká škoda, lebo „v tomto roku bola po celý čas suchota, že sme v studniach nemali nadostač vody. Hneď z jari sa ukazovalo obilia obstojne, lenže... žito bolo miestami lepšie, miestami horšie, bolo aj veľmi pováľané, takže ťažko sa kosilo. Jedno s druhým dostali sme po jutre len 8 metrov“⁶⁹. Boli to príznaky ďalšej biedy, aj keď okrem na žalúdok, bolo potrebné viacej myslieť na niečo iné.

---

⁶⁸ A.-TH.: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Kníhtlačiareň uč. spol, Petrovec, 1931, roč. 13, s. 153.

⁶⁹ *Kronika Labáthová*. In J. Kišgeci, *Petrovská dedina*, Hlas ľudu, Nový Sad 1997, s. 115.

Nakoniec aj pre sokolov oklieštenie

To na čom trval nový štát, začalo sa ešte v radoch sokolskej organizácie v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, ale nebolo do konca doriešené. Aj nič sa nepodniklo za celú dekádu. Vidno to z krátkej, ani desaťročnej histórii tohto Zväzu. Pri zakladaní na I. Sokolskom sneme, dňa 30. júna 1919 v Novom Sade, v súlade s názvom nového štátu, ústredná sokolská organizácia začala fungovať ako Sokolský zväz Srbov, Chorvátov a Slovincov. O rok, na sneme v Maribore (1920) jej meno bolo zmenené na Juhoslovenský sokolský zväz. Nie všetkým sa to páčilo. Potom o dva roky (1922) časť chorvátskych sokolov, sa konfrontovalo so základnými postulátmi sokolského ústredia a z protestu vystúpilo z Juhoslovanského sokolského zväzu. Ale cez všetko sa prešlo, lebo vtedy do popredia vystúpila medzinárodná sokolská orientácia, aj sokolské heslo: *Čo Slovan – to sokol!* Vtedy bol založený Československo-juhoslovanský sokolský zväz, čím sa juhoslovanské hnutie zoradilo do sokolských medzinárodných vôd a na nedoriešené parciálne nacionálne presvedčenie v štáte sa zabudlo. Keď o pár rokov, v ďalšom sceľovaní slovanského Sokolstva, sa v roku 1926 obnovil Zväz (vše)slovanského Sokolstva⁷⁰ dalo sa najavo, že je troj-národná koncepcia sokolskej organizácii, v južných častiach Slovanstva prežitok a sugerovalo sa, aby sa naznačovaná parcializácia podradila vyšším sokolským celkom, v prvom rade koncepcii integrálneho juhoslovanstva, ale aj vtedy sa ten problém skryl pod koberec.

Nakoniec sa na všetky snahy Chorvátskeho, sčasti aj Slovinského sokola pozeralo ako na prežitie, až separatistické javy, donesené do nového štátu ešte z Rakúsko-Uhorska, ale sa

---

⁷⁰ Vtedy boli nedoriešené protiklady aj medzi českým a poľským Sokolom, aj srbským Sokolom a bulharským Junákom a osobitne na všetko hľadelo aj vedenie ruského Sokola. A zamiešala tu prsty aj západná koncepcia so športovou orientáciou v telesnej kultúre.

tento problém nesnažilo riešiť, v presvedčení, že tie tendencie aj samé zaniknú pod vplyvom nových okolností. Keď neriešený národnostný problém v štáte vyvolal ďalšie národné trieštenie a všetko vyústilo politickými nesvármi, aj atentátom v parlamente, kráľ Aleksandar I. sa rozhodol na štátny prevrat. Angažovaním vojska tzv. Šiestojanuárskou diktatúrou sa malo všetko zmeniť. Vtedy sa, v tie prvé dni v roku 1929, tak cez koleno, štát zmenil z Kráľovstva SChS na Kráľovstvo Juhoslávie. Potom sa nové zriadenie malo čím rýchlejšie upevniť, podľa nových ústavných a zákonných predpisov.

Sokolská organizácia, už ako juhoslovenská považovala, že nové zmeny v novom kráľovstve, nie sú plánované pre nich, vlastne že zmien ani nebude, lebo sokolov už vtedy v štáte považovali ako druhý front národnej obrany. Aj fakt, že v tých zmenách sokoli prišli na rad posledný, dovolil aby skoro celý rok žili v takom presvedčení. Keď sa to predsa stalo a vrchnosti žiadali aj od Juhoslovanského sokolského zväzu transformáciu, bolo to pre sokolov prekvapenie.

Vtedy z iniciatívy kráľa, bol 5. decembra 1929 donesený Zákon o zakladaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie, ktorý okrem Aleksandra I. podpísali minister osvety B. Maksimović, minister vojska a námorníctva gen. S. S. Hadžić, minister pravdy Dr. M. Srškić a minister vnútorných vecí gen. P. Živković. Potom urýchlene, koncom januára na prvom zasadnutí Zväzu bolo zvolené najvyššie vedenie, vypracované stanovy a navrhol sa program práce. Dňa 14. februára 1930 stal sa platný aj Štatút o organizácii a úradovaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie. Ako dokument č. 5657 podpísali ho ministri Maksimović a Hadžić. V ňom bola presne určená kompletná konceptuálna, organizačná, správna a sankčná problematika Sokola a potom už bolo na rade jeho ustanovenie na nižších úrovniach, od žúp po spolky. Ďakujúc tomu dokumentu aj sokolská základňa konečne získalo predstavu, ako by malo vypadáť to, čo sa pripravalo tak cez noc a čo by malo byť medzi sokolmi efektnejšie od toho, čo len pred pár dňami bolo.

Samé stanovy už vo svojom prvom člene precizovali, že je cieľom Sokola „pozdvihovanie telesného zdravia, morálne silných a národnostne povedomých štátnych príslušníkov kráľovstva Juhoslávie. Ten cieľ sa získa súbežnou výchovou tela a duše podľa Tyršovej sokolskej sústavy, zdomácnenej v našom národe“⁷¹. Potom je precizovaná jeho medzinárodná pozícia, členstvo, sankcie a možnosti financovania všetkých jednotiek sokolskej sústavy. Člen 9 a 10 definujú vzájomný vzťah členov, odev značky a legitímácie, ale najväčšia pozornosť je venovaná organizačným problémom spolku, župy a zväzu, pomocných a poradných orgánov, čestnému súdu a revíznemu odboru.

Mimo týchto dokumentov v tlači sa zjavili texty, kde sa uvádzali aj výhody pre mladíkov, ktorí sú členmi tejto sokolskej organizácie a neboli ešte vojakmi, podľa sľubov ministerstva vojska (kratšia vojenčina, prednosť na dovolenku, rýchlejšie kádrové prosperovanie a odchod z vojska na zlety a iné sokolské podnikania). Aj minister osvetly podčiarkoval úplnú zhodu a pochopenie škôl s aktivitami sokolských organizácií Kráľovstva Juhoslávie. Všetko to by malo prilákať väčší počet mládeže do novej sokolskej organizácie, kde ich čaká prospešná aktivita pre ich duševné a telesné zdravie.

Zo všetkého vidno, že princíp transformácie sokolskej organizácie bol centralistický. Najprv sa všetko určilo na najvyššej, teda štátnej úrovni, kde sa po princípe: „Jeden štát, jeden národ, jeden kráľ!“, pretislo aj jednonárodné presvedčenie, vlastne aby ten jeden národ bol – juhoslovanský. Tak sa od začiatku to národné, aj národnostné, ktoré dovtedy dominovalo medzi sokolmi, posunulo do druhého plánu a všetko, čo by sa konalo v ďalšej orientácii, by sa po princípoch jednotného nástupu malo postaviť do služieb juhoslovanstva. Aj vysvetlenie bolo rázne: Ved' ide o nový štát – štát Kráľovstvo Juhoslávie a

---

⁷¹ *Statut o organizácii i poslovanju Sokola Kralj. Jugoslavije*. In. A. Brozović: *Soko Kraljevine Jugoslavije*, Venac, Beograd 1930, s. 105-110.

tak všetky regionálne presvedčenia kmeňov južných Slovanov treba považovať ako vec, ktorá patrí do histórie a nie medzi atribúty novoutvoreného štátu. Preto štátotvorná organizácia má byť bez kompromisov projuhoslovansky orientovaná, s úlohami stáť sa a pôsobiť ako „silný činiteľ“ a úprimný zástanca nášho obrodzenia, ktorý nachádza svoje východisko v sokolskej úlohe duchovného spájania nášho národa, výchove mládeže v tom smere, vytvárania nového typu občana, pravého Juhoslovana, pevného charakteru, krásneho tela a šľachetnej duše.“⁷²

V tom smere sa okolo tejto ideologickej kostre nového Sokola snažilo zoskupiť čím viacej vynikajúcich sokolských dejateľov zo starého zostavu. Keď sa to stalo, už nebol problém, aby kompletný Juhoslovanský sokolský zväz, na svojom zasadnutí zo dňa 29. decembra 1929 doniesol rozhodnutie o kolektívnom pristúpení, so všetkým členstvom a svojim majetkom, k Sokolu Kráľovstva Juhoslávie. Nakoniec sa našiel spoločný jazyk aj s Chorvátskym sokolským zväzom a neskoršie pristúpili ďalšie telocvičné zoskupenia ako celok, alebo jednotlivci z ich radov, keď bolo jasné, že na starý spôsob existencie už cvičiť nebudú môcť. Ďalší proces, spojený s pristúpením jednotlivých sokolských spolkov, predstavoval už len technickú vec.

Nová sokolská orientácia od začiatku začala fungovať po princípoch, ktoré postavovala diktatúra. V nej začalo dominovať politické usmernenie, ktoré bolo ďaleko od pôvodnej sokolskej idey a tak od pravého Sokolstva zostalo iba meno. Za starostu Sokola Kráľovstva Juhoslávie bol menovaný maloletý následník trónu Peter, vlastne do jeho dospelosti námestník E. Gangl. Vo vnútornej organizácii uctievala sa pyramídálna správna orientácia: Zväz – župa – spolok a ako najmenšie zoskupenie sokolov mohli fungovať aj sokolské čaty. Náčelnícke a predácke správne velenia nemali viacej podstatnú funkciu v organizácii, lebo túto funkciu mala konať spáva a tajomník spolu s osvetovým odborom. Program aktivity sa postavoval zhora

---

⁷² *Izveštaj o radu sokolske župe Novi Sad za godinu 1930*, s. 4.

a všetko sa centralizovalo. Aj cvičenie, ako podklad sokolskej aktivity, sa posunul do druhého plánu na úkor politicko-osvetovej činnosti. Tak systematická telovýchova trčila na dôležitosť, čo malo svoju reflexiu aj na spoluprácu základných sokolských zložiek. A všetko tak koncipované muselo klapať.

Aj ponáhľalo sa, lebo plány boli náročné, rok bol zletový a prvé zrazy najvyššieho rangu, kde by sa nový Sokol mal dokázať, mali byť už v máji a júni. V tom súreňí, niektoré zo starých sokolských spolkov ani nečakali riešenie o pristúpení k Sokolu Kráľovstva Juhoslávie, ale si s prihláškou, a vyžadovanou patričnou dokumentáciou, formovali prechodné správne teleso, ktoré dbalo, aby aktivita v spolku mala kontinuitu. Malo sa tým pre novú sokolskú nadstavbu umožniť, aby zapustila svoje korene do sokolskej tradície a tak úspešne aj štartovala vo Zväze Kráľovstva Juhoslávie.

Ale bol tu aj jeden, nie malý háčik. V čase pred utvorením Kráľovstva Juhoslávie, aj v štátnom a aj v sokolskom segmente prihliadalo sa najmä na práva, ako aj na slobodu pestovanie svojich tradícií všetkých troch štátotvorných národov: srbského, chorvátskeho a slovinského. Veď sloboda týchto národov bola najväčšia túžba v dobe jestvovania Rakúsko-Uhorska, kde žili, aj si tu a tam našli priestor, aby aspoň časť tej slobody mohli realizovať. Keď po vojne čierno-žltá monarchia padla, na základe prirodzeného práva samourčenia národov, sa tieto tri národy rozhodli na jednotný štát južných Slovanov, ale v podmienkach že jednotnosť, ale aj vzájomné uctievanie osobitností bude celkom platné. Vtedy aj to sokolské: *Pážu tíž – národu slúž!* – bolo ústredné heslo a aktivita sokolov bola podriadená národným a nie štátnym cieľom.

Potom prišiel štátny prevrat a s ním všetko to, čo je centralistické, teda juhoslovanské. Krutá, autoritárna orientácia aj medzi sokolmi žiadala nové heslá v zmysle: *Všetko za štát, od štátu nič!* Bude to v kolízii s heslami vzájomnej reciprocity, napr.: *Jeden za všetkých, všetci za jedného!* Aj bude potrebný čas, na to všetko sa zvyknúť, aj preorientovať sa.

Keď tak bolo tým štátotvorným národom, čo sa mohlo očakávať pre menšinové entity. Aj Slováci boli v tom koši. V Uhorsku nemali nijaké práva, ani len myslieť na sokolskú organizáciu a niežeby ju založiť. Po vojne, v dileme komu sa prikloniť, predstavitelia vojvodinských Slovákov sa pred národným zhromaždením v Novom Sade uzhodli na tomto závere: „na základe prirodzeného práva samourčenia národov žiadame si, aby sme boli pričlenení ku države Srbov, Chorvátov a Slovincov v tom presvedčení, že v bratskej države rovnoprávnosť a rovnocennosť národov uznáva, šetrná a zachovaná bude. Toto uzavretie, ktoré je všeobecnou mienkou nášho národa, má sa zdeliť na národnej skupštine Srbov, Bunevcov a ostatných Slavianov ako naše stanovisko“⁷³. Sloboda sa aj dostala, či aj rovnoprávnosť a rovnocennosť? Ved’ hneď v prvých rokoch, keď sa Slovenská národná strana začala zakladať o uctievanie základných práv aj keď ide o Slovákov, bolo im povedané, aby si vo svojom národe pestovali svoje práva, aké po vojne získali, ale do politiky štátu sa nemajú čo miešať.

Celý tento problém treba pozrieť aj z druhej strany, lebo nová povojnová politická situácia, formovanie dvoch slovanských štátov, Československa a Kráľovstva SChS, aj ich čulá spolupráca, pomohla k tomu, aby tých národných práv Slovákov tuná bolo viacej, ako čo ich mali iné národnosti, lebo slovenská entita mala byť mostom spájania dvoch mladých slovanských štátov. Využívajúc tie práva, Slováci sa konsolidovali podľa svojich možností, preferujúc nepochitické angažovanie, favorizujúc inštitúciu Slovenských národných slávností, slovenské školy, tlač... Aj keď v roku 1920 v Petrovci bola založená Sokolská jednota, ona sa hneď stala ozubeným kolesom slovenského cítenia na týchto priestoroch. Potom takmer desať rokov všetko sa dialo v zmysle povoľovania prejavov slovenského cítenia aj jednotného slovenského nastupovania.

---

⁷³ podľa N.N.: *Porada a skupština*. Dolnozemský Slovák, Nový Sad 1919, roč. 13, č. 1-2, s. 2-3.

Taká orientácia aj medzi sokolmi pomohla, aby sa najmä v Báčke Slováci začali sokolsky konsolidovať v jednotlivých osadách a potom aj národne spájať. Tak vzišla aj idea o Slovenskom sokolskom zväze. Potom na tej úrovni ideí, slovenských sokolov zastihol štátny prevrat. A spolu s ním všetkému slovenskému sa začalo stúpať na chvost.

V znamení Masarykových osláv

Nebolo ľahko petrovským sokolom. Veď celých desať rokov si svojimi silami stavali, viac alebo menej úspešne svoju slovenskú koncepciu Sokolstva. Potom im na ceste prosperity zasvietilo červené svetlo, keď sa to slovenské už bránilo a to juhoslovenské preferovalo. Žiadalo to dať hlavy dokopy aj Petrovčanom a dobre si rozmyslieť ako ďalej, aký smer cesty si vybrať v novej spoločensko-politickej situácii. Aj podľa toho sokolského – *Prelom, preskoč, nepodlez!*, bolo potrebné nájsť Šalamúnske riešenie ako do budúcnosti.

Dilema nebola ani malá ani ľahká. Bolo to vidno aj podľa informovania v slovenských médiách, najmä v Národnej jednote. Tam za celý prvý polrok, okrem správ zo sokolského vrchu, sotva sa našli správy z nejakej aktivity petrovskej Sokolskej jednoty. Celková depresia, rozčarovanie, alebo snaha jednoducho nevystatovať sa? Asi to bude zo všetkého trošku.

Ešte začiatkom roka 1930, na výročnom zhromaždení, po analýze minuloročnej práce petrovskí sokoli si zvolili, tak po starom princípe, svoje vedenie. Išlo to ako obyčajne. Vrch vedenia zostal istý ale v jednotlivých výboroch boli zmeny. Tak v Petrovci rezultat volieb bol nasledovný: starosta Dr. Jozef Šuster, zástupca starostu Alexander Hýl, vzdelávateľ Miloš Rusnák, náčelník Michal Labáth, zástupca náčelníka Pavel Krivák, náčelníčka Emília Labáthová, jej zástupkyňa Zuzana Čániová, tajomník Michal Rapoš.

Členovia správy boli: Karol Boldocký, Pavel Sirácky, Vladimír Godra, Ján Trusina, Samuel Hlaváč, Martin Sýkora, Dr.

Andrej Sirácky, Ján Slavka, Daniel Lekár a Pavel Mandáč. Zástupcovia členov správy: Elena Rapošová, Ľudmila Kvačalová, Mária Majerová, Kornélia Čajaková, Karol Langhoffer, Pavel Lazár, Ján Triaška, Štefan Labáth, Samuel Čani a Pavel Fejdi.

Dozorný výbor tvorili: Ján Grúnik, Andrej Labáth a Ján Čani. Zástupcovia revízorov: Michal KelleMBERGER, Samuel Šiška a Samuel Palenkáš.⁷⁴

Všetci očakávali už zachodenú aktivitu, aj prekvapili sa, koľko bolo zmien. O všetkom, od organizačnej problematiky, programu práce a jeho realizácie musela viesť sokolská ústredňa a ako číslo jeden, ako hlavné programové body pre všetky spolky, ústredňa žiadala maximálne účinkovanie okolo osláv 80-ty T. G. Masaryka, ako i príprave sokolov pre župný sokolský zlet v Novom Sade a Všesokolský zlet Sokola Kráľovstva Juhoslávie v Belehrade. V tom sa do tolkej miery prehnilo, že sa aj vyspelejšie spolky sťažovali na preťaženie, lebo od tých záväzkov im sotva zostalo času na miestnu alebo lokálnu aktivitu. Konečne, aj sumárna výročná správa o práci v Sokolskej župe Nový Sad pre rok 1930, už v úvode podčiarkovala správu podobného znenia.

Tak hneď v začiatku roka 1930 bol pravý zhon odpovedať na všetky referentné požiadavky o spolku, aké žiadalo ústredie a potom už koncom februára Zväz Sokola Kráľovstva Juhoslávie svojou „okružnicou“ č. II./10 zo dňa 10. februára 1930 vyzval všetky župy a spolky, aby čím dôstojnejšie oslávili 80-te výročie narodenia prezidenta ČSR T. G. Masaryka. Unifikácia tejto oslavy pre všetkých sokolov a rozsah programu pre všetky spolky a župy priam prekvapila.⁷⁵

---

⁷⁴podľa N.N.: *Sokolské výbory v našich obciach*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 15, s. 2. V istej správe je daná aj taká správa pre Kulpín, Kysáč, Stará Pazova a Hložany.

⁷⁵ V tom dopise sa „nariaďuje, aby celý prvý týždeň v mesiaci marci t. r. po všetkých našich spolkoch bol zasvätený ako Masarykov týždeň (od 2. do 8. marca). V označený týždeň sa na cvičebných hodinách

Koľko sa toho rozsiahleho programového návrhu držala miestna telocvičná jednota Sokol v Petrovci nie je celkom známe, ale možno predpokladať, že sa návrh osláv realizoval skoro v úplnosti. Tuná bude evidované iba to zaznačené v tlači.

V nedeľu 2. marca bolo divadelné predstavenie v Kišovom hostinci. Hrala sa predloha M. Rázusa *Hana* a veselohra *Starý zalúbenec*. Keďže išlo o poslednú zábavu pred pôstom, nie je celkom jasné, či to bolo zamerané, ako začiatok Masarykových osláv. Ale už cvičebné hodiny behom týždňa boli ladené podľa daných pokynov zhora. Ako prebiehal posledný víkend

---

všetkých sokolských jednôt pred každou vrstvou cvičiacich, má zadržať krátky hovor o jubilatovi (dľa náčrtu vytlačeného v úradnom časopise, v „Sokolskom glasniku“) a vrstvy cvičencov majú svoj hold oddať jubilatovi, defilovaním pred jeho podobizňou, vynesenu v cvičebnej miestnosti na popred. mieste, s podpisom: „7. marec 1850 – 7. marec 1930. Osemdesiat rokov, posvätených práci, pravdy, mravnosti a spravodlnosti, práci za oslobodenie malých a potlačených národov“ a označením hlavných dát z jeho života. Okrem takto zasväteného „Masarykovho týždňa“ po jednotách, v sám deň narodenín... majú byť podané jubilatovi, so strany Sokolského zväzu a všetkých žúp telegrafické pozdravy. Dňa 9. III. (v nedeľu) majú sa oslavy završiť tým, že po všetkých sokolských jednotách, za účasti i ostatných verejných ustanovizní a spolkov, predobedom o 11. hodine majú sa zadržať verejné prednášky o jubilatovi a o význame jeho životnej činnosti i dľa možnosti s nasledovným programom: 1. zaspievanie juhoslovanskej a československej hymny, 2. pozdravná reč starostu jednoty, 3. samá prednáška o jubilatovi, 4. spievanie daktorých juhoslovanských a československých národných piesní, 5. krátke pozdravné reči predstaviteľov kultúrnych a humánnych ustanovizní a spolkov, 6. zaspievanie daktorej veselej junáckej piesne, 7. záverečná reč starostu a 8. zaspievanie slavianskej hymne „Hej Slovania“ – Táto závršná oslava vôbec má mať viac ráz slávnostnej akadémie! Pri závršnej oslave miestnosť, v ktorej sa ona održí, má byť čím dôstojnejšia a v prôčelí miestnosti majú byť podobizne J. V. Kráľa a jubilanta, ozdobené juhoslovianskými a československými vlajkami (zástavami)“ (M. Rapoš, jednatel: *Okružnica*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 17, s. 2).

Masarykových osláv, je celkom známe, lebo o tom išla dôkladná správa na najvyššie sokolské vrchnosti.

V sobotu 8. marca, dopoludnia oslavy sa konali v miestnostiach gymnázia. Hymny zaspieval žiacky spevokol, o Masarykovi mal prednášku profesor V. Mandić. Venoval sa hlavne téme odvekých juhoslovansko-československých stykov a Masarykovmu prínosu k zveličeniu vzťahov s Juhosláviou.

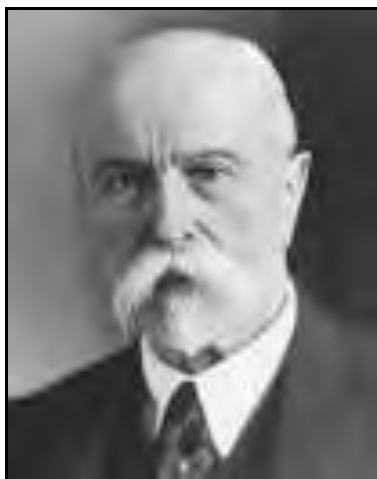
V nedeľu bol rad na sokolov. Na začiatku programu žiacky chór znovu zaspieval obe hymny a starosta Sokola Jozef Šuster krátkou rečou povedal o význame osláv. O živote a diele Masaryka, o jeho význame pre ľudstvo a Slovanstvo hovoril spisovateľ Ján Čajak. Podrobne podal Masarykovu životnú púť od zámočnického a kováčskeho učňa, po princa-osloboditeľa, vodcu národa, prezidenta. Dopodrobna rozprával o jeho stykoch s Juhosláviou, s juhoslovanskou mládežou od študentských dní a potom aj jeho pôsobenie, ako profesora, filozofa, zástancu českého realizmu... Videlo sa, že Čajak dobre poznal Masaryka a že prednesu sa náležite venoval. Aj koniec programu bol veľkolepý, keď žiacky chór zaspieval Masarykom obľúbenú pieseň *Teče voda, teče* a roľnícky spevokol hymnické piesne *Kto za pravdu horí?* a *Hej Slováci!*⁷⁶

Ale to slovenské v tú nedeľu, k Masarykovým oslavám, sa nepričinilo iba v Petrovci. V Novom Sade, vo Veľkej dvorane hotela Sloboda, na slávnostnej akadémii venovanej Masarykovi, bola skoro istá programová réžia. Akadémiu zahájil starosta novosadskej sokolskej župy, vojenská hudba zahrala československú a juhoslovenskú hymnu a pozdravné slová vyslovili aj vynikajúci štátni, vojenský, matiční a kultúrni dejatelia. Potom prednášku o prezidentovi Masarykovi podal predseda Výboru Slovákov Dunajského bánstva Dr. Ján Bulík. Bola skvelá, prednášateľ a všetci odmenili búrlivým potleskom a predseda Matice srbskej Radivoje Vrhovac ho hneď požiadal

---

⁷⁶ N. N.: *Masarykove oslavy v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 20, s. 2 a č. 21, s. 1.

Pri príležitosti osláv 80-ty T. G. Masaryka sokoli mali široko-plošnú programovú akciu sokolov

Vynikajúci prednášatelia o T. G. Masarykovi Ján Čajak (v Petrovci) a Janko Bulík (v Novom Sade)

o povolenie, aby prednášku mohol uverejniť v Letopise Matice srbskej. Nakoniec celkové nadšenie posilnili už spomenuté hymnické piesne⁷⁷.

Podobne to bolo aj inde. Boli to dôvody, na garanciu, že priateľské styky dvoch štátov budú ešte pevnejšie, tak ako aj telovýchovná spolupráca v rámci dvoch rovnako zmýšľajúcich sokolských zväzov. Slovákom na oslave vyhovovalo najmä to, že cez túto koncepciu mohli presunúť aj to, čo je naše, slovenské.

Na najväčších sokolských manifestáciách v Južoslávii

Hneď polovicou marca sústredili sa petrovskí sokoli na nacvičovanie programových celkov pre župný zlet v Novom Sade. Bola to ďalšia priorita, ktorá čakala svoju realizáciu 24. a 25. mája 1930. Nominovaná bola, ako vstupná manifestácia toho, čo by Sokol mal ukázať na zlete v Belehrade o mesiac neskoršie. Ambície boli, aby I. všesokolský zlet v Belehrade bol vrcholný a vo všetkom príkladný a tak prípravy účastníkov boli vyčerpávajúce a požiadavky v nacvičení nástupov naozaj veľké.

Novosadská sokolská župa mala plány, aby tá veľkoleposť bola prezentovaná ešte v štarte, aby všetko bolo skvelé už na župnom zlete. Preto sa od začiatku dbalo pri prípravách sokolov v spolkoch a ďalej až po nástup na novosadskom sokolskom cvičisku, aj sa všetko držalo pod kontrolou.

Keď sa v polovici mája myslelo na finalizáciu príprav pre župný zlet, do Petrovca prišla správa, ktorá bola cestou našej tlače hneď prenesená do verejnosti. V najkratšom ona znela: „Na výslovnú žiadosť riaditeľstva župného zletu v Novom Sade..., vyzývajú sa členkyne, aby sa pochodu zúčastnili v národných krojoch“⁷⁸ Bol to znak, že slovenský ľudový kroj bude znovu centrom pozornosti aj na tejto manifestácii, ako aj znak pre

---

⁷⁷ N. N.: *Po Masarykových oslavách*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 21, s. 1.

⁷⁸ N. N.: *Členstvu miestneho Sokola*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11. č. 40, s. 4.

petrovské cvičenky, aby sa v zmysle úpravy v obliekaní do slovenského kroja, náročnejšie vyparádili. Ale bol to aj motív pre chlapov, aby v cvičení neboli horší.

Na župnom zlete v Novom Sade účinkovalo 29 spolkov⁷⁹, súhrne okolo 1 200 sokolov a sokoliek, stredoškolskej mládeže, príslušníkov aviatickej podoficierskej školy a námorníkov riečnej flotily. V prvý deň zletu bola skúška nástupu sokolov-vojakov a školskej mládeže, ale to najväčkolepejšie divákov čakalo v druhý deň tejto manifestácie.

V ten druhý deň, 25. mája, zlet ukázal obraz veľkej národnej manifestácie, keď ponad 5 000 ľudí sa pohlo z ihriska Karađorđe hlavnými ulicami mesta. Na čele bola sokolská jazda, potom vojenská hudba, príslušníci leteckej podoficierskej školy a námorníctva a až potom bolo na rade to sokolské: fanfáry, zástavy, predstavenstvo Sokola, členovia sokolských spolkov, sokoli a sokolky so svojimi vedúcimi, medzi ktorými, to sa musí podčiarknuť „osobitne vynikali vo svojom úbore Slovenky“⁸⁰, potom dievčenský dorast a žiačky učiteľskej školy, sokolská fanfára zo Subotice, chlapčenský dorast, stredoškolskí sokoli chlapčenského gymnázia a obchodnej akadémie z Nového Sadu, sokolská fanfára Nového Sadu a členovia mestského Sokola.

Zhrnutie všetkých bolo na Námestí slobody, ale cvičencov a divákov bolo na priestore medzi Bánovinou, katolíckou katedrálou a Maticou srbskou naozaj veľa. Aj bez rečnenia sa nezaobišlo. Prvé slová patrili župnému starostovi I. Pavlasovi, potom rečnili aj druhí a nakoniec rečnícku štafetu zakončil zástupca zväzového starostu Đ. Paunković.

Poobede o 2. hodine na cvičisku Karađorđe bola prvá realizácia programu zletu. Hoci štátna opozícia na všetko mala reštriktívne pôsobenie, zlet sa podaril nad očakávanie a prevýšil

---

⁷⁹ Účasť nebral len spolok Starej Kaniže (prečo bol aj ukorený), kým spolok z Kuly bol na zlete, ale bez nástupu cvičencov (v roku 1929 novosadská župa mala 30 spolkov). Ale cvičencov nemali ani novozaložené spolky, lebo pre nácvik svojich členov nebolo času.

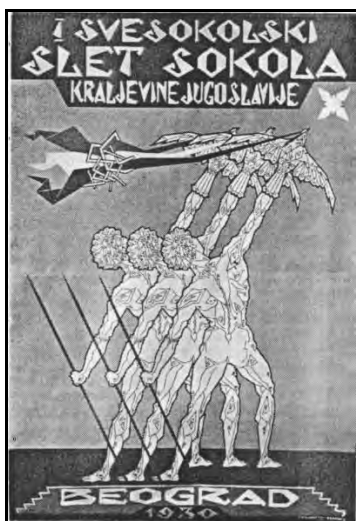
⁸⁰ *Izveštaj o radu Sokolske župe Novi Sad za godinu 1930*, s. 9.

všetky ostatné manifestácie v minulosti na našich priestoroch. Aj napriek tomu, o samom cvičení sa málo písalo. Len v sumárnej správe pre rok 1930 sa spomína, že v prvý deň župného zletu všetky cvičby a najmä tá záverečná boli realizované na výbornú, kým za druhý deň sa konštatovalo, že boli realizované dobre, čo sľubovalo, že sokoli majú šance byť ešte lepší na Všesokolskom zlete v Belehrade. Ale boli aj záporné mienky, najmä keď išlo o správanie sa sokolov na ubytovaní, konštatovalo sa, že disciplína bola pod úroveň, čo by sa nemalo stávať pravým sokolom. Boli to prvé príznaky, že sa v dovedty vzornej sokolskej organizácii niečo zanedbalo a že nie je ako to bolo v blízkej minulosti.

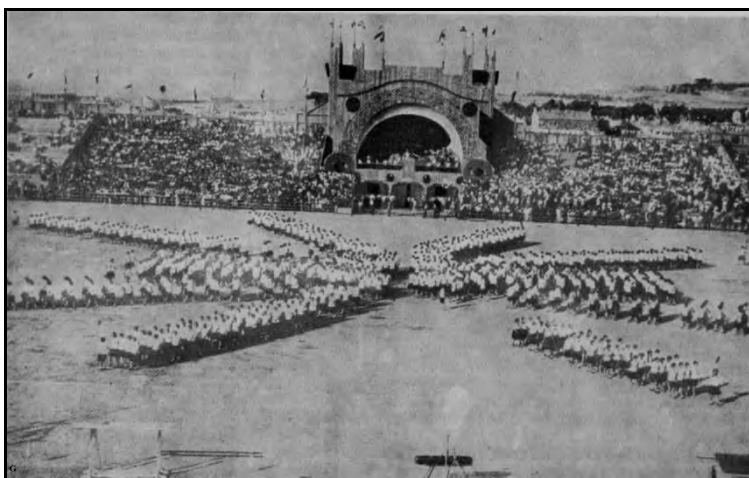
O pár dní po zlete, sokolský dorast mal na Vstúpenie svoju slávnosť v Petrovci. Išlo o žiacky deň, ktorý sa stále viac podobal „malým Slávnostiam“. Zraz bol pred obecným domom, potom nasledoval pochod na cvičisko, kde sa prezentovali prosté cviky žiakov a žiačok, cvičby na náradí, žiacke súťaženie a hráči SŠK zahrali zápas s Vojvodinou z Nového Sadu. Na druhý deň, v nedeľu, 31. mája 1930 bol v gymnaziálnej telocvični ďalší program, v ktorom boli aj akademické sokolské zostavy žiakov, rytmická gymnastika a tance a nakoniec svetelné obrazy.

Potom sa už intenzívne nacvičoval nástup pre Všesokolský zlet. Pre mladšie kategórie začal týždeň skôr. Do Belehradu sokoli odišli včasným vlakom vo štvrtok 26. júna 1930. Na ceste vlakom nadväzovali sa priateľstva so sokolskými spolkami z domova a zo zahraničia, najmä z Československa a Poľska. Aj na každej zástavke boli predvedené už známe programy a pozdravy. O vítaní v hlavnom meste ani nehovoriť. Celkový dojem pokazila iba dostatočne nezohratá organizácia ubytovania.

Na zlete účinkovalo asi 30 tisíc sokolov, z toho 2/3 bolo juhoslovanských. Zo zahraničných sokolov najpočetnejší boli z Československa (5 000), kým ruských bolo 600, poľských 300, lužicko-srbských 200 a juhoslovanských z SŠA bolo 150. Našich, aj petrovských Slovákov, tešila slušná prítomnosť nielen sokolov, ale aj divákov zo slovenských osád.

Plagát a sokolská značka Všesokolského zletu Belehrad 1930

Záverečný obraz a odstup sokoliek na Všesokolskom zlete v Belehrade v roku 1930

Hlavná sokolská slávnosť trvala tri dni. V každý deň bol tam prítomný aj kráľ s príslušenstvom, členovia vlády, zástupcovia jednotlivých štátov, nášho vojska, delegáti...

V prvý deň, v piatok 27. júna 1930 cvičilo okolo 5 000 juhoslovanských sokolov a sokoliek, ale čo vedľa ukázali aj lužickí Srbi. Potom sa početnému publiku prezentovali gymnastické cvičby na náradí.

Na druhý deň, v sobotu, na Vidovdan bola, tak po kostolných poriadkoch, vzdaná pocta padlým národným hrdinom. Aj sám kráľ bol v kostole a tak možno len predpokladať aká to bola tlačnica vo všetkých cirkevných objektoch v hlavnom meste. Popoludní pred cvičením kráľ držal hovor a odovzdal sokolskému zväzu zástavu. V príhovore povedal: „Od kolisky až po hrob máte slúžiť jedine Južoslávii, juhoslovanskej myšlienke, jej patria vaše snahy a vaše srdcia, jej majú byť všetky vaše radosti a ideály, vaše túhy a úsilia. To vyžadujú od vás vaše sokolské tradície, to je odkaz tých, ktorí padli za veľkosť Vlasti, to vám je Môj kráľovský pozdrav! Zdravo!“

Keď prítomní sokoli oduševnene odpovedali – Živio!, vykonalo sa dolu na trávniku posvätenie zástavy. Potom sa ujal slova miesto-starosta Gangl, ČS minister vojny Viškovský, náčelník Sokola Murnik atď. Cvičenie začali sokoli, nasledovali sokolky, potom hosťujúce sokolky tancovali Česku besedu a bolo vypustených 680 holubov. Najviac oduševnilo cvičenie námorníkov, ale aj poľské národné tance, cvičby Rumunov, potom cvičby na náradí a súťaženia sokolov. Vo večerných hodinách bola voľná sokolská zábava.

Posledný deň všesokolského zletu sa začal slávnostným pochodom belehradskými ulicami. Na ňom bralo účasť vyše 20 tisíc sokolov a sokoliek na čele s náčelníkom Murnikom a staršinstvom Slovanského sokolského zväzu, potom zástupy hosťujúcich a domácich sokolov a sokoliek. Pred každým zástupom pochodovala skupina sokoliek v národnom kroji a tak aj naše Slovenky znovu dožili zaslúžený obdiv obecnstva. Počas pochodu bol nad zástupom parádny nálet lietadiel.

Popoludní boli udelené vyznačenia záslužným sokolom a sokolkám, potom nastúpili so svojim cvičením starší československí sokoli, za nimi cvičili sedliacke čaty, námornícke zostavy, československí a americkí sokoli a československé a rumunské vojsko. Večer mali sokoli zábavný program, ale niektorí hostia sa už lúčili a osobitnými vlakmi odchádzali domov. Väčšina sokolov odišla poslednými osobitnými vlakmi v pondelok a utorok.

Prvé ocenenia najväčšej sokolskej manifestácie boli prajné. Aj v našom časopise sa o ňom písalo: „Sokolský zlet belehradský bol, smelo môžeme povedať, ohromnou, nevídanou u nás manifestáciou slovanskej a sokolskej myšlienky. Zlet bol prejavom jednotnej sily slovanskej, ktorá v posledné desaťročia nadobúda už konkrétnejšie formy a v samostatných slovanských štátoch nachádza dnes istú a pevnú oporu. Belehradský zlet dokazuje, že Slovanstvo ako celok je rasa životaschopná a povedomá si úkolu, ktorý ju čaká v budúcnosti. A že práve v Sokolstve manifestuje sa tak spontánne a impozantne jednota Slovanstva, znamená to zároveň, že Slovanstvo okrem svojej existencie chce sa boriť aj pre ostatné, pre vyššie duchovné a morálne hodnoty. Zdatnosť a vonkajšiu silu Sokolstva a Slovanstva manifestoval belehradský zlet, duchovnú a morálnu výchovu má vychovať drobná a tichá sokolská práca.“⁸¹

A práve tá drobná a tichá sokolská práca začala trpieť. Najprv to bolo vidno v organizačných formách prípravy masových nástupov. Tak aj v Belehrade, ako čo bolo pred mesiacom v Novom Sade, boli nedostatky v organizácii ubytovania a pri masových nástupoch na zlete v Belehrade prišla do výrazu aj nedisciplinovanosť členstva, do tej miery, že sa to nakoniec spomína aj v encyklopedických vydaniach. Aj zletové cvičisko, hoci bolo nové-novučké, ukázalo koľko bolo nedopatrení vo výstavbe takého veľkého objektu a koľko je ešte potrebné

---

⁸¹ N. N.: *Ohromná manifestácia sokolskej slovanskej myšlienky*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 53 s. 1.

investovať, aby sa také provizórium dovedol do pravej funkčnosti. Potom vyšla najavo aj myšlienka, že nacvičiť masové cvičebné tvary nie je jednoduchá vec, že ich zladovanie pri sceľovaní rôznych skupín proporčne rastie s množstvom cvičencov a najmä skupín v zostave, čo si žiada veľký počet opakovaní a toto znovu vie byť aj odbojné pre cvičencov. Bolo to vidno v jednotlivých spolkoch, keď sa pri zúčastňovaní na manifestáciách začalo zjavovať hodne viacej necvičiacich členov a stále menej tých, čo nastúpili na trávniku cvičiska. Bude to mať aj svoje následky pre celé sokolské hnutie v Južoslávii, ale nepredbiehajme.

Nástup aj v okolí a predĺžené Slávnosti

V hlavný sokolský víkend, kým elita dospelých petrovských sokolov bola na Všesokolskom zlete v Belehrade, bola stanovená sokolská slávnosť v Kysáči. Boli na nej aj petrovskí sokoli, tí, čo do Belehradu neodišli. Keďže ráno sľubovalo pekný, až horúci deň, sokoli prišli na autobuse a autami. V nedeľu dopoludnia boli próby, potom nasledoval pochod hlavnými ulicami osady a popoludní na šikovne zariadenom cvičisku sa najprv rečnilo a potom aj cvičilo. Podľa správy z tlače⁸² cvičby sa vydarili. Cvičili deti, dorast, členovia a členky. Najmä dojalo vystúpenie dvoch deviatok z Kysáča a Petrovca. Večer dievčatá podali rytmický tanec a bolo aj divadelné predstavenie, ktoré dlho trvalo a tak pre zábavu mládeže zostalo málo času. Preto keď hudba odišla, mladí si našli zábavu pri šunke a klobásach, aj víne a tak ďakujúc pohostinným Kysáčanom sa aj Petrovčania „vracali domov, keď kohúti už tretí raz kikirikali“⁸³.

V auguste už ústrednou témou boli Slovenské národné slávnosti. Aj boli, v novej politickej recesii, prepotrebné.

---

⁸² pozri *sšk: Sokolská slávnosť v Kysáči*. Národná jednota, Petrovec 1930, ro2c. 11, č. 651, s. 2.

⁸³ Ibidem.

Uvažovalo sa, ako to všetko riešiť v časoch, ktoré sú nenárodne definované, juhoslovansky orientované, aj neslovenský ladené. S ohľadom na možnosti uvažovalo sa aj o tom, či budú okyptené, či sa nájdu sily na viacdňové oslavy, ale aj o tom aká nepolitická sila by mala za naše slovenské snaženia zastat'. Na všetko, aj vyššia sila sa postavila proti, lebo celý víkend pršalo.

Pre nečas sa ani sokolské cvičby nemohli konať. Nič sa nezmenilo ani v nasledovný deň, ibaže sa futbalisti SŠK zmohli s Vojvodinou viacej na kĺzačku, ako na futbal. Tak nepriaznivé počasie dosť toho korigovalo. Prejavila sa aj revolta cvičencov, keď už bolo jasné, že sokolský program nebude, najmä detí, tie sú vždy impulzívne. Oni to jasne ukázali ich stavom: „že prečo sme sa len učili cvičby, keď nemôžeme verejne ukázať, čo vieme“⁸⁴. Sokoli predsa prišli na svoje o týždeň. Nie tak pompézne, ako by to dopadlo na Slávnostiach, ale predsa svoje cvičenie prezentovali.

Tak sa cvičby sokolov posunuli na 17. august 1930. Aj znovu hrozil dážď zhora, lebo v sobotu celý deň pršalo a sokoli už mysleli, že cvičeniu znovu odzvonilo. „Sklamali sme sa – ale príjemne. V nedeľu bol skutočne krásny deň. Iba k večeru trocha poprchlo – ale to ani najmenej nevplývalo na priebeh a zdar cvičieb. Pravda, sobotňajší dážď odstrašil najmä stránskych hostí a Sokolov – takže novosadskí Sokoli vôbec neprišli, iba čo sme mali Sokolov z Kysáču a Kulpínu.“⁸⁵

Aj nedeľné poobedie bolo akoby slávnost'ové. Po večierni v kostole, za zvukov vojenskej hudby zorad'ovali sa sokoli a sokolky pred obecným domom a na povel o pol štvrtej nasledoval pochod na sokolské cvičisko.

„Cvičby sa započali o 4. hodine, vystúpením detí (dievčat) v národných krojoch. Ich cvičby predstavovali kombináciu tancov a rytmiky. Dievčatá si pri tanci samé spievali. Prosté

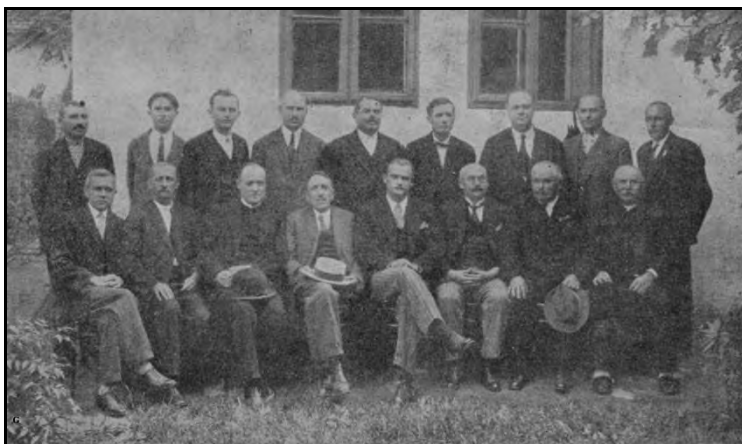
---

⁸⁴ Dr. Š.: *Tiež športová udalosť*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 66, s. 4.

⁸⁵ *Sokol: Verejné cvičby Sokola v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 67, s. 2.

V očakávaní výstupu na Slovenských národných slávnostiach

Aktuálne národné otázky, tiež mimo slávnost'ového programu riešil aj Poradný výbor Slovákov Dunajského bánstva

cvičby dorastencov, členov a členkýň sa tiež vydarili. Zvlášť pekným dojmom pôsobila rytmika žien. Pekné veci sme videli aj na náradí (na hrazde a bradlách). Bratia a sestry z Kysáču tiež vystúpili. Sestry previedli krásny rytmický tanec *Večer na Sáve* a bratia zdarilú *Deviatku*. Cvičby s veslami, ktoré previedli naše dorastenky, vyvolali oduševnenie. Okrem toho boli ešte hry a závody.⁸⁶ Slovenskosť sa tu dokázala len krojom a tancom.

Celú túto ochotu najviac na svojich pleciach odniesli: náčelník M. Labáth, podnáčelníčka Z. Čaniová a neúnavná cvičiteľka detí M. Majerová. Tak aj Slávnosti, aj sokoli na nich, sa v nových politických podmienkach, možno trochu skrčili, aj zohli hlavu. Predsa však zotrvali, aj zostali, ako charakteristická kultúrna manifestácia Slovákov na týchto priestoroch.

Ale zastať sa nesmeli. Aj bolo potrebné to požičané vrátiť. Totiž, v posledný deň slávnost'ového mesiaca, v nedeľu 31. augusta 1930, sokolský spolok z Kulpína mal svoju sokolskú manifestáciu. Aj pozval na slávnosť sokolov z bližšieho a ďalšieho okolia. Host'ami boli novosadskí, petrovskí a kysáčski sokoli. Program manifestácie sa konal za skromných podmienok na pomedzí srbského kostola a Dunderského kaštieľa. Petrovský Sokol v programe prispel v cvičení na náradí, dievčenský zostav previedol cvičby s veslami, členky rytmické tance a členovia svoju cvičbu. Kulpinských sokolov a sokolky nacvičili P. Cesnak a J. Vadnálová. Večer bol na pódiu bohatý hudobný a divadelný program a po ňom tanečná zábava. Je zaujímavé, že sa aj v tlači podčiarklo, že na tejto manifestácii Petrovčania, ako účastníci, tak aj diváci, mimo domácich, boli najpočetnejší.

Treba povedať, že s podporou štátu organizácia Sokol sa začala v báze rýchlejšie vzťahovať. Už polovicou septembra Kovačica mala opätovný pokus o založenie spolku a začiatkom októbra Stará Pazova mala oslavu otvárania sokolského domu. Boli tam aj Petrovčania? Možno, aspoň predstavitelia spolku, ale o tom dostupných informácií niet.

---

⁸⁶ *Sokol: Verejné cvičby...*, c. d.

Na konci roka aj štatistická sumácia

Keď už jeseň sfarbila okolie dohneda, sokoli si stanovili najprv pre dospelých a potom aj pre dorast a deti nový rozvrh cvičenia (dvakrát týždenne). Cvičilo sa v telocvičnej sieni gymnázia. Boli na to aj dôvody, lebo si spolok dal za úlohu Deň zjednotenia okázalejšie osláviť

V predvečer tohto sviatku bol prezentovaný program so sokolským cvičením a divadelné predstavenie F. Dafčíka *Nepriateľ žien*. Z cvičieb publikum sa najviacej oduševnilo rytmickou zostavou žien, ale aj výkonmi chlapov na náradí. Po programe bola tanečná zábava.

Nasledovného dňa, v pondelok 1. decembra 1930 „ráno o 8-mej bol zraz členstva Sokola a ostatných spolkov v obecnom dome. O 8.15 boli slávnostné služby Božie. Po nich v gymnaziálnej telocvični bol zraz žiactva a členstva všetkých spolkov, ako i obecnstva. Slávnostnú reč povedala učiteľka Mária Majerová, a hymny zaspieval spevokol gymnázia“⁸⁷.

Aj 17. decembra 1930, bola oslava dňa narodenia kráľa Aleksandra, keď dopoludnia bol kolektívny odchod do kostola a po ňom v gymnaziálnej telocvični priliehavý program, kde sa udelili značky dorastencom účastníkom belehradského zletu, ako dar kráľa Aleksandra.

Na záver roka dávala sa dokopy kompletná dokumentácia spolku pre rok 1930. Nebola to ľahká úloha, lebo bolo potrebné všetko dokumentovať a načas zaslať na vyššiu úroveň. Aj vedenie župy Nový Sad sa na túto tému sťažovalo, že len 1/3 spolkov odovzdala správy kompletne, 1/3 zaslala len zápisnice z výročného zhromaždenia a 1/3 len návrh vedenia spolku. Po dodatočnom kompletovaní tých dát vypracovaná bola pedantná dokumentácia a vytlačená ročná správa o sumárnej aktivite župy.

---

⁸⁷ N.N.: *Oslava 1. decembra v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 96, s. 2.

Nakoniec štatistika bola spracovaná a publikovala sa. Aj dobre že sa tak urobilo, lebo to dalo podnet na reálnu komparáciu dát z čias pred a po transformácii spolkov. Hneď prvé analýzy ukázali, že sa počet spolkov v župe, ako i počet členov v spolkoch s ohľadom na rok 1929 zväčšil skoro o polovicu.⁸⁸ Ale konkrétnejšia analýza ukázala, že len časť spolkov zaznamenala progresiu členov v spolku (11), kým pre 9 spolkov bol zaznačený pád počtu členov a 10 spolkov malo identický počet členov ako vlani. Znamenalo to, že sa počet členov zväčšil niečo menej ako o 12% a že k pravej progresii členstva prispelo členstvo novozaložených spolkov. Takých spolkov bolo 17.

Petrovec v tom zmysle patril do skupiny spolkov, čo zaznačil pád počtu členov. V roku 1929 mal sumárne 167 členov a v roku 1930 ich bolo 152 (110 členov a 42 členky), 50 členov v doraste a 55 detí. Sumárne v roku 1930 v sokolskom spolku bolo 257 sokolov všetkých kategórií. Z cvičencov bolo 32 členov, 34 členiek, 24 chlapcov, 26 dievčat a detí 55 (30+25), spolu 171. Slávnostnú sokolskú rovnošatu malo 12 členov. Z aktivít, spolok evidoval jedno masové cvičenie (Slávnosti) a dve akadémie⁸⁹.

Z vyčerpávajúcej analýzy možno vidieť, že podľa aktivity spolky boli rozdelené do štyroch kategórií. V tej prvej boli tie najvzornejšie (Nový Sad, Subotica a Starý Bečej), v druhej boli spolky, čo mali podmienky pre prácu, ale ešte nedali svoj maximum v aktivite (Sombor, **Petrovec**, Žabal', Senta, Bač. Palanka, Čurug, Titel a Sivac)⁹⁰.

Ale numerická konštatácia nedáva pravý obraz, lebo vedľa kvantity, musí sa vyhliadnuť aj kvalita. Ved' aj sokolské heslá,

---

⁸⁸ Teda, 30 spolkov bolo aktívne v roku 1929 a 17 ich pribudlo v roku 1930.

⁸⁹ Ten úpadok členstva v petrovskom spolku, dá sa vysvetľovať aj zmrazovaním národnostnej orientácie jeho pôsobenia.

⁹⁰ V tretej skupine boli spolky, čo nedokončili svoju transformáciu po novom zákone a v štvrtej skupine spolky založené v roku 1930. V tejto štvrtej skupine Slováci mali šancu zapojiť sa do spolkov v Hložanoch, Silbaši, Čeláreve a v menšom počte aj inde).

**Статистички преглед
Соколске Жупе Нови Сад за годину 1930.**

Година број	СОКОЛСКО ДРУШТВО	Година оснивања	Број чланства 31. деца 1930. год.					Пристао и осподарио чланови у оквиру 1930.	Укупан број чланова 1930.	Укупан број деце	Укупан број свих чланова и деце у оквиру 1930.	Број вежбања свих категорија 31. децем 1930.								Број прелица, приправ.	Број свеч. одора			Прирелбе 1930.		
			чланови	чланске	укупно	укупно	укупно					чланове	женске категорије	мушка деца	женска деца	оде укупно	чланови	чланске	женске категорије		јавне вежбе	мадеманје	казнети			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	Ада	1913	59	54	5	59	-	51	84	194	18	5	36	15	48	36	158	2	3	12	1	-	-	-	2	-
2	Апатин	1930	-	62	38	101	+	101	87	270	458	21	9	56	31	113	157	387	-	12	9	-	-	-	-	-
3	Бачки Брестовац	1926	14	16	5	21	+	7	35	56	112	14	4	29	6	37	19	109	-	5	1	-	-	-	-	-
4	Бачко Градиште	1921	48	48	48	48	-	14	24	86	22	-	14	24	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Бачка Паланка	1919	82	65	15	81	-	1	10	72	163	19	6	10	-	61	11	107	-	5	15	-	-	-	-	3
6	Бач. Петрово Село	1919	51	56	16	72	+	21	19	150	241	29	12	19	-	84	66	217	-	6	3	-	-	-	-	2
7	Бачка Топола	1923	62	111	23	134	+	72	48	33	214	10	10	28	20	16	16	100	-	2	27	-	-	-	-	1
8	Вајска	1930	-	61	8	69	+	65	20	80	169	39	3	20	-	50	30	142	-	1	5	2	-	-	-	1
9	Вепровац	1930	-	34	8	42	+	42	46	312	400	25	-	24	22	195	117	383	-	1	3	13	-	-	-	1
10	Врбас	1919	136	124	12	136	-	48	106	290	22	12	25	23	65	4	188	-	3	17	-	-	-	-	-	1
11	Гложап	1930	-	44	1	45	+	45	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
12	Дероње	1926	25	25	-	25	-	5	72	102	21	-	-	-	30	42	98	-	1	19	-	-	-	-	-	2
13	Ђурђево	1930	-	35	-	35	+	35	8	71	120	14	-	-	50	27	96	-	-	11	-	-	-	-	-	-
14	Жабљак	1919	116	103	13	116	+	32	160	308	35	6	20	12	80	80	233	-	3	4	15	1	-	-	-	1
15	Илок	1923	-	80	20	100	+	100	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Ирпг	1905	60	59	11	70	+	10	40	77	187	28	15	21	19	32	45	160	-	1	6	1	-	-	-	1
17	Каменница	1930	-	70	-	70	+	70	32	-	102	40	-	29	3	-	-	72	-	4	-	-	-	-	-	-

18	Кисач	1926	103	85	16	101	-	2	14	22	137	12	-	2	12	10	48	-	1	2	10	-	-	-	-	2	
19	Кула	1929	70	61	9	70	-	10	146	228	45	9	-	10	71	75	210	-	1	4	10	-	-	-	-	2	
20	Кулина	1926	56	37	9	46	-	10	9	18	73	7	3	5	4	8	10	37	-	3	6	-	-	-	-	-	
21	Куцура	1930	-	36	6	42	+	42	11	-	53	14	5	11	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22	Мартовош	1930	-	65	18	83	+	83	26	60	169	14	16	18	8	34	26	116	-	5	4	-	-	-	-	1	
23	Мол	1913	115	101	13	114	-	1	14	51	179	8	-	8	6	33	18	73	4	-	16	-	-	-	-	-	
24	Нови Сад	1905	459	428	98	523	+	64	39	172	834	79	25	90	49	79	93	415	17	10	107	15	8	1	1	6	
25	Обровац	1930	-	49	6	55	+	55	14	51	120	7	2	14	-	38	13	74	-	2	1	-	-	-	-	1	
26	Пашћево	1930	-	53	4	57	+	57	15	228	300	9	-	15	-	116	12	252	-	4	-	-	-	-	-	-	
27	Петровац	1920	167	110	42	152	-	15	50	55	257	32	34	24	26	30	25	171	-	13	-	12	-	-	-	-	
28	Петроварадин	1913	26	26	-	26	-	-	61	87	12	-	-	-	34	27	73	-	1	2	3	-	-	-	-	-	
29	Пивница	1922	72	53	19	72	-	-	8	45	125	14	9	8	-	25	20	76	-	1	2	2	-	-	-	-	
30	Рињина	1930	-	47	16	63	+	63	41	90	194	16	-	22	19	42	48	147	-	-	-	-	-	-	-	-	
31	Сента	1920	208	149	47	196	-	13	110	51	357	24	16	62	48	27	24	201	-	7	10	26	-	-	-	5	
32	Силбаш	1930	-	36	4	40	+	40	31	70	141	15	3	24	7	40	30	119	-	3	1	1	28	2	-	1	
33	Сомбор	1919	330	252	49	301	-	28	41	84	428	40	14	25	16	45	39	178	-	5	-	36	8	10	-	6	
34	Св. Милетић	1930	-	70	5	75	+	75	-	75	32	-	-	-	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
35	Србобран	1910	93	81	18	99	+	6	47	-	146	15	11	47	-	-	73	3	2	22	-	-	-	-	-	2	
36	Срем. Карлови	1904	89	79	9	88	-	1	57	43	188	16	9	35	22	25	18	125	-	4	6	1	-	-	-	5	
37	Ставиша	1930	-	65	2	67	+	67	32	100	199	17	-	32	-	50	50	149	-	8	-	-	-	-	-	1	
38	Стари Бечеј	1913	323	247	53	300	-	33	76	-	376	60	12	56	20	-	148	12	4	70	-	-	-	-	-	2	
39	Стара Кашља	1926	65	46	19	65	-	29	48	142	26	14	24	5	28	20	117	-	2	15	13	-	-	-	-	-	
40	Стари Сивац	1923	40	77	7	84	+	44	55	239	378	53	10	43	12	113	126	357	-	9	12	1	1	2	-	2	
41	Стари Футог	1907	66	66	-	66	-	-	12	-	78	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	
42	Суботина	1919	340	354	80	434	+	94	175	221	830	124	28	118	60	116	105	548	-	12	9	83	7	118	15	1	
43	Тител	1919	71	72	20	92	+	21	24	67	183	26	9	15	9	31	36	216	-	10	8	-	-	-	-	1	
44	Хоргош	1930	-	53	4	57	+	57	24	21	102	50	10	18	6	16	5	105	-	4	-	-	-	-	-	2	
45	Црвенка	1930	-	106	14	120	+	120	51	283	454	33	7	44	7	157	126	374	-	2	4	4	-	-	-	3	
46	Чиб	1930	-	42	1	43	+	43	14	100	157	22	-	-	-	50	50	136	-	1	-	-	-	-	-	2	
47	Чигруг	1920	57	38	6	104	+	41	41	110	255	35	6	34	7	60	50	191	-	4	4	-	-	-	-	-	
СВЕГА:			3414	4089	770	4850	+	1445	1665	4008	10332	1224	334	1191	504	2165	1943	7241	94	180	610	36	173	35	37	63	43

Sumárna štatistika pre sokolské spolky Novosadskeje župe v roku 1930 (zdroj: správa Sokolskeje župe Nový Sad, 1930)

ešte Tyršom formované, ako: *Ani zisk, ani sláva!*, alebo *Čos cvikom získal, to mravom a striednosťou v sebe zachovaj!* atď., jasne hovoria, že sokolstvo nie je iba paráda, ale svojrázna škola, pôsobiaca aj na výchovný aspekt jedinca, ako i na formovanie kompletného človeka. Pre kompletnú informáciu bola v roku 1930 vykonaná aj v Petrovci lekárska prehliadka cvičencov a paralelne s ňou vykonaná aj kategorizácia cvičencov podľa telesnej konštitúcie. Rezultáty tej analýzy telesného statusu vidno v nasledovnej tabuľke:

Tabuľka telesnej konštitúcie členstva v roku 1930 (výťah pre Sokolský spolok v Petrovci)⁹¹

<u>Kategória</u>	<u>členovia</u>	<u>dorast</u>	<u>členky</u>	<u>dorast</u>
S masným tkanivom	-	-	-	-
Veľmi silné telo	9	1	2	1
Svalnaté telo	8	4	6	2
Priemerne silné telo	4	6	4	5
Slabšie telo	2	10	4	5
<u>Viditeľne slabé telo</u>	-	5	-	<u>2</u>
Spolu (80)	23	26	16	15

Výhoda kompletnej sumácie všetkých dát bola, že podávajú dosť informácií na porovnávanie spolkom, respektíve na základe toho konat' ešte podrobnejšie analýzy. Aj vidieť kde sú prednosti a najmä slabosti jednotlivých spolkov. Na základe toho, by každý spolok musel prihliadať na progresiu všetkých segmentov (členstva, aktivity, zanedbaných aspektov pôsobenia...), vylepšiť rezultáty alebo si zadržat' aspoň úroveň status quo.

Aj pre petrovský spolok to bola šanca, aby získal predstavu kde je a kam by musel smerovať vo svojom ďalšom pôsobení.

⁹¹ T. Jovanović: *Izveštaj lekarskog oteka*. In: *Izveštaj o radu sokolske župe Nový Sad za godinu 1930*, s. 35.

IV.

Sokol si zastal za letný kúpeľ a Slávnosti

Ani prvý rok v ďalšom desaťročí neniesol nič dobrého. Iba čo tá vyššia sila, aspoň spočiatku, dala viacej dôvodov k optimizmu, lebo „z jari boli dni pre siatiny obstojné. Krmiva sa dosť dobre urodilo, ale ovos bol zase poškodený. Z jari ho napadla ridza, takže bolo aj zrno mĺkvo, viky a muhár sa dosť dobre vydarili. Aj kukuricu sme mali dobrú, ako v 1930. roku. V januári platili sme za meter 80-100 dinárov a takáto cena bola až do augusta. Žito bolo poväčšine dobré, aj akosť uspokojivá: 78-82 gramov. Urodilo sa priemerne 10-12 metrov po jutre. My sme mali 10 jutrov, natlačilo sa 100 metrov na Samovej Lekárskej mašine. Platilo sa 60%. Štát začal určovať cenu žitu, ustálil ju na 162 dinárov za 100 kilogramov. Lenže nemohli ľudia peniaze dostávať, vyplácalo sa totiž len po uplynutí 3-5 mesiacov, nemohli sa splácať dane, bolo veľmi zle“. Po Slávnostiach, „aj nehody nás zastihli. 12. septembra bola búrka, zbilu vinice. Zachytilo od Podhory a po šovský chotár, naše Lúky najväčšmi. Bol to strašný orkán, že poodkrývalo domy, stohy poprevrhávalo, lístie nezostalo na kukuričných býľach. Potom ešte padali často dažde, takže sme s veľkou námahou lámačku zvršovali a s veľkými trampotami sa aj sialo. Siali sme všetko mašinou... Bola veľmi mrcha cesta“. Koncom roka „klesli ceny, kravy 3-4 dináre živá váha a svine po 6 dinárov za kilogram. Slaninu kupovali po osem a masť po 9 dinárov za kilogram“⁹².

Ani na politickom poli to nebolo nič posmeľujúce. Diktatúra kráľa vyvolala veľkú reakciu, a tak, aby svoju domináciu maskoval, musel vyhlásiť oktrojovanú ústavu. Ale bolo tu málo ústupkov. Na čele bola znovu jedna jediná strana –

---

⁹² *Kronika Labáthová*. In. J. Kišgeci, c. d, s. 115-116.

Juhoslovenská nacionálna, na čele s Perom Živkovičom. Bol to bezúspešný poľah, lebo odpor ľudových más vzrastal, aj premeny vo vláde sa stupňovali, aj postavenie Juhooslávie v bližšom a ďalšom okolí Európy bolo stále ťažšie. Čierne mračná nad týmto štátom sa iba chystali.

Na lokálnom poli celková situácia sa maskovala udeľovaním vyznačení jeho Veličenstva kráľa Aleksandra I. Tak prišli na rad aj naši vynikajúci predáci. Aby rok bol úspešnejší prispeli aj ženy so svojou jubilejnou slávnosťou 10. výročia Ústredného spolku žien. Riešil sa aj problém učiteľov – kurzistov. Vzrástol záujem o šport, najmä futbal a hádzanú. Ale mohutnel, hlavne štátnym pričinením, aj Sokol. Aj medzi našincami. Všetko, tak sa zdalo, vlastne tak písala tlač, spelo k lepšiemu.

Všetko to bolo márne, lebo celková životná úroveň našinca klesala, chudoby bolo stále viac a svetová kríza, už aj inde, bola na obzore. Aj začala vyčínať po svojom. Na týchto priestoroch robila to už niekoľko rokov.

To slovenské sa snažilo pretisnúť cestou Slávností

Napriek všetkému, boj o lepšie postavenie našinca, trval. V nových podmienkach spoločenského života Slávnosti, sa zdali najlepšou solúciou v tom boji, lebo keď to inde nešlo, tak sa muselo riešiť na tejto manifestácii. Aj slávnostový výbor rozhodol, že Slávnosti budú, aj po cenu ich oklieštenia. Docenila sa aj povážlivosť celkovej situácie a tak, „po kratšej debata riešené bolo, aby sa *tohoročné Slávnosti vydržovali len jeden deň..., asíce 2. augusta*“⁹³. Teda predsa redukcia, aspoň čo sa trvania Slávností týka. Snažilo sa to vyvážiť kvalitou programu, s ambíciami, aby aj napriek tomu, že Slávnosti budú trvať len jeden deň, na svojom význame nestratili. Ba naopak, boli snahy, aby tohoročné Slávnosti svojím programom zatičili tie

---

⁹³ N. N.: *Tohoročné národné slávnosti budú 2. augusta*. Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 37, s. 2.

minuloročné. Ale preto, že Slávnosti budú iba jednoduchové, v ten jeden deň príde na túto našu manifestáciu najviacej Slovákov a ten jeden deň bude naozaj dňom nášho snemovania, aj nášho potvrdzovania.

Možno práve preto, že sa nám Slávnosti časovo mália, podčiarkoval sa ich účel a význam, a ten je, že sa tam musíme zísť všetci, nielen ako konzumenti prezentovaného programu, ale všetci účinkovať aj v jeho produkcii. Lebo Slávnosti ešte stále nedosiahli vytúžený cieľ: „*vzbudiť záujem a tým aj trvalú, riadnu návštevu širších vrstiev národných aj z ďalších krajov Slováckmi obývaných, vypestovať v našom ľude túhu za schádzaním sa na národných Slávnostiach a cit povinnosti prísť na ne*“⁹⁴. Keby to nešlo so staršími, treba v tom zmysle vychovávať deti, „*keďže máme takmer v každej našej obci Sokolskú jednotu, poľahke schopných učiteľov pracujúcich aj v Sokole, žiadnu ťažkosť, prekážku nevidím v tom, aby deti vyšších tried nacvičili zopár sokolských cvičieb, národných hier, tancov a spevu pre národné Slávnosti*. A záujem širších vrstiev je tu. Koľko by len rodičov prišlo z Kysáču, Petrovca, Pivnice atď. Zaiste viac ako dosiaľ. Každoročne viac a viac. Návšteva by stúpala. A tým by bola zabezpečená i výchova v duchu državnom, sokolskom i národnom. *Vypestoval by sa cit národnej spolupatričnosti a národná sebavedomosť by sa vzťahovala rovnobežne s osvetou*. Ťažkosti... nevidím pritom..., ľahko by sa to dalo previesť, uskutočniť“⁹⁵.

A sme už pri tom. Keď to nejde so staršími, tak je potrebné začať s výchovou slovenskosti, aj slovenskej spolupatričnosti u detí. Začať od faktu, že na svoje ratolesti si rád pozrie otec a mama, dedko a babka (znásobte to s dvomi), aj bližší a ďalší súrodenci. A už tu máte slovenskú množinu, aj na Slávnostiach. Aj v radoch čo program dávajú, aj tých čo sa na program

---

⁹⁴ M. Kyseľa: *Účasť sokolských školských dielok na národných slávnostiach*. Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 51, s. 2.

⁹⁵ *Ibidem*.

pozerajú. Nezdá sa vám, že by to mohlo zapracovať, aj fakt, že keď to nemôže byť inak, tak Slávnosti zachráni telovýchovná jednota Sokol? Ak bude môcť, lebo aj v nej sú zátarasý na tom národnom poli. Iba ak prihliadne na počet detí. Predsa, Slávnosti treba zachovať po každú cenu. Ale je v tom jeden malý háčik. Počas leta školské deti sú mimo školy. Nie sú pod kontrolou našich schopných učiteľov. Tak „kedy konat' Slávnosti? Rozhodne že nie v lete. Koncom mája, alebo cez Turíce, pokiaľ sú nie naliehavé práce, nie je horúčosť a – *deti sú v škole!* Zaobstaranie detí – i rodičov... – by nerobilo ťažkosti. Domáce deti by si hostí z radosti rozchytali. Keďže deti môžu cestovať za štvrt' riadnej ceny, národné Slávnosti by sa mohli riadiť aj inde, ako v Kovačici, Pazove, Kysáči a inde. Deti spoznali by mnohé naše osady“⁹⁶.

Je to jedna z prvých ideí slovenskej interteritorializácie Slávností. Aj pekne to znie. Všetci sme všade, na každom mieste, s posunom času na všetkých slovenských priestoroch, v každej slovenskej osade vo Vojvodine. Aj duch slovenský tu bude žiť, aj osvieženie, to slovenské, v každej osade, čo je organizátorom Slávností, rozkvitne na nevídanú, aj nové vzpruhy na fungovanie slovenskosti sa získajú. A tak do kruhu, či do špirály, pôjde to vždy vyššie a vyššie.

Ale zabudne sa tu na jedno. To podstatné. A to je, že každá kultúrna manifestácia, je plod dlhodobého pôsobenia, aj zvažovania možností, chápania podmienok, aj mentality a cítenia prostredia. A tak nedá sa to tak nekriticky, tak po vojenský – Vpravo bok!, Pochodom pochod! – vymeniť. Kaktus bude rásť len v púšti a lekno biele len v sladkej plytkej vode. Aj pre Slovenské národné slávnosti je miesto, vo svojom pravom zmysle, len v Petrovci. Tu sa zrodili, tu žijú, aj budú žiť!

A tak vrátíme sa znovu na bežný problém. Na Slovenské národné slávnosti v Petrovci. V tom ťažkom roku 1931 zvažil sa fakt, že sa organizujú od roku 1919, že ich už nebohý J. Kubány

---

⁹⁶ M. Kyseľa, 1931, c. d.

navrhoval, podľa vzoru tých v Turčianskom Sv. Martine. Podčiarkla sa aj podstata, že Slávnosti nikdy neboli len preto, aby sa náš človek na nich zabavil, „ale mali ony ten cieľ, aby boli národnou pahrebou, ohniskom, pri ktorom by si všetci zhromaždení zohriali svoje srdcia rodoláskou, citom spolupatričnosti, a aby si pri tej príležitosti každý spoluúčastník Slávností uvedomil, že v akom smere má doma, vo svojom užšom kruhu, alebo v širšej spoločnosti pracovať a tak pomáhať na uskutočnení národného slovenského programu“⁹⁷. Pritom sa podčiarkovalo aj to, že dovtedy „cieľ Slávností bol hlavne národne výchovný. A preto sa hlavne žiadalo to, aby na týchto Slávnostiach bol prítomný sám skutočný národ, naši roľníci, remeselníci, obchodníci, áno ešte i naše gazdiné, ženské. Lebo náš program, vtedy bude národným programom, naše ciele a túžby, vtedy budú opravdu národnými, keď ich prijme, keď si ich osvojí celý národ, keď sa o ňom bude hovoriť po domácnostiach a v spoločnosti. Aby to mohlo byť, národ sa musí zúčastniť Slávností, aby počul naše úmysly a plány a aby to mohlo byť musí poriadateľstvo Slávností bedlivo a v tomto duchu zostavovať aj program“⁹⁸.

V ťažkých časoch, sa tak často skloňoval ten pojem, že keď nieto dôvodov na zábavy a radovánky, nie sú ani dôvody aby Slávností neboli. „Lebo, práve tie ťažkosti, ktoré prežívame, nech zhromaždia národ alebo aspoň jeho zástupcov... a to tým cieľom, aby na spoločnej porade práve oni predložili vedúcim tie veci, ktoré v záujme národa a jeho potrieb treba vykonať, vysloviť, žiadať alebo prosiť. Nemému dieťaťu ani vlastná matka nerozumie. A nemým dieťaťom je ten národ, ktorý nepríde ta, a nepovie tam, kde môže a chce byť vypočutý, to čo mu na srdci leží. Aby teda národné Slávnosti boli skutočne národnými Slávnosťami, nech nenechá národ „pánov“ samých, ale nech

---

⁹⁷ *Amos: Národné slávnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 60. s. 1.

⁹⁸ *Ibidem*.

príde aj on na tie Slávnosti z povinnosti a vo svojom záujme, ale nielen na divadlo, ale aj na prednášky a porady v prvom rade. Príďme na Slávnosti všetci, vynúťme si primeraný program a Slávnosti stanú sa nám skutočnou národnou ustanovizňou, stanú sa našim národným snemom, ktorý ovšem nebude vynášať zákony, ale bude účinkovať na svedomie, cit, vôľu svojich členov a toho je v našich pomeroch dost⁹⁹. Teda, ak tu aj nebude všetko programovo slovenské, ale bude poriadané našim národom, s dominantnou účasťou širokých ľudových mas. Ale ako to vykonať, kto to urobí, keď sa to národné teraz bráni.

Na povzbudenie, už koncom júla, prišla do Petrovca potešujúca správa, že Slovenské národné slávnosti budú znovu dvojdňové. Ale, bude to polovičné riešenie, lebo ten druhý deň, naznačený ako program mimo rámca Slovenských národných slávností, bude trochu chudobnejší ako inokedy, ale predsa bude.

Ani kratšie Slávnosti, ani väčšie prípravy, ale predsa vyplatilo sa zabojovať. Ozaj, budú Slávnosti také ako vlni?

Letný kúpeľ – nová akcia sokolského spolku

V sokolskom spolku, hneď po novom roku, na deň Troch kráľov, bolo v Spevákovej škole zvolané valné zhromaždenie. Najprv bol prečítaný pozdravný list sokolského Zväzu a potom sa prešlo na realizáciu rokovacieho programu. Podané boli referáty jednotlivých funkcionárov. Málo bolo poznámok, až na finančnú otázku v spolku. Problém sa riešil v tom smere, že sa uviedlo samozdanenie členov. Nakoniec bol podaný návrh pre nových funkcionárov a výborov, ktorý sa jednohlasne prijal a podal župným orgánom na potvrdenie. Aj program aktivity pre rok 1931 bol na dennom poriadku a všetkých zaujala nová akcia Sokola – výstavba kúpaliska vedľa sokolského cvičiska.

Ešte v jeseň v roku 1930 bola cestou tlače petrovskej verejnosti ponúknutá idea o výstavbe kúpaliska (ako to vtedy

---

⁹⁹ *Amos*, 1931, c. d.

nazvali „kúpeľ“) v tejto osade. Aj v Národnej jednote sa písalo: „Veľká obec Petrovec medzi iným trpí aj na nedostatok kúpeľa. Tu i tu našli sa už aj podnikatelia, ktorí by boli bývali ochotní vystaviť v obci jeden zodpovedajúci kúpeľ, ale múdra myšlienka táto pre rôzne príčiny nebola uskutočnená. Ako počujeme, najnovšie tunajšia Sokolská jednota sa zaoberá myšlienkou výstavby tohto kúpeľa, ktorý nám je potrebný ako kus chleba. Sokolom by mohol pomôcť aj Spolok hasičský, ktorý je tiež aktívny a má slušné príjmy, potom bánovina, prípadne jednotlivci, ktorí by boli ochotní do toho vložiť svoj groš. A kúpeľ by sa vyplácal nielen v letných, ale i v zimných mesiacoch. Konečne aj škola musí mať svoju detskú kliniku, ktorá by mohla byť tam umiestnená. Je takmer isté, že jeho voda by bola výborným liekom proti reume. My prajeme mnoho zdaru k tomuto podnikaniu.“¹⁰⁰

Osada mala ešte predtým aké-také podmienky na kúpanie, lebo vedľa Petrovca tečie južné rameno Kanála DTD (vtedy Kanál Aleksandra I., ešte skôr Ferencz József csatorny), kde bolo postavené kúpalisko, známe ako Štrand, aj rad kabínok z dosák na prezliekanie. Ale kanál, cez leto bol pomerne plytký, lenivý a tak bol pre kúpanie iba trošku lepšia solúcia od kúpania v okolitých jamách okolo Petrovca.

Ozubeným kolesom idey o výstavbe kúpaliska s čistou vodou bol Jozef Šuster. Podľa povolaní lekár, nebolo mu ďaleko k idey, že *Slnko je najlepší lekár!*, aj že *čistá voda a čistý vzduch*, sú pravá cesta k zdraviu človeka. Nakoniec už zostalo, aby pre realizáciu tohto úmyslu Šuster využil aj svoju pozíciu starostu v Sokolskej jednote, aj podčiarkol základné smernice a heslá sokolského hnutia, aby sa všetko pohlo z mŕtveho bodu. Postavila sa iba otázka, či na to všetko budú aj peniaze, ale to nebol podstatný problém. Aspoň tak myslela tá najúpornejšia skupinka tejto idey.

---

¹⁰⁰ N. N.: *Petrovská Sokolská jednota mieni zariadiť kúpeľ*. Národná jednota, Petrovec 1930, roč. 11, č. 83, s. 2.

Hneď nato bola pri sokolskom spolku formovaná kúpeľová sekcia, v ktorej sa začali zháňať plány, nevyhnutné informácie o objektoch pre vodný šport a rozpočet pre takéto podujatie. Keď sa pre plánovanú finančnú konštrukciu, na počtovej položke navrhol obnos 150 000 din., rozhodlo sa zahryznúť do problému, ako nájsť finančné prostriedky. Niektorých členov komisie predpokladaná suma doviedla do pomykova, ale neochvejný Dr. Šuster sa nedal zastaviť. Bol presvedčený, že peniaze boli aj budú a že je idea dobrá a preto sa musí rentovať.

Idea bola, aby sa všetko vyfinancovalo na základe bezúročnej pôžičke, od ktorej potom závisela aj realizácia projektu. „Aby sme ale boli zaistení, vyniesli sme riešenie, že toto pôjde pýtať všade osobne náš predseda. On pod vplyvom sokolskej disciplíny a aby svoje tvrdenie i skutkom dokázal, riešeniu sa podrobil a dal sa do práce. Počas jeho koledovania (za tri dni), pri stretnutí s ním, jeho vážna tvár sa úsmevom vyjasnila a pošepol: dobre je, ide to..., potrebný kapitál zoženiem. A vždy vedel s určitosťou predpovedať, že koľko ktorý deň zoženie a zohnal! Týmto bola myšlienka uskutočnenia nášho kúpeľa definitívne riešená. Groše máme – všetko bude!“¹⁰¹

Plánovaná finančná konštrukcia bola:

bazén	80 000.- din.
studňa s motorom a pumpou	23 000.- din.
vyzliekarne	20 000.- din.
nepredvídané	<u>10 000.- din.</u>
SPOLU	133 000.- din.

Všetky ostatné práce by sa mali realizovať svojpomocne.

Už koncom apríla bola vykonaná licitácia spojená s realizáciou prác na výstavbe. Podnikateľ pre výstavbu bazéna bol Cocek a čerpadla vyvrtal J. Jaeckel, oba z Nového Sadu. Kabíny (30 kusov) sa ujal urobiť J. Slavka, tesár z Petrovca (po cene 400 din. kus). Práce mali byť zakončené do 8. júna 1931.

---

¹⁰¹ Kúpeľová sekcia: *Letný kúpeľ v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 34, s. 3.

Lokácia stavby objektu bola na pomedzí Rybníka a sokolského cvičiska. Bazén mal byť vystavaný zo železobetónu v rozmeroch 50x8 metrov s hĺbkou 1.05 na jednom a 1.85 m. na druhom konci. Vedľa bazéna mali byť vyzliekarne a v jeho úzadí drevené ležadlá pre slnečný kúpeľ, pri najhlbšej časti bazénu dve pružné dosky a sprchy. A všade vôkol zriadený park lemovaný topoľmi, potom ihrisko pre volejbal a lavičky na oddych.

Jama pre bazén bola vykopaná už v polovici mája, keď sa vykopala aj nortonska studňa, v hĺbke 31 metrov, odkiaľ sa elektromotorom s centrifugálnou pumpou čerpaná voda. Kapacita pumpy bola 1 512 litrov za minútu. Prvé skúmania kvality vody ukázali, že je voda čistá, možná aj za pitie, s dosť železa, s 22° nemeckej tvrdosti (Dunaj mal 16°) a tak vhodná aj na kúpanie.

Kondícia vody sa zabezpečí každodenným občerstvovaním a kompletná výmena vody (objemu 540 m³) by sa konala podľa potreby, alebo v súlade s predpismi. Na istý spôsob by sa konala aj dezinfekcia. Odvodňovanie bazénu by sa konalo tak, že by sa voda z bazénu púšťala do Rybníka, čím sa aj Rybník osviežoval. V ďalšom pláne bolo zariadiť na Rybníku aj člnkovanie.¹⁰²

Tak sa za naozaj krátky čas, na konci osady, vedľa Novosadskej cesty, v pomedzí Rybníka a Sokolského cvičiska, v príjemnom zelenom komplexe, tak navidomoči zvedavcov, čo sa každodenne prišli dívať, ako rastie nový zázrak v osade, vystaval tento nový objekt pre telovýchovu a zábavu. Aj dňa 14. júna 1931 objekt bol odovzdaný na používanie.

Potom už nebola ani potrebná teória Dr. Šustera, že slnce voda a vzduch sú najlepší lekár, že prešiel čas keď sa chorý posielali do kúpeľov, lebo do kúpeľov je potrebné poslať zdravých, aby na ten spôsob zatvorili dvere pred chorobou. Sám ambient lákal nielen mladých, aj nielen z Petrovca, pobaviť sa počas horúcich letných dní, aj netrepezlivo sa čakal deň prvej kúpačky.

---

¹⁰² Pozri: Kúpeľová sekcia: *Letný kúpeľ...*, c. d.; N.N.: *Letný kúpeľ v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 37, s. 2.; -*th: Voda, slnce, vzduch*. Národný kalendár, Knih tlačiareň úč. spol., Petrovec 1932, foč. 13, s. 188.

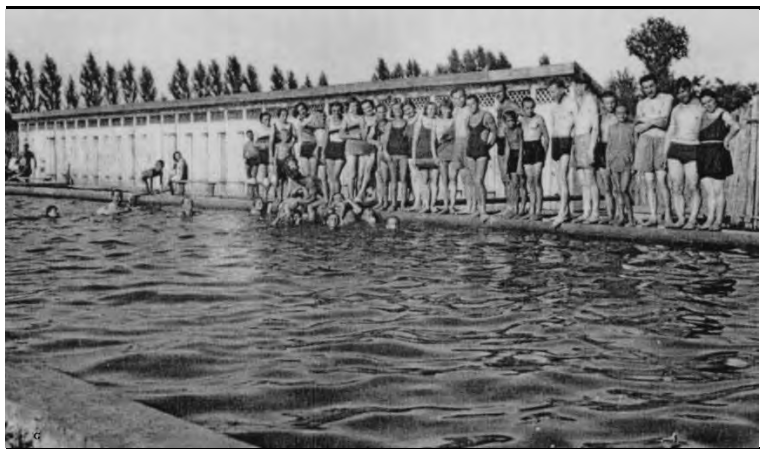

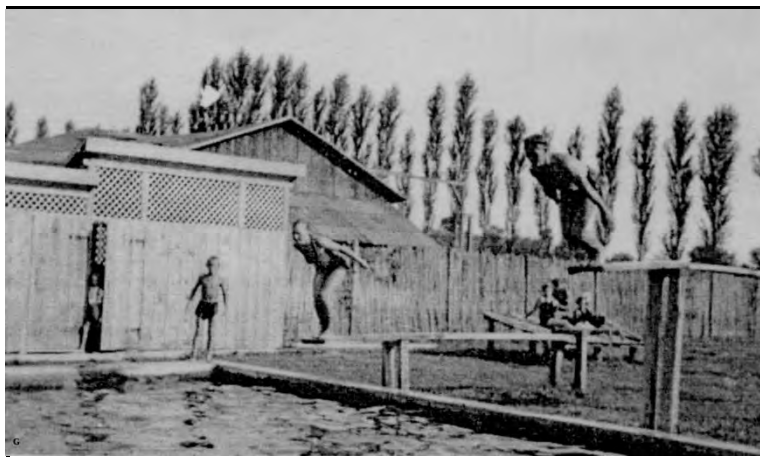
Kúpalisko na opačnej strany Kanála slúžilo pre osvieženie niekoľko rokov pred výstavbou bazénu na sokolskom cvičisku

Pre tých čo sa báli skočiť do vody, do plytšej časti bazénu mohli vojsť po schodíkoch

Bazén kúpaliska ešte v roku 1931 získal názov „sokolský štrand“

Pri hlbšej časti bazéna aj pružné dosky pre skoky z mostíka (snímka z roku 1932)

Ten deň konečne prišiel. Bolo to v nedeľu 14. júna 1931, skôr ako čo aj začalo leto. V tlači sa písalo, že „bez zvláštnych ceremónií bol otvorený letný kúpeľ na Sokolskom cvičišku. Pri návšteve tohto kúpeľu nieto prepadlísk v „Gubovej jame“, ale zjaví sa nám krásny obraz a zostaneme očarovaní. Bazén ohromných rozmerov, člnky, sprchy, obliekarne, leňošky atď. a kúpanie? – Pôžitok, aký sa nedá predstaviť, nedá opísať – to musíte skúsiť. Preto neváhajte, ale za nepatrné 2-3 dináre dovoľte si tento pôžitok a zaiste stanete sa riadnym navštevovateľom, čo len prospeje vášmu zdraviu. Nenahraditeľné slnečné kúpele užívajte pokiaľ vám je čas.“¹⁰³

Tak celé leto bolo pred milovníkmi vodných plôch, aj ich sústreďenia, lebo v bežnej komunikácii nadšencov často bežala veta: „Stretneme sa na sokolskom štrande v Petrovci!“.

Sokolské povinnosti užšieho a širšieho rázu

Pri angažovaní okolo výstavby bazéna, nezabúdalo sa na bežné sokolské záväzky. Keď už boli prajné podmienky vonku, stanovil sa nový rozvrh cvičenia pre všetky kategórie a v prírodných podmienkach sa ďalej nacvičovali cviky pre okružný zlet v Titeli a pre oblastný v Splete. Potom koncom apríla cestou tlače náčelník M. Labáth podal oficiálnu výzvu sokolom, aby sa na tieto zlety aj prihlásili, ale zároveň tam podal aj všetky výhody a záväzky, ktorým cvičenci musia vyhovieť.

Keď polovicou apríla 1931 belehradská rádio stanica, v každú sobotu o 18. hodine začala so sokolskými prednáškami, petrovský sokolský spolok v rámci tejto akcie nestál stranou. Na tú prvú, ktorú mal E. Gangl, organizoval zraz sokolov v telocvični, kde sa prednes kolektívne sledoval. Potom sa tak počúvali prednášky ďalších popredných sokolských dejateľov¹⁰⁴.

---

¹⁰³ N. N.: *Otvorený kúpeľ v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 48, s. 2.

¹⁰⁴ N. N.: *Sokolské prednášky*. Národná jednota, Petrovec 1031, roč. 12, č. 31, s. 4.

Koncom mája na rade bol zlet v Tíтели. Účinkovalo na ňom 11 spolkov. Účasť Petrovčanov na ňom nemal byť problémom, ale správy o ich účinkovaní nielo.

Keď 25. mája 1931 umrela Zuzana Lehotská, najväčšia dobrodinka miestneho Sokola, testamentom venovala svoj rozsiahli dom a tento majetok bol v roku 1932 evidovaný v knihe inventáru petrovského Sokola.

Na konci školského roka do prvého plánu prišiel znovu sokolský dorast. V rámci gymnaziálnych slávností žiaci mali hromadný nástup s tyčami a žiačky prosté cvičenie. Potom nasledovali cvičby na náradí, rytmické cvičenia, ako i skupinové cvičby (päťorka), hry a súťaženía. Na programe nastúpil aj Sokol z Kysáča a v súťažení s hosťiteľmi bol len o nuansu slabší.

Na najväčšiu sokolskú manifestáciu v Splite skupina petrovských sokolov odišla tesne pred záverečné zletové dni 27. 28. a 29. júna. Vtedy išla organizovane celá Novosadská župa, ktorá prihlásila 800 účastníkov. V hlavné zletové dni nastupoval sokolský dorast a členstvo a zo zahraničia československí a poľskí sokoli. Z Petrovca išla väčšia skupina, ale bolo by ich ešte „viacej, keby neboli prišli do Petrovca zvesti o veľkej drahote na mieste zletu, kde si všetko dvojitou kriedou píšu, chtiac využiť prajnú príležitosť... My máme Sokolov i chudobných ľudí, ktorí sa za takých okolností našich sokolských manifestácií nijako nemôžu zúčastniť“.¹⁰⁵

Týždeň pred Slávnosťami, dňa 27. júla 1931, bola aj sokolská slávnosť v Kysáči. Išlo o osobitnú slávnosť, ktorou si kysáčskí sokoli od svojho založenía v roku 1926, oslávili aj dokončenie sokolského cvičiska na pozemku, čo im darovala obec. Program bol veľkolepý, na ktorom výše 200 sokolov z desiatich spolkov manifestovalo sokolskú jednotu. Aj dekor bol v tom zmysle ladený, lebo na cvičisku vialo päť slovanských zástav: juhoslovenská, československá, ruská, poľská a lužicko-srbská.

---

¹⁰⁵ N. N.: *Petrovskí Sokoli na zlet do Splitu*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 51, s. 3.

Ako hostia do Kysáča prišli sokoli zo Starej Pazovy, Petrovca, Báč. Palanky, Nového Sadu, Pašičeva (dnes Zmajovo), Rumenky, Sr. Krloviec a Stepanovičeva. Cvičby, čo spolu s hosťiteľmi, teda kysáčskymi sokolmi prezentovali, vôbec neboli otáznosťou – tie najnovšie, nacvičené pre zlet v Splite. Bola to satisfakcia pre všetkých sokolov, aj tých z Petrovca, lebo mnohí na tento zlet neodišli nie preto, že sa nenacvičili, ale pre finančné podmienky aké si vyžadoval odchod do Splitu a pobyt v ňom. Bola to výhoda aj pre divákov vidieť zletový zostav doma. Vedľa tohto cvičenia prezentovali sa aj cvičby na náradí, skupinové cvičenia, detské hry a závody. Večer bola sokolská akadémia so skvelým programom, s hudobným aj cvičebným programom a po ňom tanečná zábava skoro do rána.¹⁰⁶ Sokolom toto hosťovanie prišlo ako predohra pre Slávnosti.

Nástup sokolov bol v hlavný slávnost'ový deň

V krásny augustový deň, v prvú nedeľu slávnost'ového mesiaca, zhrnulo sa do Petrovca, na tohoročné Slávnosti viac hostí, ako čo by sa to v tých rokoch hospodárskej krízy a finančnej depresie aj mohlo očakávať. Petrovec sa zdal byť tesným ešte v sobotu poobede, keď sem prišlo asi 30 školských detí z Kovačice pod vedením učiteľa Fera Bulíka a Milana Bukviča. Pri ich príchode bolo aj plaču, keď všetkým tým, čo chceli byť hosťiteľmi, sa deti neušli. V sobotu prišli aj hostia z Belehradu a v nedeľu ráno, príchod hostí bol už mimo očakávania, keď sa vítali hostia z Pazovy, Kysáča, Hložian, Nového Sadu, Pivnice, Kulpína, Lalite, Palanky, Iloku a ďalších osád. Okrem vlakov, zapracovali aj autobusy, ale aj koče, bicykle a bolo aj takých, čo na Slávnosti prišli aj pešo. Veď: *Kto je Slovák od kosti, ten príde na Slávnosti!* Nebude vyberať a na tú feštu – jednoducho príde a oduševňovať sa ňou bude.

---

¹⁰⁶ N. N.: *Sokolská slávnosť v Kysáči*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 60, s. 2.

Najočakávanejšia manifestácia - sokolské cvičenie, bolo na programe v hlavný deň Slávností. Začal, ako obyčajne o štvrtjej poobede. Za pekného počasia na Sokolskom cvičisku program sokolov čakalo okolo 1 500 divákov. Mnohí z nich ponáhľali zaujať čím priliehavejšie miesto okolo vyznačeného trávniku a tak sa ani nezúčastnili zrazu sokolov, čo bol o tretej, ako obvykle pred obecným domom. Odtiaľ tento impozantný sprievod pochodoval pod taktovkou sokolskej kapely z Nového Sadu, na cvičisko. Vypadalo to skvele, lebo Jano z búdy, tak z humoristického uhla zapísal: „Po obede keď som vyšiel na ulicu, zľaknúť som sa, že obec horí. Dym sa len tak valil, trúby hučali a bubny trieskali. Súdny deň na bok! Keď som sa ale lepšie poobzeral, zhliadol som, že je to nie dym ale prach, z ktorého prezerali ľudské postavy. Bol to pochod sokolov, detí a ostatných smrteľníkov na cvičišťe“¹⁰⁷.

Na pedantne upravenom pokosenom a označenom trávniku, ktoré bolo dobre vypolievané, bola priam „pasia; v kánikule v takom príjemnom chlade a kryštálovo čistom vzduchu pozeraj produkcie cvičencov. Toto pohodlie náležite dopĺňoval príkladný poriadok na cvičišti. Darmo je, sokoli sú sokoli!“¹⁰⁸.

V takom pohodlí, očakával sa skvelý program, v ktorom aj hosťujúci cvičenci brali účasť. Program otvorili školské deti z Kovačice, ktoré nacvičil Fero Bulík a potom nasledovali petrovské deti, po nich deti z Kulpínu a znovu z Petrovca. Cvičenie detí vyvolalo sympatiu dospelých a tak aj búrlivého potlesku bolo po každom nástupe. Potom nasledovali tí starší: „členky, mužský dorast, ženský dorast, cvičby na náradí a detské hry, deviatka členov z Kysáča, prosté cvičby členov, päťorka členov z Kysáču a ostatným bodom programu bola moravská beseda, ktorú tancovalo šesť plných kôl. Počet cvičiacich v tomto roku prevyšil všetky doterajšie. Všetkých cvičencov bolo

---

¹⁰⁷ N. N.: *Jano z búdy*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 63, s. 2.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

Tanečné prvky v cvičení dievčienec

Detské hry - súťaž v skákaní vo vreci

dohromady 500¹⁰⁹... Tento fakt je zvlášť význam a treba ho preto zdôrazniť¹¹⁰. Lebo zo sokolského uhla pozorovania, počet cvičencov resp. účastníkov mal vždy aj svoju osobitnú váhu. Sokoli ku počtu prítomných naozaj podložili chrbát.

Získalo sa aj to, že konečne na sokolskom cvičení na Slávnostiach badať aj reprezentatívny počet cvičencov zo skoro všetkých slovenských osád, kde bola založená Sokolská jednota. Bol to ďalší príspevok sokolského hnutia národnostnému zblížovaniu aj vtedy, keď v novej koncepcii sokolského hnutia, bolo to juhoslovenské prioritou a národnostné cítenie neuznávané. Našinci to riešili sentenciou: *Keď neprejde prejav slovenskosti, dokážeš to počtom prítomných Slovákov*. Bude to dôkaz, že keď sa niečo bráni, ale chce, nájdu sa aj spôsoby pre jeho realizáciu.

V to poobedie sa z cvičiska neodchádzalo. Po cvičbách nasledovala veselohra Ivana Stodolu *Jožko Púčik a jeho kariéra*. Nakoniec „prišlo to najhlavnejšie: pivo a tanec. A pokiaľ točili sami sokoli, to vám každý pohár bol tak tuho „nagazený“, že ste ho z pohára sotva mohli dostať do hrdla“¹¹¹. Tí mladší si radšej vybrali tanec. Vo veselej nálade vrteli sa páriky do včasného rána. Veď boli pre to aj dôvody, lebo to bol hlavný deň Slávností. Treba ho využiť, lebo zajtra, zajtra už kto vie čo bude. Ten druhý deň bol aj tak nominovaný, ako deň mimo rámca Slovenských národných slávností a tak ten hlavný deň bolo treba naozaj maximálne využiť.

V ten druhý deň, na tom istom ihrisku, poobede odohral sa futbalový zápas SŠK Petrovec – ŠK Vojvodina, po štvrtýkrát na Slávnostiach, ktorý sa zakončil výsledkom 1:3.

O týždeň po Slávnostiach petrovských sokolov čakal ešte odchod do Kulpína na tretie sokolské cvičenie v tejto osade.

---

¹⁰⁹ Najviac bolo detí: z Petrovca 266, z Kovačice 16, z Kulpína 15. Členkyň bolo 37, mužského dorastu 26, ženského dorastu 24, členov 30 a moravskú besedu tančilo 48 tanečníkov.

¹¹⁰ N. N.: *Skvelý príbeh Slovenských národných slávností*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12, č. 62, s. 1.

¹¹¹ N. N.: *Jano z budy*, c. d.

V poslednom štvrtroku

Keď sa všetky záväzky okolo nástupov na zletoch, Slávnostiach a na sokolských manifestáciách v bližšom okolí minuli, začalo sa rozmýšľať na blízku budúcnosť. Veď IX. Vsesokolský zlet v Prahe čakal všetkých sokolov už v nasledovný rok (1932) a tak v tlači v jesen, šla informácia o podmienkach, ktorým musel každý účastník vyhovieť. Boli náročné a žiadali: byť členom aspoň 6 mesiacov, mať sokolskú legitimáciu a značku, vyplatené členské, vedieť cvičby a záväzne nastúpiť na zlete a v pochode, mať predpísanú sokolskú uniformu a dievčatá aj národný kroj. Na výstrahu, veliteľstvo spolku sľubovalo, že sa od tých záväzkov neodstúpi.

Už ďalšia informácia vzťahovala sa na jesenný rozvrh cvičenia pre členov, členky, dve skupiny dorastencov a jednu skupinu dorasteniek. Hneď sa aj podčiarkovalo, že od prvej hodiny sa začne s nacvičovaním zletových cvičieb s ktorými sa nastúpi v Prahe.

Okrem toho Sokolská jednota nacvičovala aj divadelné predstavenie. Išlo o VHV-ho predlohu *Milica Nikolićová* so zaplánovanou premiérou na deň 1. novembra 1931.

Len čo začala jesen, rozbehané s cvičením malo aj sokolské žiactvo, keďže bolo povolane, aby svojim programom uzavrelo zjazd učiteľov Dunajskej banoviny v Novom Sade, koncom novembra. Aj stalo sa a sokolský dorast so svojimi cvičbami a slovenským tancom, pod vedením náčelníčky E. Labáthovej, vyhovelí pozvaniu. Aj „milé hlasy slovenskej piesne, rytmika a disciplinovanosť v pestrom národnom kroji oblečených našich maličkých, ako i súlad hier i tancov veľmi milo účinkovali na prítomných a vyvolali frenetický potlesk. Toto nám je vraj odmenou za obširnu prednášku – počulo sa z radov obecnstva. Nuž veru naše deti... boli naozaj zlaté a pyšné môžu byť na svoju učiteľku... Je to zásluhou p. Mirkova, ktorý bol ako školský nadzorník v Petrovci a veľmi sa mu zapáčili sokolské cvičby

našich školákov, pri ktorých sa aj spieva. On ako predseda učiteľského združenia povolal sem našich žiakov preto, aby si od slovenských učiteľov aj ostatní vzali príklad a pracovali v tomto smere. Jemu môžeme teda ďakovať, že sa nám taká česť dostala.“¹¹² Tak keď niečo národné nejde z politických dôvodov, nájde sa, ako to využiť z toho praktického, aj pedagogického, či metodického aspektu.

Ani starší sokoli nezaháľali, lebo v predvečer 1. decembra spolok pri príležitosti štátnych sviatkov usporiadal v gymnaziálnej telocvični slávnostnú akadémiu. Na programe boli cvičby, scénka a divadelné predstavenie a po predstavení tanec. Aj na Silvestra, spolu s miestnym spevokolom, sokolský spolok usporiadal divadelné predstavenie.

Ideál, ktorý mizne...

Už pred realizáciou tohoročných Slávností bolo celkom jasné, že celková represia, stále viacej narastajúca ekonomická kríza vo svete, politická situácia v štáte a najmä trvanie na juhoslovanskej unifikácii, ovplyvňovali v tom negatívnom zmysle. Najmä to bolelo tých našincov, čo držali do svojho národného, či národnostného cítienia. Ale, v našich radoch stalo sa, že tá až tvrdohlavá inercia našej inteligencie, aj širšieho slovenského živlu – *nedat' si Slávnosti*, sa nakoniec akosi scvrkla pred náletom nových udalostí. Nejaké nové kopyto, nenárodné koncipované bolo na rade. A to bolo potrebné čím skôr zmeniť.

Pozorované očami našincov sa to tak zjavne ešte ani nevidelo, alebo nechcelo vidieť, ale tým stranským to už bolo jasné. Tak v časopise *Československá republika*, v jeho úvodníku sa písalo o „posledných našich Slávnostiach, ktoré po stránke morálnej, ako i finančnej sa nad očakávanie vydarili a ktoré zrejme ukázali, že posledné neblahé zjavy nášho národného života nás užšie

---

¹¹² Š.: *Zjazd učiteľov v Novom Sade*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč. 12. č. 95, s. 1.

splali a prebudili v nás driemajúci cit a sebavedomie¹¹³. Ale, konštatovali sa aj problémy a napriek týmto, podčiarkla sa aj lojalnosť a Slovanskosť tohto národa, lebo „vediac dobre, že žijeme a klesáme s touto državou – žiť však chceme!“ Aj na Slávnosti sa pozeralo, ako na jeden zo spôsobov toho chcenia žiť, aj zotrvať na svojej národnosti a preto sa v spomenutom časopise s rozhorčením konštatovalo: „Kdo z Jihoslovanů vytyká našim lidem, že trvají na své národnosti a odmítají jihoslovanskou asimilaci, dopuští se křivdy na principu národního sebeurčení, i když se tým dovoláva zásady slovanské jednoty.“

Bude to istá podpora na sily, ktoré už chabnú, aj na dôsledné zotrvanie v zmysle národnom v nových časoch. Aj na Slávnostiach, lebo aj tuná začali iné vetry viať. Nie medzi národom, to slávnosťové ešte trvá. Veď, *kto je Slovák od kosti...* Aj bolo celkom jasné, že treba ísť na Slávnosti, lebo bez nás Slovákov, v tej našej metropole, na našej najväčšej manifestácii, predsa nič nebude. Ale jedno je na Slávnostiach program pozeráť aj svoje city slovenskosti manifestovať, aspoň tam, keď ti to inde bránia a druhé je pričiniť sa k tvoreniu programových celkov v čase keď hodne ideálov, v ktoré sa doteraz verilo a z nich aj národne žilo, padá do vody. Preto o to ťažšie bolo sokolskému spolku byť medzi dvoma ohňami, medzi úpornou štátnou tendenciou národnej unifikácie a trvať na svojom národnostnom cítení, keďže to jedno s druhým ani nemohlo spolu ísť.

Možno preto aj medzi ľuďmi, v čele realizácie Slávností, už nebolo tej horlivosti. Stalo sa, že predseda ubytovacieho úradu prišiel na svoju povinnosť, tesne pred začiatkom Slávností a tí druhí akoby sa na neho prizreli. Aj konštatovalo sa, že doobedie v hlavnom slávnosťovom dni, nebyť aktívneho VHV, odpracovali hlavne naše krasavice – ženy. Všimne si to aj Jano z Búdy. Aj povie „Nebyť žien, slávnosťový výbor ostal by bol v mači. Z toho som si utvoril mienku, že lepšie načo súca žena,

---

¹¹³ N. N.: *Národní slávnosti Slováků v jihoslovanskem Petrovci*. Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 63, s.1.

ako mrcha muž. Zariadili dve výstavy. A keď by ešte náhodou aj pán Hurban bol ženou, všetky hlavné body uchytili by ženy¹¹⁴.

Aj spoločný obed odpadol, hoci sa na ňom v minulosti konalo to nekonvenčné, ale efektné dohováranie sa, aj rozhodovanie o budúcnosti Slovákov. Vysvitne, konštatoval Jano z Búdy, „že toho teraz niet. Slávnost'ový výbor vraj konštatoval, že to na národné Slávnosti nepatrí. To skorej pristane, vraj, len tak na kirvaj do zabudnutej brdárky. Skratka, že je to prežitok. Tu som zbadal, že akí sme my vidiečania zaostali a nechápeme duch času. Predsa len Petrovčanom patrí prímät“¹¹⁵. Alebo sa možno bojíme, ostýchame žiadať aj takto to, čo je naše?

Ale je tu ešte tá zdravá, národná masa, ktorá potiahne v pravom smere. Uhostí a nakrmi hostí „ako brava“. Aj postará sa za neho. Veď *Gens una sumus*, a tak: *Keď si na mojom teréne tak som ja gazda*. Platí to ešte u nás Slovákov? Platí a to už aj preto, „že Petrovčania majú skvelé porozumenie pre hladných a smädných“. A tak Slávnosti ešte aj ďalej idú. Možno nie už s takým zápalom ako skôr, ale predsa idú.

Aj programové celky realizujú sa už len v zmenšenej aktivite jednotlivých spolkov a celý program na svojom chrbte okrem ženského spolku otiahne ešte Sokolská jednota, spolok akademikov, futbalisti a v nedeľu večer – hasiči, aj program bol úzkoprší, s málo programových bodov, iba osem za dva dni. Naťahoval sa potom časový segment programu a niektoré z programových celkov vedeli aj nudieť. Nie div, že boli aj negatívne postrehy o niektorých programoch. Slabá organizácia? Kríza v programovej koncepcii? Asi! Hádám, nie aj Slávností?!

Aj VHV, čo spravidla chodieval na slávnosti a na nich mal aj tohto roku prednášku, bol rozčarovaný s celkovým dianím na Slávnostiach, keď písal: „*Pamätáte sa na tie veľkolepé dni v Petrovci na prvých našich Slávnostiach? Na tie veľkolepé, neobyčajné, ohromné dni a časy? Pamätáte sa na tie zástupy*

---

¹¹⁴ N. N.: *Jano z búdy, c. d.*

¹¹⁵ *Ibidem.*

nášho ľudu, na tie skvostné naše kroje hrdých našich krasavíc? Pamätáte sa na ten ruch, ktorý vtedy panoval v Petrovci počas slávnost'ových dní? Pamätáte sa na to oduševnenie, ktoré ste cítili v každom dome petrovskom? Pamätáte sa na tie krásne, bratské, srdečné chvíle pri banketoch, na tie zdravice, na tie spevy, na tú výbornú náladu? Na XIII. národných slávnostiach toho všetkého nebolo! Či máme hľadať príčinu? A či sa máme hnevať a nadávať? A či máme niekoho viniť a – odsudzovať? Čo nám bolo kedysi veľkolepé, neobyčajné, ohromné, to nám pomaly bledne, hynie a mizne. V čom sme sa kedysi kochali, oduševňovali – to nám dnes vyzerá obyčajným, bezvýznamným, nepatrným... Ideál, ktorý mizne, naše národné Slávnosti...“¹¹⁶

Aj biskup Adam Vereš, ktorý pre ťažkú nemoc nemohol byť na Slávnosti povzbudzoval: „Vy viete, aké ťažké časy zaľahli na nás; ako nás znevažujú tí, od ktorých sme to najmenej očakávali...“ A preto: „Neklesajme v tomto skúšobnom ohni, ale pritúlme sa bližšie jeden k druhému. Zostaňme si pevnejšie do jednotného šiku. Prejde i ten oheň!“ Ved': „Pravda musí zvíťaziť a nepravosť musí byť zahanbená. Do toho času, – kým sa to nestane – volajme s našim vohlasným pevcem: *My stojíme stále pevne ako múry hradné...*“¹¹⁷

Teda, s krízou v štáte, aj tou na národnom poli, išla aj kríza Slávností. Najmä pri týchto trinástych po rade sa to ukázalo. To zákerné číslo trinásť. Aj keď ju ťahal Sokol – pre obmedzenia aké mal, na všetko nestačil.

A tak zvonilo sa na všetky zvony a pre Slávnosti sa hľadala záchrana. Niečoho nového, svieža krv bola potrebná, možno nová koncepcia, aj organizácia alebo aspoň niečo naozaj nové. To čo by podporilo aj to národné na nich... Aj stane sa!

Bude to aj pre sokolský spolok podnet na ďalší krok dopredu.

---

¹¹⁶ VHV: *Ideály, ktoré miznú...* Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 64, s. 2.

¹¹⁷ A. Vereš: *Slovenskej verejnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1931, roč. 12, č. 63, s. 1.

V.

Slávnosti ako šanca, Matica ako nádej

Druhý rok nového desaťročia nič dobrého nesľuboval. Už z jari to s počasím nebolo skvelé a tak „žito bolo veľmi slabé, takže ho ani tlačiť nechceli... Bola často hmla a keď dozieralo... sa len videlo, že sa zrno nevyvinulo..., a to tie staré fajty, novšie už boli lepšie...“ Ale, „kukurice sa vydarili, aj bola dobrá úroda. Chmeľ bol dosť obstojný, ceny tiež, tak ľudia boli aj všetok vypredali“¹¹⁸. Aspoň v niečom nech si náš človek privyrobí.

Na politickom poli to bolo ešte horšie. Farbilo sa, či národ chce štátnu a národnú jednotu, teda unitarizmus alebo federáciu a separatizmus. Vskutku sa na plné obrátky robilo na národnej jednotvárnosti, presviedčalo o jednom národe – juhoslovanskom. Následky toho prví pocítili tí menšinoví. Celková kríza doviedla k redukcii štátnych príjmov, aj zužovania štátnych mechanizmov, čo vyústilo v redukcii stredných škôl, aj toho nášho jediného slovenského gymnázia v Petrovci. Spelo to k tomu, že už aj ten slepý videl, že mláti sa na prázdno, že bratstvo so štátotvorným národom na jazyku ešte je – ale v skutkoch, vo faktoch, v životnej realite, už nie!

V obrane sa aj na Slovensko volalo, čo tak štedro podporovalo výstavbu gymnázia. Veď ono sa začalo od základov meniť. Aj zastane si našinec za svoj vzdelanosti chrám, lebo „my nemôžeme mlčať, keď sa nám odoberá to, čo sa rodilo v nadšenom zápale, akým sme vítali rodenie našej, juhoslovanskej vlasti, my nemôžeme mlčať, keď sa nám berie jediný základ vyššej kultúry!“¹¹⁹

¹¹⁸ *Kronika Labáthová*. In: J. Kišgeci: Petrovská dedina, s. 116.

¹¹⁹ N. N.: *Redukcia jediného slovenského gymnázia*. Národná jednota, Petrovec, 1932, roč. 13, č. 50, s. 1.

Je to možno snaha o záchranu toho, čo predsa ešte máme a čo nám, aspoň našim mladým generáciám sľubuje slovenskú budúcnosť? Asi to bude tak, lebo slovenské gymnázium už nie je to, čo vo svojich začiatkoch bolo, lebo v školskom roku 1931/32 len päť profesorov prednášalo po slovensky a väčšinu žiakov, najmä maturantov, činili Srbi, vlastne „slovenskí žiaci netvoría ani celú tretinu vtedajších maturantov ústavu“. Pritom „neslovenskí maturanti... mali všelijaké výhody, spravidla i rôzne odporúčania vplyvných osobností vtedajšej panujúcej triedy a tým i protekcie u inšpektorov a niektorých profesorov, čo hubilo dobré meno ústavu a vytváralo trápnu situáciu, ktorá sa prechodne musela trpieť“¹²⁰. Menšinové gymnázium sa tým začalo stávať ustanovizňou na realizáciu cieľov štátotvorného národa. Keď to vyvrcholilo štátnym rozhodnutím o zatváraní 20 stredných škôl a redukciou 12 ďalších osemtriednych gymnázií, medzi nimi aj petrovského na štvortriedne, malo to aj ďalšie následky. Vtedy prestáli fungovať stredoškolský internát a gymnaziálne alumneum, čo ešte viacej zhoršilo pozíciu slovenských študentov na tejto škole.

Na všetko to reagovali najprv vynikajúci dejatelia nášho školstva. Na učiteľskej konferencii v januári 1932 a potom na Zjazde slovenských učiteľov v marci istého roku v Novom Sade, našlo sa riešenie poslať našincov na jednomesačný vzdelávací kurz pre slovenských učiteľov v Turčianskom Sv. Martine. To, aby aspoň odbornosť nášho káдру progredovala. Ako to obyčajne bývalo, túto snahu podporilo aj Ministerstvo školstva a národnej osvety v Prahe, ale aj Matica slovenská na Slovensku.

Aj tá posledná, možno práve pre situáciu aká na našich krážoch bola, začína u nás zaberat'. Mienka o matičnom organizovaní Slovákov na týchto priestoroch sa postavila na denný poriadok. Zmysel takého spôsobu zoskupovania vedel

---

¹²⁰ J. Kmeť: *Päť desiat rokov Slovenského gymnázia v Petrovci*. In: Pamätnica..., Obzor, Báč. Petrovec 1969, s. 56.

pochopiť aj našinec a tak začal rozmýšľať o samo-finančnej inštitucionálnej organizácii, čo bude mať za úlohu ochranu práv Slovákov na týchto priestoroch. Nakoniec celú problematiku prevzalo naše predstavenské teleso – Poradný výbor Slovákov Dunajského bánstva, keď navrhlo solúciu formovať sa v zmysle toho národného, ale cez inštitúciu, čo pre Slovákov aj v minulosti niečo znamenala, čo ho chránila, alebo v časoch jej zákazu v spomienke držala dokopy – teda, Maticu slovenskú. Tak 18. mája 1932, na zasadnutí Poradného výboru Slovákov Dunajského bánstva, zadržaného v Slovenskej banke v Petrovci, „jednohlasne bolo uzavreté, že sa má utvoriť Matica slovenská ako samostatná ustanovizeň a že prítomní, ako i naši národní pracovníci, ktorí s ideou súhlasili, stali sa členmi prípravného, organizačného výboru.“¹²¹ Celú tú aktivitu v dodnes nevyhodnotených rozmeroch podporila nezvyčajná aktivita našincov, čo nielen v ideovej, ale aj finančnej forme pomohla k zakladaniu tejto inštitúcie.

Konečne, lebo s takým jednaním sa malo začať ešte skôr, ešte vtedy, keď Slovenská národná strana už nemala sily boriť sa za práva našincov, alebo vtedy keď už aj v novom štáte bola zakázaná. Teraz, keď sa Slováci nemohli dokazovať ani len vedľajšími chodníkami, tými čo trasovala Sokolská jednota, to už nebola ani akcia päť do dvanásť, ale dvanásť a päť. Ale radšej hocikedy, ako nikdy, lebo novými zátarasami zákonných a podzákonných predpisov Sokola v Kráľovstve Juhoslávie, veľa toho čím sa prejavovala národnosť a čo využívali aj petrovskí sokoli vo svojom prostredí, nebolo dovolené. Spolok musel pôsobiť de facto a de jure projuhoslovanský, čo znamená na svoje národné, či národnostné presvedčenie zabudnúť. Aj svoj bývalý názov Sokolská jednota v Petrovci, si spolok mal pozmeniť na *Miestny telocvičný spolok Sokol* a len úporným slovným kľučkovaním sa vymohol názov *Telocvičná jednota*

---

¹²¹ N. N.: *Založenie Matice slovenskej*. Národná jednota, Petrovec, 1932, roč. 13, č. 40, s. 1.

Sokol v Petrovci. Nebolo to lepšie ani v športovej organizácii, lebo aj ten najrozšírenejší šport – futbal, nemal evidované svoje slovenské ústredie, teda zväz.

Viacie po direktívach, ako z vlastného presvedčenia

Už začiatkom roka, v nedeľu 10. januára 1932, sokolský spolok v Petrovci mal svoje valné zhromaždenie. Za hojnej účasti členov, v prítomnosti župného delegáta Dr. T. Jovanoviča, zhromaždenie otvoril starosta J. Šuster. Po oficiálnom úvode prešlo sa na analýzu aktivity v minulom roku. Z referátov bolo zrejmé, „že náš Sokol kráča za určeným cieľom, prekonáva všetky prekážky, nepozná únavy a tak stavia sa do popredia všetkých kultúrnych spolkov v Petrovci. Dnes smelo môžeme povedať, že jedine Sokol je v práci aktívny.“¹²²

Potom kompletne vedenie podalo absolutorium a predostrela sa nová kandidačná listina, „ktorá bola v celosti prijatá. Táto však priniesla značné zmeny hlavne vo vodcovstve, keďže na vlastnú žiadosť zmenený je podstarosta Hýl, náčelník Labáth a náčelníčka Labáthová, horliví to a osvedčení pracovníci sokolski“. V novom vedení „zvolení sú: za starostu Dr. J. Šuster, za podstarostu M. Rapoš, za náčelníka P. Krivák, za náčelníčku Z. Čáňová, za tajomníka M. Sýkora, za pokladníka J. Trusina, za hospodára J. Slavka, za vzdelávateľa M. Majerová, za matrikára V. Godra atď.“¹²³ Ani delegát zo župného zväzu nezostal bez slova a po vyčerpaní rokovacieho programu mal kratší hovor o Tyršových oslavách a IX. všesokolskom zlete v Prahe a sokolských povinnostiach, aby sa všetko naznačené aj v petrovskom prostredí realizovalo.

Už fakt, že sa aj v čele spolku v Petrovci, vlastne v jeho výkonnom segmente, začali zjavovať zmeny na vlastnú žiadosť

---

¹²² *Novinár: Valné zhromaždenie Sokol. Družstva v Petrovci. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 3, s. 2.*

¹²³ *Ibidem.*

dovtedy vynikajúcich sokolských dejateľov naznačoval, že bolo aj takých, čo sa z premenami v novej organizácii Sokola nezhodovali a preto radšej sami podali demisiu, ako čo by so sklonenou hlavou vykonávali priam rozkazovačnú politiku sokolských vrchností z Belehradu a prevádzali tak koncepciu s akou sa konečne ani nezhodovali. Rozhodne, že tým aj miestny sokolský spolok trafil na kvalite, čo sa v dohľadnej dobe aj ukázalo. Bez nich už Sokol nebol taký ako skôr.

Ten nový centralizačný plán realizácie sokolských záväzkov, najmä programového celku spolupráca s Československom, si petrovský sokolský spolok zobral ako svoje záväzky osobitného významu. Ved' išlo o manifestácie, v ktorých sa mohlo dokazovať aj to naše slovenské, vlastne česko-slovenské a tak už v oslavách svojho založenia začal ich realizovať. A keďže neboli bariéry, ba odporúčania zo sokolského ústredia, rád to aj konal. Tak 6. marca 1932, bola v gymnaziálnej telocvični slávnostná akadémia. Definovaná bola, ako spoločná oslava 100-ročnice narodenia M. Tyrša, na ktorej sa oslávili aj 82. narodeniny prezidenta Masaryka. Na programe M. Topol'ský priliehavým referátom vzdal hold Tyršovi a Masarykovi. Potom žiaci elementárnych škôl podali divadelné predstavenie *Sila sokolstva* so spevom a cvičením a po nich boli na rade jednotlivé cvičiace zostavy: najprv deti, potom členovia s cvičením na bradlách, za nimi dorastenky a dorastenci. Dospelí členovia podali prosté cvičby a členky telocvičný zostav *Hold Tyršovi*.

Aj pre Veľkonočné sviatky sokoli si dali za úlohu nacvičiť slovenskú predlohu – F. Urbánka *Kamenný chodníček*. Počas zimy ju aj nacvičili a 28. marca 1932 na Veľkonočný pondelok sokolský spolok mal v gymnaziálnej telocvični premiéru tohto predstavenia.

Na centralistickom poli, urobiť aj v spolkoch všetko tak, ako to ústredie v Belehrade zamyslelo, sa neprestávalo. Ba čo viac tá tendencia už bola celkom zjavná. Tak na konci školského roka, bol zaplánovaný program vedený pre všetky školy priamo z Belehradu. Keďže v tejto manifestácii dominantnú pozíciu

Plagát pre divadelné predstavenie Sok. družstva v Petrovci

Značka IX. Všesokolského zletu v Prahe (1932)

mali sokolské cvičby, tak všetky sokolské župy a spolky boli zadlžené aby manifestácie realizovali po koncepcii centrálnej oslavy.

V hlavný oslavný deň, dňa 4. júna 1932, keď boli plánované aj sokolské cvičby, to bolo osobitne prísne, až extrémne uniformne stanovené, čo možno vidieť z výročnej správy Gymnázia. Tam píše: „Podľa nariadenia Ministerstva škôl v Belehrade, tohto školského roku museli sa konať verejné cvičby podľa programu, ktorý bol určený pre všetky stredné školy kráľovstva Juhoslovanského... Pred obedom o 10. hodine, presne podľa rozhlasu z Belehradu, vydané bolo komando pre slávnostné defilé. Žiaci a žiačky, zaradení v kolónach, pochodovali popred tribúnu, pozdravili pána min. zástupcu, M. Stojadinovića, profesorský zbor a obecnstvo a zoradení v kolónach na cvičišti v pozore vypočuli prejav ministra škôl z Belehradu.“¹²⁴ Išlo o program, ktorý sa konal v Belehrade, ktorý sa do všetkých škôl prenášal rádiom a tak to, čo sa konalo v Belehrade, konalo sa aj v Petrovci. Na povel z rádio-vysielača nasledoval pochod, ktorý hral vojenský orchester a petrovskí žiaci pochodovali pred tribúnou, kde sedeli inšpektor Stojadinović, notár Tomović, nám. správcu M. Rapoš, členovia profesorského zboru a iní. Potom vyznela reč ministra školstva Kojjića a zahraná bola štátna hymna. Nakoniec boli na rade cvičby, zrovna isté ako cvičby belehradských žiakov. Zostavilo ich ústredie Sokola Kráľovstva Juhoslávie. Každá trieda mala svoj zostav a cvičby v Petrovci nacvičil profesor telocviku I. Križan. Nakoniec žiaci ukázali svoje zručnosti v cvičení na náradí a detskými hrami bol tento program zakončený.

Treba napomenúť, že tieto jednotné, celo-juhoslovanské cvičby v Petrovci sa vydarili, ale ich videlo len málo obecnstva. To preto, lebo Slováci v nedeľu dopoludnia spravidla išli do kostola a okrem toho v istý termín v najsevernejšej slovenskej osade v Báčke, v Bajši, boli oslavy, známe ako Slovenský deň,

---

¹²⁴ Výročná správa Gymnázia pre šk. Rok 1931/32, s.27.

na ktorý museli ísť aj poprední občania z Petrovca¹²⁵. Tak to, čo vyhovovalo Belehradu, nebolo primerané Petrovcu. Preto plánovaný efekt tejto oslavy v Petrovci vystal, hoci si roky predtým rozlúčka žiakov so školou, už dávnejšie získal epitet Malých slávností.

Aj na Vidovdan bol slávnostný program, keď sa všetko konalo v prospech štátotvorného národa. Tlač o tom písala: „Tohto roku takisto ako dosiaľ Slováci v Petrovci dôstojne zasvätili pamiatku veľkej tragédie bratského národa, odohravšej sa na Kosovom poli. Žiactvo všetkých škôl, Sokoli, hasiči a úrady, ako i zástup veriacich tiahol do kostola na služby božie. Zatým bola školská slávnosť s rečením, spevom, sokolskými cvičbami...“¹²⁶

Aj sokoli už videli kam vedie tá jednonárodná orientácia, ale inak sa nedalo a tak keď ti niekto bráni to čo chceš, potom robíš to čo môžeš. Namiesto na dokazovaní sa na roli národa dedičnej, sokoli sa začali dokazovať inde. Ešte v dobe Sokola v Kráľovstve SChS začali rozvíjať širšiu koncepciu angažovania sa našinca na telocvičnom poli. Od začiatku, v rámci spolku, sa venovala osobitná pozornosť športovej gymnastike, atletike a po vzniku podmienok, keď sa v Petrovci vykopal bazén, aj plávaniu. Išlo o základné športy, ktoré nikto nemal dôvody brániť. Ešte skôr, pred prelomovými sokolskými rokmi, začala spolupráca sokolov s fanúšikmi futbalu, od roku 1923 už klubom SŠK Petrovec. Veď hrali na sokolskom cvičisku a aj brány a prvé lopty od sokolov dostali. Aj cvičisko si sokoli spolu s nimi delili, upravovali a starali sa o neho. Hoci šport a Sokolstvo nemysleli vždy rovnako, sokolský spolok vtedy už bol telocvičnou matkou v osade, lebo v jeho lone takmer od sokolských začiatkov začali rásť nové

---

¹²⁵ A nielen oni, lebo v Bajši bola vtedy aj inštalácia miestneho farára, zasadnutie Poradného výboru juhoslovanských Slovákov, petrovský spolok žien a Z. Medved'ová mali tam výstavu, spevokol účinkoval v programe a SŠK a hádzanářky mali v Bajši zápas.

¹²⁶ N. N.: *Vidovdan v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 51, s. 1.

športové bábätká. Aj keď do sokolských radov, ako sokolská novinka z Prahy prišiel volejbal, prvý ho z Belehradu do Petrovca v roku 1928 priniesol novopečený odborník I. Križan. Keď v roku 1931 vyrástol pri cvičisku bazén, cez leto fungovala plavecká sekcia, súťažilo sa v skokoch do vody a rekreačne sa člňkovalo na zriadenom Rybníku. O rok neskôr, keď v zime Rybník zamrzol, v obehu bolo aj korčuľovanie. Tenis, ako pánsky šport, mal tiež svoje začiatky od roku 1932. Len hádzanářky od samého začiatku v roku 1929, začali ako SŠK Petrovec a nemali svoj zrod v lone sokolského spolku.

Aj keď v prvých krokoch založenia Matice slovenskej v Juhoslávii, jej organizačný výbor, si ešte pred jej oficiálnym založením, prebral všetku národnostnú problematiku do svojich rúk, sokoli to prijali tak, že sa viacej venovali práci na športovom poli. Začiatkom leta sokolský „strand“ bol nanajvýš aktuálny, lebo Sokolská jednota nahlásila pre júl prvé plavecké súťaženia, ktoré sa aj realizovali 31. júla 1932. Predtým sa intenzívne trénovalo a záujem obecnstva a súťažiacich z dňa na deň rástol. „Drukeri s ohromnou trepezlivosťou sledovali plavcov, závodníkov a nakoniec najlepšiemu plavcovi uplietli veniec z vrby a zavesili mu s povďačnosťou, to bol Moše. – Pekný štýl a rýchlosť v plávaní ukázali najmä M. Starke, E. Starková, M. Starková, M. Šuster, D. Šuster, V. Labáth, Š. Labáth, J. Kaňa. V skokoch tiež závodili, no tu bolo viacej slabých. – Musíme si byť vedomí toho, že to bol len pokus a pri najbližších závodoch sa ukáže, že aký je skutočný stav plavcov.“¹²⁷

Netreba ani podčiarkovať, že si tie základné sokolské cvičenia podľa programu Sokola Kráľovstva Juhoslávie, petrovskí sokoli poctivo realizovali. Aj na Všesokolský zlet v Prahe sa pripravali, veď z pohľadu nás Slovákov na týchto priestoroch, ohľadom na nový koncept na Balkáne, tieto záväzky boli naozaj najlákavejšie. Preto v Petrovci všetky sokolské kategórie

---

¹²⁷ N. N.: *Plavecké závody*: Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 58, s. 3.

cvičencov, ostošesť nacvičovali predpísané cvičenia, aby mohli nastúpiť na najväčšej sokolskej manifestácii na svete.

Na Všesokolskom zlete v Prahe

Celý rok 1932 prebiehal v znamení 70. výročia vzniku Sokola a 100. výročia narodenia M. Tyrša a všetky manifestácie, od zimných po letné, konali sa pod patronátom prezidenta Masaryka. Pre túto manifestáciu – IX. všesokolský zlet, bol Strahovský areál prebudovaný, takže mohol prijať 180 000 divákov. Aj zlet sa začal radom úvodných manifestácií. Hlavné zletové dni a sokolský pochod Prahou boli v dňoch 3-6. júla 1932 a všetky programové celky z manifestácie, boli prenášané cestou československého rozhlasu, medziiným aj v srbsko-chorvátskom jazyku. V tie dni tu cvičilo 188 000 cvičencov a v slávnostnom pochode Prahou účinkovalo 104 000 sokolov z celého sveta. Z juhoslovanského Sokola v cvičení účinkovalo 2 140 sokolov, ktorí nastúpili v Dni zahraničných sokolov. Bolo ich menej ako skôr, dôvod preto boli financie. Nezaobišlo sa ani bez našincov, ale o tom sa dá tvrdiť len indirektnými dôkazmi.

V júni Sa začalo s úvodnými manifestáciami, sústreďeniami sokolských žúp, potom nasledovali Dni školskej mládeže a sokolského dorastu. Všetko dopadlo báječne a nálada vrcholila. „V tejto slávnostnej a oduševnenej nálade prišli i hlavné dni cvičenia členstva. Pred obecnstvom preplnenými tribúnami... nastupuje 17 000 cvičencov. Záznak dvadsiateho storočia. Nastupujú po 72 a už v 15 minúte so vztýčenou hlavou, každý na svojom mieste, na prvý takt cvičby z plného hrdla volá „Vzhŕu bratre, vŕdce volá“. Slávnostný chorál prelomil sa vo vzduchu a každého hlboko dojal pri spomienke na človeka, ktorý vytvoril tento obraz. Nie obraz, ale celé Sokolstvo; veď tým je všetko povedané“.¹²⁸ V pokračovaní programu, v bode *Tyršov sen*

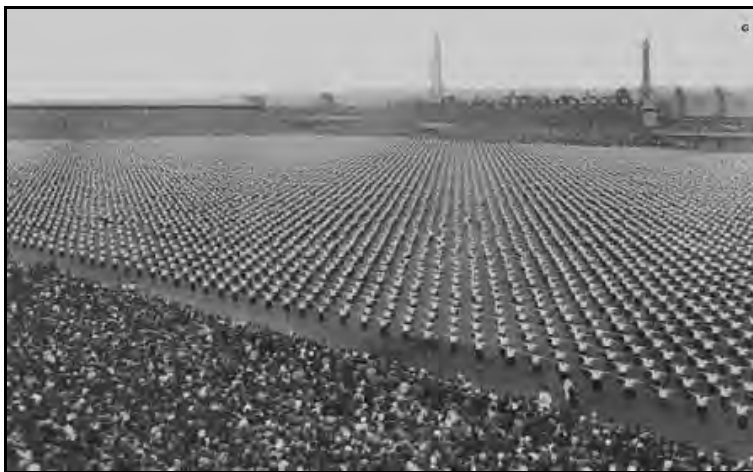
¹²⁸ M. Labáth: *IX. Všesokolský zlet v Prahe. Tyršove oslavy*. Národný kalendár, Kníhtlačiareň uč. spol., Petrovec 1933, s. 115.

predostrel sa koncept jeho olympijskej myšlienke v slovanskom svete a potom sa striedali ďalšie body programu a oduševneniu nebolo konca. Tak to bolo v prvý, druhý, aj tretí deň a každý z nich mal svoje zameranie. O sprievodných manifestáciách a príležitostných stretnutiach ani nehovoriť. V rámci zletu konal sa aj XVIII. kongres Medzinárodnej telocvičnej, vlastne gymnastickej federácie (FIG) a v priestoroch veľtrhu Výstaviska bola postavená rozsiahla *Sokolská výstava*. Konečne, túto manifestáciu využili na svoje stretnutie rôzne iné zoskupenia, aj tie mimo telocvičného segmentu..

V deň, keď sa hlavná manifestácia končila slávnostným nástupom, na rade bol znovu hromadný nástup sokolov zoskupených v rôznych častiach mesta. Aj každý zo zástupov tiahol do stredu Prahy, aby tam vzdal hold Sokolstvu, aby sa poklonil tieni svojho zakladateľa, otca Sokolstva Miroslava Tyrša, aby búrlivými ováciami toľká masa, ešte ráz pozdravila matičku Prahu, Mekku Sokolstva. Bola to príležitosť, aby si sokoli, tak v bratskom nadšení, na rozlúčku každý každému povedal aj to, čo nakoniec predsa prišlo v neúprosnom behu času – dovidenia na nasledovnom, X. všesokolskom zlete o šesť rokov – znovu v Prahe.

Celý ten sled toho všesokolského v Prahe, z 1932, nie je ťažko do podrobností vydedukovať, na základe dobovej tlače. Žiaľ, nie aj pre Petrovec a okolie, lebo nielen v tom roku, ale aj potom sa o sokolskom dianí dosť málo písalo. Dôvody? Nuž hneď na začiatku roka, v správe miestneho sokolského spolku, na vlastnú žiadosť podalo demisiu niekoľko čelných členov, medzi nimi aj Michal Labáth. Ako náčelník, či prednosta bol zodpovedný aj za komunikáciu sokolov a sokolskej správy tlačovou cestou. Ako novinárovi mu to ani nebola ťažko, konal to najmä od roku 1927 s osobitnou vervou. Potom na svoju funkciu v roku 1932, podal demisiu. Nie je ťažko uhádnuť prečo. Vedenie si potom nevedelo poradiť a nenašlo osobu, ktorá by ho v tom vykompenzovala. Naozaj chýbal, veď po jeho demisii v Sokole, v tie roky sa o petrovskom Sokole naozaj málo písalo.

Keď 17 tisíc členiek naraz nastúpilo v jednom cvičení

Cvičenie juhoslovanských dorastencov na Všesokolskom zlete v Prahe v roku 1932

Aká škoda! Ved' masové hnutie, aké bolo sokolské, akciu státisíce cvičencov, bez ohľadu na zmeny v koncepcii jeho ústredia na Balkáne, sa nemohlo tak cez noc vo verejnosti zotrieť. Masa je len masa! Ale v tej mase, v celkovom dojme štvorčeka, ku ktorým prispeli jednotlivci, alebo aj spolky sa ľahko stratia. Preto tie drobné príspevky, čo vytvorili celok, tie lokálne perličky, sa musia zaznačiť aj na lokály, teda aj v Petrovci. Od roku 1932 toho v petrovskom sokolskom spolku nebolo a keď to nieto, tak možno o všetkom len predpokladať.

Vie sa o veľkom záujme Petrovčanov pre zlet v Prahe, aj o tom, že cvičby pre nástup na tejto najväčšej manifestácii si náležite pripravali, ale potom – rez a temnota! Žeby nebolo peňazi? Ved' stačilo odísť do Nového Sadu a pripojiť sa k cvičencom župy Svetozára Miletića (predtým župy Novosadskej) a odísť do zlatej Prahy. Stalo sa. Ale potom, aj po návrate domov – o prítomnosti petrovských sokolov, o ich dojmoch, ani slova. Akoby nič ani nebolo.

Okrem toho Praha bola zrazom dejateľov aj z iných segmentov pôsobenia. Aj Janko Bulík vyzval všetkých juhoslovanských Slovákov k tomu, aby sa zúčastnili na Zjazde zahraničných Čechov a Slovákov počas tejto manifestácie¹²⁹ (bol stanovený na 1. júl 1932), aj Národná jednota o tom obsiahlejšie písala. Žeby ani z tých národne uvedomelých tam nikto nebol? Či potom ani petrovských sokolov na tomto najväčšom zraze nebolo? Ved' v súkromných archívoch sú dôkazy našincovo ich prítomnosti z tohto zrazu (fotografie, pohľadnice, suveníry).

Ibaže v Národnom kalendári 1933 M. Labáth dosť konkrétne, prezentoval, v najširšom slova zmysle, celkové ovzdušie tejto vrcholnej sokolskej manifestácie. Ale o Petrovčanoch – nič. Mohol tam byť? Ved', vtedy už ako novinár mal právo na bezplatný železničný lístok. Alebo konečne, prečo o tom nenapísal niekto iný, niekto z tých, čo v sokolských radoch ešte

---

¹²⁹ N. N.: *Vyzvanie*. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 48, s. 2.

zostali? Veľa otázok – málo odpovedí! Ešte menej konkrétnych informácií, aj dôvodov, prečo sa o petrovských sokoloch následne len málo písalo. Zostane to asi nedopovedaná historka.

Aj pred Slávnosťami sa brúsilo

S novou dobou aj Slávnosti získavali na svojom význame a už od mája, sa diskutovalo o nich. Potom, keď Matica bola na úsvite, prišli na rad aj „filozofi“, čo s dávkou kriticizmu písali: „spočiatku sa vydržiavali aj rôzne porady (žiaľbohu aj politické, ktoré nás len rozvodňovali)“. Potom aj to politické splášlo a tak „vlani okrem porady akademikov iných porád myslím ani nebolo. Je to škoda. Hlavnú vinu za to nesie slávnosťový výbor. Ani sem ani tam, ale účelnej organizácie pri riadení národných Slávností niet“, povie jeden z „pokrokových“. „Ako to?“, postaví otázku a pokračuje. „Nuž pozrimeže sa, jestli sú tie Slávnosti celonárodné má ich program byť s ohľadom na to, aby záujem celej našej verejnosti slovenskej neochabol, návšteva neklesla, výsledky nevystali. Ináče je z toho len škoda: pasivita inteligencie s jej následkami, slabý úspech materiálny a – žiadny krok dopredu. Chyby slávnosťového výboru vidím v skostnatelosti, bezradnosti a beziniciatívnosti pri zostavovaní programu. Odhliadnuc od faktu, že zostavovanie programu nemá byť výsadným právom žiadnej Sokolskej jednoty bez toho, že by s tým právom brala na seba i úplnú zodpovednosť, poukázať chcem na skutočnosť, že pri dnešnom stave vecí sa nemôže očakávať žiadna náprava a že národné slávnosti sa tým degradujú na zábavný podnik dediny, na ktorý Slovák – mešťan ide len z národnej povinnosti..., vedomý si toho, že prináša obeť bez požehnanja, utratí groš a v odmenu za to (ak rodiny nemá v Petrovci) sa mu dostane zriedkavo draho zaplatené „pohostinstvo“. Dalo by sa o tom písať mnoho“¹³⁰.

---

¹³⁰ -*ela: Národné slávnosti*. Národná jednota, Petrovcec, 1932, roč. 13, č. 37, s. 1.

Ten kritikant aj svoj koncept národných Slávností vynesie. Tobôž „program by mal byť zostavený asi takto: Prvý deň: a) pracovné porady našej inteligencie, otázky: 1. družstevníctvo, 2. divadlá, 3. spevokoly, 4. osvetová, 5. tlačová, 6. naše polozenie za daných pomerov ako menšiny... b) porady akademikov, c) eventuálne hospodársko-ekonomická výstava. Druhý deň: závody, cvičby, šport, divadlo a spev. Po práci by nasledovala zábava, ktorá by potom bola vlastne oddychom“. A nakoniec aj konštatácia, že „tieto Slávnosti by nemali byť bez porady o tom ako riadiť národné Slávnosti účelnejšie, prospešnejšie“¹³¹.

Ozaj, prečo tak? Z hrubého letného chládka a taký rez do živého! Či nie je jednoduchšie, aj pre nás všetkých prajnejšie, vystúpiť na horúce výslnie a priamo v tom slávnost'ovom ohni, či zápale sa dokázať aj svojim nápadom, založiť sa za svoje idey.

Pravda, všetko to nezostalo bez odpovede tej druhej strany. Tej čo vedela aj robiť a nielen filozofovať. Ten súboj tých, čo o Slávnostiach iba rozumkovali, robili „múdre“ závery a tých, čo spravidla podkladali chrbát, aby sa Slávnosti realizovali akoby bol vždy večná téma, lebo trvá aj dodnes. A možno práve preto, hneď na začiatku odpovede tomuto mudrlantovi sa odpovie, že ide o človeka „ktorý snád' nikdy ani na Slávnostiach nebol a nemá ani poňatia, čo všetko sa vynaloží pre úspech našich Slávností“. Ale, priznajú sa aj chyby, v zmysle „je pravda, že posledne porady sú dosť zriedkavé...“ lebo „nemal sa však kto za to zaujať“¹³². A potom to premostí už lokálpatriotistické cítenie, že „na koniec všetko sa zvezie tým nenávideným Petrovčanom na krk a oni to prevedú“. A to aj napriek tomu, že „sú Slávnosti „celonárodné““¹³³. Povedalo sa tu aj o hodnote inteligencie, o hmotnom úspechu Slávností, aj to, že spomínaný kritikant uvádza, že, „materiálny úspech je slabý“, a „vy si myslíte“, nasleduje odpoveď, „že preto sa riadia Slávnosti, aby sme my

¹³¹ -ela: *Národné slávnosti*, c. d.

¹³² xyz: *Národné slávnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1932, roč. 13, č. 38, s. 3.

¹³³ Ibidem.

hmotne napredovali? Nie, pane môj, náš morálny úspech uspokojil a tešíme sa, keď sa nám hradia naše faktické výlohy“, lebo „ten káder, ktorý pracuje na zdare našich Slávností sa honorovať nedá, jedine úspechom!“ Aj otázka na otázku znie: „Či vy viete, koľko ľudí lopotí za tento úspech?“ Aj odpoveď sa natíska: „A za odmenu sa im dostáva, mnohokrát neoprávnené kritizovanie. A keď by každý ten, ktorý kritizuje, priložil ruku k dielu, potom by boli Slávnosti naše, v pravom slova zmysle naše“¹³⁴.

Aká výstižná reč. Aj dávanie po nose tým, čo myslia, že majú viac záhybov v mozgu ako niektorí iní. Bude z toho osoh? Asi nie, lebo filozofov bolo, aj bude. Už z faktu, že je ľahšie rozmýšľať, ľahšie postaviť prst na čelo, ako robiť, chytiť sa s problémom opretek. Vykyňožiť túto filozofickú burinu bude ťažko. A tak pretrvá na väčšom návetrí ako bolo toto. Aj bude trvať dodnes. Ako svedectvo tých, čo chcú „dobro“ tomuto nášmu zlomku na týchto krážoch, ale aj tých, čo na tom dobre s plným elánom pracujú.

Pôjde sa tu do podrobností, aj na organizačné segmenty Slávností, lebo je to „opovážlivosť tvrdiť, že slávnost'ový výbor je pri zostavovaní programu bezradný a že zostavovanie programu je „výsadným“ právom Sokolskej jednoty“. Aj otázka, že „prečo píšete, keď ste do toho nie zasvätený?“, sa postaví, ale aj konštatácia: „Oj, či vám je ľahko kritizovať a tvrdím, že nemáte ani pochopu o postupe celej práce“¹³⁵.

Potom sa to zmierni, vo všeobecnej konštatácii, „že pri dnešnom stave vecí nemožno očakávať žiadnej nápravy, ale to verím, že sa tomu ľahko odpomôže pričinením všetkých nás a preto z tohto miesta apelujem: pričinite sa a poraďte. Ja tvrdím, že každý Slovak ide na Slávnosti veru len z národnej povinnosti (mimo vás) a tú obetavosť vďačne prinesie, lebo jeho presvedčenie mu tak diktuje... Vami navrhnutí program od

---

¹³⁴ xyz: *Národné slávnosti*, c. d.

¹³⁵ Ibidem.

základu sa musí zmeniť... Súhlasím s vami, že by Slávnosti bez navrhutej porady neboli. A už teraz vyzývam všetkých verejných činiteľov, aby podali či pripravili si svoje návrhy a z príležitosti Slávností ich predostreli... Slávnosťový výbor už dávno cíti potrebu obcerstvenia programu alebo povýšenia na žiadúcu úroveň a preto stále volá o pomoc. Ale, bez malej výnimky, márne“. Ale, „budte vy bez starosti, slávnosťový výbor sa trikrát poradí (naozaj po slovensky) a len na štvrtom uzavrie. Čo môže, všetko vykoná len aby bolo dobre a každému po vôli, čo sa však nikdy nedosiahne, lebo vždy je viac tých, ktorí hotové zrežú. Preto, keď chceme, aby Slávnosti boli naozaj naše, svojské a dostali pravého rázu, priložme ruku k dielu a bude tak ako my budeme chcieť a nielen tí nenávidení Petrovčania“¹³⁶.

Výstižný text, čo bude lomcovať stranami nášho časopisu vždy pred a najmä po Slávnostiach. Ukazuj na fakt, že vždy máme generálov pred a po vojne, menej tých v pravom boji. A bude to tak aj do budúca, lebo ľudí, čo chcú dávať packy, ale nie aj robiť, neoslobodili sme sa dodnes. Oni trvajú, aj na vzdor času, aj na vzdor pozitívnej kritiky a vypadá nejestvuje sila, čo ich môže poprieť, tobôž zapchať im ústa. O tempora, o mores!

Matica v prvom pláne, sokoli – čerešnička na tortu

Napriek všetkému, tieto chytľavé choroby, občasné vírusové epidémie v malom, prežijú naše Slávnosti. Táto manifestácia z jednodňového sviatku prevýši svoje trvanie na viac ako dva dni. Začne ako v staré, dobré časy po vychodených chodníčkoch, v sobotu večer a bude trvať celú nedeľu a pondelok. Aj sokoli budú mať svoju „feštu“ v hlavný deň Slávností a keď si včas ráno odpracujú svoju generálnu skúšku, tak to slávnostné by aj pre nich malo začať.

V preplnenom evanjelickom kostole bohoslužby sa začali skôr, už o deviatej hodine a tá pobožná ceremónia potrvá celú

---

¹³⁶ xyz: *Národné slávnosti*, c. d.

hodinu a pol. Viacej ani nemôže, lebo po nej nasledovala ešte slávnostnejšia – zakladajúce zhromaždenie Matice slovenskej. Hromada národa, čo prišla včasráno, za pekného počasia, tlačila sa na hlavnej petrovskej ulici. Aj organizátori pripravili Aj príležitostný dekór pre túto manifestáciu. „Na domoch viali zástavy a pred obecným domom postavená bola slávobrána“. Aj ľud vo veľkom počte naplnil ulicu. Potom, „asi o ½ 11 zahrneli výstrely z mažiarov“, stará to slovenská obyčaj na pozdrav hostí. Aj „prišli naši vzácní hostia na autoch, doprevádzaní jazdcami“¹³⁷. Nebolo ich málo, veď v takých, pre slovenský národ historických časoch sa nešetří. Vedia to našinci a preto každého z tých vzácných hostí pozdravia búrlivým potleskom. A potom v plánovanej ceremónii pred obecným domom predseda slávnostového výboru Dr. J. Šuster, krátko privítal hostí. Aj napriek očakávaným zmenám, to ešte stále sa v čele držia sokolí. Odtiaľ sa šlo do slovenského gymnázia, kde „na zelenom trávniku, medzi dvoma krídlami budovy“, v prírodnom ambiente, „postavená bola zeleňou dekorovaná tribúna, na ktorej zaujali miesto úradní hostia, predstavitelia rôznych ustanovizní a spolkov, ako i prípravný výbor. Veľké húfy národa – 1 500 – 2 000 ľudí – boli“ koncentrované „pred tribúnou, za ňou, z oboch strán a dokonca i v chodbách gymnaziálnej budovy“¹³⁸.

Matičné zhromaždenie otvoril „mohutným a plným hlasom predseda Dr. J. Bulík.“ Povedal: „Vážené zhromaždenie! S hlbokým pohnutím otváram zakladajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej v Juhoslávii...“ Podčiarkol, že „srdce mi plesá radosťou, lebo z toho vidím, že to, čo sme si predsavzali, prýštii z duše všetkých vás, že sme uhádli vašu vôľu, že tvoríme niečo, čo my, juhoslovanskí Slováci, všetci bez rozdielu, uznávame za potrebné a nutné...“¹³⁹ Aj hneď na začiatku poponáhľal sa potešiť prítomných, že Jeho Výsosť kráľ Aleksander podpísal úkaz,

¹³⁷ N. N.: *Zakladajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej v Juhoslávii*. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 60, s. 1.

¹³⁸ N. N.: *Zakladajúce valné zhromaždenie Matice...*, c. d.

¹³⁹ *Ibidem*.

ktorým Slovenské gymnázium v Petrovci nemení status a ponecháva sa osemtriednym.

A potom sa vysvetlia aj zámery Matice, ako organizácie ktorá by mala zoskupit' všetkých, ako spoločnú, celonárodnú ustanovizeň, v ktorej by sme sa nemali delit', ako ustanovizeň so stanoveným programom, smernicami a prácou, ktorá potomstvu zachráni naše národné poklady. Boli aj postrehy pre neprajníkov, aj rezervný postoj, keď sa nemôžu konať divy. Nakoniec aj to Bulíkovo najpodstatnejšie: „*Nemôžeme zaväziť číselne, ale len svojou kvalitou. Náš inteligent musí byť dobre školený, náš obchodník a remeselník musí byť dobre vyučený, náš sedliak musí dobre obrábať zem. Keď si svojou statočnosťou, svojou vyspelosťou vybojujeme rešpekt pred ostatnými, nieto tej moci, ktorá by nás premohla, ktorá by nás zničila.*“

Úvodný prejav Dr. J. Bulíka na zakladajúcom zhromaždení MSJ bol pozdravený oduševnením a dlhotrvajúcim potleskom. Keď v druhom bode rokovacieho programu Dr. Bulík sa opýtal, či si zhromaždenie praje, aby sa Matica založila – z dna srdca prítomných ozvalo sa hlasné, ba hromové „áno“! Aj v celkovej vznešenej príležitosti, čo nejednému Slovákovu stislo hrdlo a padli aj slzy radosti, prispel aj hložiansky spevokol pod vedením J. Podhradského, s tou našou hymnou – *Hej Slováci!*

Potom bol rad na pozdravné prejavy hostí a prečítané boli aj pozdravné telegramy. Nakoniec sa za príhovory všetkých, ale i prítomnému obecnstvu poďakoval konsenior S. Starke. Po dvojhodinovom trvaní sa táto úvodná časť zakladajúceho zhromaždenia MSJ, viacej protokolárna ako pracovná, ale nie menej slávnostná, ukončila zaspievaním juhoslovenskej hymny *Bože pravde* a tej cirkevnej *Ó Bože národov, stvoriteľu náš...*

Ani na spoločnom obede sa slávnostná nálada podstatne nezmenila. Najprv zdravice, po nich hymny, modlitba a chutné jedlo. V celkovej nálade hložiansky chór pod taktovkou J. Podhradského prezentoval svoj spevný repertoár. Počas obedu nálada trvala, ale program je program a treba sa ho držať a tak banket sa musel priviesť ku koncu.

Poobede bol čas brať účasť v ďalšej časti programu, ktorí všetci už volali najkrajšia podivaná, lebo nástup sokolov bol bod, ktorý vždy prilákal najväčší počet divákov. Boli na to aj dôvody, veď horúce matičné presvedčenie v hlavný deň Slávností, vyskočilo z chládku na slnko a štafetu slovenského cítenia Matica odovzdala sokolom. Lepšia kombinácia už nemohla byť, lebo sokoli mali akurát nacvičené cvičby pre Vseslovanský zlet v Prahe a tak v celom sokolskom nástupe neustále podúval vánok pražského nadšenia. Petrovec sa vtedy cítil ako malá Praha. Aj zabralo to, lebo diváci na Slovenských národných slávnostiach v Petrovci mali možnosť vidieť aspoň segment cvikov z tohoročnej veľkolepej telovýchovnej manifestácii v Prahe. Stačilo to? Rozhodne, že nie, lebo ten pravý dojem o tejto manifestácii sa mohol získať iba v Prahe. Ale *Ked' netečie, tak nech aspoň kvapne!* Aj: *Kto je malému daru nie rád – veľkého je nie hoden!* Jedno treba podčiarknuť: pričinením sokolov náš augustový sviatok bol zrovna tak slovenský, ako aj slovanský a ak sa zoberú aj sokoli zo Stepanovičeva, aj srbský, kým záverečný nástup sokolov a sokoliek dal dôvod, aby tu bolo aj to juhoslovanské. Väčšia rovnoprávnosť z toho národného aspektu už ani nemohla byť.

Ešte konkrétnejšie: deti cvičili prosté cviky s tyčami a stuhami, dorastenci cviky s tyčami a po slovenskej besede dorastenky odcvičili prosté cvičby prichystané pre IX. Vsesokolský zlet v Prahe. Potom nasledovali cvičby na náradí a detské hry a v ďalších dvoch nástupoch svoje odpracovali členky a členovia s cvičbou pre pražský zlet. Nakoniec dorastenci mali svoje ľahkoatletické prosté a členovia a členky skladbu *More jadránske*¹⁴⁰. K programu prispeli aj dve vystúpenia sokolov zo Stepanovičeva, náhradne vsunuté do programu. Všetky cvičby sprevádzala hudba 7. pešieho pluku z Nového Sadu pod dirigentskou paličkou Vojtěchovského.

---

¹⁴⁰ *Program XIV. slovenských národných slávností v Petrovci.* Kníhtlačiareň uč. spol., Petrovec 1932.

○ 15:30 Sraz pred obecným domom. Pochod na sokolské cvičište.

○ 16 hod. Sokolské cvičby :

1. Deti: prosté s tyčami a stuhami
  2. Dorostenci cvičby s tyčami.
  3. Členovia a členky: Slovenská beseda.
  4. Dorostenky: prosté pre IX. všesokolský slet v Prahe.
  5. Cvičby na náradí a hry.
  6. Členky: prosté pre IX. slet v Prahe.
  7. Členovia: prosté pre IX. slet v Prahe
  8. Dorostenci: ľahkoatletické prosté.
  9. Členovia a členky: More jadranské. Spoločné cvičby s veslami.
- Cvičby sprevádza muzika 7. pešieho pluku z N. Sadu. Dirig. Vojtëchovský.

Vstupné: I. miesto 10 din., II. miesto 5 din., deti 2 din.

Zaopatrite si k vôli pohodliu vstupenky už v predpredaji!

Sokolský program v hlavný deň SNS: cvičenie poobede...

○ 20:30 divadelné predstavenie, veselohry :

Každý má svoje nohavice,

komédia v 3. dejstvách. Napisali bratia J. Houžvíc a K. Víka.

OSOBY :

Lekárnik	p. J. Tiefenbach
Hela, jeho dcéra	sl. Z. Čáňová
Lori, jeho sestra a gazdiná	sl. Z. Mikušová
Fero, jej syn	p. P. Šrenk
Milada, priateľka Hely	sl. M. Tereková
Pašek, farmaceut	p. O. Pucovský
Koťička, laborant	p. J. Bohuš

Dekorácie: izba

Po divadle tanec. Hrá hudba 7. pešieho pluku z N. Sadu. Dir. p. Vojtëchovský.

V páde nepriaznivého počasia divadelné predstavenie bude v gymnaziálnej telocvični.

Vstupné: I. m. 15 din., II. m. 10 din., III. m. 5 din.

... a večer divadlo (zdroj: Program SNS pre 14. august 1932)

Masovým cvičením program sokolov nebol zakončený, lebo v istý deň, keď už vládol príjemný večerný chlad, na sokolskom cvičisku divadelní ochotníci Sokolskej jednoty zahrli veselohru *Každý má svoje nohavice*. Túto predlohu J. Houžovica a K. Viku, s dejom na tému z moderného života, presiaknutého športovým nadšením a romantikou na zasnežených Krkonošiach, kde dva zamilované páriky odchádzajú, aby sa späť vrátili s vymenenou kombináciou – dievčatá si vymenili chlapcov a všetko sa nakoniec dobre končí. Aj zamilovaní sú spokojní a aj ich rodičia, lebo sa realizovali túžby, chcenia ich mladosti. Teda, deti, hoci aj v rotovanej ľúbostnej situácii odpracovali to, čo sa rodičom nepodarilo. Úlohy obsadili: Z. Čániová, J. Tifenbach, P. Schrenk, M. Tereková, A. Pucovský, Z. Mikušová a J. Bohuš.

Na bankete, pri sokolskom cvičení a večer do tanca po divadle hrala vojenská hudba z Nového Sadu. Na všetkých týchto programoch ľuďom bolo veselo, našinci sa bavili, veď Slávnosti sú aj preto. V tento hlavný deň Slávností matičiari a sokoli boli spokojní, aj navzájom si podávali štafetovú palicu slovenského a slovanského presvedčenia. Tí prví zapálili vatru slovenského cítenia a tí druhí sa pričínili, aby to slovensko-slovansko-srbsko-juhoslovenské, vyšlo na výbornú.

V pondelok Matica mala pracovné záväzky, poobede bol futbal, keď SŠK Petrovec hral na Slávnostiach prvý medzinárodný zápas s mužstvom Elöre (Napred) z Békeščaby.

A potom predtým ako ubehlo leto, sokolom zostalo ešte brať účasť aj na sokolských programoch v okolitých osadách a v rámci rôznych osláv pripraviť si malé sokolské nástupy.

Horeli vatry..., aj tie žurnalistické

Keď po úspešnej realizácii Všesokolského zletu v Prahe juhoslovanská tlač písala o Sokolstve v Československu, tak oficiálny vestník Sokola Juhoslávie, vo svojej jednonárodnej horlivosti, medziiným písal s negatívnou konotáciou o tom, ako je to so Sokolom na Slovensku. V správe sa poďčiarkoval

represívny postoj k tomuto hnutiu medzi Slovákami. Tak v *Sokolskom glasniku* sa písalo: „Už dlhší čas vidno, že zvlášť autonomistické časopisy prinášajú články plné nenávisti proti československému Sokolstvu vôbec, najmä proti sokolským župám a spolkom osobitne na Slovensku. Na jednej strane... sa prízvukuje, že je Sokolstvo protikatolícke, a na druhej, že ono smeruje k tomu aby Slovákov pretvorilo v Čechov. Je pochopiteľné, že teraz všetka kmeňovo orientovaná tlač atakuje na sokolskú organizáciu, kým časopisy všetkých tých politických strán, ktoré stoja za rozumnou a úspešnou vzájomnou spoluprácou Čechov so Slovákami, najostrejším spôsobom odbíjajú od Sokolstva insinuácie ich nepriateľov. Posledné číslo *Vestníka Sokolského...*, prináša o tom jeden veľmi zaujímavý príspevok br. Havlíčka, ktorý analyzuje túto otázku..., z čisto sokolského a nepolitického stanoviska, vyjadrujúc nádej, že táto štvanica nikdy nedosiahne svoj cieľ, ale že ešte viacej upevní postavenie Sokola na Slovensku, kde praví vlastenci vedia hodnotiť sokolskú prácu medzi pospolitým ľudom.“¹⁴¹

Bola to nemiestna narážka na slovenské Sokolstvo vôbec, práve v čase keď 17. septembra 1932 po celom Československu boli zapálené vatry, ako spomienka na narodeniny M. Tyrša. Možno ten represívny postoj voči Sokolstvu na Slovensku aj bol, ale prezentované zovšeobecnenie tu nemalo miesta. Preto sa v zmysle obrany ozvala aj *Národná jednota* a tak petrovská odpoveď na zverejnenú insinuáciu znela: „Neobstojí, čo píše *Sokolski glasnik* vo svojom čísle, žeby tzv. autonomistické časopisy prinášali články plné nenávisti naproti Sokolstvu. Slováci veľmi dobre vedia, že to Sokolstvo bolo, čo konalo prípravu k oslobodeniu národa a povelaniu starej hrišnej Rakúsko-Uhorskej monarchie. Sokolstvo viedlo odboj počas vojny aj v zahraničí, organizovalo légie a pod. Slováci nesmú zabúdať a iste ani nezabúdajú, že to zase len Sokoli boli, ktorí

---

¹⁴¹ N. N.: *Hajka protiv Sokola u Slovačkoj*. Sokolski glasnik, SKJ, Ljubljana 1932, god. 3, br. 35, s. 2.

prišli obrátiť Slovensko...“ Aj povie sa otvorene: „Áno, sokolská idea pustila na Slovensku tiež hlboké korene, ktoré sa rozmohnú a rozvetvia, akonáhle upustí Praha zo svojho prílišného centralizmu, ktorý Slovensku škodí.“ Konštatuje sa: „Slováci chcú Sokolstvo, poznajú jeho vysoký význam a že je od nich nie tak podporované, akoby si to zaslúžilo, tomu jedinou príčinou sú vnútorné trenice. Akonáhle sa zmení škodná politika niektorých pražských pánov voči Slovensku, šíreniu Sokolstva ani v slovenskej čiastke republiky nič v ceste nestojí.“ Lebo, ako to povedal krajinský prezident Jozef Országh: „Sokolstvo malo vždy vrelý cit pre naše slovenské porozumenie, pre našu boľasť, naše snahy a túžby v dobe mieru i vo svetovej vojne. To je svätá pravda a my s celou určitosťou veríme, že Sokolstvo s plnou silou zasadí sa za čím skoré likvidovanie zbytočných doťahovačiek medzi bratmi. A to je už blízko.“¹⁴²

Bolo to pozeranie na pravdu z oboch strán, alebo možno aj do siedmych obalov zabalená nepriama odpoveď, že centralizácia Sokolstva je výhoda, ale aj nebezpečie, ak sa ona jednostranne koná. Veď aj v Juhoslávii to išlo tak, konečne ešte výraznejšie, ako v Československu, lebo sa tu v juhoslovenskej sokolskej koncepcii šliapalo všetko to, čo bolo srbské, chorvátske, slovinské v prospech národu juhoslovanského. Aj tak, keď sa to nepáčilo tým štátotvorným národom, ako to vyhovovalo tým menšinovým?

Ale v tvrdej centralizácii ani na odpoveď na písanie nášho týždenníka, nebolo potrebné dlho čakať, lebo hneď nato v časopise *Sokolski glasnik* vyšlo nasledovné vysvetlenie: „Pri príležitosti písania časopisu *Národná jednota*, ktorý vychádza v Petrovci, a ktorý vo svojom čísle 65 z 24. septembra uviedol v príspevku *Horeli vatry...*, že nezodpovedá pravde, čo sme my vyniesli v čísle 35 nášho časopisu v noticke s názvom *Štvanice proti Sokolstvu na Slovensku* – totiž, že niektorá slovenská

---

¹⁴² N. N.: *Horeli vatry...* Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 65, s. 1.

autonomistická tlač podáva články, ktoré dýchajú nenávisťou proti Sokolstvu – pripomíname, že sme tú správu podali na základe článku br. V. Havlíčka, ktorý vyšiel vo *Vestníku Sokolskom ČOS*, číslo 30 pod názvom *Slováci von zo Sokola – Sokol von zo Slovenska*, v ktorom spomenutý brat opísal súčasnú polohu Sokolstva na Slovensku a zvlášť podčiarkuje, že z dňa na deň slovenská autonomistická tlač všetkých smerov podáva články, správy a noticky proti Sokolstvu. Naopak, všetci praví a dobrí Slováci, ktorým leží na srdci bratský život Čechov a Slovákov, odsudzujú tento báj a otvorene zastávajú v obranu Sokolstva, lebo dobre vedia čo znamená Sokolstvo práve pre Slovákov.¹⁴³

Teda, nie je hrdlo, ale krk, lebo trúsilo sa naprázdno a pritom sa nevidelo brvno doma a pod drobnohlád sa kládla slamka u susedov. Konečne, ani sa neanalyzoval fakt, ako je to u nás, ani či k podobným činom aj u nás môže prísť, konečne aj pre aké dôvody našinci tak tvrdo bránili postoj Slovákov. Ved' aj tu sme boli už Juhoslováci, ktorí by sa mali z nejakého kmeňového skupenstva pretvoriť na „jednotný“ juhoslovanský národ. Taký jednosmerný tok v národnej transformácii nezdal sa byť dobrým ani pre štátotvorné národy a niežeby pre národnostné enklávy.

Možno práve preto, ako na výstrahu na to, čo možno od takej tvrdej centralizácie očakávať, aj M. Rapoš, ako nový zástupca starostu podal štúdiu pod názvom *Myšlienky o našom oslobodení*, kde hneď na začiatku vychádza z tvrdenia, že sa každá snaha „násilného ovládania, ničenia a znehodnocovania v živote ľudstva nemôže zotrieť z dneska na zajtra. I pár rokov odchovaný peň, keď ho z pôdy vytrhneme, ba i korienkov a haluzí pozbavíme, ukáže nám vôľu za ďalším žitím a bytím, vyhánajúc už jeho beznádejné ratoliestky...“ Aj v ďalšom postupe podáva svoj stav o pravom sokolskom presvedčení

---

¹⁴³ N. N.: *Hajka protiv Sokolstva u Slovačkoj*. Sokolski glasnik, SKJ, Ljubljana 1932, god. 3, br. 42, s. 2.

Hajka protiv Sokolstva u Slovačkoj

Več duže vremena opaža se, da naročito autonomističke novine u Slovačkoj donasaju članke pune mržnje protiv českoslovačkoga Sokolstva uopće, a protiv sokolskih župa i društava u Slovačkoj posebice. Na jednoj se strani u ovim novinama naglašuje, da je Sokolstvo protokatoličko, a na drugoj, da ono ide za tim, da Slovačke pretvori u Čehe. Razume se, da sada sva pismeniski orijentirana štampa jurta naša na sokolsku organizaciju, dok novine svijeta i onih političkih stranaka, koje su za razumnu i uspješnu zajedničku saradnju Čeha sa Slovacima, najostrižim načinom odbija od Sokolstva insinuiranje njegovih neprijatelja. Poslednji broj «Vestnika Sokolskoga», glasila ČOS, donosi u toj stvari jedan veoma zanimljiv članak br. Havlička, koji razjašne ovo pitanje, razume se, sa čisto sokolskog i nepolitičkog stanovišta, izražavajući nadu, da ova hajka neće nikada postići cilja, nego da će samo još više učvrstiti položaj Sokola u Slovačkoj, gdje pravi rodoljubi znadu da čene sokolski rad u narodu.

Hajka protiv Sokolstva u Slovačkoj

Povodom pisanja lista «Národní Jednota», koji izlazi u Petrovcu, a koji je u svom 65 broju od 24 septembra donio u članku «Horely vatry...» da ne odgovara istini što smo mi izneli u 35 broju našega lista u notici pod naslovom «Hajka protiv Sokolstva u Slovačkoj» — naime da neki slovački autonomistički listovi prinašaju članke, koji odišu mržnjom na Sokolstvo — napominjemo, da smo tu vest doneli na osnovu članka br. V. Havlička, koji je izišao u «Vestniku Sokolskome ČOS broj 30 pod naslovom «Slováci von zo Sokola — Sokol von zo Slovenska», u kome pomenuti brat ocrtava sadanji položaj Sokolstva u Slovačkoj te naročito podvlači, da iz dana u dan slovačka autonomistička štampa svojih pravaca donosi članke, vesti i notice protiv Sokolstva. Time dakako nije rečeno, da je sva slovačka javnost protiv Sokola. Naprotiv, svi pravi i dobri Slováci, kojima leži na srcu bratski život Čeha i Slovaka, osuđuju ovu hajku i ustaju otvoreno u obranu Sokolstva, dobro znajući što znači Sokolstvo baš za Slovačke.

Horely vatry...

17. m. minulo práve sto rokov od narodenia zakladateľa, oca a vodcu sokolstva dr. Miroslava Tyrša. Z tejto príležitosti zapálené boli vatry po celom Československu a zariadené oslavy. A že je Tyršovo sokolstvo slavianske, nuž meno toto spomínalo sa po všetkých slavianských zemiach, kde sa sokolstvo ujalo, v rámci prednášok a osláv.

Kto ešte ani dotiaľ nevie, aký ohromný význam má sokolstvo pre našu budúcnosť, mal by si bol pozrieť IX. všesokolský slet v Prahe.

Neobstojí, čo píše, «Sokolski Glasnik» vo svojom 35. čísle, žeby tkzv. autonomističné časopisy prinášali články plné nenávisťi naproti Sokolstvu. Slováci veľmi dobre vedia, že to sokolstvo bolo, čo konalo prípravu k oslobodeniu národa a povoleniu starej hrievnej Rakúsko-Uhorskej monarchie. Sokolstvo viedlo odboj počas vojny aj v zahraničí, organizuje legie a pod.

Slováci nesmú zabúdať a iste ani nezabúdajú, že to zase len Sokoli boli, ktorí prišli obrániť Slovensko pred maďarskými boľševikmi. Áno, sokolská idea pustila na Slovensku tiež hlboké korene, ktoré sa rozmožnili a rozvetvia, akonáhle upustil Praha zo svojho prílišného centralizmu, ktorý Slovensku škodil.

Slováci chcú sokolstvo, poznajú jeho vysoký význam a že je od nich nie tak podporované, akoby si to zaslúžilo, tomu jedinou príčinou sú vudtorné trenie. Akonáhle sa zmení škodná politika niektorých pražských páňov voči Slovensku, šíreniu sokolstva ani v slovenskej čiaske republiky nič v ceste nestojí.

*Kto má pravdu? – fotokópie
žurnalistickéj prestrelky*

a smeroch pôsobenia tohto hnutia, keď písal o základných smerniciach bratského súžitia našich slovanských kmeňov v zjednotenej Juhoslávii. On pritom podčiarkol, že „Sokolský duch... je v prvom rade duchom sebaúcty, sebavedomia, slobody..., lebo keď si Sokol ctí seba, svoj rod a svoju slobodu, len úctu môže prechovať i proti inému, u ktorého nachodí podobnú sebaúctu...“ Potom sa tá vzájomnosť šíri „na svoj bližší rod, národ, na záujmy svojho slavianskeho plemena, na záujmy celého človečenstva...“ Tým sa rozvíja „znášanlivosť, a to tak osobná, rodová, národnostná... Z uvedeného vyplýva, že sokolský duch je duchom i masovej všestrannej výchovy, predne zdravotnícko-telesnej, taktiež ale duchovnej, umnej a mravnej“. Lebo „bratské súžitie už či jednotlivcov, či spoločenských tried, národov alebo i ľudských plemien nedá sa predstaviť...“¹⁴⁴ bez vzájomných vzťahov na jednakej alebo jednako hodnotenej úrovni. Nadriadenosť a podriadenosť by Sokolstvo nemalo poznať. Je to už filozofická téma, ale dobrá odpoveď na všetky jednosmerne adresované direktívy a diktáty, ktoré čím ďalej, tým viac prichádzali zhora a všetko viacej zužovali to slovenské, s ohľadom na to juhoslovanské.

Ale takej prednáške, založenej na filozofických základoch M. Tyrša bolo asi miesto v Belehrade, kde už dávno zabudli na vzájomnú toleranciu osobného, rodového, národnostného a medzinárodného rázu a na štátnej úrovni priznávali len to juhoslovanské. Možno práve preto aj postoj M. Rapoša k sokolskej slobode a vzájomného spolunažívania bol ako liek na ranu, lebo išlo o sokolskú slobodu, ktorej v Sokole Kráľovstva Juhoslávie už ani nebolo. V snahe, aby sa sokolské ústredie na najvyššej úrovni ešte viacej dokázalo, sokolské slobody sa do extrémov limitovali a všetky akcie na území štátu priam v úplnosti centralizovali. Bude to meč s dvomi ostriami, ktorý sa čo-kedy nájde aj pod krkom juhoslovanského sokolského vrchu.

---

¹⁴⁴ M. Rapoš: *Myšlienky o našom oslobodení*. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 77, s. 2-3.

Na konci roka

Už v jeseň v Petrovci často bežali prednášky. Ale túto kompetenciu si na seba vtedy prevzala ľudovýchovná sekcia pri Matici a sokoli sa viacej venovali tomu, čo im bolo bližšie – pripravám programov k oslavám štátnych sviatkov.

Ten najväčší program sa pripravával pre 1. december, k oslavám Dňa zjednotenia. Dopoludnia sa najprv išlo do kostola a večer bola sokolská akadémia v gymnaziálnej telocvični. V rámci toho, ako obyčajne, bolo skladanie slávnostného sľubu novoprijatých členov do sokolského spolku a prednášku o význame dňa podal podstarosta M. Rapoš. Potom už nasledoval program, ktorý príležitostne vynikal aj bohatým citovým rozptýlením, „lebo tentokrát naši Sokoli nám prichystali program, ktorý jak obsahom, tak vedením ďaleko prevyšuje všetky predošlé. Vidieť, že pracovalo na ňom pečlivé oko odborníka... Z programu, ktorý... i v celku i v jednotlivostiach bol dobre prevedený, vynikali nad ostatné dva body: tzv. *Tanec Turkýň* a divadlo *Daň z obratu* od Dafčíka.“¹⁴⁵ Ale zahraná bola aj Nušičova jednoaktovka *Schopenhauer* a potom nasledovali cvičby sokolov a dorastu. Program bol ukončený tanečnou zábavou. Na Silvestra „večierok zariadila v gymnaziálnej telocvični Sokolská jednota. Na programe boli kusy: *Migréna* a *Švejkov Silvester*, okrem toho spev a kuplet“¹⁴⁶ a zábava.

Hneď v prvý víkend po novom roku spolok mal svoje valné zhromaždenie. Po obvyklých formalitách a referátoch o činnosti v minulom roku zvolený bol nový výbor. V čele spolku výmeny neboli, lebo tým osvedčeným bola daná dôvera aj pre ďalší rok pôsobiť v petrovskom Sokole. Ale o stupienok nižšie premeny v sokolskom vedení boli znovu evidované.

---

¹⁴⁵ Tom.: *Sokolská akadémia v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1932, roč. 13, č. 75, s. 2.

¹⁴⁶ A. Vrbacký: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrovec 1934, roč. 15, s. 155.

VI.

Málo informácií, či zmenšená aktivita?

Rok 1933 bol v európskom meradle rok manifestácie fašizmu a prvých začiatkov Hitlera v Nemecku, keď zaujal post štátneho kancelára. Vtedy za pomoci Gestapa a cestou výbojných vojenských síl začal otvorene pôsobiť proti všetkým príslušníkom iných národov a národností na území Nemecka. Na prvé fašistické nástrahy hneď reagovalo sokolské hnutie tesnejším spájaním na poli všeslovanstva, aj sa to zdalo úspešné, ale len na globálnom poli, kým na poli uskladňovania toho štátneho s tým národným sa dosť toho neriešilo. Najbližší sused Nemecku – Československo, už v roku 1933 sa otvorene postavilo proti fašistickým počinom, ale neskoro, lebo ešte v tom roku pohraničný región Lužice padol ako prvá obeť Hitlerových plánov. V tom roku aj v radoch lužicko-srbského sokolského hnutia bola zaevidovaná rozpoltenosť, a potom im zostal už len tuhý boj o slovanské obstátie nad fašistickou presilou.

V Juhoslávii, v tom politickom zmysle, bol to rok akoby tichý. Avšak politická nadvláda vládnuccich síl, aj ich tendencie hegemonické centralizácie aj ďalej trvali. Tichá opozícia, keď inakšia nemohla byť, robila čo mohla. Čo, to ukáže nasledovný rok. Na poli sokolského hnutia sa v Juhoslávii už stabilizovala centralisticky a autoritárne nastrojená sústava, ktorej sa podarilo všetko postaviť pod jednu čiapku, ale aj pod jednu komandu. V takom snažení do popredia sa postavovalo to juhoslovanské a všetky úzko-národné presvedčenia sa šliapali. Keď tak bolo na vrchu, nebolo ani ťažko celé Sokolstvo až po základné organizácie presvedčiť, že sa má ísť tým smerom.

Ani na tom poli, čo dával vis major, tiež ničoho sľubného nebolo. „Od samej jari bolo studené počasie, takže sa ťažko mohlo aj posadiť, potom prišli dažde, že sa muselo veľa druhý

raz siať, a to pozde, tak sa hľadala trimesačná, ale aj z tej bol slabý ošoh. My sme museli v ríte na Bábelovej Lúke dva ráz sadiť. Keď sa prvý raz okopala kukurica, bol taký veľký dážď, že sa za týždeň nachádzala pod vodou. Tohto roku sme my v Klenovci ani neboli orať, od júna a naďalej stála tam voda...“ Aj napriek tomu, „bola dosť dobrá úroda žita. Tlačili sme na Lekárovej mašine... Ceny: Za žito sa nedostávalo ani 100 dinárov a kukurica vlašjšia sa predávala po 70, najviac ak 72. Chmeľ spočiatku ani nebol oieraný, platili za 100 kilogramov 8.500, pozdejšie stále menej a okolo Kračúna už len 5.000 dinárov“¹⁴⁷. Teda, aj ďalej ekonomická kríza trvala a nášmu sedliakovi sa ťažko žilo.

Na tom našom slovenskom poli, cirkev dostala svojho čelného človeka a na miesto administratívneho vedúceho Gustava Klobušického, zastal si nový biskup – Samuel Starke. V spoločenskom živote, s Maticou sa teraz už ľahšie dýchalo, aj pri hájení svojich práv, bolo viacej odvahy. Potom rástlo aj povedomie vojvodinských Slovákov, čo dávalo i nový zmysel i ďalšie impulzy do života a práce na týchto priestoroch. Lebo, s Maticou „vojvodinskí Slováci i za daných dosť ťažkých a dusných spoločenských pomerov vymohli a vyhladli si aspoň pokojnejšiu perspektívu svojho ďalšieho kultúrneho a osvetového vývinu v daných pomeroch a tým i perspektívu svojej ďalšej i dlhodobejšej etnickej existencie v rámci vtedajšieho juhoslovanského štátu. Tieto skutočnosti silne ovplyvnili už nielen sám Petrovec ako vtedajšie kultúrne stredisko vojvodinských Slovákov, ale znamenali veľké oživenie spoločenského a zvlášť kultúrneho života i v mnohých iných slovenských obciach vo Vojvodine, v ktorých, pravda, už i predtým býval zodpovedajúci kultúrny a osvetový ruch...“ Rozbehlo sa to i mimo Petrovca, lebo „vedúci profesori petrovského gymnázia okrem lokálnej ľudovýchovnej činnosti

---

¹⁴⁷ *Kronika Labáthová*. In: J. Kišgeci: Petrovská dedina, Hlas ľudu, Nový Sad 1997, s. 116-117.

v Petrovci odchádzajú teraz často i do iných slovenských obcí vo Vojvodine, ba i do tých najodľahlejších dediniek, prednášať a tým i inak pôsobiť. Aj v matičnom časopise pre kultúru a literatúru *Náš život*, ktorý začal vychádzať od roku 1933, dostávajú i veľmi podnetné i vzácne publikačné možnosti, čo celkovej ich práci na gymnáziu dávalo omnoho hlbší zmysel a kvalitu... Ich pôsobenie nadobudlo teraz zodpovedajúci širší rádius a časopis im umožňoval odborne sa afirmovať pred širšou kultúrnou verejnosťou tohto prostredia¹⁴⁸.

Tak si za plánovanú akciu cieľavedomého pôsobenia medzi slovenským pospolitým ľudom, spolu s Maticou zastala aj pokroková inteligencia. Aj ruka v ruke, v boji o výhodnejšie pozície nášho národa, to ľahšie šlo.

S Maticou za slovenské práva

Aj ruka v ruke Slovák sa postavil už otvorenejšie za svoje, za svoje práva, aj na tom širšom poli, na poli jeho pozície na týchto priestoroch, vzhľadom na novú spoločensko-politickú situáciu v novom štáte, aj s ohľadom na juhoslovanský národ, ktorý ako veľký a kráľovskou diktatúrou zjednotený, sa teraz tak hegemonisticky postavoval. Ale či zhodou okolností alebo celkom náhodou, bude to postup na celkom neobyčajný spôsob.

Na poli hájenia svojich pozícií začalo to už na samom začiatku roka, aj to ako odozva na článok *Čechoslovaci u našoj državi*, vlastne na hromadu nezodpovedných tvrdení istého pána Gr. v novom časopise *Sveslovenstvo*. Tento časopis, v redakcii Nenada Pavlovića, mal v skutku spájať slovanské národy a akoby od svojho štartu začal pôsobiť v opačnom zmysle. V článku bolo dost' toho napísané v neprospech našej národnosti. Nebolo to po prvýkrát, aj nie iba v tom časopise. Ale zvykol si našinec na tento terminologický pojem a preto rezonoval tak, že netreba aby sa Slováci na týchto krážoch tým bavili, keďže sa o

---

¹⁴⁸ J. Kmeť: *Päťdesiat rokov....* c. d., s. 68-69.

pojme či Slováč a či Čechoslovák, musí riešiť najprv na Horniakoch.

Teraz, spolu s Maticou, pre našinca bol to iný prípad a tak v odpovedi na článok začalo sa najprv obozretne v prospech logickosti jeho vychádzania: „My Slováci, odchovaní v duchu veľkého Kollára, tento časopis len pozdraviť musíme. Mal už dávno vychádzať. Bolo by sa predišlo mnohému upodozrievaniu Slovákov, že sú deštruktívny živel, za akých sme boli mnohými Juhoslovanmi pokladaní“. Ale, už z článku vidno, „že nás tu menej poznajú, ako si to myslíme. Autor článku... má akési hmlisté známosti o nás Slovákoch a Čechoch v Juhoslávii. Nie je pravda, žeby sme všetci užívali spoločné meno Čechoslováci. Lud to nikdy nepovie. Slováč je Slováč a Čech je Čech. Čechoslovákmi sme len vtedy, keď chceme znázorniť, že pochádzame z Československa“¹⁴⁹.

Aj spomenie sa, že autor nepozná ani dejiny, lebo Slováci sem na dnešné juhoslovanské priestory prichádzali prví a nie Česi, aj to „hnaní žitia nevoľou opúšťali svoju vlasť a z národných i náboženských pohnútok usádzali sa tu“, kým „Česi prichádzali sem pozdejšie, i to skorej jednotlivo a sukcesívne, osádzajúc sa zväčša medzi Chorvátmi a nie medzi Srbmi, ako Slováci“. Ani tvrdenie s inteligenciou, čo vraj sa za roľníkmi neskoršie prisťahovala nestojí, lebo „inteligenciu u Slovákov tvorili sprvu len kňazi a učitelia, ktorí ihneď boli zo starej vlasti povolani, akonáhle sa naši kolonisti niekde stále osadili“¹⁵⁰. Ani tvrdenie okolo toho, čo je centrum Slovákov a Čechov v tomto štáte nebolo blízke k pravde, lebo sa najčastejšie neosádzala v Belehrade, Záhrebe a Ľubl'ane, ani sám spôsob organizovania nebol reálne prezentovaný a hlavne pročecky naladení, lebo „Slováci majú rôzne iné spolky, ktoré sú však začlenené v Československom zväze práve tak, ako organizácie české.

¹⁴⁹ N. N.: *Poznámky na článok Čechoslováci u našoj državi*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14, č. 5, s. 2.

¹⁵⁰ *Ibidem*.

Mimo toho Slováci majú aj svoju vlastnú Maticu¹⁵¹. Aj v Sokolstve to ide oddelene, ale všetko sa tam spája v Juhoslovenskom zväze, lebo inak to ani nejde, aj v škole, aspoň vo Vojvodine ide o slovenské deti, lebo tých českých je málo. Potom sa konštatuje ešte dosť nezmyslov spojených so školstvom aj s publikačnou činnosťou Čechov a Slovákov.

Hlavne, išlo o seriál dezinformácií, ktorý možno vyhovoval formovaniu jednonárodného zmýšľania, nie aj pravej pravde o Čechoch a Slovákoch v tomto štáte. Treba to opraviť a spolu s Maticou aj slovenská inteligencia smelšie zasahovala do podstate vecí. Aj tých na národnom poli. Tak pre Slávnosti Matica v tej oslavnej programovej časti postavila aj prednášku v tóne nitriansko-petrovskej konotácie v slovenských dejinách.

Podčiarklo sa, že „tohoročné národné Slávnosti prebiehajú súčasne s Pribinovými oslavami v Nitre“, keď „so Slovenskom spolu i my oslavujeme a spomíname na starobylosť slovenského národa, na pamiatky kresťanstva v našom národe, na dejisko slávnej minulosti slovenskej – na Nítru“. Aj zdôrazní sa, že „celý slovenský národ pyšný je na to, že v dobe, keď ostatné národy strednej a čiastočne i západnej Európy nachádzali sa ešte v barbarskom stave, slovenské knieža Pribina budoval svoj chrám (asi roku 833) a vznikali tak na Slovensku nielen počiatky kresťanstva, ale i kultúry... Veríme, že v Nitre, na Pribinových oslavách slovenské povedomie mohutne vzrastie a že národ, bez rozdielu politického presvedčenia a náboženstva, prejaví svoju skalopevnú vôľu: žiť pre seba a ďalej budovať svoju kultúru na základoch, ktoré pred tisícročím postavilo slovenské knieža Pribina“¹⁵².

Potom sa už prešlo na aktuálny problém a hneď na začiatku zdôrazní sa naša slovensko-slovenská odlišnosť, naša už príslovečná ohľaduplnosť, že „máme tu, v Juhoslávii svoju novú,

---

¹⁵¹ N. N.: *Poznámky na článok ...*, c. d.

¹⁵² N. N.: *Oslavujeme*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 32, s. 1.

tiež milú, slovanskú vlasť a odvtedy, ako naši predkovia opustili tatranské doliny a hory, osudy naše sa utvárajú čiastočne iným smerom. Nové životné okolnosti, pomery a potreby tvoria aj u nás nové formy a spôsoby národného žitia: vytvára sa naša juhoslovenská slovenská mentalita a ona sa svojim spôsobom prejavuje a vyžíva. Žijeme akosi dvojným životom, ktorý je výplodom dvoch kultúr: československej a juhoslovenskej...“ Aj s ohľadom na rodákov zo severu „žijeme zvláštnym životom, ktorý tečie len skromne a ktorého rozpätie je malé. Sme malým, nepatrným zlomkom národným, ale chceme žiť svojiským životom. Všetko čo máme je malé, skromné, ale je teplé, vrúcne a naše“¹⁵³.

Aj začrie sa do toho podstatnejšie, v tomto prípade na pojem československá entita. Na ten „nízky a primitívny náraz“, ktorým sa „naša československá menšina v Juhoslávii“, a nie česká a slovenská, ako to v skutku je, „až doteraz nažívala v mieri a pokoji a československý problém... pre ňu neexistoval. Ak sme aj mali spory a nedorozumenia, na oboch stranách bolo dosť rozumu a hľadali sme vždy spoločnú cestu a kompromis“¹⁵⁴. Aj bolo tak, kým český národ nachádzal na týchto priestoroch, kde predsa dominuje slovenský ľud, mal svoju presilu. Aj vo svojom rozumkovaní o globálnej prevahe na Horniakoch nachádzal svoju nadváhu tu v južnejších polohách. Teraz keď sa zrodila Matica, čo predsa proslovensky rozmýšľa, a čo si otvorene zastáva za svojeť, tu už dosť toho, čo doteraz bolo, nestojí. A preto „začal sa nepremyslený a nepochopiteľný útok na Slovákov v Juhoslávii, na ich kultúrne ustanovizne a tlač“, lebo zo stanoviska redaktora časopisu Jugoslavští Čechoslováci, „aj u nás sa vynoruje československá otázka a doterajšie naše spokojné, rozumné a bratské spolunažívanie začína sa kalieť“¹⁵⁵.

---

¹⁵³ N. N.: *Oslavujeme*, c. d.

¹⁵⁴ A. Sirácky: *Naša odpoveď*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14, č. 35, s. 1.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

Tak to obyčajne býva. Kým verne slúžiš tomu väčšinovému národu, aj z hľadiska nášho pôvodného štátu, tak si skvelý a dobrý. Potom, keď sa však obrátiš k svojej vlastnej prosperite, kritérium vyhodnocovania sa mení. V tvojom neprospechu.

Preto, v obrane ten napadnutý, najmä v týchto nových podmienkach sa musí brániť, aj odkryje sa tu podstata veci, lebo vidno: *„že je to zrovna zločin, keď sa v dnešnej dobe, v ktorej trúfalosť našich nepriateľov nezná hraníc, – chcú vyvolať boje v našej menšine, medzi Slovákami a Čechmi. Ak voľakedy, tak dnes je potrebný súlad a rozumný kompromis medzi dvoma zavadenými bratmi, a my, Slováci a Česi v Juhoslávii, k tejto harmónii máme spolupracovať a nie aj medzi nami vyvolávať podobné spory a boje, ako čo majú v Československu“*¹⁵⁶.

Tak sa chápal aj útok, ten možno zákerný, či úskočný útok proti všetkému tomu, čo sa deje v Petrovci, spojený s Maticou aj celkovou slovenskou prosperitou na týchto priestoroch. V obrane, vytiahli sa na svetlo aj argumenty z histórie, aj pozícia českého a slovenského národu na týchto krážoch, aj ich priority na pôde Vojvodiny. Z toho uhla pozorovania konštatovalo sa, že *„je už najvyšší čas, aby rozumni ľudia i na českej i na slovenskej strane zasadli si za stôl a snažili sa poctivo vyriešiť československú otázku“*¹⁵⁷, lebo *„my sami vieme sa kriticky a objektívne dívať na vykonanú prácu a nepotrebujeme tútorov. Objektívnej kritiky sa nebojíme“* a *„pre zlomyseľné a škodoradostné osočovanie máme len pohrdanie“*¹⁵⁸. Aká konštruktívna, aj za tie časy smelá konštatácia.

V obranu slovenskej národnosti zastala si aj Matica a tak útočilo sa aj na ňu. Aj v odpovedi matičného vedenia sa znovu konštatoval nepoctivý „útok na Maticu slovenskú v Juhoslávii a ľudí združených okolo nej“, čo „svojim falošným, až drzo seabavedomým tvrdením prestúpil krajné medze i slušnosti i

---

¹⁵⁶ A. Sirácky: *Naša odpoveď*, c. d.

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ Ibidem.

neobjektívnosti, vzbudiac tak všeobecnú rozladenosť¹⁵⁹, lebo „vo fakte založenia Matice nikto, kto poctivo a rozumne zmýšľa, nemôže a nesmie vidieť nejakú separatistickú snahu, ale naopak – snahu, totiž aby bola zväčšená autorita Zväzu“ toho československého, „na jednej strane, na druhej zase, aby slovenský ľud v Juhoslávii bol spolčený v organizácii, ktorá ho vábi a ktorá mu preto i môže a má pomôcť. Je síce pravda, že Zväz v určitom zmysle už takou organizáciou je, ale treba tiež priznať, že tento Zväz, ač jestvuje už mnoho rokov, na slovenskej strane neprenikol a preniknúť nevedel, ako by bolo potrebné“¹⁶⁰.

Pre svoju neschopnosť preniknúť medzi slovenské masy, aj tento neočakávaný útok, možno kvalifikovať, že je to „odvaha a nehorázna drzosť, za ktorú sa každý logicky mysliaci Čech a Slovák hanbiť musí...“, že sa tým chce „neúspech vlastnej práce zvaľovať výlučne na hlavu iného... A keď už hovoríme o neúspechu, pravda na slovenskej strane, uveďme hneď, že on vlastne bol príčinou aby sa u nás uvažovalo, ako inak zapôsobiť na náš ľud a ako mu iným spôsobom ukázať, že dobrá organizácia bohatstvo prináša“. Matica sa tu našla ako riešenie a „nakoľko sa nám potom tento plán zdaril, i keď „čiastočne, to slúži k dôkazu, že sme postupovali správne a že náš ľud je predsa len ochotný ísť za cieľom, ktorý mu je jasný“¹⁶¹.

Potom sa zdá zbytočné tvrdenie redaktora Juhoslavštích Čechoslováku, pána Sobotku, že doterajšia spolupráca Slovákov a Čechov je na mieste, že „spolupráci, tedy působení Matice slovenské rozhodně neublížilo, ale je potřebí cítit, že separátně organizovaná Matica slovenská vedle Československého zväzu, rozbila naši národní jednotu. Kdo to nemůže cítit, tomu je to těžko dokázati“. Ani to netreba dokazovať, lebo jedno je teória, aj chcenie niekoho a druhé je prax. Prax tento ráz pôsobila nielen rozumovo, ale aj citovo, našla štrbinu pôsobenia Zväzu a tá

---

¹⁵⁹ M. Topoľský: *Nezmyselný nápad*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14, č. 36, s. 1.

¹⁶⁰ Ibidem.

¹⁶¹ Ibidem.

slovenská periféria československého zväzu sa preto rozhodla a uzavrela takto: „*Pánovia, nás učiť národnému citu netreba a netreba nám ani vysvetľovať práva menšín. Čo platí pre merítka kultúry tam hore, to neplatí tu dolu. A ak nás už potom chcete urobiť vonkoncom nepriateľmi Čechov, je to hriech až trestuhodný a nám to vyvracať nie je potrebné. My sme väčšinou odchovanci Slovenska a Čiech, Masaryka a Hurbana, Prahy a Bratislavy, chápeme jadro problému veľmi dobre. A keď Vám teraz odpovedáme, má to byť len dôkazom, že si neprajeme, aby ste i k nám vniesli nesúlad, ktorého nebolo a nesmie byť*“¹⁶².

Od Matici sa taký postoj mohol, aj musel očakávať. Ona vždy bola na strane svojho národa, na pozícií širokých más, bez ohľadu na to, ako ju oni chápali, aj kvalifikovali. Vo svojom štarte v Juhoslávii, pre ňu to bol priam imperatív.

Potom téma o väčšej slovenskej slobode zabrala aj širšie, ako sa to očakávalo a na tieto insinuácie odpovedala aj redakcia *Národnej jednoty*, ako i iní aktéri nášho národného života¹⁶³. Aj poznamenalo sa, že sa v tomto prípade Československý zväz začal robiť veľmi dôležitým, že ide o záchranu vopred definovaných pozícií. Ani sa nevyberajú prostriedky, lebo aký je útok, taký bude aj protiútok. Povie sa, že Zväz vystupuje v zmysle záchrany toho, čo možno pomenovať status quo, že sa tu daktorí postavujú ako „záchrancami vlasti. Ale aby mohli zachraňovať, musia najst' nepriateľ'a. Ak ho niet, musí sa urobiť..., teda: urobiť Juhoslovanských Slovákov separatistami škodnými vlasti i národu. Ak to nejde podobrotky, vtedy vyprovokovať to drzými nápadmi s predpokladom, že medzi 70 tisíc Slovákami nájdú sa aspoň niekoľkí horkokrevnejší, ktorých prípadné výpady budú dobrou zmienkou k dosaženiu cieľa... Cieľ jasný: rozbiť jednotu Slovákov a Čechov ešte aj tam, kde sa ona dosiaľ udržala a z toho vytĺcť kapitál! Je väčšej špiny

---

¹⁶² M. Topoľský: *Nezmyselný nápad*, c. d.

¹⁶³ napr. J. Torday a M. Cinkotský: *Redakcii Narodnej jednoty Petrovec*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14, č. 36, s. 2.

a väčšieho zločinu na svete? Je vôbec záhada, ale aj nedbalosť, že v úradnom orgáne Československého zväzu mohli uzrieť svetlo nápady, ktoré ľahko môžu rozbiť priateľské spoluzitie Slovákov a Čechov v Juhoslávii. Žiadna služba, ktorá sa nezakladá na životných skúsenostiach, vyplývajúcich z hlbín duše nášho národa, neprospieva. Ináč, *juhoslovanskí Slováci majú svoje vlastné názory a skúsenosti o spôsobe spravovania svojho kultúrneho a národného života. Tak isto majú svoj vlastný názor na otázku československú a v týchto veciach nedajú sa nadišputovať od karieristov. Slováci pôjdu vždy cestou, ktorá je najschodnejšia pre prácu za dobro svojho národa, pre udržanie dobrého pomeru ku svojej starej vlasti, a ku zachovaniu bratského pomeru k národu českému. Diktát netrpia!*¹⁶⁴ Snáď výstižnejšia mienka k postoju národného cítenia našincov na týchto krážoch ani nemohla byť.

V tomto diskusnom kontexte treba sa zamyslieť prečo práve teraz zareagoval Československý zväz, a konečne aj prečo cestou časopisu *Sveslovanstvo* na tému, ktorá bola celkom blízko správaniu sa Sokolského zväzu Kráľovstva Juhoslávie. Veď tendencia je celkom prievitná, aj sú celkom jasné dôvody takého konania. Išlo to v prospech nielen Československého zväzu a jeho podpory v dovtedajšej glorifikácii Čechov, ale aj paralelne existujúcej juhoslovanskej politiky na Balkáne, medzi juhoslovanskými národmi a národnosťami, v násilnom spájaní menších národných celkov do väčšieho a vždy v neprospech tých malých, v tomto prípade Slovákov.

Petrovský Sokol tie tendencie veľ-národnej asimilácie pocítil ešte od konca roka 1929 a teraz, keď bola založená Matica, našiel sa, chtiac-nechtiac v strede rozkolu toho, čo konať. To, čo si želá štát, alebo to, k čomu založením Matice, začala otvorene kráčať slovenská entita na týchto priestoroch. Teda to, čo sa „zhora“ nakladá, alebo to čo si vskutku entita želá. Bola to nie malá záťaž.

---

¹⁶⁴ A. Labath: *Kto rozbíja jednotu Slovákov a Čechov v Juhoslávii?* Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14. č. 37, s. 1.

Veď išlo o útok koncepcií z piatich strán sveta – Československa, Juhoslávie, ČS zväzu v Juhoslávii, Všesokolského zväzu a Zväzu juhoslovanských sokolov. Čo robit'?

Málo informácii alebo pád aktivity?

Je pravda, že to naše, teplé, vřucne a vrelé predsa hreje. Aj dáva energiu pre nový krok dopredu. Ale ako? Veď tá malá sokolská enkláva na týchto krážoch, ďaleko od svojho pôvodného domova, v celkom neprajných podmienkach predsa hodne toho učinila v prospech Slovákov. Aj vedela sa vzpriamiť, keď to druhé národy a národnosti vôbec nekonali.

Sokoli to urobili hneď po utvorení Kráľovstva SChS, keď len na sľubnom povolení svojho pôsobenia, vlastným náporom si vytvorili podmienky na prejavovanie svojho národného cítenia. Ale v Sokole Kráľovstva Juhoslávie sa tak pôsobiť už nedalo, lebo začalo sa pôsobiť v novej veľ-národnej orientácii, podporenej ešte aj štátom, kde bol Sokol priam vzorom – Československom. Vtedy to štátne malo nad všetkým prioritu a to naše národné, v mori československého a juhoslovanského presvedčania sa začalo znehodnocovať. Ten pocit hádzania polien pod kolená nám Slovákom, z dvoch strán, každej ovplyvnenej patriotizmom dvoch novoutvorených štátov, akoby šliapal, nedovoľoval slobodne dýchať. Aj upomínal na to, že sa zabudlo na minulosť, na nápory, akými sa sokoli ešte v Rakúsko-Uhorsku dožadovali svojich národnostných práv, keď sa borili proti tým silným a že teraz, keď sa vytvorili dva slovanské štáty, dve nové slovansky organizované sily, sa znovu zabudlo na to, že aj tí malí si zasluhujú aspoň tú základnú národnú úctu. Dejiny známe z čias Rakúsko-Uhorsku sa akoby začali opakovať.

V sokolskom hnutí bol ten trend zaznamenaný po šiestojanuárskej diktatúre. Vtedy už sokolské hnutie stelesnené v Sokole Kráľovstva Juhoslávie sa šikovne transformovalo v organizáciu, čo uznávala národnostné presvedčenie ale definované tým celoštátnym, juhoslovanským cítením. Aj

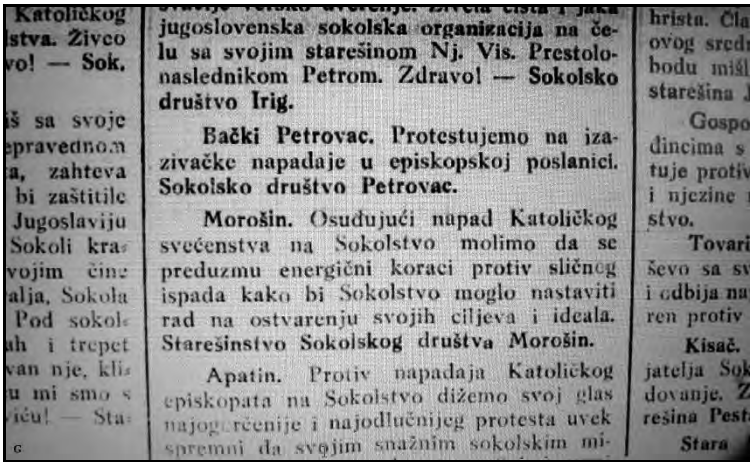
slobodná vôľu jednotlivca, ako i celková sokolská orientácia musela byť v službe (juho)slovanskej idey, aj po cenu posúvania svojho národného alebo národnostného cítenia do druhého plánu. Keď taký spôsob sokolskej organizácie začal šliapať po zásadách vlastného národného presvedčenia, v prospech toho juhoslovanského, mohli sa očakávať aj reakcie na takéto centralistické tendencie štátu. Ale prvá otvorená reakcia ani nebola v segmente národného presvedčenia, ale celkom nečakane, na poli vierovyznania.

Najprv na všetko reagovala katolícka cirkev a ešte koncom roka 1932 cestou Katolíckeho episkopátu zaslala dopis na adresu Sokola Kráľovstva Juhoslávie. V ňom vyjadrila protest voči zneuctievaniu slobody vierovyznania občanov katolíckej viery v sokolskej organizácii v tomto štáte. Tam kvalifikuje štátom promované sokolské slobody, ako počiny, čo zanedbávajú vierovyznanie každého jedinca, ba pôsobia proti katolíckej konfesii. Také niečo sa mohlo očakávať, už aj preto, že taká istá konklúzia bola podaná ešte skôr aj v „srdci“ Sokolstva, v Československu, z čoho možno uzavrieť, že išlo o širšiu akciu katolíckej cirkvi. A tak keď „vidíš tancovať medveďa poľa susedov – očakávaj, že aj poľa teba príde!“

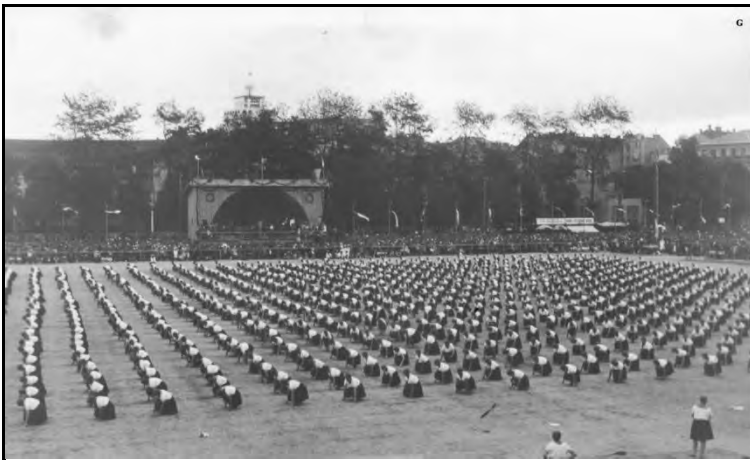
Ten problém bol v Juhoslávii akoby termínovaný na začiatok roku 1933 a potom sa ťahal behom celého roka. Vrchnosti Sokola na to podali demant, s mienkou, že ide o systematický zlomyseľný útok, ktorý nemá podstatnú argumentáciu, ale sa postarali aby na vzniknutý konflikt dala svoju mienku aj sokolská báza. Tak celý konflikt vyvolal ostré diskusie cestou sokolskej tlače v tých najširších rozmeroch. Aj presvedčujúca tlačová korešpondencia, sa konala od vrchu a po základné jednotky sokolskej organizácie a Telovýchovná organizácia Sokol v Petrovci tiež podala protest „pre vyvolávacie útoky v episkopátnom dopise“¹⁶⁵, hoci krátka veta nemusí znamenať aj hlboké presvedčenie. Nakoniec to progredovalo v tvrdom sľube

---

¹⁶⁵ Pozri Sokolski glasnik, Lubľana 1933, god. 4, br. 15, s. 7.

Fotokópia protestu Petrovskej telovýchovnej jednoty Sokol na dopis katolíckeho episkopátu

Pokrajinský zlet SKJ v Lubľane – cvičenie členiek: boli tu medzi nimi aj petrovské sokolky

Katolíckeho episkopátu, že keď ide o sokolské hnutie medzi katolíkmi, si táto cirkev radšej zastane za katolícky orientovaného Sokola, v ktorom sa bude problematika a procedúry tohto vierovyznania viacej uctievať.

Bolo to prekvapujúce aj pre vrchnosti Sokola Kráľovstva Juhoslávie, ktoré sa domnievali že až štvornásobný počet nových sokolských spolkov¹⁶⁶ bol výsledok prajnej reorganizácie Sokola. Preto prvý hromadný protest nepovažovali ako vážny, mysliac že ho ľahko potrá organizovaným odsúdením dopisu episkopátu zo strany širokých sokolských más. Tí rozhládenejší už vtedy videli v takom oponovaní katolíckeho episkopátu zjavné napomenutie, že sa v centralizácii Sokolstva prehnalo.

Ako reakciu na to petrovský Sokol pocítil to ešte začiatkom roka 1932, na výročnom zhromaždení, keď svojvoľne odstúpili zo svojho postu v spolku tri osoby z velenia – podstarosta, náčelník a náčelníčka. Následky bolo to cítiť ešte vlni a ešte viacej tohto roku (1933). Odvtedy sa o aktivite sokolov naozaj málo písalo a dostal sa dojem, že sokolská aktivita naozaj padla.

Tak v polovici februára organizovaná bola sokolská akadémia v gymnaziálnej telocvični, ale o čo išlo ťažko povedať (asi oslava Masarykových narodenín, alebo výročie založenia spolku). Konečne, o tej manifestácii bolo len oznámenie o poriadaní a o konkrétnejšom programe a jeho realizácii písaná zmienka ani nebola. Aj keď v apríli Kozáci podali na ihrisku svoje zručnosti na koňoch (džigitovku), mienka bola, že by sa aj pri Sokole mala formovať sokolská jazda, ale všetko zostalo iba na mienke a k činom na tom poli nedošlo. Potom polovicou apríla Sokolská

---

¹⁶⁶ Len rok po formovaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie, v roku 1931 počet základných telocvičných jednôt vzrástol zo 440 na 1 550, teda viacnásobne (podľa D. Stepíšnik: *Sokolstvo*. In: Encyklopédia fyzickej kultúry, JLZ, Zagreb 1977, kn. 2, s.285). Ale sila sokolského hnutia sa nemeria iba počtom nových organizácií, najmä keď sa vezme do ohľadu, že sa novým Zákonom SKJ povolilo aj zakladanie sokolských čiat na dedine, kde prakticky nebolo ani základných podmienok pre telocvičné aktivity sokolov.

jednota usporiadala divadelné predstavenie, ale o tom bola len krátka správa. Nacvičená bola Štolbova predloha *Ach, tá láska*.

Potom správ o aktivite sokolov bolo ešte menej. Ani pre župný zlet v Sombore, začiatkom júna, nieto nijakých správ, či tam petrovskí sokoli boli alebo nie. Aj na to najväčšie sokolské sústreďenie v Ľubľane ani nemuseli ísť, lebo nebolo povinné pre východnú časť štátu. Z aktivity spolku sa dá uzavrieť, že aj cvičenci ako i cvičenky, zostavy pre oba zlety nacvičovali, ale nieto žiadnej správy, či tam aj boli alebo nie.

Len 18. júna 1933, pri príležitosti zaznamenania desaťročia od založenia Sokola v Pivnici, pre oslavu s cvičením a večernou akadémiou, prípravy mali aj Petrovčania. Ale so správy, že tam za prítomnosti 13 sokolských spolkov (747 cvičencov) vidno, že tam Petrovčanov bolo, ale nedá sa uzavrieť rozsah ich účinkovania, či tam boli len ako hostia, alebo aj ako cvičenci¹⁶⁷.

Aj v Petrovci sa oslava Vidovdanu neúnnavne pripravala. V slávnostnom ovzduší sa žiaci rozlúčili s uplynulým školským rokom, v elementárnej škole, ako i v gymnáziu, ale pre blato na cvičisku sokolské cvičby mládeže neboli realizované a len škôlkari podali cvičby a hry so spevom pred školou.

Ešte predtým, hneď v prvé dni júna šla výzva o sokolskom štrande, keď v tlači písalo: „Využite v plnej miere pramene nášho zdravia: čerstvé povetrie, slnce a vodu“. Vtedy už bolo pri bazéne dostavaných ešte 10 veľkých a 10 malých kabín a stanovená bola aj cena lístku pre kúpanie, ako i prenájmu kabín¹⁶⁸. Veď muselo sa myslieť ako sa zarobia peniažtky, lebo bazén sa vystaval prostriedkami akcionárov, so záväzkom

---

¹⁶⁷ Pozri Sokolski glasnik, Ľubľana 1933, god. 4, br. 27, s. 10-11 a mr.: *Sokolská manifestácia v Pivnici*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 27, s. 2.

¹⁶⁸ Lístky na kúpanie: žiaci a mládež 2,-, ostatní 3,-, rodinný lístok 10,- din. Sezónny lístok: žiaci a mládež 150,-, pre starších 200,-, rodinný 600,- din. Aj kabínu (pod kľúčom) je možné prenajať si za celú sezónu po cene 80,- za veľkú a 45,- din za malú kabínu. (N. N.: *Letný kúpeľ v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 22, s. 3).

sokolského spolku, aby peňažnú pôžičku vrátil sponzorom, s každým prílivom nových prostriedkov, získaných priamo od používania bazénu. Potom, behom leta Sokol v Petrovci znovu organizoval súťaženie v plávaní, ako sa to uvádza „podľa medzinárodných pravidiel“ v disciplínach voľný štýl, prsia a štafeta. Vtedy víťazom boli udelené aj diplomy. V tom športovom pomôžu sokoli, ale to národnostné, hádam potiahne, aj dôsledne rieši Matica.

Na Slávnostiach v spolupráci s Maticou

Keď už na svetlo sveta vyplával aj slávnost'ový mesiac – august, bolo jasné, že Slávnosti v Petrovci „budú plnšie ako dosiaľ. K tradíciám dosavad'ným pripojuje sa činiteľ ďalší, významnejší ako všetky doposiaľ: Matica naša, ktorá bude mať svoje prvé valné zhromaždenie na tohoročných národných Slávnostiach. Zídeme sa teda pritiahnutí novým pojítkom, novým, mocným a trvalým“¹⁶⁹.

Matica si hneď po svojom formovaní zastala na čelo organizátora našej najväčšej kultúrnej manifestácii – Slovenských národných slávností, ale netisne sa dopredu a zastane si za funkciu ich spoluorganizátora. Aj dosť členov sokolského spolku, ako už ostrieľaní organizátori našich Slávností, predtým ako sa zrodila Matica, zostalo na svojich postoch v slávnost'ňovom výbore. Tak aj treba, ti skúsenejší nech postupne prenesú skúsenosti na matic'ňých nováčikov. Aj na zasadnutí širšieho výboru Matice slovenskej, „v dohovore s predsedom slávnost'ového výboru“ J. Šusterom, starostom Sokola, sa bude diskutovať aj o problémoch v organizácii tejto manifestácii, lebo Slávnosti „zo závažných dôvodov“, budú „odložené... o týždeň“¹⁷⁰. Teda budú v termíne 13. a 14. august.

---

¹⁶⁹ N. N.: *Tohoročné národné slávnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14, č. 30, s. 1.

¹⁷⁰ N. N.: *Zo zasadnutia širšieho výboru Matice slovenskej*. Národná jednota, Petrovec, 1933, roč. 14. č. 28, s. 2.

To posunutie Slávností využili Kysáčania a v prvú letnú augustovú nedeľu realizovali sokolské cvičenia vo svojej osade. Na tejto manifestácii budú aj petrovskí sokoli, veď to bude ich ďalšia skúška pred nástupom na Slávnostiach v Petrovci.

Naše Slávnosti sa konali paralelne s manifestáciou na Slovensku, s tisícstom výročím Pribinových osláv v Nitre a tak, aj to dopomohlo k veľkoleposti manifestácie. A tak „nech sa nám nevytýka, že oslavujeme a že možno, doba nie je práve vhodná na oslavy. Vieme veľmi dobre, že v živote je dôležitejšia práca a tvorba. Ale práve tak vieme, že Slávnosti a oslavy sú obyčajne vonkajším výrazom výkonnej práce. A preto, keď oslavujeme, nehovíme len prázdnej zábave, ale kocháme sa z dosiahnutej práce a zbierame posilu a podnety k ďalšej činnosti. I naše národné Slávnosti, i oslavy Pribinove v Nitre budú silným impulzom k ďalšej pozitívnej práci v prospech slovenského národa, ktorý si svojou slávnou minulosťou a náporom prítomnej doby zaiste zaslúži lepšiu budúcnosť. Nech terajšie Slávnosti povzbudia každého Slováka a nech ho naplnia pevnou vierou v seba, a odhodlanosťou a vôľou brániť vždy svoje“. A preto: „oslavujeme, aby sme čerpali povzbudenie z vykonanej práce a kráčali v ústrety krajšej budúcnosti!“¹⁷¹

Možno práve preto tieto Slávnosti boli viac naše, ako tie horniacke. Budú teda dolnozemske a budú stelesňovať život našincov na týchto kráždach. Nebudú sa veľa ovplyvňovať dianiami zo Slovenska, lebo sa viacej usmernia na našu vojvodinskú súčasnosť. A možno práve v tom je ich kvalita.

Preto nevadilo, že na Slávnostiach znovu dominovala Matica. Aj že prevzala na seba organizáciu zasadnutí, prednášok, divadelných predstavení... Veď pre sokolov to bolo značné uľahčenie. Ešte ráno, o siedmej hodine, v hlavný slávnostový deň, zabehli na cvičisko, na generálnu skúšku a potom už netrpezlivo očakávali poobedňajší program. Čakal ich ešte len

---

¹⁷¹ N. N.: *Oslavujeme*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 32, s. 1.

jeden záväzok, lebo organizáciu spoločného obeda v telocvični si zobrala do svojej kompetencii Sokolská jednota.

Po tretej hodine poobede, schádzali sa fanúšikovia Sokola pred obecným domom. Presne o pol štvrtej bol tam zraz najzvedavejšieho obecnstva, hostí a sokolov a potom už nasledoval slávnostný pochod na sokolské cvičisko.

Na najnavštevnejšej podívanéj sledoval sa rozmanitý program cvikov. Najprv, tak na otvorenie, začali dievčence cvikmi s venčekmi, potom ich rovesníci zacvičili prosté cviky. Aj so vzrastom oduševnenia rástol aj vzrast cvičencov. Najprv dorastenky podali čvičby s oblúkmi a za nimi členovia prosté cvičby pre IX. župný zlet v Sombore. Ani sokolky sa nedali a tak župné cvičby, ale pre ženy podali aj ony. Potom nasledovala cvičba dorastencov s tyčami a deti zahrli cigánsky tanec. Pred záver cvičenia, členovia podali cvičbu pre ľubľanský zlet a členky im odpovedali ľubľanskou cvičbou pre sokolky. Potom už pre divákov zostalo to najnapínavejšie – cvičby na náradí členov a na umelecký zážitok cvičby so sitami členiek¹⁷².

Ako vidno – sokolská klasika. Cvičby úspešne a zdarilo sprevádzala kombinovaná kapela J. Vojtěchovského. Táto kapela sa postarala o celkové rozptýlenie, po telocvičnom programe, keď podala v pauze svoje poobedňajšie intermezzo. Aj oduševnila. V celkovej národnej veselici sa našinec príjemne zabával až po začiatok večerného programu, lebo pre pekné počasie všetko sa aj ďalej konalo na cvičisku. Aj večer sa na sokolskom cvičisku hralo divadlo *Je Mary Duganová vinná?*, ale po ňom na ďalšiu zábavu sa už išlo do telocvične, lebo augustovské noci vedľa byť aj chladné.

Ako vidno z programového konceptu v rámci sokolského cvičenia dospelé sokolské kategórie, tak cvičenci ako i cvičenky prezentovali aj župné cvičenie, ktoré bolo v Sombore, ale podali aj cvičenie pre ľubľanský oblastný zlet. To znamená, že sa pre

---

¹⁷² N. N.: *Program XV. slovenských národných slávností v Petrovci*. Kníhtlačiareň uč. spol., Petrovec, 1933, s. 2.

Cviky s tyčami podal chlapčenský dorast

- 13 hod. Spoločný obed v gymnaziálnej telocvični, riadi Sokolská jednota. Cena 20 din.
- 15:30 hod. Sraz obecnstva a spolkov pred obecným domom. Pochod na sokolské cvičište.
- 16:30 hod. Sokolské cvičby.
1. Ženské deti: cvičby s ventčokami.
  2. Mužské deti: prosté cvičby.
  3. Dorastenky: cvičby s lukami.
  4. Členovia: prosté, župné.
  5. Členkyne: prosté, župné.
  6. Dorastenci: cvičby s tyčami.
  7. Deti: cigánsky tanec.
  8. Členovia: prosté, ľubľanské.
  9. Členkyne: prosté, ľubľanské.
  10. Členovia: cvičby na náradí.
  11. Členkyne: cvičby so sitami.
- Vstupné: I. m. 10, II. m. 5 din., deti 2 din.

Fotokópia sokolského programu na Slávnostiach, z ktorého vidno aj ktoré cvičby na ňom boli podané

tieto nástupy pripravali. Konečne, aj medzi sokolským členstvom autor tejto publikácie našiel značný počet radových fotografií z pochodu a cvičenia sokolov na zlete v Ľubľane a tak sa znovu postavuje otázka prítomnosti petrovských, ale aj sokolov z iných slovenských osád na týchto manifestáciách. Keďže písaných záznamov nieto, láka aj otázka, či tam účinkovali ako cvičenci, alebo tam boli len niektorí predstavitelia spolku. Museli by sa také informácie niekde evidovať, lebo keby aj tam boli, vo veľkej, niekoľkotisícovej, jednako uniformovanej hromade cvičencov, ťažko by ich bolo aj identifikovať. Už aj preto nevyhnutné bolo naznačiť to aspoň v lokálnych rámcoch a pre slovenských sokolov aj v našej dobovej tlači.

Toto je ešte jeden z pokusov, aby sa aj na také dáta nezabudlo. Aj výzva pre všetkých, ktorí o tom niečo vedia. Treba pomôcť k tomu, aby sa našli chýbajúce informácie, archívna dokumentácia, fotografie o tom. Aby sa rozdúchol prach zabudnutia a tak sa prispelo ku kompletovaniu dejín slovenských sokolov tam, kde doteraz máme iba biele škvrny.

Keď ide o Slávnosti 1933, aj poobedie v druhý slávnost'ový deň bolo definované, ako športové. Najprv dievky hrali hádzanú, keď si sily zmerali SŠK Petrovec a Ilirija Ľubľana (rezultát 1:10) a potom na rade bol futbal: SŠK Petrovec – Radnički (Nový Sad). SŠK vtedy vyhral súpera, čo bol v súťažení o ligu vyššie postavený, s výsledkom 1:0.

V jesennej nálade

Na začiatku školského mesiaca, dňa 6. septembra 1933, ako v celom štáte, tak aj v Petrovci oslávili sa desiate narodeniny následníka trónu Petra Karadorđevića. Začalo sa dopoludnia bohoslužbami v evanjelickom chráme a „večer konalo sa slávnostné zasadnutie výboru Sokolského družstva za účasti mnohých popredných občanov v Bád'onského hostinci. Starosta Sokola p. Dr. J. Šuster niekoľkými úprimnými a srdečnými slovami prehovoril o následníkovi trónu a po jeho rečiach

СОКОЛСКА ЖУПА НОВИ САД.

Број: Лст. 135/28 от 1933.

Уверење.

Члан **ЧАВИ ЗУЗА** члан (лице)
 Сестра **Бечка Петровац** **ЖУПСКИ**
 Соколског Друштва **Соколске жупе Нови Сад** од **12** октобра
ПРЕДНАКНИ ТЕЧАЈ до **28** октобра **1933** године.

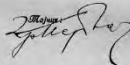
Са преданом ишплатом (за):

а) одржано . . . . . / . . . . . сати
 б) неограничено . . . . . / . . . . .

Цена (исто) је дан (на) **УЗОРНОГ** и
МАРНА у ризи.

На основу овог уверења бран (експрт) **ЧАВИ**
ЗУЗА може се пријавити за волагане друштвеног,
 односно жупског предночног испита,
 у **Новом Саду**, **28** октобра **1933** године.

Својеручно:

Новина:

 Начелница:
Ракић Милоска

**Osvedčenie
 Zuzany Čaniovej
 o zloženom
 župnom kurze
 pre prednostku
 v Sokolskej župe
 Nový Sad**

Inventar na dan 31. XII 1933

Red. br.	Količina	Opis predmeta	Red. i bez, ili nabavka	Godina ili mesec nastanka
1.	1	Kućinova knjiga	Kupljena 1922	1922
2.	2	Stoli oštare	-	1922
3.	4	Kacije	-	-
4.	1	Prezimena u 50 kg	Dani u kućinu	-
5.	1	Čerky	Prezimana u 1922 godini	-
6.	1	Kazda amonila	Kupljena 1922	-
7.	4	Kovanci (simboli)	-	-
8.	50	Knjige pre prošle godine	-	-
9.	8	Knjige pre kazda	-	-
10.	1	Kazda učitelja 600 uti.	-	-
11.	1	Zapiski na socijalisti 1922	u 1922 godini	-
12.	1	Kladion	-	-
13.	1	Šušnice ku šušlami	-	-
14.	6	Kovanci kralje	-	-
15.	50	Kovanci nekih	-	-
16.	1	Znač na kazda firmirana	-	-
17.	1	Knjige kompletne	-	-
18.	1	Pollok	dar u 1922 godini	-
19.	2	Kovanci čigvijer u 1922 godini	dar u 1922 godini	-

**Z knjihu
 Inventar
 Sokolského
 društva
 pre rok 1933,
 prvá strana**

zaspievaná bola juhoslovanská hymna. Potom nasledovala zábava pri dobrej muzike Sýkorovej.“¹⁷³

V jeseň bol čas aj na zdokonaľovanie sokolského káдру a tak spolok poslal svojich najúspešnejších cvičencov a pomocných organizátorov na adekvátne školenie. Aj Zuzanu Čániovú.

Začiatkom novembra spolok zariadil v gymnaziálnej telocvični sokolskú besedu a polovicou tohto mesiaca Sokolská jednota spolu so školskou mládežou oslávila 100-ročnicu narodenia básnika Jovana Jovanovića – Zmaja. Touto príležitosťou mal o básnikovi prednášku S. Šiška.

Pri príležitosti Dňa oslobodenia (1. decembra) sa oslavy začali najprv v kostole a potom bola v telocvični sokolská slávnosť s nástupom žiackeho spevokolu a prednáškou notára Jozefa Marčoka o význame dňa a po nej sokolská prisaha nových členov. Nasledovný deň usporiadala Sokolská jednota slávnostnú akadémiu s cvičením malých zostáv všetkých sokolských kategórií a divadelným predstavením. Podaná bola jednoaktovka *Nahrážkový sňatok*¹⁷⁴, s tanečnou zábavou po predstavení.

Keď už na oknách ľady maľoval mráz a na rybníku sa vytvorila pevná ľadová kôra, sokolský spolok na veľkom klzisku znovu organizoval každodenné pobavenie pre milovníkov kĺzania na ľade. Vstupný poplatok bol 1,- din. na celý deň. Tak ešte jeden zdravý zimný šport v novej sezóne začal prvé kroky organizovaného pobavenia.

Už celkom na sklonku roka postarala sa Sokolská jednota o zábavu, keď v rámci Silvestrovho večierka v gymnaziálnej telocvični bola zahraná aj veselohra *Vodné družstvo* a potom sa veselo dočkal aj Nový rok.

---

¹⁷³ N. N.: *Veľkolepé oslavy narodenín následníka trónu Petra*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 36, s. 1.

¹⁷⁴ Pozri N. N.: *Oslavy 1. decembra*. Národná jednota, Petrovec 1933, roč. 14, č. 49, s. 2; N. N.: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrovec 1935, roč. 16, s. 171-172.

VII.

Početné aj zachotárne zájazdy

Vo svetových meradlách rok 1934 bol zaznamenaný, ako rok zobúdzania červenej Číny a v Európe sa budú konať ďalšie prešľapy k hitlerovskému Nemecku. V Juhoslávii bude zaznačená nanajvýš konfrontačná činnosť stranícky orientovaných sektorov, aj tých proti štátu. Vyvrcholí to v atentáte na kráľa Aleksandra počas jeho návštevy vo Francúzsku, začiatkom októbra 1934. Ale, nepredbiehajme.

Na našich krážoch v obehú bola čulá ľudovýchná činnosť. Československý zväz zaznačil hlbokú krízu a vojvodinskí Slováci ešte vlani, v decembri, vystúpili s jednomysel'nou požiadavkou, alebo zo Zväzu odíde Režný alebo Slováci. Nakoniec to vyšlo v prospech Slovákov.

Zpracovala aj Matica so svojim poučaním pre ľudovýchných pracovníkov, ale aj pre učiteľ'ov, diskutovalo sa o kúpe účastín Kníhtlačiarne účas. spol. v Petrovci zo strany Matice slovenskej a na podporu aktivity tejto našej novozaloženej inštitúcie venovali ďalší naši dobrodinci značné hmotné prostriedky. Aj po slovenských osadách začalo sa s hromadnými oslavami tzv. matičných, čítaj slovenských dní a svoje pevné väzby obnovila v tomto roku Matica slovenská s Maticou srbskou v Novom Sade, keď v januári na oslavy básnika Jovana Jovanovića – Zmaja odišli predseda Matice Ján Bulík, správca gymnázia Michal Rapoš, tajomník Matice slovenskej Michal Topol'ský a redaktori Národnej jednoty Andrej Sirácky a Andrej Vrbacký.

V jeseň sa Matica rozbehla aj za Slovákmii v Slavónii. Aj boj o to pravé slovenské na vojvodinských priestoroch, ale aj širšie, znovu pomaly, ale iste, prišiel do výrazu. Teraz už v agende, ako slovanská vzájomnosť, keď sa aj v našom časopise napísalo, že

mi Slováci „nie sme snilkovia, ani sentimentálni a romantickí ľudia. Hľadáme na život trpezlivosť a rany ktoré nám on zadáva prijímame chladne, prípadne sa im snažíme vyhnúť alebo ich niekedy aj vraciame. Ale keď dostanete zaucho od vlastného brata, tak nás to predsa len bolí. Nie preto, že je to zaucho, ale preto, že je od brata. Nám tu najčastejšie dávajú zaucha srbské noviny, raz sprava, raz zľava, vždy nečakane a vždy akosi zákerne. Márne prosíme, vysvetľujeme, apelujeme, píšeme, voláme, kričíme, nič nám to nepomáha, alebo len dočasne. O chvíľu to zaucho dostaneme z inej strany“.¹⁷⁵ Možno to takto, cez slovanstvo ľahšie prejde, ako cez slovenskosť. Pravda sa hľadala od terminológie národa a geografického názvoslovía.

Aj na gymnáziu bola snaha, aby sa to slovenské viacej zviditeľnilo a zapôsobili tu vopred založené základiny, Čajakova a Šotlesovej, so svojimi cenami. Zo Slovenska žiacka knižnica dostala 467 kníh, najviac učebníc zo slovenského jazyka, ale aj literatúry a dejín. Na prvom festivale slovanských tancov v Ľubľane, v dňoch 5-10. septembra 1934, až neočakávane zapôsobil Slovenská beseda, pozostávajúca z osem párov z Petrovca. Aj získala tam veľké sympatie a slovenskej vojvodinskej enkláve dobrú povest’.

Rozbehlo sa aj na sokolských kráľoch

Po tom, čo sa v minulom roku ozval katolícky episkopát, Sokol Kráľovstva Juhoslávie už na jar (29. apríla 1934) organizoval výročný zjazd vodcov a delegátov všetkých juhoslovanských sokolských organizácií, kde sa za prítomnosti zástupcov československého, poľského a ruského Sokola, ako i bulharského Junaka, hlavne viedla diskusia o momentálnom stave sokolských organizácií u nás. Pre juhoslovanský Sokol bola to výhoda ukázať na rozmach Sokolstva u nás a tak sa

---

¹⁷⁵ N. N.: *Slovanská vzájomnosť v praxi*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 23 s. 3.

naširoko podnášala priliehavá štatistika. Aj povedalo sa: „Ešte v roku 1930 mal juhoslovanský Sokol iba 118 sedliackych odbočiek, v roku 1931 už 718, v roku 1932 – 979 a v roku 1933 dosiahol tento počet 1 191. I organizácie Sokola v mestách napredujú. V roku 1930 bolo 630 sokolských jednôt, v roku 1931 – 886, v roku 1932 – 912 a v roku 1933 – 934. Koncom roka mal teda Zväz Sokola Kráľovstva Juhoslávie 2 105 sokolských organizácií, v ktorých dohromady zoskupené je 281 143 členov.“¹⁷⁶ Akoby sa chcelo dokázať koľko je sokolov aj aká je organizácia silná. Štatistickou argumentáciou chcela sa dokázať oprávnenosť štátom dirigovaného postoja v Sokolstve. O nejakej národnostnej tolerancii a prehnanej juhoslovenskej orientácii sa vtedy ešte nerozmýšľalo. Aj keď sa tu zišla najpočetnejšia slovanská sokolská päťka, bolo nevyhnutné aspoň predebatovať o situácii v Európe a uzhnúť sa o konkrétnejších úlohách všesokolského pôsobenia v záchrane Slovanov od nebezpečia šíriaceho sa fašizmu.

---

¹⁷⁶ Aj ešte podrobnejšia štatistika: „Najväčší počet sokolských organizácií je v záhrebskej župe, ktorá má 61 jednôt a 145 sedliackych odbočiek. Nasledujú... župy: Niš, Skopje, Mostár, Osijek, Cetinje, Tuzla, Veľký Bečkerek, Bjelovár, Ľubľana, Belehrad, Sarajevo, Varaždín, Nový Sad, Šibenik, Zadar, Celje, Kragujevac, banja Luka, Karlovac, Split, Užice, Kranj a Novo Mesto. V roku 1933 bolo v Sokolskom zväze organizované 134 536 mužov, 22 354 žien, 20 679 dorastencov, 9 790 dorasteniek, 51 122 žiakov a 40 662 žiačok. Sokolské členstvo sa regrutuje zo všetkých sociálnych tried obyvateľstva. Podľa štatistiky z konca roka 1932 bolo 6,7% robotníkov, 23,2 % sedliakov, 13% remeselníkov, 8% obchodníkov, 8,9% učiteľov a profesorov, 13,9% štátnych zamestnancov, 2,2% vojenských osôb, 1,3% námorníkov a rybárov, 0,5% duchovných a 3,3% študentov atď. Koncom roku 1933 bolo v Juhoslávii 195 sokolovní, 416 sokolských jednotiek cvičilo v školách, 142 v štátnych budovách, 281 v obecných miestnostiach a 387 v rozličných súkromných miestnostiach. Bez zimnej telocvične bolo 12,1% sokolských organizácií.“ (N. N.: *Naše Sokolstvo*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 18, s. 2; pozri o tom aj Sokolski glasnik, Ľubľana 1934, roč. 5, č. 19, s. 1-5).

Petrovskí sokoli si ešte dva mesiace predtým (28. januára 1934) realizovali valné zhromaždenie. Na ňom bol prítomný župný náčelník Teodorovič, ktorý sa priaznivo zmienil o akciách sokolov v spolku. Vo voľbe vedenia sa mnoho toho nezmenilo, iba ako nový náčelník bol zvolený profesor Ivan Križan.¹⁷⁷

Potom, priam naliehavý problém pre sokolov, bol zdolať cvičenia stanovené pre Sarajevský a Záhrebský zlet, o to skôr, že tie sokolské zrazy na regionálnych úrovniach mali určený termín už v polovici mája. Tak, sa v našej tlače písalo: „Okruh Kula riadi svoj II. riadny sokolský zlet v Pivnici. Na tom zlete podľa nariadenia župy, musia sa zúčastniť všetky sokolské družstvá v kulskom okruhu.“¹⁷⁸ Všimli ste si – nič samostatne a nič zdola nahor, ale len samé rozkazy z vyšších vrchností.

Zlet bol 20. mája 1934 a pre Pivnicu by mal znamenať veľké zoskupenie sokolov z okolia, lebo mimo okruhu boli povolané aj sokolské spolky z bližších slovenských osád (Petrovec, Kysáč, Kulpín...), resp. Rusínov z Kocury. Sľúbená bola aj návšteva bána, poslancov, vojska, úradov... Už v pozvánke bol prízvukovaný optimizmus heslom: Bratia, dovidenia a nášmu zletu zdar!

Trošku inak to vyšlo, lebo len „za účasti značného počtu cvičiaceho členstva z Kuly, Červenky, Vrbasu, Kulpínu a Petrovca“ sa táto manifestácia aj realizovala. „Už za rána sa videl čulý ruch Sokolov, potom v kolónach od obecného domu na čele so zástavami a sokolskou fanfarou pohli sa na cvičišťe, kde boli konané próby. Pri návrate v istom poradí predefilovalo sa ulicami Pivnice a pri obecnom dome privítal hostí pán predseda obce, potom prehovoril župný delegát a zástupca bána, okresný náčelník, ktorý v svojom hovore zdôraznil význam Sokolstva. Poobedňajšie cvičenie“, ktoré začalo o 3. hodine, „bolo pekne prevedené a najmä vynikal bod školských detí, ako

---

¹⁷⁷ N. N.: *Valné zhromaždenie Sokolskej jednoty*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 5, s. 4.

¹⁷⁸ mr. *Okružný zlet Sokolov v Pivnici*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15 č. 20, s. 1.

počtom tak i nacvičenosťou. Večer bola akadémia, po ktorej nasledoval tanec do rána. Pivničania vynaložili všetko, aby sa hostia dobre cítili, čo sa videlo i z toho, že asi 200 cvičencov a cvičeniek boli po pivnických rodinách rozobraní a pohostení, ba bolo aj takých, ktorým sa hostí nedostalo.¹⁷⁹ Ako vidno správa bola celkom stručná, lebo z nej sa dá uzavrieť, že k tejto manifestácii prispeli aj petrovskí sokoli, ale nič konkrétnejšie.

Ešte kratšia správa bola zo sokolskej manifestácie v Silbaši, ktorá bola v nedeľu 24. júna 1934, za účasti sokolov z Petrovca, Obrovca, Tovariševa a rozhodne aj Silbašu. Na nej pozdravnú reč povedal Martin Kmeť, učiteľ a prednášku mal Pavle Bugarski, správca školy. Potom bolo sokolské cvičenie, o ktorom bližšie správy neboli. Sokolský program bol ukončený besedou v podaní členov a členiek Sokolskej jednoty zo Silbašu.¹⁸⁰ A ako to spravidla býva, aj bez tanečnej zábavy to neprešlo.

Keď na rad prišli dve, v tomto štáte najväčšie sokolské manifestácie, v roku 1934, správ o účinkovaní petrovských sokolov na nich nieto. Na zlet v Sarajeve (27-29. jún 1934), známy ako zraz sokolov na Vidovdan, možno niekto zo sokolskej správy aj bol, ale väčšina z cvičencov a vedenia spolku sa rozhodla z finančnej a organizačnej strany ten ľahší, aj po termíne bližší variant – sokolskú manifestáciu v susednom Silbaši.

Tá druhá manifestácia, sa mala realizovať v čase osláv sviatku Ilindan v Záhrebe, so zletovými dňami 3-6. august 1934. Ale vtedy, celá Sokolská jednota, už mala záväzky v organizácii Slovenských národných slávností, aj prezentovať na nich sokolský program a tak sa od prípravy pre Záhreb odstúpilo ešte koncom júna, keď sa už presne stanovil termín realizácie Slávností. Preto sa verejnosť o tomto oblastnom zraze sokolov dozvedela iba z krátkej správy v našom týždenníku.

---

¹⁷⁹ Iko: *Okružný zlet v Pivnici*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 21, s. 3.

¹⁸⁰ N. N.: *Sokolské cvičby v Silbaši*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15 č. 26, s. 2.

Na slet do Sarajeva a Záhrebu. Prihlásky na sokolský slet do Sarajeva a Záhrebu treba podniesť tajomníkovi alebo náčelníkovi a náčelníci Sokolskej jednoty najďalej do 31. mája 1934. Cvičiaci členovia cestovné neplatia, ne-cvičiaci majú 75%, slavu na železničiaroch. Nečlenovia sa môžu tiež zúčastniť a užívajú 50% slavu na železničiaroch. Využite túto príležitosť.

Prihláslil ste sa už na slet do Sarajeva a Záhrebu? Využite príležitosť.

Slovenská tlač urobila svoje. To ďalej zostalo iba na sokoloch

Slet juhoslovanského Sokolstva v Záhrebe

25.000 účastníkov — Sletový sprievod mohutným prejavom slovanskej jednoty

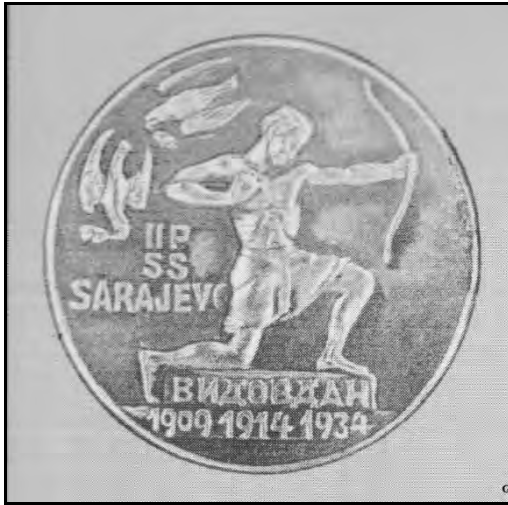
Bohatý program krajinárskeho sletu juhoslovanského Sokolstva v Záhrebe bol ukončený. Slávnostného sletového sprievodu Sokolstva mestom zúčastnilo sa 25 tisíc účastníkov, medzi nimi početné posolstvá Sokolstva československého, bulharského a ruského zo zahraničia. Poliakov zastupoval starosta Sväzu slovenského Sokolstva gróf Zamoyski. Sprievod bol mohutným prejavom slovanskej jednoty a úsilia o sjednotenie juhoslovanského ľudu. Pozornosť a nadšenie, ktoré sa dostalo účastníkom od záhrebského obyvateľstva, možno srovnáť so sprievodmi všesokolských sletov v Prahe. Záhreb patril Sokolom. V Národnom divadle sa konalo zariadené telocvičné dopoludnie. Vystúpili vzhľadom družstvá záhrebských sokolských jednot a námorníci. Jednotlivé telocvičné skladby boli dobre prevedené. Pre posolstvá Slovanského sokolského sväzu usporiadala záhrebská sokolská župa spoločný slávnostný obed, pri ktorom pozdravil účastníkov starosta župy dr. Gavrančič.

Odpoludnia nasledovalo verejné cvičenie na sletišti. Zahájili ho muži rózny mi spoločnými prostnými, prevedenými v trojiciach a rozstupe. V prestávke pozdravil účastníkov sletu námestok sta-

rostu Sokolstva kráľovstva Juhošlávie Gangl. Poukázal na význam sletu samého a účasti slovanských posolstiev na ňom. Po jeho reči zdôraznil minister telesnej výchovy dr. Andjeljnovič dôležitosť telesnej výchovy pre brannosť sje-deného juhoslovanského národa. Došlo pri tom k živelným prejavom oddanosti štátu i Kráľovi. Po tom vystúpili ženy, ktoré predvedenými prostými preukázaly svoju dobrú prípravu. Vyplnily tak ako muži celé sletišťe. I starší muži získali pochvalu za cvičenie s tyčami. Bezvadné bolo vystúpenie námorníkov. Z hostí vystúpili najprv čl. sokoli a sokolky. Muži cvičili na náradi, ženy previedli spoločné prosté. Predstúpili s práporom ČOS. Rusi predviedli cvičenie s palcátmi a štítmi. Rovnako vystúpenie Bulharov malo úspech. Bezvadné bolo cvičenie vojska.

Sletové slávnosti v Záhrebe skončili veľkým úspechom. Boly aj príležitosťou k utuženiu vzájomných vzťahov jednotlivých slovanských vetví. Podniky na sletišti byly ukončené verejnou umeleckou telocvičnou akademiou. Slet sám bol veľkým úspechom sokolského i organizačného úsilia nášho Sokolstva.

Zápis o zlete v Záhrebe (1934). Petrovskí sokoli vtedy už mali rozbehané s nacvičovaním svojho nástupu pre SNS

Sokolská značka II. krajevého zletu v Sarajevu (1934). Značka je zo zbierky značiek spolku, čo predsa hovorí, že tam niekto bol prítomný, hoc i ako predstaviteľ petrovských sokolov.

Sokolský zlet v Záhřebe z roku 1934 – záber z nástupu

Pre Slávnosti sokoli to dobre narafičili

Keď po založení Matice v roku 1932, aj jej prvého valného zhromaždenia na Slávnostiach o rok neskôršie, všetko prešlo v najväčšom poriadku. Pre nás Slovákov na týchto priestoroch, znamenalo to nový popud, aj posmelenie, aby nasledovné Slávnosti boli ešte skvelejšie. Aj prízvukovalo sa, že „už šestnásty raz schádzajú sa juhoslovanskí Slováci do Petrovca na svoje národné Slávnosti. Už šestnásty raz oblieka Petrovec slávnostné rúcho, aby privítal a pohostil svojich vzácných hostí. Už šestnásty raz schádza sa slovenská naša rodinka do svojho ohniska, aby ohriala, aby sa osviežila, aby sa posilnila v národnom povedomí. Už šestnásty raz prichádzajú juhoslovanskí Slováci do Petrovca osláviť svoj národný sviatok. K čomu to a na čo to?... Niet v našom národnom živote otázky, na ktorú by bolo ľahšie odpovedať, ako na túto. Lebo tieto Slávnosti potrebné sú nám ako žižniacemu kvapka vody. Potrebné nám je schádzať sa, potrebné nám je ukázať, že my juhoslovanskí Slováci sme jednotní, že máme jednu myseľ a jeden cieľ. Naše národné Slávnosti musia vyznieť i tento raz v mohutnú manifestáciu našej súdržnosti“¹⁸¹.

Spomenie sa v tom kontexte aj dvojstranný úmysel. Na jednej strane obetavosť a snaha po pozdvihnutí nášho národného celku a na druhej pľutie na všetko slovenské, nenávisť a nesvár, ale konštatuje sa, „že už raz bude treba jasne a otvorene povedať, kto je ten a kto sú tí, ktorí vždy a všade vrážajú nôž do chrbta našim vodcom, ktorí sa vyznačujú podkladaním nôh a zákernými útokmi proti celkovým našim slovenským záujmom“¹⁸².

Ale tá konfrontácia toho dobrého a zlého Slávnosti nezlomí, lebo „kto by dnes pochyboval o význame a potrebe našich

---

¹⁸¹ -ý: *Už šestnásty raz...* Národná jednota, Petrovec, 1934, roč. 15, č. 32, s. 1.

¹⁸² Ibidem.

národných Slávností, ten skutočne nemá zmyslu pre veci národné, pre záujem celku, lebo svojou 16. ročnou tradíciou Slávnosti sa celkom vsiakli do nášho národného organizmu. A zvlášte od času, kedy bola založená Matica slovenská v Južoslávii a odkedy ona máva na Slávnostiach svoje valné zhromaždenie, Slávnosti si svoj celonárodný význam ešte väčšmi potvrdili¹⁸³.

Ani sokoli sa nedali, lebo Slávnosti boli aj významnou sokolskou manifestáciou, keďže sa na nich konal aj zlet novosadského sokolského obvodu. Správne to podčiarkol aj predseda Matice, Dr. J. Bulík, keď v úvodnom rečení, pozdravujúc zástupcu Južoslovanského sokolského zväzu Dr. I. Pavlasa a delegáciu Novosadskej sokolskej župy, v srbskom jazyku, povedal: „Bratia Sokoli, to že sme do programu našich Slovenských národných slávností uviedli i sokolský zlet novosadského obvodu, najlepšie dokazuje, aký postoj máme my južoslovanskí Slováci, voči Sokolstvu. My sme všetci sokoli, južoslovanskí sokoli, a to preto, že sme v tomto hnutí, v tejto organizácii našli vždy najlepšie pochopenie našich národnostných a kultúrnych snáh a že v radoch sokolských môžeme spolu s bratmi Južoslovánmi najlepšie poslúžiť našej vlasti Južoslávii. Pozdravujem Vás so sokolským pozdravom: Zdar!“¹⁸⁴

Už po slávnostnom zahájení druhého valného zhromaždenia Matice slovenskej a prednáške J. Čajaka st. o Dr. Jánovi Kvačalovi, čestnom predsedovi MSJ, ako i spoločnom obede a početných zdravíc v gymnaziálnej telocvični, čakalo sa na najpodivanejšiu manifestáciu. Jej organizátorov, vedľa všetkých záväzkov čakalo ešte neustále pozeranie hore, do neba. To preto, lebo nad Petrovcom od rána sa valili mračná, aj hrozilo búrkou. A potom po poobedňajšom nečase, prudkom daždi a hrmení,

---

¹⁸³ -ý: *Už šestnásty raz...*, c. d.

¹⁸⁴ N. N.: *Veľkolepá manifestácia našej spolupatričnosti a jednoty*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 33, s. 1.

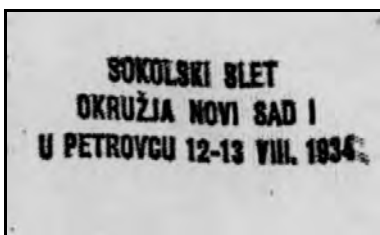
sa konečne usmialo slniečko a impozantný sprievod sokolov a sokoliek rozhodne stúpala na sokolské cvičisko. V nadšení hudby, pochodu, aj húfy obecnstva sprevádzali odvážnych sokolov a všetko spelo do stredobodu diania – na sokolské cvičisko.

Aj napriek nečasu obecnstva bolo nezvyčajne mnoho. V celom pochode dominovala hudba hasičskej čaty pod dirigentskou palicou pána Vojtěchovského. A potom, po parádnom nástupe pred obecnstvom, bol rad aj na cvičenie.

Začalo sa impozantným nástupom členstvo Sokola z Petrovca s tým národným, v krojoch a choreografickým programom v zmysle komplexu slovenských ľudových tancov. Malebné kroje, naše melódie, aj to naše, čo nám je najbližšie, búšilo srdce radosťou. Aj každý pravý Slovák kochal sa tu vo svojom, aby nakoniec záverečný impozantný obraz vyvolal naozaj búrlivý potlesk. To tak na úvod. „Ďalej nasledovali osobitné body prostých cvičieb a na náradí, ktoré boli bezvadne prevedené. Počet cvičiaceho členstva, vzhľadom na to, že toto bol vlastne vzlet sokolského okružia, mohol byť väčší¹⁸⁵. Na koniec zase impozantný nástup všetkých kategórií členstva Sokola Petrovec, počtom dvesto cvičencov, od najmenších 4 - 5 ročných detí po vyspelých členov, do poslednej hlavy všetko zastúpené. Na daný znak náčelníka mas sa započne hýbať a tým

---

¹⁸⁵ Keďže bol pre prvý víkend stanovený zlet v Záhrebe, znovu sa SNS posunuli o jeden týždeň neskoršie, aby sa termíny navzájom neprelínali. Vtedy aj vedenie Novosadskej sokolskej župy pre nabitý program nástupov „zľahčila“ svoje záväzky a organizáciu župného zletu preniesla do kompetencie petrovskému sokolskému spolku. V pôvodnom plánovaní zahlásená bola potom aj účasť vojska na sokolských cvičeniach na Slávnostiach, aj povinná prítomnosť každej sokolskej jednoty z tohto regiónu. Ale ľahko to bolo sľúbiť a ťažšie aj zrealizovať, lebo nič sa z toho neuskutočnilo. Účastníci na záhrebskom zlete zväčša odišli na kolektívne turistické zájazdy (more, Plitvice) a petrovskej Sokolskej jednote zostalo aby tento župný zlet uskutočnila vlastnými silami.

*Stužka sokolského zletu
obvodu Nový Sad*

*Dr. Ignjat Pavlas, delegát
sokolského zväzu*

*Choreografické prvky a slovenský ľudový kroj vedeli často
dojať publikum, tentokrát hneď na začiatku programu*

tvoriť imponujúce skupiny. Každý má určenú cvičbu pre seba a báječne to klapuje. Scéna aká na našom hrišti prevedená nebola. A zase potlesk a do videnia na večer“¹⁸⁶.

Sokoli to aj tohto roku na Slávnostiach dobre narafičili. Ako vždy aj teraz im to skvele vyšlo.

Večer bola na sokolskom cvičisku realizovaná VHV-ho dráma *Vinica zrie...* Športové poobedie v druhý slávnost'ový deň začalo futbalovou triagonálou, keď tri mužstvá (pazovský Štefánik, hložianska Slávia a druhá zostava SŠK) si navzájom zmerali sily a potom nasledoval hlavný zápas, v ktorom SŠK Petrovec presvedčivo porazil Makabi Nový Sad s vysokým výsledkom 7 : 0 (3 : 0).

Keď slovenské tance dali sokolskej manifestácii slovenský ráz

Ale nebolo času na oddych, lebo rozbehané mali petrovský sokoli aj po najväčšom slovenskom sviatku. Hneď o týždeň brali účasť na verejnom sokolskom cvičení v Kysáči. Aj na tejto manifestácii sa plánovala účasť všetkých okolitých jednôt, ale prišli sem sokoli z Petrovca a Stepanovičeva vo väčšom počte, kým novosadských sokolov bolo len málo a spolky z Pašičeva, Rumenky, Futogu a Kulpína neprišli. V Kysáči sa dopoludnia realizovali skúšky cvičiacich skupín, na poludnie bol slávnostný pochod stredom osady a v podvečer nasledovalo cvičenie. Manifestáciu svojou prítomnosťou uctil župný náčelník M. Teodorovič, ako i náčelník Đ. Ilić. Pri súťažení „pekňým výkonom prekvapili deti“ v štafetových hrách cez prekážky, chlapčenský a dievčenský dorast „ukázal primeraný výkon pri peknej hudbe na svoje cvičby“, ale „najkrajším bodom bol výstup bratov a sestier z Petrovca s besedou. Zmesou národných piesní a tancov nám veľmi spestrili program a dali celej sokolskej

---

¹⁸⁶ -h : *Verejné cvičby sokolské*. Národná jednota, Petrovec, 1934, roč. 15, č. 34, s. 2.

slávnosti slovenský ráz. Pekné naše slovenské kroje a usmievavé tváre našich Petrovčaniek ostanú nezabudnuté u Kysáčanov, zvlášť, že nás tohoto roku tak početne navštívili. Bratia zo Stepanovičeva ukázali presný a ostrý výkon a disciplínu. Sestry členky nesústredili dostatočne pozornosť na hudbu.¹⁸⁷

Večer bola sokolská akadémia, kde hostí privítala učiteľka Zlata Porubská. Ďalej boli živé obrazy a recitácie, miestni ochotníci podali Jégého veselohru *Krpčeky sv. Floriana* a potom bola už zábava pri hudbe Janka Mend'ana do rána.

Len o týždeň-dva do Petrovca prišla nová výzva, keď pri príležitosti osláv tridsiateho výročia od založenia spolku v Srijemských Karlovciach, bola zaslaná pozvánka na účasť v programe osláv tohto, ináč prvého sokolského spolku v Srijeme. Termín osláv bol stanovený pre 22.-23. september 1934 a zaplánovaný bol ako pravá slovanská sokolská manifestácia s veľkým počtom účastníkov sokolov z Juhoslávie, ale aj vybraných skupín z radov československého, poľského, bulharského a ruského sokola. Pozvánkou sa výhradne žiadala prítomnosť aj tanečnej skupiny s nacvičenou slovenskou besedou, prezentovanou v Petrovci na Slávnostiach a v Ľubľane na festivale slovanských tancov.

Takej pozvánke sa nedalo odolať a konečne účasťou v Sr. Karlovciach sa dala vykompenzovať ich tohoročná neprítomnosť na väčších súťažiach s medzinárodnou účasťou. Aj blízkosť Sr. Karloviec a význam oslavy 30-ročnice od založenia Sokola priam lákali. Aj odišlo sa. Ako „osobitný bod členov a členiek Sokolského spolku Báčsky Petrovec, nastúpili v ľudovom kroji a odtancovali slovenské ľudové tance.“¹⁸⁸ V programovom celku sokolského cvičenia, ktorý pozostával z 11 bodov, nastúpili 7. po rade a po cvičení ruských sokolov. Za nimi nastúpili so svojim

---

¹⁸⁷ -dy: *Sokolské verejné cvičby v Kysáci*. Národná jednota, Petrovec 1934, roč. 15, č. 34, s. 1.

¹⁸⁸ S. Č.: *Proslava 30-godišnjice Sokolskog društva Srem. Karlovci, matice bivšeg Srpskog Sokolstva*. Sokolski glasnik, Ljubljana 1934, god. 5, br. 40, str. 1-2.

Petrovskí účastníci na Festivale slovanských tancov v Lubľane

*Časť tanečného súboru pred pravoslávny
chrámom v Sr. Karlovciach*

cvičením členovia belehradského, novosadského a subotického Sokola. Podľa mienky sokolských odborníkov všetky cvičby mali svoju kvalitu, ba boli aj zoradené podľa toho, aby cvičenie začalo cvičením starších bratov z prvého zletu v Ravanici z roku 1906 a potom kvalita prednesených programových cvičení stúpala.

Posledné tri mesiace v smútočnom ovzduší

Keď 9. októbra 1934 bol vo francúzskom meste Marseille vykonaný atentát na kráľa Aleksandra I., vo všetkých sokolských spolkoch bola zastavená aktivita. Aj telocvičné aktivity vystriedali komemoračné a kondolizačné sústredenia a v celom štáte bol vyhlásený smútok do jeho odvolania. Určil sa aj príspevok každého sokola a jeho rodiny k formovaniu fondácie kráľa Aleksandra I. Zjednotiteľ a so svojim osobitným určením. V pietnom tóne a v zmysle jeho posledných slov „Chrňte mi Juhosláviu!“ vyznela ďalšia trojmesačná doba, v rámci nej aj oslávenie päťročnice založenia Sokola Kráľovstva Juhoslávie. Aj 17. december bol určený, ako deň sokolského postenia a v podobnej nálade boli oslávené aj tie kruciálne štátne sviatky koncom roka.

V Petrovci, dňa 16. októbra 1934, bola v slávnostnej sieni gymnázia komemorácia a o dva dni neskoršie boli vykonané smútočné bohoslužby za nebohým kráľom Aleksandrom. Keď sa povolila prednášková činnosť, petrovský Sokol 14. novembra zahájil zimnú osvetovú činnosť v slávnostnej sieni Gymnázia a potom šla séria prednášok, často podržaná aj inými spoločenskými činiteľmi.

Štátny sviatok, 1. december Zväz sokolov vyhlásil aj za svoj sviatok a zasvätený bol pietnej spomienke na kráľa Aleksandra I. V rámci manifestácie sa vyjadrila oddanosť pretendentovi na kráľovské kreslo – Petrovi II. a celý mesiac sa členstvo spolku venovalo zbieraniu povinných a dobrovoľných príspevkov pre siroty a nevoľníkov. V sám deň sviatku po bohoslužbách,

v gymnaziálnej slávnostnej sieni, v širšej prítomnosti sokolského členstva, úradníkov, žiactva gymnázia a prítomného občianstva bolo slávnostné zasadnutie. Téma programu bola spomienka na kráľa Aleksandra I. a skladanie slávnostného sokolského sľubu ešte neploletému Petrovi II. Aj starosta Jozef Šuster povedal priliehavý text. Pri tej príležitosti nezaobišlo sa bez priliehavých recitácií, bez štátnej hymny, ale aj bez tej našej *Hej, Slováci*.

V rámci osláv Nového roku povolené bolo podať divadelné predstavenie serióznejšieho typu. Také divadelné predlohy podal Spolok žien a Matica. Sokolský spolok sa tej snahy nacvičiť divadlo vzdal.

VIII.

Redukcia na vrchu, „naplno“ v základni

Polovicou štvrtej dekády dvadsiateho storočia, teda v roku 1935, agresívne tendencie fašisticky organizovaných štátov začali byť celkom zjavné a Mussoliniho Taliansko sa otvorene zbrojilo za svoje dobývania v Afriky. V Európe, aj na Balkáne bolo to ešte pokojne, ale vplyv nacistického Nemecka bol zrejmejší. V Juhoslávii vládne kruhy tento vplyv už otvorene sympatizovali. Ale na vnútornom pláne sa prvýkrát po vyhlásení diktatúry, na májových voľbách do Národného zhromaždenia zjavila aj združená opozícia. Na voľbách veľmi tesne vyhrala vládna volebná listina a tak sa predchádzajúca vláda len nepatrne doplnila meštiackymi politikmi a knieža Pavel postavil za predsedu vlády Milana Stojadinovića.

Na našich krážoch k májovým voľbám, ešte 14. februára (1935), Poradný výbor juhoslovanských Slovákov v Novom Sade vyniesol rozhodnutie v zmysle, že Slováci ani tentoraz nebudú mať svoju jednotnú politickú orientáciu, ale sa každému príslušníkovi nášho národa nechá na vôľu, aby sa orientoval podľa vlastného presvedčenia a podľa miestnych potrieb resp. potrieb širšieho prostredia. Tá apolitická orientácia Slovákov, čo vznikla ešte skôr, vedená skúsenosťou, že naša malá početnosť nemôže v politickom živote na týchto krážoch podstatne zavážiť, vyústila až ku konštatácii, že *Slováci už, ako celok politicky viac vystupovať ani nebudú*. Tým činom bolo organizované politické pôsobenie našincov postavené stranou a široká manipulácia pre nás nerelevantných strán prišla do výrazu.

Na užšom, tom slovenskom poli, dosť toho odpracovala Matica. Prednáškami, jubilejnými oslavami našich vynikajúcich dejateľov, priliehavými programami. Aj predseda Matice, v rámci Masarykových dní v Prahe a potom po oslavách na ceste

po Československu, dosť toho vykonal, takže potom aj naša Matica dostala na hodnote medzi Slovákami v našej pravlasti a aj Dr. Eduard Beneš, minister zahraničných vecí Československa sa prihlásil za jej člena. Aj príchod vynikajúcich kultúrnych pracovníkov zo Slovenska k nám, bol už častejší, ale aj návšteva našincov Slovenska.

Za atraktívnejšie slovenské športové súťaženia

Na tom našom internom poli, zdalo sa, že je našinec omnoho efektívnejší. Aj pre Slávnosti sa hľadali atraktívnejšie programy. Bolo tak aj v segmentu športe. Preto sa na tú tému na jar diskutovalo naširoko a v júni sa už vykryštalizovala nielen mienka o programovej kostre tohto nášho najväčšieho kultúrneho podujatia, ale spresnilo sa aj zloženie centrálného organizačného telesa – Slávnost'ového výboru. Na jeho čelo si znovu zastal starosta Sokolskej jednoty Dr. Jozef Šuster. Bol to priamy dôkaz, že organizačný výbor počíta aj na sokolov, ba nielen počíta, ale im aj dôveruje.

Ako vidno aj na domácej pôde Matica sa snažila nedeliť sa, ale spájať. Poukázala na to, čo doteraz v organizácii Slávností robila Sokolská jednota a aj teraz, v treťom roku svojho pôsobenia pozdravila tú spoluprácu. Dá sa to vidieť z programovej kostry Slávností, lebo ústredné diania budú matičné, ale budú mať tam svoje miesto aj sokoli. Matičná športová komisia však bude žiadať aspoň pre Slávnosti atraktívnejší športový program.

Bude sa diskutovať o koncepcii športového súťaženia, najmä toho futbalového, aby bolo na slovenskom podklade, lebo „minuloročný plán, aby na Slávnostiach hrali slovenské kluby, bol u nás s veľkým oduševnením prijatý. Toto však nie je možné pre finančné ťažkosti, lebo zohnať všetky kluby do Petrovca, znamenalo by dosť značnú čiastku v rozpočte. Druhá okolnosť je tá“, aj to je dôležité konštatovať, „že my dnes nemáme také silné kluby, ktorých hra by uspokojila slávnost'ové publikum“. A tak,

konečné doriešenie bude, že „keďže sú Slávnosti všetkých nás, žiaduce by bolo, aby na Slávnosti bola zostavená slovenská reprezentácia, ktorá by zahrála zápas s niektorým klubom zo Slovenska“¹⁸⁹. Jeden z kovačických športových zástancov si myslí, že „my, Slováci máme dnes hráčov, ktorí by mohli zostaviť reprezentáciu, ktorá by mohla čeliť i samej ŠK Bratislava. Myslím“, vynáša tento fanúšik, „že je to plán možný. Ak by tu aj prišla do úvahy finančná stránka, i tej by sa dalo vyhovieť. ŠK Bratislava by mohla zohrať jeden zápas v Novo Sade a ak by to nestačilo, vyzvať treba našu športovú verejnosť aby prispela peňažnou pomocou. Len pristúpiť k veci a dá sa všetko uskutočniť“¹⁹⁰.

V tom smere sa už črtala reprezentácia, aj mienka Fera Bulíka, najbližšieho k rozmyšľaniu už spomenutého Kovačičana bola, že by to mohol byť tento zostav: brankár – Svetlík (Slávia), bekovia: Starke (SŠK) a Majtán (Vojvodina), stredná čiara: Bád'onský a Topoľský (SŠK) a Thýr (PSK), útok: Bartók (SŠK), Šerfězi (ŽAK), Bulík (Slávia), Vrabc (ŽAK) a Podhradský (SŠK). Rezervy bi boli: Labáth a Fordík (SŠK), Mandáč (Tatra) a Bíreš (Slávia). Predohru by mohla zahrať Tatra (Kysáč) a Slávia (Hložany) alebo Štefánik (Stará Pazova).

Na túto športovú provokáciu reagoval užší športový odbor. Ozval sa aj I. Križan, profesor telovýchovy na petrovskom gymnáziu. Poznamenal, že už zostalo veľmi málo času na nejaké premeny, že je to „dosť veľké finančné riziko, do ktorého sa nesmie samostatne púšťať ani jeden z našich slovenských klubov. Ale keď máme na zreteli, aby sme na naše národné slávnosti vzbudili čím väčší záujem našej športovej verejnosti, museli by sme zostaviť program, čo by bol na dôstojnej úrovni a aby sme za výsledok boli zainteresovaní čím viacerí. Nakolko viem“, konštatoval on, „SŠK Petrovec mal v úmysle zostaviť

---

¹⁸⁹ *Kovačičan: Čo na slávnosti? Národná jednota, Petrovec, 1935, roč. 16, č. 29, s. 3.*

¹⁹⁰ *Ibidem.*

slovenskú reprezentáciu proti niektorému silnejšiemu klubu (Vojvodina, NAK, Nový Sad, BSK Belehrad), ale nakoľko mi je známe, dosiaľ nič pozitívneho nie je riešené. Ja by som navrhoval toto: aby kovačická Slávia zostavila reprezentáciu slovenských klubov proti prvej jedenástke SŠK Petrovec, a verím, že o tento zápas by bol i dosť veľký záujem a i zápas by mohol byť dosť slušný, lebo Slávia je dosť silný klub, a zosilnená Majtánom, Thýrom, Vrabcom, M. Mandáčom a prípadne ešte niektorými, mohla by byť i silnejšia od Petrovca¹⁹¹. Aj pozrelo sa trochu viac dopredu a navrhlo, „aby sa behom Slávností zišli všetci tí, ktorým náš športový život leží na srdci, aby riešili otázky: 1) zápas o slovenský pohár, 2) prevedenie športového programu na budúce Slávnosti, 3) otázka financovania, 4) odriadiť ľahkoatletické disciplíny, ktoré by každý slovenský klub mal pestovať, aby na budúcich Slávnostiach boli zastúpené, 5) eventuálne. Potom by sa mohli po slovenských obciach riadiť športové dni a i na Slávnosti v pondelok by sa mohlo zariadiť pravý športový deň, na ktorom by sa okrem futbalu i hádzanej zúčastnilo i v ľahkej atletike“¹⁹². Toto posledné vtedy ešte patrilo do domény sokolskej aktivity, ale možno to pochopiť ako snahu, aby sa do programu Slávností uviedlo aj súťaženie v niektorých atletických disciplínach.

Aj všetko sa konalo vlastnými silami, našimi odborníkmi aj kádrom. Tá naša slovenská sebestačnosť aj na týchto športových krážoch, bez rozdielu, či prichádzala z radov širokých ľudových mas, alebo aj z radov odborníkov, akoby znovu prichádzala viac do výrazu. Akoby sme nič nechceli nechať zhode okolností, ani hľadať vyfinancovanie niekde inde. Aj to srbské „U se i svoje kljuse“, akoby bolo slovenské a nie srbské, lebo našinec vo svojich kultúrnych a športových usporiadaniach dosť toho riešil len v rámci svojich možností, svojho peňažného stavu

---

¹⁹¹ I. M. Križan: *Ako vyplniť športový program na slávnosti?* Národná jednota, Petrovec, 1935, roč. 16, č. 30, s. 4.

¹⁹² Ibidem.

a na pomoc iných národných, ani štátnych celkov ani nepomýšľal. Ale finančný segment bol asi základnou prekážkou k tejto realizácii, lebo nielenže slovenský klub zo Slovenska sa našincom nepodarilo priviesť, ale nepodarilo sa im zohnať ani len našu reprezentáciu. Tak odborná mienka, usmernená na základné športové podnikania, bude evidovať zemiakovú sezónu a idea o slovenskom športovom stretaní, aj s reprezentáciou na týchto krážoch si počká. Alebo bude to len bežanie žriebätko pred oje, v usporiadaniach, ktoré sa vtedy ešte nemohli realizovať, alebo neboli finančne nadostač podporené. Šport v tom zmysle bol prvým, čo zmýšľal o širšej koncepcii Slávností a podporil takéto rozmýšľanie, ale predčasne, lebo sa ono v ujalo neskoršie.

Teda, to športové bolo ešte otáznе, ale to klasické sokolské toľko zapustilo korene, bolo už tradičné, že ho bolo ťažko aj meniť. Tak pre sokolov zostalo iba rozmýšľať, ako ten ich program pre Slávnosti urobiť atraktívnejší.

Celkom tichý polrok sokolov

Hneď v januári konalo sa valné zhromaždenie TJ Sokol, 14. po rade. Za prítomnosti župného delegáta Mira Mandíca a pozdravnej reči, najprv každý z vedúcich sekcií podal výročnú správu. Sumárne sa aktivita spolku, rozvetvená v desiatich odboroch a pododboroch, vyhodnotila, ako svedomitá. Počet členov vlni v spolku bol 173, mimo dorastu a detí. Pri voľbe správy dôvera bola ponechaná starému zostavu, ibaže za náčelníka bol zvolený Pavel Krivák. Nakoniec aj župný delegát pochválil vzorný priebeh zhromaždenia.

V istý deň (27. januára) bola oslava Sv. Sávu, ale pre platný smútok po atentáte na kráľa Alexandra, konala sa celkom skromne. V kostole boli bohoslužby a večer v gymnaziálnej telocvični prednáška Milice Lazičovej. Ešte predtým, sa začala aj plánovaná prednášková aktivita aj v rámci Sokola.

Je zaujímavé, že oslavy 15. výročia založenia Sokolskej jednoty nie sú v tlači zaznamenané, čo neznamená, že ich nebolo.

Možno, dňa 7. marca, to bola paralelná manifestácia s oslavou Masarykových narodenín, s prednáškou M. Topoľského.

Zato vo Veľkonočný pondelok miestny divadelný odbor v organizácii Sokolského družstva a Matice pripravil príjemný večierok podaním predlohy Ferka Urbánka *Krutohlavci*. Pre predstavenie bolo príznačné to, že úlohy obsadili nové sily, a že všetci herci hrali dobre. Bol to ešte jeden dôkaz jednotného nastupovania, keď réžia bola matičná a herci verbovaní z radov cvičiaceho členstva Sokola. Scénografia a réžia bola báječná, preto „neúnavná predsedníčka divadelného odboru Adela Greisingerová zasluhuje si plného uznania.“¹⁹³ Hra dojala obecenstvo do tej miery, že zájazd za chotár bol nevyhnutný a išlo sa aj na dlhšiu dráhu (do Banátu).

Koncom mája boli skvelé podmienky odísť na exkurziu. Vtedy už bolo známe, že sa to sokolské pre tento rok prolonguje na neskoršie a tak boli dôvody pre kratšiu pauzu. Preto časť členstva Sokolského spolku si ako cieľ vybral Fruškú horu. Aj stálo sa včas ráno, na prvý novosadský vlak, ale vozilo sa iba do Futogu, odtiaľ pešo ku Dunaju a „damfovku“ cez rieku. V Beočíne sa najprv navštívila rodina. Namiesto olovrantu bolo pohostenie a potom sa obzrela továreň na výrobu chýrečného beočinského cementu. Nakoniec sa obzreli aj pravoslávne cirkevné objekty – kostol a kláštor a bol čas na obed. Aj chutila tá naša „hrubá“ klobása z kapsy. Poobedie bolo určené na lozenie chrbtom Fruškej hory od Červeného Čotu, až po Iriški Venac. Príroda krásna, ibaže bolo málo času. Pri návrate domov stihlo sa ešte k rodákovi na horúce pampúchy a behom na kompu a vlak. V Petrovci ich už čakala kočová preprava.¹⁹⁴

O mesiac z Petrovca odišiel učiteľ vo výslužbe Alexander Hýl, dlhé roky náčelník sokolov a v rozlúčke nezabudol ani na svojich sokolských bratov a sestry.

---

¹⁹³ - h: *Divadlá a zábavy – Petrovec*. Národná jednota, Petrovec 1931, roč.16, č. 17, s. 4.

¹⁹⁴ podľa *Jano: Výlet Sokolského družstva z Petrovca do Beočínu*. Národná jednota, Petrovec 1935, roč. 16, č. 21, s. 3.

Redukcia na vrchu, naplno v základni (1935)

V divadelnom predstavení Krutohlavci prišla do výrazu sokolsko-matičná koprodukcja

Krutohlavci na kompe cez Tisu v odchode do Aradúča

V júni, v deň výročia popravy Slovákov v roku 1918 organizovaná bola návšteva Kragujevca a Oplenca, v organizácii Matice a cirkvi, ale bez sokolov to nemohlo byť.

Aj na záväzok príprav sokolských cvikov pre najvyššie sústredenie severných sokolských žúp v Subotici, vrchnosti v Belehrade upomínali od začiatku roka. Už koncom marca stanovil sa termín pre hlavné sokolské dni 28.-30. jún 1935.

Potom vo vrchu Sokola Kráľovstva Juhoslávie niečo puklo. Ešte začiatkom roka 1935 celo-juhoslovanské hnutie podčiarkovalo značný vzrast svojho členstva, ako výsledok správnej sokolskej politiky. Ale v istý čas museli sa pred verejnosťou už aj brániť niektoré zásady ľudských práv.

Problém národnej či národnostnej nežičlivosti v novej sokolskej ideológii Sokol vysvetľoval, že kmeňová príslušnosť je jedno a problém jednotnej národnej identity všetkých občanov tohto štátu celkom iné, lebo prvé nás môže deliť, ale mať presvedčenie, že sme všetci Juhoslovania, môže len spájať. Miešali sa tu hrušky a jablká, ale o tom to tuná nebude. Prax ukázala, že táto všeobecná národná unifikácia a natisnutá kvalifikácia, že sme Juhoslovania, začala byť kameňom úrazu pre väčšinu národov v tomto štáte.

Keď išlo o zaujatosť v politickom presvedčení sokolov, stav ústredného vedenia sokolov bol, že ide o vlastné presvedčenie každého jednotlivca, čo sa im nemôže zazlievať. Ale keď ide o politické angažovanie cvičencov v sokolských spolkoch, vedenie bolo mienky, že sokol sa musí maximálne venovať Sokolstvu a preto mu pre ďalšie aktivity sily nestačia.

Potom keď pred poldruha rokov episkopát katolíckej cirkvi podal vrchnostiam Sokola Kráľovstva Juhoslávie námietky na zneuctevanie slobody vierovyznania občanov katolíckej viery, sokolské vedenie sa bránilo, že ono nie je proti žiadnemu vierovyznaniu, ale proti klerikalizmu – áno. Konfrontácia išla do tej miery, že katolícky episkopát zastal na stanovisko, ak to tak bude aj ďalej, cirkev si založí svoj sokolský zväz a cirkevné sokolské spolky.

Sadanje stanje jugoslovenskog Sokolstva

U statističnom odeljenju Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije dovršeni su statistički podatci o stanju Sokolstva u našoj državi sa danom 31 decembra 1934 god. Prema tim podatcima, naše Sokolstvo broji: 25 župa sa 2452 jedinice. Od toga 934 sok. društva i 1518 sokolskih četa. U svim tim jedinicama učlanjeno je odrasloga članstva 208.910, od toga 178.260 članova i 30.650 članica. Vežbačkog članstva brojilo je naše Sokolstvo prošle godine 61.202, a od toga 51.002 vežbača i 10.200 vežbačica. Prema predašnjim

godinama znatno je porastao broj sokolske omladine. Danas Savez SKJ imade organizovano 47.127 naraštaja, od kojeg otpada na muški naraštaj 31.630, a na ženski 15.497 lica. Svim ovim brojkama imade da se još pribroje redovi sokolske dece, koji broje 142.706 pripadnika, i to: 78.954 dečaka i 63.752 devojčice. Prema tome, celokupan broj pripadnika Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije danas iznosi 398.744. Ove brojke najjasnije govore o velikom i blagotvornom radu našega Sokolstva i o njegovoj velikoj snazi u našem narodu. Ispoređujući ove podatke s podacima iz ranijih godina vidimo upravo odličan napredak, jer je Sokolstvo u našoj državi u prošloj godini poraslo za 71.922 pripadnika.

Bola statistika o vrazte členstva iba maska pre slabosti v organizácii ZSKJ?

Značka pre Subotický zlet pre rok 1935 prišla do výrazu o rok

Za neplných päť rokov často sa postavovali námietky na tvrdosť a diktátorské postavenie v segmente pobavenia, ktoré sa môže kvalifikovať ako slobodná, nenútená aktivita každého, kto sa rozhodne cvičiť ako sokol. Preto rast členstva prekvapuje, hoci je aj na to vysvetlenie. Nie však tuná.

Následky na tak kruto postavené kritéria, ktoré sa v Sokole kopili už päť rokov, nebolo potrebné dlho čakať. Už 12. mája 1935, na 5. výročnom zhromaždení ZSKJ, keď si sokoli volili aj svoje najvyššie vedenie, bolo tak cez koleno rozhodnuté, že sa II. Všesokolský zlet, ktorý bol plánovaný realizovať na Vidovdan v roku 1936, definitívne prolonguje na neskoršie. Prezentované argumenty prečo tak musí byť nikto neargumentoval a eventuálne vysvetlivky neuspokojili. Keď sa potom navrhlo, že sa aj oblastný zlet v Subotici má posunúť na koniec júna, ale o rok neskoršie, na rok 1936 a že sa v druhej polovici roka 1935 môžu organizovať iba sokolské manifestácie lokálneho alebo celkom úzkeho regionálneho rozsahu, mnohí hľadali tie pravé dôvody takých rozhodnutí, alebo aj možné kombinácie, prečo práve tak. Veď sokoli doteraz vo svojich rozhodnutiach boli nezlomní.

Celá, tak cez koleno vykonaná zmena, najviac prekvapila Suboticu, ako priamu organizátorku. Veď prípravy pred túto najväčšiu sokolskú manifestáciu boli u konca, objekty pripravené, otváracie koncepty tiež, značky urobené... Prekvapilo to aj priamych účastníkov, čo dňami dreli na nacvičovaní sokolských zostáv a teraz, tesne pred začiatkom, odznelo iba to krátke: Nič z toho nebude! Pre chyby zhora, bude nevyhnutné v samej základni nájsť dodatočné riešenia.

Keď toho všetkého nebolo petrovským sokolom, vlastne ich predstavenstvu, za prvý polrok zostala iba účasť na medzinárodnej úrovni. Tak na oblastný zlet Československého sokola v Táboře odišlo predstavenstvo spolku a polovicou júla predstavitelia tohto spolku boli aj na najväčšej sokolskej manifestácii v Sofii, ale podrobnejších správ o tom nieto, ibaže sú tie zájazdy spomenuté na výročnom zasadnutí spolku.

V každý víkend sokolská manifestácia

Keď prišiel august, ten slávnosťový, so sokolmi to bolo inak. Vtedy priam hýrilo sokolskými manifestáciami a sokoli ukázali všetko, čo vedia najprv v Petrovci a potom sa šlo každý víkend do osád v bližšom okolí.

Už v predvečer Slávností, deň pred ich začiatkom, aj v Národnej jednote sa volalo. „*Slováci, všetci do Petrovca!*“, aj písalo sa o tejto našej najnovšej kultúrnej manifestácii, že „už sedemnásť raz budú juhoslovanskí Slováci zo všetkých obcí putovať do Petrovca, na svoje národné Slávnosti, ktoré sa toho roku konajú v dňoch 11. a 12. augusta, ale zahájené budú vlastne už v sobotu večer 10. augusta“. Teda zase dva a pol dňové. Aj pripomenie sa súčasná doba, keď nemožno povedať, „že by to bola vhodná doba pre zábavy“, ale tu „sa každý mylí, kto si myslí, že Slovenské národné slávnosti sú zábavou. Nie! Naše Slávnosti sú nie zábavou, ale prácou a oslavou. A oslava nie je zábava. Oslava, to je pripomenutie si významných udalostí z našej minulosti, udalostí, ktoré majú zásluhu, že sme sa udržali a že sme tu. Oslava, to je čerpanie nielen vedomostí z minulosti, ale aj sily a chuti do práce pre prítomnosť a budúcnosť, čerpanie ku práci národnej“¹⁹⁵.

K tomu všetkému slovenskému, pridali ešte svoje cviky aj sokoli z bližšieho a ďalšieho okolia a fešta bola tu. Veď plánované väčšie sokolské manifestácie boli prakticky v poslednom momente odstavené a to naučené treba niekde aj ukázať. Tak Slávnosti vskutku mali šancu aspoň z časti vrátiť dlh sokolom, takou istou vervou, zápalom a úsilím, ako čo petrovský sokoli od svojho založenia vkladali do realizácie nášho najväčšieho sviatku ponad tucet rokov. Aj sokoli to vedeli ceniť, už aj preto, že svoj nástup mali v hlavný slávnosťový deň.

---

¹⁹⁵ - : *Slováci, všetci do Petrovca*. Národná jednota, Petrovec, 1935, roč. 16. č. 32, s. 1.

Školský dorast obyčajne cvičil na začiatku programu

Cvičenie na hrazde vedeli vždy zaujať divákov

V nedeľu zavčas rána, ako to býva aj na sokolských zletoch, sokolov najprv čakala generálna skúška. Potom celé dopoludnie bolo času na valne zhromaždenie Matice slovenskej a matičné prednášky. Aj pri spoločnom obede, pri početnom rečení dobre zapadli aj zdravice dvoch sokolských dejateľov, Dr. I. Pavlasa a Dr. J. Šustera.

Už okolo tretej bol zraz sokolov a veľkého počtu obecnstva pred obecným domom a znovu rečenie a potom nasledoval slávnostný pochod na sokolské cvičisko. Tam ich dočkal potlesk tých, čo si prišli skôr zaujať výhodné miesto vôkol ihriska. Na ňom vo veľkolepom sokolskom programe svoje sokolské cvičenia predviedli sokoli z Petrovca a z bližšieho a ďalšieho okolia. Petrovčania, ako hostitelia boli najpočetnejší, lebo nastúpili s kompletnou zostavou, od najmladších po dospelých členov v oboch kategóriách. Sokoli-hostia boli z Nového Sadu, Kysáča, Kulpína, Palanky, Stepanovičova a Pašičeva (dnes Zmajevo) a každý z nich nosil v sebe kus programu.

Keďže sokolských družín bolo mnoho, nie je ani ťažko uzavrieť, že program bol pestrý, aj príjemne bolo pozeráť sa na sokolské produkcie, na tie spoločné, ale aj skupinové nástupy zdatných ako sokolov, tak aj sokoliek. Aj summa summarum vypadlo to, hoci to nikto nezvýraznil, ako zraz sokolov Novosadskej župy. Ale bolo ako bolo, diváci mali šancu pozrieť sokolské cvičenia rok dopredu.

V nasledovný deň popoludní zo športu bola hádzaná a futbal. Hrali ženské hádzanárske celky domáceho SŠK a Frušogorca z Kamenice (2:0). Vraj, SŠK zaslúžene vyhral, hoci na dnešné pomery v hádzanej, výsledok bol pôstny. Vo futbale hral SŠK Petrovec s Vojvodinou, v predvojnovom období poslednýkrát. SŠK posilnený ešte Bulíkom a Sandaljom bol predsa slabší a výsledok bol 3:7 (1:4). Idea o slovenskej reprezentácii proti súperovi z Horniakov aj tentoraz zostala iba nesplnený sen. My Slováci, vo futbale vieme niektorí svoj manšaft iba plátať, ale aby sme zomkli rady a dokázali, že sme spolu silnejší, zostalo nám to doteraz iba nedosnívaný sen.

Zoradenie sokolov pred verejný nástup na malom sokolskom zraze Novosadskej župy v Stepanovičeve

V družbe medzi dvoma cvičbami v Stepanovičeve stačí chvíľu zastať si aj pred fotoaparát

Petrovskí sokoli nemali kedy o tom rozmýšľať, lebo už v nasledovnú nedeľu 18. augusta 1935 čakalo ich hosťovanie na zraze sokolov v Kysáči. Aj dobre si to zaplánovali Kysáčania. Defilé dopoludnia a popoludní v nástupe detí, dorastu, dospelých členov a členiek, ako i hostí z Novosadskej župy, ale aj širšie dokázali, čo vedia. Hosťovali sokolské spolky z Petrovca, Kulpína, Stepanovičeva, Pašičeva, Nového Sadu, Beočínu a Starej Pazovy. Keď pred deviatou prišla sokolská fanfara z Nového Sadu, začalo sa s generálnou skúškou a hneď poobede bolo defilé osadou. Na manifestácii bol ako hosť aj náčelník Teodorovič z Nového Sadu. O štvrtej sa už cvičilo. Po pozdravnom hovore hneď zatancovali na slovenskú nôtu Petrovčanky v národnom kroji a po nich nasledovali cvičby členov, členiek, dorastu a detí, ale aj cvičenie na náradí a detské hry. Počasie krásne, cvičisko ozdobené, cvičenie zdarné – bolo potrebné niečo ešte viac?¹⁹⁶

O týždeň neskoršie, dňa 25. augusta Petrovčanov čakalo zrovna isté hosťovanie v Stepanovičeve. Žiaľ text z tohto sústreďenia v Sokolskom glasniku bol celkom stručný¹⁹⁷. Snáď potom získať predstavu o ňom pomôžu obrázky zo súkromného foto-archívu jednej z petrovských cvičieniek.

Čas na súvahy a rozmyslenie

V prvý týždeň v septembri bola oslava narodenín mladého kráľa Petra II. Také záležitosti vždy boli v kompetencii sokolov. Ďalší štátny sviatok bol koncom októbra a znovu bol program v školskej telocvični. Keď začiatkom októbra Novosadská sokolská župa organizovala 7-dňový kurz školenia odborného káдру pre sokolské prednostky, našli sa sily, aby sa aj tam odišlo. Veď pri dievčatách fluktuácia tohto káдру bola vždy väčšia.

---

¹⁹⁶ -ík: *Sokolské verejné cvičby v Kysáči*. Národná jednota, Petrovec 1935, roč. 16, č. 34, s. 1.

¹⁹⁷ N. N.: *Stepanovičevo - Javna vežba*. Sokolski glasnik, Ljubljana 1935, god. 6, br. 35, s. 4.

Ale v tretí októbrový víkend, v noci z nedele na pondelok, na sokolskom cvičisku vzplanul požiar, keď zhorela celá drevená konštrukcia letného javiska a s ním akoby unikli aj spomienky na všetko to, čo sa na ňom dialo za posledných niekoľko rokov. Príčiny požiaru sa neuvádzajú, ale bolo šťastie, že objekt bol poistený a tak škoda bola nahradená.

V predvečer Dňa zjednotenia Juhoslávie, mala Sokolská jednota v telocvični sokolskú akadémiu, kde boli podané sokolské cvičby a krátke divadelné predstavenie (jednoaktovka). V nedeľu boli priliehavé bohoslužby a večer o význame tohto štátneho sviatku mal prednášku profesor gymnázia V. Mandić. Na konci roka, na Silvestra podala Sokolská jednota divadelné predstavenie *Náš pán ujo* od Urbánka.

Keď rok bol na úniku, aj päťročnica v novej organizačnej forme sokolského spolku, bol čas na súvahu celkovej aktivity. Petrovskej telocvičnej jednote Sokol, to národnostné utlmovanie za posledných päť rokov, vadilo a niektorí sa vzdali funkcie vo vedení, alebo aj cvičenia, ba aj písania o sokoloch. O to viac bolo pôsobenie sokolov sťažené. Aj napriek tomu, s ohľadom na dobu, svoje telocvičné poslanie sa petrovskí sokoli snažili realizovať podľa direktív, aké prichádzali zhora. Lebo, vie náš Slovák aj zohnúť hlavu a tak to šlo aj v Sokolskej jednote, ako svoj spolok medzi sebou ďalej nazývali. Aj keď sa niečo nesmie konať, nájde sa iné pole pôsobenia. Využil to aj I. Križan a robil na precizovaní súťažení pri Sokole, aj pohárových súťažení v niektorých športoch, čo ešte stále boli v kompetencii sokolského hnutia. V rámci tých aktivít, začalo sa robiť na formovaní volejbalového klubu a väčšia pozornosť sa venovala aj tréningu v jednotlivých atletických disciplínach.

Tak možno generalizovať, že v rámci sokolského spolku, aj toho petrovského, ešte šlo, ale diania vo vedení Zväzu Sokola Kráľovstva Juhoslávie, najmä tie v polovici roka 1935 naozaj starostili. Aj otázka ako to bude ďalej, sa často postavovala.

IX.

Aj doma byť, aj na najväčšie zrazy sokolov ísť!

Ani rok 1936 neprešiel bez vojnových ťažení. Ďaleko na východe, japonské vojsko znovu napadlo Čínu a podmanilo si jej severné časti. Potom nepokoje prišli aj do Európy. Najprv Nemecko obsadilo dovtedy demilitarizované Porýnsko, Taliansko víťazne oslávilo svoj vojenský pochod v Abesínsku a v Španielsku konfrontácia frankistov s republikánmi vyústila v občiansku vojnu. V Sovietskom zväze sa začali Stalinove čistky a v strednej Európe, tobôž, ako obrana proti boľševizmu sa formoval profašistický blok, ktorý bokom pozeral aj na nové rozdelenie tohto kontinentu.

Preto aj predstavitelia Malej antanty, kde patrila aj Juhoslávia mali často svoje stretnutia, aj politické rozhovory v hľadaní pravých riešení v záchrane od fašizmu boli v obehu. Ale ani vo vnútri týchto štátov sa neobišlo z diferenciácií. Aj v Juhoslávii sa začalo so zoraďovaním do dvoch protistojných táborov. Tak aj mnohonárodná Vojvodina začala s polarizáciou, na tých, čo boli bližšie k centralistickým silám, vlastne na tých, čo si zastali za politiku národného frontu. Celá vec sa ešte skomplikovala štrajkami za lepšie ekonomické postavenie, za väčšiu demokraciu, ale aj neustálu snahu vládných kruhov všetko to znemožniť a vinníkov takého zmyšľania pozatvárať.

A Slováci na týchto krážoch? Oni aj ďalej úspešne viedli politiku spájania dvoch štátov, toho československého s tým juhoslovanským, aj dvoch národov. Aj pomohli k realizácii návštevy Juhoslávie Dr. Milana Hodžu, teraz už ako predsedu československej vlády, ale aj stretnutiu s občanmi osád, čo ho zvolili do peštianskeho parlamentu pred 30. rokmi. Potom aj návštevy Československa sa stali častejšie, ale aj príchod hostí

z pravlasti tiež. V Matici slovenskej v Juhoslávii, ešte vlani na pracovnom zasadnutí, v rámci Slovenských národných slávností, jeho prvý predseda neočakávane podal demisiu, ako to diplomaticky naznačil – pre zaujatosť záväzkami na právnickom poli. Ale sotvaže mu táto práca bola dôležitejšia od práca na roli národa dedičnej a tak dôvod bol asi iný. Ale nebudeme o tom, alebo len inou príležitosťou.

Aj napriek tomu, v našich osadách zapracovala Matica a tak nielen matičné odbory, ale aj matičné dni v niektorých slovenských osadách, boli už pravidelnosťou. Slovenské školstvo sa už konsolidovalo, hoci boli niektoré menšie osady, kde slovenského učiteľa ešte nebolo. Podobne bolo aj na slovenskom gymnáziu, ibaže ešte stále bolo málo slovenských profesorov.

Tak sa zdalo, že je už všetko v poriadku, len keby nebolo tej nacionalistickej hrozby, čo stále viac sľubovala vojnu. Aj v Juhoslávii to bolo cítiť a tak sa začalo inak pozerat' aj na Sokolstvo. Od začiatku formovania Juhoslávie sa na toto hnutie hľadelo, ako na druhý front v obrane štátu a teraz to prichodilo dokázať. V situácii, ktorá sa neustále komplikovala na starom kontinente, ale aj u nás v Juhoslávii, nebolo to ľahko.

Treba zdôrazniť, že centralizácia Sokolstva sa aj po rokoch naliehania nedarila tak, ako si to štátne vrchnosti želali. Aj v základni sokolského hnutia sa ten prechod zo starého spôsobu práce na nový, ako si to postavilo vedenie Sokola Kráľovstva Juhoslávie, nezdal byť sľubný. Veď taký postup pomohol, aby sa celý sokolský zväz ešte viac spolitizoval. V takých podmienkach „bolo nemožné voliť si slobodne orgány spravovania v spolkoch, župách, ba aj vo Zväze, lebo vyššie orgány a juhoslovanská vláda vplývali na ich vymenovanie. Také nedemokratické zriadenie zvlášť ťažko zasiahlo spoločensko-technické odbory a zhromaždenia cvičencov. Oni pred zakladaním Sokola Kráľovstva Juhoslávie mali autonómnu polohu a vodiacu úlohu pri stvárňovaní výchovnej aktivity na cvičiskách, čo bolo pre spolok veľmi dôležité. Spravovanie spolkami a župami prešlo

vtedy do rúk politikom, čím organizácia trátila svoju neutralitu a všetko viacej sa stávala zbraňou politických strán... Ten zjav tým viacej znepokojoval, lebo extenzívne zakladanie nových spolkov, ktoré sa skoro vôbec (alebo len sotva) bavili telovýchovou, osobitne brzdili efektívnu výchovnú prácu. Úradná sokolská správa celkom zanedbávala riešenie neodkladných sociálnych otázok, odmietajúc požiadavky pracujúcich v odstraňovaní sociálnych nespravodlivostí. Otvorená a zaostrená bola národnostná otázka, ktorú sa diktatúra všetko dôslednejšie pokúšala riešiť v duchu idey, ktoré zastávala vtedajšia juhoslovanská vláda.¹⁹⁸

Preto Sokol Kráľovstva Južoslávie od roku 1935 začal počtovo chabnúť a opozičné telocvičné hnutia stále vyššie dvíhali hlavu. Žiadala sa väčšia demokratizácia, aj sloboda v tomto telovýchovnom hnutí a katolícky episkopát mu zazlieval aj na zhubnom výchovnom pôsobení na mládež. V takej spoločensko-politickej situácii ani sokolské hnutie už nebolo to, čím malo byť a dovtedy jednotná, alebo zdanlivo jednotná sokolská myseľ, sa všetko viacej rozplývala, aj získavala členstvo na opozičnej strane. V podmienkach hlasných protestov opozície, čo hlavne prichádzali zo západných častí štátu, kde sa sokoli od začiatkov diktatúry nijako nemohli zmieriť s novým postavením Sokolstva, Tak brány dovtedy „pevného“, štátom podporovaného hnutia, začali povoľovať. Na systematické útoky zareagovalo aj nové vedenie vo Zväze Sokola Kráľovstva Južoslávie a liberalizovalo nielen zhovievavejší postoj voči opozičným požiadavkám, ale korigovalo aj plán práce, už v prvom roku svojho pôsobenia. Preto ešte v roku 1935 odporcovia tvrdej politiky v sokolskom hnutí, formovali Demokratické krídlo sokola, ktoré narýchlo prerástlo v Ľavé sokolské krídlo. A keď sa to podarilo na západe štátu, prečo by väčšia sloboda nebola platná aj inde.

---

¹⁹⁸ D. Stepišnik: *Sokolstvo*. In: Enciklopedia fizičke kulture, knj. 2, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb 1977, s.286.

Od bežnej aktivity, po prípravu na najväčšiu sokolskú manifestáciu

Medzi Slováckmi na týchto priestoroch, v rámci ktorých petrovská Sokolská jednota mala vedúcu úlohu, boj o väčšiu slobodu mal trochu inú obdobu. V juhoslovanskej sokolskej orientácii im vadilo najmä tlmenie národnostného prejavu a tak si východisko našli v doplnkoch programovej orientácie. Do programu cvičenia vsunulo sa nacvičovanie slovenského tanca a spevu v sokolských cvičeniach, ale aj v obmene masových výstupov. Na šťastie aj všeslovanské sokolské hnutie začalo v roku 1935 klásť dôraz aj na folklór a hudbu, aj tú etnicky definovanú. Potom to preniklo do sokolského programu a v učení slovenských ľudových piesní a tancov znovu sa prišlo po prejav slovenského cítenia. Ten trend medzi slovenskými sokolmi v ich masových nástupoch s nacvičeným masovým slovenským tancom na Slávnostiach, začal ešte pred šiestojanuárovou diktatúrou, vlastne predtým, ako čo začala veľko-národná unifikácia v sokolskom zväze v Juhoslávii. Bol to jeden zo spôsobov, ako sa vynájsť v nových podmienkach juhoslovanskej orientácie a pritom nezanedbať to svoje, vlastne to slovenské. Teraz, s liberalizáciou v Sokolstve, aj snahy slovenských sokolov v ich nástojčivosti mať v programe a výstupoch aj slovenské ľudové tance, vskutku dostali svoju právnu legalizáciu.

V novom roku, v nedeľu 24. januára 1936, Sokolská jednota v Petrovci zvolala do Spevákovej školy, svoje výročné zhromaždenie. Na ňom bol prítomný aj delegát Novosadskej župy Jovanović. Na zhromaždení bolo konštatované, že „Jednota má 253 členov a majetok v hodnote asi 54 tisíc dinárov. Minulého roku riadila päť divadelných predstavení, jednu akadémiu a niekoľko výletov, medziiným tiež na Oplenac..., bola zastúpená na zlete v Tabore a v Sofii... Teraz sa robia prípravy k zahájeniu činnosti lútkového divadla..., k sokolskému zletu

v Subotici a ku zájazdu na Slovensko“.¹⁹⁹ Za starostu spolku bol znovu zvolený Dr. Jozef Šuster. Výbor zostal v starom zložení, iba Gustáv Babylon sa stal novým vzdelávateľom.

Keď 15. februára 1936 osemdesiat štyria Petrovčania, v snahe vrátiť návštevu Ruskému Kerestúru, do tejto osady aj odišli, bola tu spolu s Maticou a Petrovským spevokolom aj Sokolská Jednota. Boli prevzatení príjemným priateľským uvítaním, ale aj informáciou, že pre prvý večer programu lístky boli už vypredané, ba aj polovica lístkov pre druhý večer. Znamenalo to dva dni programu v Kerestúre a nie jeden večer. V takom časovom rozpone plánovaný programový koncept sa nečakane rozšíril, ale v rámci toho sokoli si odtancovali Slovenskú besedu. Vo všetkom zapôsobila srdečná pohostinnosť Rusínov, na základe ktorého vyšli slová vďaky publikované v Národnej jednote, ktorá je priam príkladom ako sa vítajú hostia. Tam na znak vďaky písalo: „cítili sme sa ani doma vo Vašich príjemných príbytkoch, drahí naši bratia. Nevedeli sme vyjsť proste z údivu nad všetkým, čo ste pre nás vykonali. Preto Vám všetkým i patrí naša vďaka... Budeme preto na Vás všetkých spomínať vďaka a uisťujeme Vás, že budeme plne spokojní, až keď Vás budeme môcť znovu u nás privítať“.²⁰⁰

Keď Dr. Milana Hodžu predsedu československej vlády, pri príležitosti spomienke na 30. výročie volieb v Kulpínskom volebnom okrese, čakala návšteva Juhoslávie, on nezabudol 24. februára 1936 obísť osady so slovenským žvlom tohto volebného okresu (Kulpín, Petrovec, Hložany, St. Futog a Begeč). Ani toto stretnutie s Hodžom nemohlo prejsť bez prítomnosti sokolov pri jeho pobyte v Petrovci.

Ešte počas zimy robilo sa na bábkovom divadle a 7. marca 1936 Sokolské družstvo, na novopostavenom javisku bábkového divadla v gymnaziálnej telocvični podalo predstavenie *Podivný*

---

¹⁹⁹ N. N.: *Národný život – Petrovec*. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 7, s. 4.

²⁰⁰ (mt): *Bolí sme v Krstúre...* Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 8, s. 6.

oriešok. Predstavenie pre deti sa konalo v každú nedeľu popoludní a podrobnejšie informácie o predstaveniach boli vo výklade kníhkupectva. V ten istý deň bola aj oslava narodenín T. G. Masaryka s prednáškou M. Topoľského.

Za Veľkú noc sokoli čakali hostí z Belehradu a keď neprišli, vynaliezavo podali, tak ako to robili v minulosti, divadelné predstavenie. Tentoraz to bola predloha Skružného – *Podvodnica*. Hra bola dobre nacvičená a vedľa osvedčených hercov príjemne prekvapili aj niektorí nováčikovia.

V nedeľu 17. mája 1936 organizovala Sokolská jednota výlet na Stražilovo. Odchod bol včas ráno pod vedením Vladimíra Godru. Ako obyčajne jazdenku vlakom (14,- din.) si platili samí sokoli.

Potom prišlo oznámenie Juhoslovanského Sokola o účasti na oslavnej manifestácii v rámci Malej antanty v Bukurešti. Plánovaná bola hneď po zlete v Subotici a úmysel tam ísť mali aj československí sokoli. Ale všetko bolo zo strany rumunských organizátorov v poslednom momente zrušené. Uľahčilo to aj Petrovčanom, lebo bolo otázne, či sa podarí medzi sokolmi nájsť skupinku na podujatie, s ohľadom na záväzky a cenu zájazdu.

Keď sa blížil jún – deň najväčšej sokolskej manifestácie pre ten rok v Juhoslávii, pre sokolov v Petrovci to znamenalo radosť. Už koncom mája na adresu Telovýchovnej jednoty Sokol prišla osobitná pozvánka na účasť tanečného súboru v programovej časti na zlete v Subotici. Lahko sa dohodlo a povedalo: Ideme! Tá správa potom rýchle rozšírila do slovenského sveta cestou našej tlače a v Národnej jednote písalo: „Na žiadosť zletového odboru krajového zletu v Subotici, členstvo Sokolského družstva v Petrovci, na sokolských zletových oslavách zatančí slovenskú besedu. Dňa 28. júna na národnej „veselici“. Je to po medzinárodnom tanečnom festivale v Ľubľane druhý prípad, čo nás žiadajú so slovenskou besedou vystúpiť.“²⁰¹

---

²⁰¹ N. N.: *Chýry – Slovenská beseda v Subotici*. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 23, s 3.

O dva týždne, v istom časopise sa písalo: „Nevšedná udalosť odohráva sa v miestnom Sokolskom družstve, keď pri príležitosti krajového zletu v Subotici, po prvý krát vystúpi naše členstvo na závodoch JSS. Veľavýznamnou udalosťou je, keď z lona nášho stavíme dve oddelenia na závody, kde môžu byť pripustení len prvotriedni cvičenci“²⁰² Okrem toho aj cvičenie pre masový nástup sokolov a sokoliek bolo pochopiteľné.

Takej výzve rozhodne, že sa nedalo odolať a tak zomkli sa rady a usilovne sa cvičilo, trénovalo, tancovalo. Ved' do začiatku tejto sokolskej „fešty“ zostalo ešte len týždeň-dva.

Na krajovom zlete v Subotici

Možno práve preto, že bol všesokolský zlet v Belehrade vymazaný pre rok 1936, všetka pozornosť sa venovala IV. krajovému sokolskému zletu v Subotici. S dôvodom, lebo Subotica odjakživa bola vzorným sokolským strediskom, ale ako najsevernejšie stredisko aj zanedbávaná a teraz pre toto sokolské ústredie prišiel čas, aby sa toto prostredie vysunulo do prvého plánu. Tak si zlet získal pre Srbov čestný termín – Vidovdan, od samých začiatkov sa vyzdvihoval ako ústredná juhoslovanská manifestácia, o ktorej sa stále pochvalne hovorilo.

Aj Subotica a celá Novosadská sokolská župa sa pre tento svoj najväčší sviatok pripravala. Ved' celý jún bol plánovaný ako oslavný s množstvom sokolských a sprievodných manifestácií: výstupov cvičencov, výstav, zrazov, zasadnutí, stretnutí...

Tých sokolských bolo najviacej. Začali sa Dňami dorastu v druhý júnový víkend a boli skvelé. A keď už dorast bol taký zdarný, organizátorom hlavou už vítala aj myšlienka: ozaj ako to bude s tými, čo už zopár rokov cvičili v Sokole. Preto sa hlavné dni IV. krajového zletu v Subotici netrpezlivo očakávali. Už v piatok 26. júna vrelo na železničnej stanici, lebo vlak za

---

²⁰² N. N.: Chýry – *Naši na Zväzových sokolských závodoch v Subotici*. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 25, s. 4.

vlakom prichádzal na nádražie a každý bol plný sokolov. Aj rozhodcovia sa ešte v ten deň rozbehali po športoviskách, lebo včas ráno nasledovného dňa muselo sa začať so súťažami.

V sobotu 27. júna sokoli a sokolsky všetkých kategórii, boli na teréne. Zväzová súťaž začala včas ráno o 6. hodine za účasti 51 skupín s 350 súťažiacich v mužskej, vlastne 25 skupín so 173 účastníčkami v ženskej konkurencii. Súťaž bola podľa kvality rozdelená na vyššiu, strednú a nižšiu triedu a súťažilo sa skupinovo, ale paralelne aj v kategórii jednotlivcov. Najviac divákov prišlo práve v ten deň a tak mali šancu pozrieť si dačo zo súťaže, ale aj ďalšie sprievodné manifestácie. Večer všetci sokolskí náčelníci a náčelníčky museli na ďalšie zasadnutie a po ňom aj oficiálne zletové slávnosti boli otvorené.

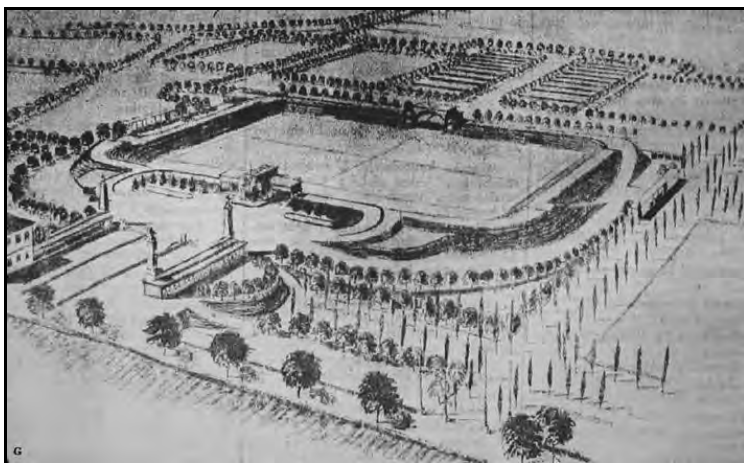
V nedeľu 28. júna znovu prví vstali sokoli. Už od 6. hodine, podľa prísneho rozvrhu, každý vzrast mal polhodinku na generálnu skúšku. Aj celý rad nesokolských manifestácií: hudobných, oslavných, cirkevných, spomienkových čakal na návštevníkov. Len všade stihnúť načas, aj všetko to vydržať.

Presne o 16. hodine sa začal otvárací ceremoniál na novovystavanom sokolskom cvičisku, aké ani Belehrad nemal. Začalo sa spoločným nástupom cvičencov, nasledovali príhovory a nakoniec bola realizovaná masová otváracia scéna pod názvom *Hej Slovania*. Večer sa realizovali až štyri programy na rôznych lokalitách: sokolská akadémia, sokolský večer a dve sokolské zábavy. V pondelok dopoludnia bolo stanovené pre manifestáciu slávnostného pochodu mestom a popoludní druhá skupina zletových cvičení za účasti zahraničných sokolov, sokolských čiat, starších sokolov, vojska, župných zostáv, cvičenia na náradí a na záver znovu scéna *Hej Slovania*. Večer bol zábavný program – akadémia, koncert, dve zábavy a zatvárací ceremoniál sa končil ohňostrojom.²⁰³

---

²⁰³ Pozri: *Raspored priredaba i svečanosti glavnih dana IV pokrajinskog sleta SSKJ u Subotici*. Sokolski gasnik, Ljubljana 1936, god. 7, br. 26, s. 2.

Aj doma byť, aj na zrazy sokolov ísť! (1936)

Pre zlet v Subotici vystavané bolo nové Sokolské cvičisko

Otvárací ceremoniál – nástup cvičencov na štadióne

Cvičenie členiek Juhoslovanského Sokola v Subotici

Mimo účastníkov v sokolskom cvičení a súťažení petrovská Sokolská jednota zatancovala aj Slovenskú besedu

Hneď od začiatku bol tento zlet vyhodnotený, ako veľkolepý sokolský a národný zraz, pod ochranou jeho výsosti kráľa Petra II., na ktorom bralo účasť najvyššie štátne príslušníctvo a ako priami aktéri cvičenia hromada hosťujúcich československých, ruských, poľských a bulharských sokolov²⁰⁴. No najviac bolo tých juhoslovanských, zo všetkých krajov našej vlasti, lebo to bola tohto roku ich najväčšia sokolská manifestácia.

Aj keď sa zlet zakončil hovorilo sa o tom, že všetko dopadlo príkladne, že všetky sokolské zostavy svojim skvelým úspechom znovu ukázali na veľkosť a silu sokolskej idey, povzbudili národnostné cítenie, boli svedkami veľkolepej manifestácie slovanského bratstva a vzájomnosti a tým podporili vieru nielen o sile našej severnej pokrajiny, ale aj Subotice, čo len garantuje skvelú budúcnosť celej Juhoslávie. Nakoniec organizácia krajového zletu bola ohodnotená na výborná a ďakovalo sa Sokolskej župe Nový Sad a Sokolskému spolku Subotica, ktorí najviac prispeli k tomu, aby sa tento zlet mohol zaradiť medzi naše najkrajšie a najvzornejšie manifestácie – ako zlet sokolskej kvality²⁰⁵. Jednou vetou – chvály, aké toto prostredie v širšom alebo užšom slova zmysle doteraz nezažilo.

Také zážitky domov doniesli aj účastníci Sokolskej jednoty z Petrovca. V mase sokolov ťažko ich bolo nájsť, ale boli tu a cvičili. Aj na súťažení na zlete bolo celkom logické, že medzi najlepšimi nebudú, hoci na súťažení v župe, najmä dievky sa dostali aj na tie najvyššie piedestály. Teraz, v tejto konkurencii v Subotici, len dostať sa sem bol úspech a tak viacej platila Coubertinova sentencia: „Dôležité je účinkovať!“ Asi najviac sa zviditeľnili tanečníci. Brali účasť vo večerných zábavných programoch, keď predstavujú slovenskú entitu na týchto juhoslovanských krážoch, spevom a tancom sceľovali slovanskú

---

²⁰⁴ Medzi zahraničnými sokolmi najviac bolo, ako sa aj očakávalo, tých československých, potom ruských, kým z Bulharska, na prekvapenie, prišla len delegácia Junaka.

²⁰⁵ N. N.: *Veličanstveni sokolski i nacionalni dani sleta u Subotici*. Sokolski glasnik, Ljubljana 1936, god. 7, br. 27-28, s. 1.

vzájomnosť a tak zožali najväčšie potlesky. Ved' od festivalu slovanských tancov v Ľubľane (1934), ten trend prezentovania národnosti spevom a tancom len vzrastal.

Aj po návrate domov spomínalo sa o týchto zážitkoch. Tam, na svojom priestore, na sokolskom štrande, vo Vrbare, kde „úžasnú silu obrovského slnka krotí... vysadená vřba, jagyne – vypínajúce sa vysoko do modra nebies – chrániac túto oázu, to naše eldorádo pred prachom...“ Tam, kde je aj „bazén, plný veselosti, vresku a života, i rybník, kde naša dobrodružná mládež prežíva príjemné sny... I vřba, stromky, tráva, kabíny, hrištia, všetko to vypráva o našej podnikavosti, o pokroku, ktorý sme učinili za minulé roky...“²⁰⁶, ale aj na zlete v Subotici.

Ale tá veselosť, vřava a spomienky môžu trvať, len kým slnko praží. Už podvečer sa z bazénu zbehne na trávnik sokolského cvičiska, ved' sokolov čakajú ďalšie záväzky.

Sokolské angažovanie na Slávnostiach

Hoci sa s organizáciou Slávností, aspoň čo sa týka písaných stôp, začalo pomerne neskoro – až polovicou júna, predsa sa konštatovalo, že je už zvrchovaný čas, aby sa myslelo na túto našu najväčšiu kultúrnu manifestáciu. Aj slávnost'ový výbor vyzval všetky slovenské spolky, ktoré by chceli nejako spestriť program tohoročných Slávností, aby sa prihlásili najďalej do 28. júna bežného roka a naznačili program, s ktorým nastúpia.

Začiatkom augusta, pre Slovenské národné slávnosti, začala aj v tlač, s verejnou výzvou – tak ako to aj má byť. Konštatovalo sa, že „blíži sa deň preradosný, deň svätý!... Deň, ktorý štedro dožičí každému kúsok toho šťastia a spokojnosti... Blíži sa deň, keď sa rozvlnia ulice našej Mäčky zoskupenými z nedohľadnej roviny ojedinelými slovenskými krojmi a vrodenu slovenskou dobrotou. Vlny: radosti, krásy, dobroty... Ako je sladko plávať

---

²⁰⁶ (x²): *Čo sa stalo z niekdajšej „Vrbary“*. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 31, s. 2-3.

na nich a tak okriať a osviežiť sa, okúpať v slovenskosti, v povedomí potrebného pre pocit sily a vzpruženia k nastávajúcej ročnej, azda ľahšej a úspešnej práci, pre svojich a seba. Slávnosti: tisíc-jedna myšlienka, jeden cit, jeden úsmev. Všade jedna nálada, jednako otvorené náručia mozolnatých rúk pracovitého ľudu. Všade cudzie – všetko naše: spôsoby, pieseň, dievčatá. Všetko sa chveje tou nedosažitelnou spokojnosťou, na ktorej spočíva šťastie a ktorá vyrovnáva: starších, mladších – menších, väčších – silnejších a slabších. Starší teší sa, že bude svedkom nášho národného a kultúrneho vývinu dopredu, nášho slovenského vzmáhania sa po všetkých stránkach, upevňovania našej mysle, povedomia, vôle ku práci pre dobro naše – lahodnejšiu, lepšiu a žiadúcejšiu budúcnosť. A hovoriť o radosti mladších?! Nájdú sa všetci známi pri piesni, tanci a večernej svetosti, odrážajúcej sa na vrbach. Mladistvá hruď bude sa dmúť, krv živšie prúdiť a vnady mladosti srdcia balamútiť. Rozpútajú sa vášne, zaženie nuda a každodennosť. Detská všetečnosť vylúdi to najhlbšie z človeka, čo ešte ani nevedel, že sa v ňom skrýva. Požiar ľubostných vášní, rozochvenie na najvyšší stupeň. Preludy, zaslnené pohľady, na ktorých zase zahorí nejedno po láske túžiace srdce, aby zažilo z toho svätého nápoja, alebo sa v kratšom čase zvieralo v páliacich bôľoch sklamanej lásky...²⁰⁷

Taký zápal sľuboval aj skvelosť nadchádzajúcich Slávností, ktoré sa, ako trojdňové realizovali v druhý augustový víkend.

Program v prvý deň, či poldeň začal futbalovým zápasom SŠK Petrovec – Slávia (Kovačica), keď hostitelia presvedčivo vyhrali 9:2 (5:1). Po zápase tí najhorlivejší mali šancu zmierniť svoje vášne na matičných a spolkových zasadnutiach, rešpektíve na usporiadaných výstavách. Aj sokoli na jednej z výstav prezentovali všetko to, čo súviselo s bábkovým divadlom.

---

²⁰⁷ J. Petráš, *Predslávnosťová ozvena*. Národná jednota, Petrovec, 1936, roč. 17, č. 32, s. 1.

V hlavný deň Slávností, nový predseda MSJ S. Starke venoval väčšiu pozornosť bohoslužbám (neboli v programe SNS), ako zhromaždeniu Matice s prednáškou Dr. Stanislava Mečiara na tému *Ludovít Štúr a jeho spolupráca s Juhoslovanmi*, a tak s celým dopoludňajším programom sa meškalo. Zato sokoli boli ako obyčajne presní.

Hneď popoludní pred obecným domom schádzali sa húfy členstva sokolov na hlavnej ulici. O 16. hodine odznel povel na sokolské zoskupenie a potom v zriadenom zástupe, formovaní do oddielov účastníci pochodovali na cvičisko. Okrem petrovského Sokola na programe brali účasť spolky z Kysáča, Kulpína, Štepanovičeva a niektorých susedných osád, so svojimi delegátmi. Petrovských sokolov, ako sa mohlo aj očakávať, bolo najviac.

Presne v určenú hodinu (o 16.30) začal program cvičenia sokolov. Najprv nastúpili deti s cvičbami s venčkami a zástavkami. A potom to už šlo: dorastenci, dorastanky, členstvo, z každej osady po trošku. V cvičení na náradí najväčšiu vyspelosť dokázalo domáce mužstvo. Nie menej boli zaujímavé aj detské hry a súťaženia. Najimpozantnejším bol posledný bod, keď na celom cvičisku nastúpili dorastanky a členky a roztriedené vo veľkých kruhoch prezentovali zmes slovenských ľudových tancov. Tak zapôsobili na divákov a získal sa dojem pestrého koberca, akoby sa celé cvičisko vlnilo vzorkami všetkých slovenských farieb.

Sokoli sa aj tohto roku pre Slávnosti naozaj pochlapili. Konečne, aj v tlači ich nástup bol vyhodnotený ako veľmi dobrý.

Zo športového programu na druhý deň Slávností, hrala sa hádzaná a futbal. V konfrontácii športu zo Subotice a Petrovca, hostia boli úspešnejší. Petrovčanky, vraj bez tréningov, presvedčivo prehrali 1:8 (1:4), kým vo futbalovom stretnutí medzi SŠK a SAND, bol výsledok prajnejší, ale hostia boli znovu lepšie a v druhom polčase aj efektnejšie. Výsledok – 2:4 (1:1).

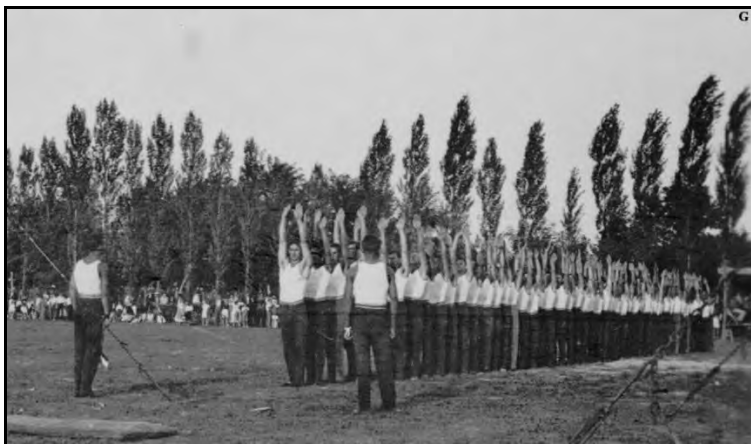
Bez ohľadu na snahy organizátorov, aj okolností, že tohto roku Slávností svojim 18-ročným permanentným pôsobením

Tesne pred cvičením na SNS – nástup sokolov na cvičisko

Zostava členiek Sokolskej jednoty na SNS

Zraz sokolov pred cvičením na náradí

Spevom a tancom na ľudovú nôtu získali od obecnstva najbúrlivejší potlesk

prešli hranicu mladistvosti a zaplávali do vôd dospelosti (čo sa nepovšimlo), bolo od začiatku jasné, že tohoročné Slávnosti nevypadli ako tie vlašajšie. Ale nech, uzavrie sa, že tohoročné Slávnosti „boli nutným odpočinutím, zástavkou, po toľkých náporoch, jubileách a veľkých dejoch.“²⁰⁸ Predsa možno konštatovať, že Slávnosti ani za makov máčik neboli programovo menej bohaté, ako tie predchádzajúce, ale že neodznili takým cvengom, ako to bolo vlani je už otázka po sebe. Sokolom to vôbec nerobilo problémy, ich sokolský program bol vyhodnotený ako najlepší. Ani si z toho ťažkosti nesmeli robiť, čakali ich ďalšie záväzky, lebo mesiac august bol pre nich vždy najnáročnejší.

Sokoli nebežali od tých svojich záväzkov. Ved' všetky cvičenia vtedy už mali v malom prste, nacvičené do perfekcie, niektoré aj prezentované na väčších manifestáciách, takže ich nebolo potrebné zvlášť nacvičovať. To vábivejšie na takých hosťovaniach bolo, že išlo o príležitosť odísť do susedných osád a v novej družbe prehľbiť sponu medzi našincami.

Už o týždeň, dňa 16. augusta 1936, obvyklé sokolské cvičenie usporiadali Kysáčania. Na manifestáciu pozvali aj sokolov z Petrovca, ale aj z iných okolitých miest. Program cvičieb bol bohatý a v značnej miere na masovosti boli nápomocní najmä petrovskí sokoli. Aj boli spokojní, že tak zveľadili tento program.

O týždeň, niektorí zo sokolov odišli na zletovú manifestáciu pod názvom Sokolstvo na Jadrane. Konala sa v Šibeniku, v dňoch 22.-23. augusta 1936 a na ňu odišla aj menšia skupina sokolov a sokoliek z Petrovca. Bola to príležitosť, aby sa pobudlo pri mori, najmä pre tých možnejších sokolov, keďže odchodom na zlet sa mohla využiť nielen zľava na železnici, ale aj zľava v cene pobytu na letovaní v okolí Šibenika.

Starobylý Šibenik prijal do svojho lona vedľa troch jadranských žúp (Split, Šibenik-Zadar a Sušak-Rijeka), aj

---

²⁰⁸ N. N.: *Priebeh tohoročných národných slávností*. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 33, s. 1.

cvičencov všetkých ostatných žúp z Juhoslávie. Cvičencov bolo 5 035 a spolu s členmi delegácií ich bolo ponad 6 500. Z Novosadskej župy na tento zlet prišlo, počítajúc aj tých petrovských, 448 sokolov a sokoliek. Začiatkové manifestácie začali ešte večer 21. augusta delostreleckou strelbou a pochodom sokolskej hudby mestom. Večes ráno nasledovného dňa začali sokolské súťaženia prímorských sokolov a trvalo to celý deň. Večer bola akadémia na sokolskom cvičisku. V nedeľu už hrdo kráčal veleplepný pochod ulicami mesta a bolo sympatické pozerat' sa ako sa toľká masa sokolov vmestí do niektorých úzkych ulíc Šibenika. Potom na Poľane kráľa Petra nasledoval zraz všetkých sokolov a do výrazu prišli početní sokolskí rečníci, čo bol dôvod aby sa aj s cvičením popoludní meškalo. V široko koncipovanom programe začalo sa od dorastu, až po dospelých cvičencov všetkých kategórií. Nastúpila aj olympijská gymnastická zostava z OH v Mníchene. Program bol ukončený neskoro v noci ohňostrojom a národnou veselicoú. Podľa prísnych sokolských kritériách bolo námietok na organizačné slabosti a na zohratosť niektorých masových nástupov, ale pri takých manifestáciách, aj také niečo je možné očakávať.²⁰⁹

V jeseň so zmenšenou aktivitou

Po zakončení Slovenských národných slávností sokoli mali neplný mesiac oddych. Začiatkom septembra ich čakali oslavy narodenín kráľa Petra II. Sokolská jednota usporiadala tieto hody zachodeným, obyčajne od sokolských vrchností určeným spôsobom. V najbližšiu nedeľu dopoludnia sa šlo na bohoslužby a večer v gymnaziálnej telocvični bolo slávnostné zasadnutie so zaplánovaným oslavným programom. Tak to bolo aj v roku 1936, keď nedeľa padla presne v deň narodenia kráľa Petra II. (6. september).

---

²⁰⁹ podľa S. Č.: *Veličanstven uspeh III sleta Sokolstva na Jadranu u Šibeniku*. Sokolski glasnik, Ljubljana 1936, god. 7, br. 34. s. 1-3.

Aj doma byť, aj na zrazy sokolov ísť! (1936)

Slávnostný pochod na zlete Sokolstvo na Jadrane v Šibeniku

Herecký súbor z predstavenia Tá naša Marča

Keď prišla jeseň, zo žltnutím lístia na stromoch a chladnejším počasím sa spravidla začalo cvičiť podľa nového rozvrhu. Informácie o tom sa podávali písomne, prostredníctvom Národnej jednoty. Tak to bolo vždy, lebo koniec septembra v skutočnosti bol definovaný, ako začiatok novej práce. Začínalo sa s angažovaním dvakrát v týždni, v kombinácii pondelok a štvrtok, vlastne utorok a piatok. Vedľa týchto informácií šlo aj napomenutie: „Vyzývajú sa všetci členovia aby na cvičby riadne chodili. Taktiež sa upozorňuje aj ostatná naša mládež, aby sa teraz zapísala za členov Sokola, keď sa začína s nácviikom, aby pozdejšie nezadržovala prácu s nacvičovaním cvičieb.“²¹⁰ Keď sa to neuctievalo, šlo ešte ráz opomenutie. Potom pre neriadnych členov nasledovalo trestné konanie podľa prísnych pravidiel.

Dňa 22. novembra 1936 začalo so svojou zimnou aktivitou bábkové divadlo pre deti. S týmto oznámením sokolský spolok nezabudol na najmladších cvičencov na Slovenských národných slávnostiach a vyzval ich, aby prišli na predstavenie, keďže na neho majú vstup voľný. Na programe bolo predstavenie *Janko doktorom*. Aj miestnosť v Lovásovom sklade bola pre túto manifestáciu celkom pripravená a dobre vykúrená.

Pri príležitosti osláv štátneho sviatku Dňa zjednotenia, začalo sa s oslavami ešte v sobotu 28. novembra v telocvični gymnázia, pozdravným prejavom k 1. decembru. Potom boli na programe cvičby a rytmické tance, ale aj slávnostný sľub nových členov Sokola. Pre občianstvo bola sokolská akadémia usporiadaná 30. novembra s priliehavým programom, na ktorom vystúpilo baletné trio a bola podaná jednoaktovka *Agenti*.

V posledný deň v roku (na Silvestra), v organizácii Sokolskej jednoty, bolo podané divadelné predstavenie *Tá naša Marča* a potom už petrovským sokolom zostalo usmerniť sa na problematiku aktivity v nasledovnom roku.

---

²¹⁰ N. N.: *Sokolské cvičby*. Chýry. Národná jednota, Petrovec 1936, roč. 17, č. 38, s. 3.

X.

V istom tempe už druhý rok

Rok 1937 bol rozhodujúci v tichých prípravách pre ďalšie politické diania vo svete a na starom kontinente. V Španielsku už rok zúrila občianska vojna a v Nemecku prvý slovanský národ – Lužický Srbi, čo žili severnejšie od Krušnej hory a Krkonôš padli, ako obeť hitlerovskej centralizácie nenemeckých oblastí. Aj už v takmer podelenej Európe diali sa čulé politické aktivity. Ani Juhoslávia sa tomu nevymkla a tak najmä spolupráca s Československou republikou priam kvitla. Veď akoby aj nie, keď oba štáty vznikli v podobných podmienkach, obe boli ohrozené fašistickým šírením a tak spolu sme silnejší. Aj nový predseda ČSR E. Beneš navštívil Juhosláviu a keď už druhí tvrdohlavo nastoľovali svoju hegemoniu, tak tá spolupráca dvoch slovanských štátov z územia bývalého Rakúsko-Uhorska, rovnako tak národnostne heterogénne zostavených, ešte viac rástla.

Využili to aj tunajší Slováci, aj Matica slovenská. Tak aj predseda československej vlády Dr. Milan Hodža na znak vd'aky, čo mala svoje zárodky ešte v minulosti, daroval Matici slovenskej v Juhoslávii 100 tisíc dinárov a keď sem prišiel prezident Československej republiky E. Beneš, boli do Belehradu povolaní S. Starke a J. Čajak, ako národno-matično-cirkevní predstavitelia „zdejších“ Slovákov. Aj bývalá konfrontácia medzi tunajšími Čechmi a Slovákmi, na valnom zhromaždení Československého zväzu v Kráľovstve Juhoslávie, v Záhrebe 11. apríla 1937, sa takmer riešila. V tomto roku, v Slavónsku sa objavili nové entity Slovákov, žijúcich v niektorých osadách v okolí Našíc. Znie to všetko priam vynikajúce. Ibaže, sa tisne jedna námietka: prečo to našinci robia iba vtedy, keď sú ohrození, keď im niekto stúpa na päty.

A náš Petrovec? Zomkol sa okolo Matici, spolu so všetkými národnostne spejúcimi organizáciami a rozvil svoju vnútornopetrovskú slovenskú činnosť. Ved' čítacích spolkov bolo v tejto osade aspoň štyri, časopisov z Horniakov neúrekom, rozšírilo tu svoju činnosť aj Slovenské gymnázium, kde vynikal najmä samo-vzdelávajúci krúžok Sládkovič. V osade nezaostávalo ani Roľnícke združenie, ani Priemyselnický spolok, aj pokrokové revolučné hnutie. Aj práca na slovenskom Gymnázii získala na kvalite, kvalifikačná štruktúra prednášateľského káдру sa zlepšila a finančná podpora na aktivitu zo štátnych prostriedkov stúpla. Už vtedy aj návštevy našincov z Československa boli už celkom obvyklé, až prirodzené.

Aj napriek tomu konštatuje sa: „Terajší stav nášho národnokultúrneho života nie je zrovna uspokojivý... Je pravda, že aj my podliehame sociálnym zákonom (vplyv prostredia) a na naše životy a plecia dolieha tiež ťarcha medzinárodnej politickej neistoty, ale jednako len nesmieme upádať do ľahostajnosti, nečinnosti a pesimizmu. *Máme svoj cieľ a vieme odhadnúť svoje sily. Neprečehnújeme sa, ale ani podceňovaniu nieto miesta. Stojme pevne pri svojich ustanovizniach, bráňme a hájme ich proti každému útoku a kráčajme povedome za svojím cieľom: za lepšou budúcnosťou nás a nášho národa.*“²¹¹

Ako to všetko pekne znie! Aj v čase keď už otáznik visel nad Európou, aj Slovanmi, vlastne nad celým slobodomyselným svetom. Preto nie div, že si nad nie ľahkou situáciou, doma a vo svete, aj sokoli položili prst na čelo.

Nie je neska ako vlani

V tie roky, v celom juhoslovanskom svete priam zapracovala päťročnica. Najprv oslava päť rokov Juhoslávie, potom plány pre ďalších päť rokov a nakoniec aj v radoch sokolov sa postavila

---

²¹¹ (sy): *O našich národných a kultúrnych veciach*. Národná jednota, Petrovec 1937, roč. 18, č. 2, s. 1.

d'alšia, nazvaná ako Petrova sokolská päťročnica. Tam sa decidovane naznačilo, čo sa všetko ešte musí vykonať v juhoslovanskom Sokolstve do roku 1941, keď následník trónu získa plnoletosť. Ale, aby sa niečo nové navrhlo muselo by sa najprv vyhodnotiť to, čo sa vykonalo v Sokole predtým.

Už v novoročnom posolstve sokolských vrchností pre rok 1937 konštatovalo sa, že v tom upomínajúcom zmysle ide o „dva veľké javy, ktoré vidieť v Sokolstve v minulom roku. Pád počtu jednotiek a členstva a určitá váhavosť, ktorá sa zjavila tu a tam v sokolských radoch. Obe tieto javy sú následkom národnostne-politických vrení... Ten druhý jav je dôležitejší. Váhavosť vyvoláva nedôveru, nedisciplinovanosť a nespokojnosť“ a preto to treba eliminovať. Ale „nesmie sa iba sťažovať a kritizovať, sedieť s prekříženými rukami a čakať, že druhí budú pôsobiť namiesto nás. Nestačí mať len dobré idey, ale treba robiť na ich realizácii. Idey vodia, ale z práce sa žije.“ Aj uznalo sa, že Sokolstvo nikdy nemalo ťažšie podmienky ako teraz a preto „nikdy viacej ako dnes nie je potrebnejšia jednota náhľadov a akcie. Nikdy ako dnes nie je toľko potrebná jednota sokolskej organizácie... V novom roku čaká nás veľká práca. Ciele sú jasné, úlohy celkom iste postavené. Blúdenia a nedôvery nemôže a nesmie byť... musíme dôverovať sokolským ideálom, veriť v užitočnosť sokolskej práce za národ a najviacej *veriť sebe samému a svojim sokolským bratom. Práca a nápor* za celkové dobro a pokrok – nech bude sokolské heslo v roku 1937.“²¹²

Teda už o rok nebolo ani len tak, ako to bolo v minulom roku. Ale málo sa robilo na náprave a viacej sa rozprávalo, presviedčalo. Zo sledovania plánov a povinností Sokola vidno, že sa od ničoho neodstúpilo, ba, že sa centralizácia hnutia ešte tvrdšie nastoľovala. Aj redakcia časopisu sa presťahovala z Ľubl'any – do Belehradu. Zo všetkého vidno, že aj pohľad na Sokolstvo bol jasný, otázka len bola, odkiaľ sa pozoruje.

---

²¹² SSKJ: *Poslanica Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije*. Sokolski glasnik, Beograd 1937, god. 8, br. 1, s. 1.

V takých podmienkach aj sokolov čakala namáhavá práca. Už 24. januára 1937, na valnom zhromaždení sa vyhodnotila minuloročná práca a schválil ďalší plán práce. Vo vedení spolku, okrem niekoľkých nových vedúcich v množiacich sa segmentoch pôsobenia, sa zostav správy len málo zmenil.

Ešte predtým aj bábkové predstavenia pre deti boli v obehu, ibaže nebolo jasné, či to aj ďalej organizovala Sokolská jednota alebo nie, lebo sa o tom, kto je organizátor, v správach nepíše. Podobne to bolo aj s prednáškovou aktivitou, kde sa v poriadaní spomenie iba téma a prednášateľ, ale nie aj v rámci ktorého spolku sa táto aktivita konala.

Ani oslava narodenín T. G. Masaryka nemohla byť bez sokolov. Ved' o tom, ako to treba osláviť prichádzali osobitné návody z ústredne Sokola. Asi sa v tom angažovala aj Matica slovenská, lebo prednášku mal Dr. M. Topoľský. Nespomína sa, či tou príležitosťou sokoli oslávili aj výročie založenia svojho sokolského spolku, lebo nedá sa ani zamyslieť, že by tá manifestácia prešla bez toho.

Aj 29. marca na Veľkonočný pondelok Sokolská jednota, ako to obyčajne robievala, sa postarala o divadelné predstavenie. Na programe bola hra od F. Šamberka *Jedenáste prikázanie*.

Koncom apríla, náčelníčka Sokolskej jednoty Zuzana Čániová, bola vymenovaná za honorárnu učiteľku telocviku na petrovskom gymnáziu. Ako odborníčka so zakončeným kurzom v Sombore, mala ambície získať ďalšie kvalifikácie na Slovensku. Ako dôkaz môže poslúžiť jej korešpondenčná dokumentácia na patričné miesta v Prahe a Belehrade.

Polovicou najkrajšieho jarného mesiaca (16. mája), v nedeľu poobede, usporiadala gymnaziálna mládež verejné gymnastické cvičenie. V zadarmo organizovanom programe podali všetci žiaci od I. až po VII. triedu prosté cvičby, národné tance, cvičenie na náradí, hry a štafetové súťaženie. Zvlášť zapôsobil bod slovenských tancov žiačok IV. a VII. triedy v nádherných slovenských krojoch. Malé slávnosti? Skôr len imitácia Slávností, kde pomoc sokolov v cvičení bola pochopiteľná.

Herecký súbor v predstavení Jedenáste prikázanie

NAČELNICTVO ŽEN
ČESKOSLOVENSKE OBCE SOKOLSKÉ

Číslo: ..... Práva: 2. január 1937.
M. OK. Práva 604.

M. OK. Práva 604

MILÁ sestry!

Dobrá-li ČOS, pořádá v následné době cvičitelský kurs pro zručné, nadprirodzene žien, ktorý sme do nej hlásila, pretože by to byl kurs jen všeobecné informací. Podle toho co říkáš, rozhod se pro Tebe naše Pánské cvičitelské školy, do kterých jsem každouměsíčně zavítala ŽEN. Podle toho, co říkáš, rozhod se pro Ti cvičitelské školy, kterou bych dříve ve své práci v těchto. Každá cvičitelská škola se provádí každé dva týdny pravidelně v jednom příkladě roku. Vypadí tedy více cvičitelských škol, než se námino sám předkládá.

M. OK. Práva 604

ČESKOSLOVENSKE OBCE SOKOLSKÉ

M. Čaniová
na jednatelku

M. Čaniová
načelnice

Sestra Zarka Čáňová, náčelnice tělovýchovné jednotky.

Савез Сокола Краљевине Југославије
СКОЛА ПИРОТА

№ 1234/5-1234 1234/5 7

Београд, ... 1937.

Београд, ... 1937.

Учешће у курсу одржаном од 2. VIII до 8. IX, 1937. године у оквиру СКОП Београда, у оквиру одбора, јављеног ТИ.

Напомињем, да је најважније циљ овог курса да се у теорији и пракси научи како се организује једна од наших савезних јединица. Саопштавам ти да одговориш једном од наших јединица. Уколико ти је одговорило се радујем.

Здравствено,
Твојем,
Зорка Чанијева,
Zorka Čaniová

Odpovede Z. Čaniovej o možnostiach d' ďalšieho školenia zo sokolských ústredí ČOS a SKJ

Aj v šírení nových športov sa nezaostávalo a tak 11. júna 1937 Sokolská Jednota v spolupráci so SŠK Petrovec pozvala Novosadský plavecký klub Galeb, aby súťažou na Sokolskom bazéne prispeli k propagácii vodných športov (plávanie, skoky do vody a vodné polo). V plávaní stanovené boli disciplíny – prsia (ženy), kraul (muži), štafety. Z Petrovca ako plavci súťažili: Pavel Bartók, Miloš a Fedor Starke a ako junior Štefan Labáth. Zo všetkého, vodné polo najviac zaujalo divákov. V plávaní okrem interného súťaženia v minulé roky, toto bolo prvé súťaženie v Petrovci za účasti plavcov z iných miest.

Na župnom a oblastnom zlete

V júni sokolov čakal nástup na vyšších úrovniach masového cvičenia. Pre petrovských sokolov to bol župný zlet v Novom Sade a po ňom oblastný zlet sokolov južného Srbska v Skopji.

Jubilejný X. zlet Sokolskej župy Nový Sad, bol stanovený na 13. jún 1937. Realizovaný bol na ihrisku chlapčenského gymnázia pri Dunaji. Išlo o nový, moderne stavaný terén, na ktorom sa po prvýkrát realizovala takáto veľká manifestácia.

Programová organizácia šla už obvyklým poriadkom. Generálna skúška bola ráno a o 11. hodine. Potom zoradená sokolská hromada a vojaci, za sprievodu sokolskej hudby bola pripravená pre slávnostné defilé. Napred šla sokolská jazda, potom vlajkonosiči a sokolské vedenie, cvičenci a cvičenky v úbore, ale aj v národných krojoch, naozaj zapôsobili. Pozdrav Sokolstvu s príhovormi významných osobností sa konal pred pomníkom kráľa Alexandra I.

Poobede sa začalo s cvičením. Členky a členovia po uvítaní Peroviča, námestníka Kráľa I., otvorili hlavnú manifestáciu prostým cvičením. Potom cvičili detské súbory, deti z Bečeja cvičili s puškami, dievčence s venčekmi a znovu členovia. Prvú časť programu zakončili dorastenci súťažou v štafetovom behu a dievčence hrami. Nasledovali tie najkvalitnejšie nástupy skupín a po nich muži ukázali svoju zručnosť v cvičení na náradí,

dievky prezentovali hodinu gymnastiky a vojsko cvičenie s puškami. Večer bola sokolská akadémia s cvičením, hudobnou časťou a zábavou s tancom. V realizácii programu účinkovali sokoli a sokolky Nového Sadu, ale aj hostia zo sokolských spolkov z Petrovaradína, Petrovca a St. Sivcu²¹³.

Zlet bol vyhodnotený ako úspešný, ale informácia o ňom v Sokolskom glasniku bola krátka a fotodokumentácie ani nieto. Proste prekvapuje také nedopatrenie.

Mnoho času na oddych nebolo, lebo o desať dní muselo sa byť v Skopji na oblastnom zlete. Poriadaný bol pri príležitosti štvrtstoročia od oslobodenia južných krajov. V sobotu 26. júna najväčšia skupina sokolov aj bola na mieste určenia a mohla sa pozerat' na fakľový sprievod domácich sokolov alebo pred Oficierským domom čakať na záver úvodného dňa tohto zletu. Zatiaľ sa už riešilo ich umiestnenie a aj oddych bol na rade.

V nedeľu včas ráno čakala všetkých cvičencov skúška a o 10,30 slávnostné zasadnutie v divadelnej sieni. Už o 15. hodine všetko sa hrnulo na cvičisko, aby sa okolo 16. hodine uvítal vyslanec kráľa generál Ječmenić. Po predpísanej ceremónii na cvičisko nastúpili všetci cvičenci, aby po delostreleckej salve sa vniesla fakľa s ohňom zažatým na kumanovskom bojisku. Keď sa zažalo ohnisko na pomníku padlých za oslobodenie, vzdala sa im pocta, pozdravila aj zástava a odzneli hymny, cvičisko sa muselo uvoľniť a cvičenie mohlo začať. Nasledovala séria cvičieb, potom rad štafetových hier najmladších. Najväčšie oduševnenie vyvolal nástup námorníkov, ale aj českých sokolov a potom bolo cvičenie skupín, aj nárad'ovka, prezentácia volejbalu a súťaženia s koňmi. Všetko sa zakončilo scénou *Korunovania cára Dušana*. Na tomto zlete cvičilo 2 900 sokolov a vojakov a divákov bolo ponad 15 000. Večer bola akadémia s masou skupinových zostáv, ktoré ukončila apoteóza *Všeslovanstvo*. Podali ju ruskí cvičenci.

---

²¹³ D. N.: *X slet Sokolske župe Novi Sad*. Sokolski glasnik, Beograd 1937, god. 8, br. 19, s. 4.

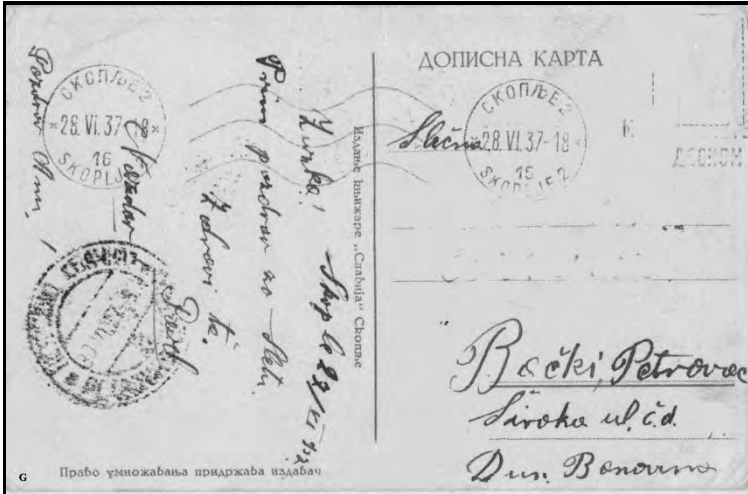
Plagát-pohl'adnica z oblastného zletu v Skopji z roku 1937

Cvičisko s improvizovanou tribúnou pre divákov a cvičenie gymnastov na podpornom náradí

Slávnostné defilé na oblastnom zlete v Skopji z roku 1937

Aj takýto dôkaz o prítomnosti petrovského sokola na zlete v Skopji (súkromnosť percipientke uctievaná)

V nasledovný deň najprv boli bohoslužby v Chráme slávy a potom slávnostný pochod mestom a pozdrav Sokolstvu s priliehavým, ale zdĺhavým rečením. Popoludní sa realizovalo druhé cvičenie. Bolo kvalitnejšie od toho v prvý deň, obecnosť sa spoznávala aj s košíkovou, a znovu bolo mnoho skupinových nástupov. Koniec programu naznačila zletová scéna *Otročenie a oslobodenie* v 10 obrazoch a potom nasledovala národná veselica a ohňostroj.

Zlet bol vyhodnotený ako úspešný, ale s technickými nedopatreniami, s menším počtom cvičencov (po ich počte mohol to byť aj župný zlet s otvoreným prístupom väčšieho počtu žúp a nie oblastný, pokrajinský zraz sokolov). Na ňom bralo účasť 5 žúp v kategórii záväzných a 15 žúp v širšom rozsahu od regiónu Južného Srbska. Zo župy Nový Sad tam boli 153 sokoli a sokolky. Program obsahoval dosť výstupov, ale aj nedocvičených, občas aj nezaujímavých a tak gymnastika a atletika v hlavný deň celkom vystali²¹⁴. Kiežby tak bolo aj s politizáciou pri rečení na tejto manifestácii. Zhruba – generálna konštatácia o vyspelom severe a „nedocvičenom“ juhu akoby platila aj na tejto manifestácii. Aj dojem, s ohľadom na Nový Sad bol, že to vyspelé sa potláča a tam kde je nevyhnutná intervencia sa hľadá cez prsty. O tempora, o mores!

Novinky v organizácii a programe Slávností

Keď začalo horúce leto, sokolov čakala najväčšia záležitosť doma – Slovenské národné slávnosti. Na prípravách Slávností, začalo sa robiť hneď z jari. Nie však celkom sústavne a systematicky. Ale už v júni zabralo to sústavnejšie. Konečne na zasadnutí užšieho výboru Matice slovenskej, zo dňa 29. júna sa rozhodlo, že funkciu bývalého slávnost'ového výboru prevezme

---

²¹⁴ B. S.: *Vidovdanskim sletom u Skoplju jugoslovensko Sokolstvo je dostojno proslavilo 25-godišnjicu oslobodenja naših južnih krajeva. Sokolski glasnik, Beograd 1937, god. 8, br. 21, s. 1-9.*

v úplnosti Matica. Taktiež sa tou príležitosťou konštatovalo o programovej vízii a začiatkom júla sa zverejnila programová konštrukcia tejto našej najväčšej kultúrnej manifestácie a zhruba formovala kostra programu. Už z tejto správy vidno niekoľko nových momentov v koncepcii Slávností. Po prvé, s ohľadom na dobu, plánuje sa programová reštrikcia na taký jeden a pol deň, po druhé, organizáciu Slávností v úplnosti preberá Matica slovenská a z toho vyplynie aj to tretie, že programový aspekt bude diktovaný matičnými záujmami a len čiastočne popretkávaný sokolsko-športovým programom. Tak všetko to zásadne vypadne už akosi definované a konkrétna príprava, ako i realizácia toho bude môcť začať.

Ale nepôjde to tak ľahko. Aj ten cisársky rez v ďalšej realizácii Slávností neprejde bez ozveny. Naša najväčšia kultúrna manifestácia za svojich osemnásť rokov pôsobenia stala sa plnoletou, získala svoje meno, aj rejting a nedá sa to všetko tak ľahko prelomiť a nedajbože, aj napriek nepriaznivým časom, minorizovať. A konečne, je to už manifestácia, ktorú zručne využijú aj tí, čo len prednedávnom uvideli svetlo sveta, alebo sa len teraz chcú svetu ukázať a čo využijú povest' Slávností pre svoju popularizáciu.

Preto rozšírenie programu Slávností bolo nevyhnutné. Prvý, čo sa k tomu pričínal bol Jazdecký odsek Sokolského družstva v Petrovci. Videl v tejto manifestácii možnosť prezentácie svojej činnosti a tak na zasadnutí zo dňa 26. júla 1937, v škole učiteľa Boldockého rozhodol, že na Slávnostiach vystúpi so svojim programom.

Ale najviac vo zveľadení slávnost'ového programu urobil šport, vlastne futbal a v snahe, aby ten futbalový program bol ešte pútavejší, rozšíril svoj program angažovania súperov aj za hranice. V tom zmysle navrhol niečo najatraktívnejšie – hosťovanie zahraničného celku. Aj s plánmi to išlo tak, ako čo to obvykle aj býva. Začalo sa s najvyššou priečkou (pražská Slávia) a stúpalo sa dolu, až po adekvátnu odozvu. Nakoniec sa podarilo získať prvotriedny amatérsky klub Maďarska Törekvés

z Bekešskej Čaby, v ktorom hrali väčšinou Slováci. Pritom sa neodstúpilo od vopred získaných pozícií vo futbalovom súťažení našincov a aj pre nich sa hľadal termín súťaženia.

Ale aj napriek dohodnutému, aj konceptu programovej reštrikcie, už v prvý deň bolo vidno, že od začiatku program bude pestrejší. Aj zmeny v poradí programov v hlavný deň Slávností boli evidované. Matica nedala prioritu valnému zhromaždeniu, keďže jej nový predseda dopoludnia musel na bohoslužby a tak riešenie sa našlo, aby svoj plénum dopoludnia mal školský odbor Matice. Nedel'né poobedie bolo potom nabité, programy si medzi sebou konkurovali a náš bežný človek bol v dileme, kde skôr. To preto, že valné zhromaždenie začalo len poobede o 16. hodine a keďže bola plánovaná prednáška poslanca J. Ursínyho, súrilo sa, presakovali sa body rokovacieho programu ozlomkrky a časť problematiky sa aj presunula na pondelkové zasadnutie. Keďže sa termín valného zhromaždenia Matice s termínom sokolských cvičení vskutku prelínali, časť prítomných na matičnom zhromaždení sa už od jeho začiatku začalo tíško vykrádať zo slávnostnej siene. Ved' daktorých z matičiarov aj sokolské manifestácie ešte ako bavili.

„V popoludňajších hodinách, keď aj zachmúrené nebo sľubovalo dážď, ulice centra Petrovca boli neobyčajne živé a plné sveta. Tam očakávali zraz členstva Sokola, jazdy a pochod na cvičište. Ved' akoby aj nie, keď starostlivá matka azda po prvé vyprevádza svoje najmenšie – najmilšie do pochodu a k verejnému vystúpeniu. Starostlivá ruka matky aj tu má posledné slovo. A šťastný otec ako by nešiel pozrieť sa na svoju pýchu, syna jazdca, ktorý vystupuje s prvou jazdou vôbec na Slávnostiach“²¹⁵. Ani nie div, že táto novinka v sokolskom programe toľko zaujala divákov a bola v centre pozornosti, ale vyhovovalo to aj organizátorom, lebo na ten spôsob mohli mať aj naše sedliactvo v programe.

---

²¹⁵ (m): *Sokolské verejné cvičby*. Národná jednota, Petrovec 1937, roč. 18, č. 33, s. 2.

„Štyri hodiny popoludní, mračná tiahnu na severozápad, nebo sa vyjasnieva a vracia nám stratenú nádej, kým impozantný pochod tiahne na cvičište. Nevšedný pohľad bol na impozantný pochod s jazdou na čele a nepriehľadné masy sveta tiahnuce na cvičište“. Aj „hromovým potleskom obecenstvo víta vstup jazdy a celého pochodu“ na sokolský areál. „Presne v určenú hodinu program zahájili dievčence prostými cvičbami a za nimi nastúpili chlanci. Sú to vždy zahajujúce body verejného vystúpenia a nielen že lahodia oku, preto že ich je masa, ale obecenstvo s pôžitkom a najšťastnejším úsmevom sleduje ich cvičby. Štáfeta mužského a ženského dorastu bola novinkou a doplnením k všestrannému športu. Malebným a prekrásnym obrazom je nástup malých dievčat v národných krojoch. Nie menšieho úspechu dosahujú predvedením tancov na národné piesne. Cvičby dorastu a členstva boli príkladne prevedené a odmenené búrlivým potleskom. Zo zvláštnych bodov či vystúpení vyniklo cvičenie dorastu a členiek miestneho dorastu Sokola cvičbou *Ruža*, ktorá bola vzorne nacvičená s krásnymi obrazmi a zvlášť príhodná pre vystúpenie na cvičisku preto, že ku prevedeniu je potrebné viacej cvičencov.“ Aj gymnastické cvičenia zaujali obecenstvo, ale aj „*Deviatka* Sokola z Kysáča bola tiež vzorne prevedená a zasluhuje pochvaly. Pred posledným bodom na žiadosť pána K. Plicku z Turčianskeho Sv. Matrína zopakovaný bol výstup ženských detí v krojoch, ktorý sfilmoval“²¹⁶.

Nakoniec v programe prichádza to najzaujímavejšie, aj to čo ako programová novinka osobitne pútať pozornosť divákov – vystúpenie sokolskej jazdy. Bavilo to, veď akoby nie, keď to bolo po prvýkrát na Slávnostiach. „Impozantný nástup, pozdrav, cvičby a skoky jazdcov Sokola z Pašičeva“²¹⁷ proste zadivili obecenstvo. Tak odniesli neslýchaného, ale zasluženého potlesku. Obecenstvo jasalo a divilo sa výkonom predvedeným s presnosťou a istotou. Za nimi nastúpili niektorí jazdci

²¹⁶ (m): *Sokolské verejné cvičby, c. d.*

²¹⁷ dnes Zmajevo.

Nastúpil aj dievčenský mix – cvičenky a tanečníčky

Sfilmoval ich aj K. Plicka z Turč. Sv. Martina

V istom tempe už druhý rok (1937)

Na záver výstupu aj gymnastické exhibície

Zo súťažia v skokoch do vody na petrovskom bazéne

z Petrovca v závodoch v skoku s prekážkami, ktorí za tak krátky čas, odkedy je u nás založená jazda, dosiahli krásneho úspechu. Veríme, že o rok pri trochu dobrej vôle a ďalším usilovným nacvičovaním predstavia nám aspoň to, čo jazdci z Pašičeva²¹⁸.

Nástup sokolskej jazdy bol aj súťažný, lebo osobitná komisia posudzovala výkony v skoku ponad prekážky. Z Pašičeva na svojich koňoch najlepší boli: Lazar Rackov, Ďoka Rackov a Toma Kobilarov. Z Petrovca vynikli: Michal Medveď, Andrej Málach a Ján Častven. Všetkým pre svoje výkony bol odovzdaný diplom.

Snáď nebude ťažko usúdiť, že si väčšina divákov našla novú podívanú, čo ako novinka osobitne lákala. A niekto v duchu sa vedel preniesť do budúceho roka, a aj na tých najvyšších rebríčkoch v jazdeckých kúskoch videl našinca.

V druhý deň Slávností sa športom začalo ešte predobedom. Išlo o plavecké súťaženia, kým poobedie bolo futbalové.

Ešte boli matičné rokovania v plnom prúde a už v organizácii Sokolskej jednoty sa na bazéne pri cvičisku začala plavecká súťaž. Bola to športová novinka na Slávnostiach a prilákala veľa divákov. Súťažilo sa v plávaní, hlavne voľným štýlom na jednu a dve dĺžky bazénu a v skoku z dosky. Išlo o dorastencov. Mladí športovci boli rozdelení do vekových skupín. V plávaní voľným štýlom na 50 m zvíťazil Š. Labáth. a na 25 m P. Kováč. Z dorasteniek najrýchlejšia bola O. Jesenská. V ešte mladších kategóriách víťazky boli E. Klarić, K. Kaňová a V. Šusterová. V skoku do vody zvíťazil P. Kováč, A. Kišgeciová a V. Labáth. Ku Dňu zjednotenia najlepším boli udelené diplomy.

Popoludní v úvodnom futbalovom zápase hral SŠK II (Petrovec) a Jánošík (Pivnica). V ťažkých podmienkach, lebo pršalo, v skrátanom zápase, hostitelia boli lepší a vyhrali výsledkom 4:1 (3:1). V hlavnom zápase tiež boli problémy. Pre ťažkosti s povoleniami prechodu cez hranicu, športový klub

---

²¹⁸ (m): *Sokolská jazda*. Národná jednota, Petrovec, 1937, roč. 18, č. 33, s. 2.

Törekvés z Bekešskej Čaby nemohol prísť na Slávnosti a tak sa v poslednom okamihu našlo riešenie, aby ho vystriedal SAND zo Subotice. Zápas aj napriek nepriaznivému počasiu začal tvrdo, lebo každé mužstvo si nárokovalo na výhru. Ale mužstvo SŠK Petrovec hralo ako nikdy predtým a tak vysoká porážka hostí ani neprekvapila. Aj konečný výsledok to ukazoval – bolo 4:0 (1:0).

Hneď po Slávnostiach, emócie spojené s touto našou najväčšou kultúrnou manifestáciou boli na najvyššom stupni. Najviac oduševňovalo, že sú Slávnosti už konštantnou zložkou nášho života, že sa zjavili aj programové novinky a že na nich bolo naozaj mnoho hostí, aj zo Slovenska. Pre sokolov a športovcov boli uznania, že ich ani nečas v oba dni Slávností, nezlomil v realizácii programu. O tom, že programy so sokolsko-športovou náplňou na týchto Slávnostiach dožili expanziu a že sa Vrbara stala dominantným objektom realizácie tohto nášho najväčšieho sviatku, ani nehovoriť. Mala v tom svoje zásluhy aj Sokolská jednota.

Už o týždeň, v nedeľu 15. augusta 1937 bola sokolská manifestácia v Kysáči. Pre tento rok sa plánovalo viacej spestriť, aj rozšíriť program na nich. V snahe, aby táto manifestácia bola okázalejšia, zaplánované bolo až 12 bodových nástupov a večer akadémia. Aj príchod Petrovčanov na túto manifestáciu sa prízvukoval. Boli tam s cvičbami a sokolskou jazdou.

Aktivity koncom roka

Ani dva týždne od Slávností neprešlo a vedenie spolku cestou nášho týždenníka, oznámilo zahájenie nového cyklu cvičenia. Termín cvičenia sa stanovil na pondelok, stredu a piatok a vyzvali sa noví členovia na prihlášku. Podčiarkol sa aj fakt, že „sokolské cvičby majú ohromný význam výchovný, preto rodičia by mali chlapcov a dievčatá posielat' na cvičby.“²¹⁹

---

²¹⁹ N. N.: *Sokolské cvičby v Petrovci boli znovu zahájené. Chýry.* Národná jednota, Petrovec 1937, roč. 18, č. 35, s. 3.

Ako každý rok, tak aj teraz, dňa 6. septembra oslávili sa narodeniny kráľa Petra II. Program osláv bol štandardný: dopoludnia boli bohoslužby a po nich Sokolská jednota zariadila v gymnaziálnej slávnostnej sieni sokolskú akadémiu.

Keď polovicou septembra umrel prezident Československej republiky T. G. Masaryk, v rámci celého sokolského sveta boli konané komemoračné a kondolizačné manifestácie. Aj v Petrovci to bol deň smútku a smútočná komemorácia bola na deň pohrebu prezidenta Masaryka (21. septembra), za hojnej účasti predstaviteľov spolkov, ustanovizní a obecnstva, aj sokolov. Dôstojný úvodný prejav podal Dr. J. Šuster, starosta sokolov a podpredseda MSJ, kým Dr. A. Sirácky hovoril o životnom diele Masaryka. Pietne koncipovaný program bol zakončený piesňou *Kto za pravdu horí*. Masaryk si to zaslúžil, veď sám tvrdil: „Bol som Sokol a Sokolom zostávam.“ O to viacej aj sokoli mali osobitné dôvody vzdať česť zosnulému.

V sobotu 27. novembra 1937, v predvečer sviatku oslobodenia Juhoslávie, Sokolská jednota riadila oslavnú akadémiu. Na programe boli podané cvičebné zostavy a zahraničná aj jednoaktovka. Ani bez zborového spevu a tanečnej zábavy to neprešlo. V samý deň sviatku (1. decembra) spolky a škola oslávili tento deň a prednášku mal učiteľ M. Kmeť.

V posledný deň roka, na Silvestra, riadil sokolský spolok novoročnú zábavu. Na programe boli spevy, veselohra *Súbeh pána Konička* a organizovaná bola novoročná tombola.

Už v novoročnej nálade bolo jasné aj sokolom, že ešte jeden rok majú za sebou.

XI.

Znovu na zlete v zlatej Prahe

Rok 1938 bol prvým rokom zjavnej manifestácie fašisticky orientovaných síl. V Európe to začalo najprv agresívnou politikou Nemecka, aj obavou tých druhých o svoj osud. Preto v dohode Hitlera s Chamberlainom a Daladierom bolo dosť ústupkov. Hitlera to neznemožnilo v privlastňovaní oblastí na južných a východných hraniciach nemeckého štátu a tak aj anchluss Rakúska a českých Sudetov bol na rade. Malo to ozvenu, aj prešľapovanie štátov v novej organizácii Európy.

Na juhoslovanských krážoch to bolo ešte páčivejšie. Veľké Nemecko vyrazilo priamo na hranice Juhoslávie a potom stúpol jeho vplyv, aj politický nátlak. Aj bol dominantnejší ako vplyv Mussoliniho Talianska. Vtedy bol už spoločný nástup Nemecka a Talianska zjavnejší, a tak bolo všetko jedno komu sa prikloníš. K tomu dopomohla ešte aj fašistická orientácia Rumunska a Bulharska a tak celý balkánsky priestor bol skoro presiaknutý profašistickým presvedčením. Z opačnej strany stála politika voči Sovietskemu zväzu, ktorú juhoslovenská vláda odmietala po každú cenu. Aj Malá antanta, ako výtvar po prvej svetovej vojne padla a knieža Pavle odstavil vládu Stojadinoviča a na post predsedu vlády si zastal Dragiša Cvetković.

Medzi našincami, od konca minulého roka, ešte otriasala smrť T. G. Masaryka. Začiatkom februára sa oslávili narodeniny predsedu vlády Československej republiky Dr. Milana Hodžu. Situácia priam naliehala čulejší kontakt medzi Horniakmi a Dolnou zemou a tak návštevy v oboch smeroch boli ešte častejšie. Aj Matica slovenská u nás zapúšťala stále hlbšie korene a do našich intelektuálnych radov pribudli nové sily. Viacej sa venovala pozornosť katolíckej konfesii a v Petrovci sa vybudoval kostol pre zástancov tohto vierovyznania.

Ani Matica nezaostávala a plánovala vybudovať poriadny stánok v Petrovci. Rozpísal sa súbeh na historickú monografiu Slovákov a podčiarkol sa aj evidentný prevrat v slovenskom presvedčení v jednotlivých našich osadách. V školení, zobrala na seba záväzok štipendovania chudobných žiakov, aj rozširovania slovenských časopisov a kníh, organizovania mládeže...²²⁰

Možno pod vplyvom vonkajších činiteľov, zbýjala sa tunajšia Slovač do svojich radov a z národnostného aspektu prízvukovala sa naša povinnosť všetkými prostriedkami upevňovať lásku k slovenčine a národu. Preto aj v našej Národnej jednote sa písalo: „Už niekoľkokrát sme upozornili na stĺpcoch tohto časopisu na mnohé nezdravé príznaky nášho národného života. Potrebné by bolo vyburcovať nás z tejto ľahostajnosti, ktorá sa u nás nebezpečne zahniezdila. Ako menšina a to nepatrná, len tak sa udržíme v cudzom mori, keď dvojnásobne budeme si chrániť to, čo je naše. Ak budeme pasívni, tok času nás odnesie a stratíme sa ako piesok v mori. Veď naše národné bytie len to zmocňuje, čo je v našej moci, čo závisí od nás, od našej vôle a nášho pričinenia. Na každom kroku cítime asimilačný vplyv prostredia a ak sa rázne nepostavíme proti, budeme sa pomaly tratiť, hynúť a umierať. Ten, komu je ľahostajná slovenská kniha, kto s opovržením hovorí o našich novinách, kto nedbá o čistotu a krásu svojej reči, kto neposiela... svoje dieťa do slovenskej školy, do slovenského gymnázia, kto nie je členom Matice a nepodporuje naše národné a kultúrne podniky – ten pracuje, možno nevedomky, ruka v ruke s tými činiteľmi, ktoré nás postupne, nebadateľne preformujú, pozbavujú svojho rázu a zvláštnych znakov našej národnej existencie. V krátkosti, kto sa pasívne díva na toto naše pomalé tratenie sa, má tiež na svedomí náš osud“²²¹.

---

²²⁰ Pozri – N. N.: *Návrhy a podnety na uváženie*. Národná jednota, Petrovec, 1938, roč. 19, č. 7, s. 2.

²²¹ N. N.: *Naše povinnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1938, roč. 19, č. 24, s. 1.

Prečo taký text!?! Snád' skryté obavy, že pred nadchádzajúcou pohromou možno strčíme hlavu do piesku, necháme sa nosiť víchricou a v zachovaní svojbytnosti zabudneme konať len to najnevyhnutnejšie? Alebo to bola výzva na ešte väčšie zbíjanie radov, veď spolu a v zhode budeme silnejší.

Aj docenilo sa, že teraz je pravý čas pre akciu, rok keď sa má osláviť 20 rokov od oslobodenia. Z takej príležitosti, v jubilejnom roku osláv našej slobody a samostatnosti, potrebné je pripraviť nielen okázalé oslavy, ale niečo osožné urobiť pre budúcnosť nášho národa aj v tom hmotnom zmysle – vystavať vlastnými silami aj ďalšiu svetlicu, kde sa budeme všetci stretávať – *Národný dom*.

„My Slováci chceme dať týmto činom zrejmy a jasný dôkaz toho, že si naše oslobodenie vysoko ctíme a vážime a že si aj po tejto stránke uvedomujeme tie povinnosti, ktoré nám toto oslobodenie nakladá. Sme si úplne vedomí toho, že sme v našej slobodnej a zjednotenej vlasti juhoslovanskej doma...“ a tak „Národný dom, v ktorom chceme umiestniť a sústrediť podľa možností všetky naše národné a kultúrne ustanovizne, ako Maticu, Kníhtlačiareň, Sokola a všetky naše spolky, nakoľko nám to bude finančne možné..., má slúžiť vlastne našim vše-národným cieľom... Prirodzená vec, že plným právom a s dobrou nádejou na porozumenie a na výdatné podporenie obraciame sa na celú našu verejnosť, a prosíme ju i každého jednotlivca..., aby nás v tom podujatí podporoval.“²²²

Tak vše-národný dom by bol podnet na spájanie všetkých nás.

Aj v Sokole sa volalo na jednotu a aktivitu

Aj Sokol Kráľovstva Južoslávie, predbiehajúci vnútorné problémy, ktoré sa tu nakopili, od začiatku roka upomínal na

---

²²² Predsedníctvo Matice slovenskej v Južoslávii: *Národný dom hrdinského kráľa Alexandra I. Zjednotiteľa*. Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 22, s. 1.

oslavy 20-ročia oslobodenia a zjednotenia do Kráľovstva SChS, na 75. výročie od založenia prvého sokolského spolku (v Lubľane), ale aj na účasť sokolov na X. všesokolskom zlete v Prahe. Keď ide o výstavbu objektov, znovu sa postavila otázka výstavby trvalého ústredného sokolského štadiónu v Belehrade, ktorá už pár rokov nie a nie sa pohnúť z miesta. Ale všetky tieto plány, na nejaký spôsob, pritlmilo agresívne správanie sa Nemecka a tak sa postavovalo podozrenie, či sa z plánovaného všetko bude môcť realizovať. Optimisti hneď také mienky rýchle odhodili, veď netreba maľovať čerta na stenu.

Vedenie, na doriešenie sokolských problémov, preto podčiarkovalo: „Mi nie sme spokojní, že sokolská myšlienka ešte nezakotvila v každej našej osade. Ani nebudeme spokojní, kým z každého juhoslovanského človeka nebude zástupca alebo aspoň priateľ žiarivých sokolských ideí... My musíme ďalej pracovať. Viacej pracovať a menej sa hnevať. Vždy viacej dávať, a menej hľadať. Len tak mi musíme stvoriť lepšieho juhoslovanského človeka. Formovať človeka, ktorý bude stále mať na očiach ten veľký princíp... Princíp spravodlivosti, pravdy a slobody. Aj to spravodlivosti a pravdy, ktorých podstata nie je v rečiach, ale v diele... To naše dielo musí do svojej skutočnosti, musí prejsť len cez pravú pravdu a realizovať sa v slobode. V duchu tohto princípu, my vás sestry a bratia, povolávame , aby ste dvojnásobnou silou v novom roku zaryli svoje žilnaté ruky do práce – silne, oddane a hrdinský, ako nám Sokolom to aj svedčí.“²²³

Teda znovu sokolská teória a sokolská mravnosť a pravého riešenia na novoutvorenú situáciu v sokolskom svete, v jeho kolíske, v Česku, ani slova. O postupoch, ako konat', ešte menej.

Našinci, Slováci na týchto priestoroch, už na situáciu v Československu ešte viacej trpeli. Veď jednalo sa tu o osude našej pravlasti. Ale, ako národnostná entita, zvykli si už na

---

²²³ SSKJ: *Novogodišnja poslanica Sokolstvu Kraljevine Jugoslavije*. Sokolski glasnik, Beograd 1938, god. 9, br. 1, s. 1.

všetko a vedeli, že byť trpezliví, konať akoby toho všetkého nebolo a čakať čo bude ďalej, je predsa lepší variant v kroku do nasledovných dní.

V takom presvedčení zadržalo sa riadne valné sokolské zhromaždenie, dňa 23. januára 1938, v škole E. Speváka, učiteľa – správcu, aj všetko na ňom, ako to bolo v pozvánke v Národnej jednote naznačené, sa konalo podľa stanov. Aj pri voľbách vedenia spolku a jeho výborov, až na nepatrné výnimky, zastalo sa za isté zloženie. Delegátom župy bol M. Mandić.

V marci, s novým elánom myslelo sa aj na najmladších. Aj pozvánka pre túto manifestáciu bola povznášajúca, keď v tlači písal: „*Petrovčania! nezabudnite, že v nedeľu dňa 6.marca o pol 4-tej hodine majú naši najmenší sokoli v gymnaziálnej telocvični detskú akadémiu. Týmto sa povoláva naša mládež, členovia Sokolského družstva, ako aj všetci priatelia Sokolstva. Nezabúdajte, že svojou návštevou povzbudíte ich k ďalšej vytrvalej práci. Vstupné je: žiaci 1.-, dospelí 2.- din.*“²²⁴ Táto detská akadémia bola realizovaná a označená bola ako zdarná. Na programe boli detské hry, sokolské cvičby a recitácie. Najmä oduševnil tanec *Kozáček*, ktorý podala malá Vierka Trusinová a preto ju obecnosť vyzvalo na bis. Aj program natoľko oduševnil, že už nasledujúca detská akadémia bola stanovená na nedeľu o dva týždne.

Ani v apríli, na Veľkú noc, ďakujúc sokolkám sa nedovolilo aby tento sviatok prešiel bez predstavenia. Podali veselohru Iva Gajdoša *Revolúcia v penzionáte*. Prednes hry bol neobyčajne dobrý a preto predstavenie malo veľký úspech. Úlohy obsadili samé dievčatá a v hre vynikli Rovnevová, Benková, Čaniova, Kišgeciová, Červeniová a Snidová. Réžiu mal V. Godra, ale pre nepriaznivé počasie obecnosť bolo relatívne málo²²⁵.

---

²²⁴ Pozri rubriku *Chýry*, Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 10, s. 3.

²²⁵ -i-: *Petrovec – Divadlá*. Národná jednota, Petrovec 1938, roč.19, č. 17, s. 3.

ČLENOM SOKOLA. Týmto sa vyzývajú všetci členovia Sokola, ktorí sa chcú zúčastniť X. jubilárneho všesokolského sletu v Prahe, aby sa v krátkom čase hlásili u svojho družstva. Bez ohľadu na doterajšie prihlášky, všetci sa musia znovu hlásiť. S prihláškou treba hneď zaplatiť: cvičiaci 306 — a necvičiaci 321 — din. za cestovné výlohy od hranice do Prahy a zoďať, sletovú značku, poisťné a žel. legitimáciu. Zároveň treba zaplatiť v dinároch tú sumu, ktorú si patričný chce vzlať na trovu a ktorá mu po príchode do Čsr. bude vyplatená v korunách československých. Táto nesmie byť vyššia od 5000 din. Sokoľský, poľažne pre ženy národný kroj je povinný pre všetkých účastníkov a tak tiež aj účasť v sletovom pochode.

Výzva pre účastníkov Vsesokolského zletu v Prahe

Tanečný súbor – účastník na Festivale národných tancov v Belehrade

Ešte v minulom roku začalo sa s nacvičovaním cvikov pre Vsesokolský zlet v Prahe a neprestávalo sa. Ved' odísť na najväčšiu sokolskú manifestáciu, vždy bol aj pre petrovských sokolov, osobitná výzva. Preto začiatkom mája už šli, po niekoľkokrát upozornenia na povinnosti pre účastníkov na tejto manifestácii. Tentoraz v Národnej jednote boldovom vyznačení písal: „Týmto sa vyzývajú všetci členovia Sokola, ktorí sa chcú zúčastniť X. jubilejného vsesokoského zletu v Prahe, aby sa v krátkom čase hlásili u svojho družstva. Bez ohľadu na doterajšie prihlášky všetci sa musia znovu hlásiť. S prihláškou treba hneď zaplatiť: cvičiaci 306 – a necvičiaci 321.- din. za cestovné výlohy od hranice do Prahy a späť, zletovú značku, poistné a žel. legitimáciu. Zároveň treba zaplatiť v dinároch tú sumu, ktorú si patričný chce vziať na trovu a ktorá mu po príchode do ČSR bude vyplatená v korunách československých. Táto nesmie byť vyššia od 5 000 din. Sokolský, poťažne pre ženy národný kroj je povinný pre všetkých účastníkov... pre účasť v zletovom pochode.“²²⁶

Už koncom jari (2.-3. júna 1938) nastúpil petrovský tanečný súbor na Festivale národných tancov v Belehrade. Manifestácia sa konala pri príležitosti leteckej výstavy, keď večer vystupovali aj folklórne skupiny. Bola to nová výzva, aj otázka, ako to bude s vystúpením v sídelnom meste v dňoch najväčších pravoslávnych sviatkov. Z ďalšej správy, možno vidieť že vtedy „vystúpilo Sokolské družstvo na festivale slovanských tancov v Belehrade so Slovenskou besedou a malo ohromný úspech.“²²⁷

Aj 5. júna mali sokoli súťaženie vo viacboji. Tým najlepším, na oslave koncom roka, boli udelené diplomy.

Koncom júna petrovská Sokolská jednota odišla na sokolskú manifestáciu do Pivnice, kde spolu s hosťiteľmi, aj cvičencami zo Starého Vrbasu, Kysáča a iných osád mala verejné cvičenie.

---

²²⁶ N. N.: *Členom Sokola*. Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 19, s. 2.3.

²²⁷ (m.t): *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrove 1939, roč. 20, s. 167.

V rámci sokolskej akadémie „najzaujímavejším bodom bolo vystúpenie Petrovčaniek. Najmä malá Trusinová a slečna Rovnevová vzbudili obdiv obecnstva.“²²⁸ Ale pivníckých cvičencov vtedy najviac bavil finančný efekt, lebo zraz sokolov využili aj na získavanie prostriedkov pre zájazd na zlet do Prahy.

Všesokolský zlet v znamení antifašizmu

Bol to jubilejný, X. všesokolský zlet v Prahe, ktorý už aj preto a najmä pre spoločensko-politické diania v strednej Európy bol naozaj svojrázny. Ako taký mal aj svoju predohru. Bol to štafetový beh, stelesnený behom desiatimi dráhami Československa, naplánovaný k oslavám 105. výročia narodenia M. Tyrša. Pre smrť T.G. Masaryka, termín bol posunutý a štafetový beh bol realizovaný v predvečer osláv 19 rokov od oslobodenia Československa, na dni 26.-28. októbra 1937.

O rok, keď prišiel čas na realizáciu zletu, situácia v pohraničí bola už trápna a mnohí považovali, že ho ani nebude. Zlet predsa bol, podľa mnohých v posledný moment, takrečeno päť do dvanásť pred tým, ako čo fašistická čižma vkročí do Československa. Aj vyznel ako konfrontácia, súboj dvoch veľkých národov bez zbrane, ako meranie zmýšľania slovanského cítenia s germánskou expanziou do okolia. Možno aj preto táto sokolská manifestácia bola tak veľkolepá.

Sám zlet bol širšie zamyslený, ako predtým. Prvá časť zletu, pod názvom Zimné zletové hry, bola realizovaná vo Vysokých Tatrách, v Tatranskej Lomnici od 6.-13. februára 1938. Manifestácia bola koncipovaná, ako zimný sokolský zraz, vlastne ako súťaž sokolov v odvetviach zimného športu.

Ten najväčší zraz, na ktorý čakali všetci sokoli, zaplánovaný bol na letný termín. Vskutku začalo sa ešte 29. mája a manifestácia bola koncipovaná, ako Deň žiactva pražských

---

²²⁸ *ar.: Verejné sokolské cvičby v Pivnici. Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 28, s. 2.*

základných škôl. Potom to pokračovalo IV. stredoškolskými hrami, aby sa v polovici júna na Masarykovom štadióne, realizovalo masové cvičenie študentstva.

Potom sa už prišlo bližšie k Sokolstvu a 12. mája bola širokému obecenstvu sprístupnená, dva roky pripravovaná Zletová výstava. V ďalší víkend, od 18.-20. júna bol I. sokolský zlet žiactva a o týždeň aj Zlet sokolského dorastu – všetko v medzinárodnej konkurencii. Už vtedy počet nástupov bol taký, že sa programové termíny hľadali aj mimo víkendu, len aby sa mohlo všetko realizovať. Aj na zlome dvoch mesiacov, 30. jún - 1. júl 1938 bolo medzinárodné gymnastické sokolské súťaženie. Bol to prvý úvod na hlavné zletové dni.

Koncom júna všetky vlaky, plné sokolov a sokoliek a medzi nimi i slovenských z Petrovca, Pivnice, Pazovy Kovačice, Padiny, Kysáča... Smerovali do Prahy. Len z Juhoslávie ich bolo deväť. Vo vlakoch, na dlhej ceste, osobitná nálada. Najprv obzorom dominovala monotónna panónska panoráma a potom sa na obzore začali črtáť obrysy slovenských pohorí. Aj po prechode cez hranicu – Petržalka. Každý z vlakov zastal a sokolské bratstvo navzájom volalo: Na zdar! Zdravo! Zdravo! Zdravo! Nedáme sa! Nedáme! Na zda-a-a-a-r! Nasledovalo množstvo uvítacích hesiel, aj pieseň, kvety, zástavy a radosť. Aj slzy, tie slzy radosti, aj výskania z toho všetkého. Aj mladosť to vydrží na každej zástavke od Bratislavy až po cieľ cesty. A zo všetkého finále víťania v zlatej matky sokolstva – v Prahe.

V nedeľu, 3. júla, hneď ráno delegácia cvičencov a predstavenstvo z každého štátu odišla na hrob Masaryka a otcov Sokolstva – Tyrša a Fignera, ešte raz dať sľub základnej myšlienke Sokolstva. Potom poobede o 15. hodine delový výstrel naznačil začiatok hlavných zletových dní na Strahove. Štadión plný, jablko by dolu nespadlo a na cvičisku 10 000 cvičencov a cvičeníek. Po ceremónii otvárania nastúpili sokolí, v počte 1 620 cvičencov, s cvičbou *Sokolská brannosť*. Po nich sokolky oduševnili ešte viacej, bolo ich na cvičisku 17 000. Cvičili graciózne, s bohatou paletou premien, s veľkým počtom

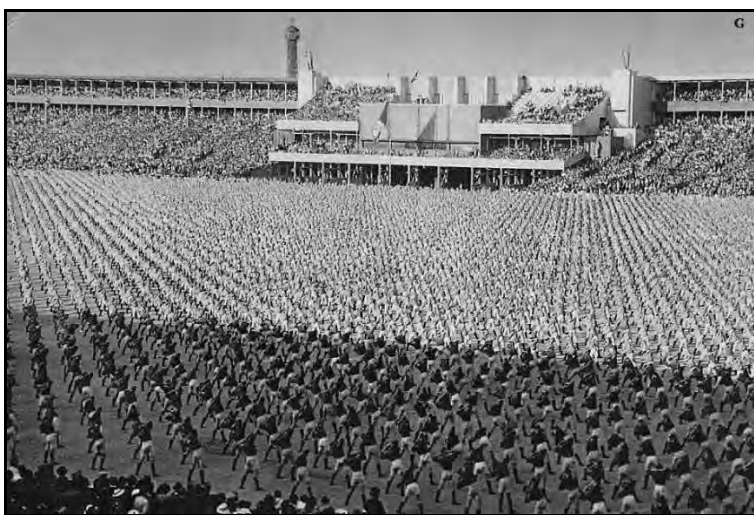
figúr a prechodov, so skladným pohybom a za sprievodu hudby. A potom zoradený do šest'nást'stupu, v počte viac ako 2 200, na terén vyšli juhoslovanskí sokoli a sokolky. Aj hneď dali o sebe vedieť. Uniforma v sklade s juhoslovanskou zástavou a prvý prívet bolo hlasité – My sme Juhoslovania! Keď s cvičením zakončili, štvrt' miliónov úst volalo bravo a pol milióna rúk kývalo na pozdrav. Ale oduševnenie nekleslo a trvalo aj ďalej. Nastúpili sokolky v komplikovaných tvaroch šest'nástiek s loptami. Znovu gracióznosť, aj polka, valčík, mazúrka..., a nová vlna oduševnenia obecnstva. Nakoniec úhrne 30 000 cvičencov (bolo ich skoro dvakrát viac ako bielych značiek na trávniku) prezentovalo *Prísahu Republiky*. Cvičili v trojdielnej zostave na české, moravské a slovenské melódie. Tá slovenská, vraj, bola najkrajšia. Potom sa pohybom a recitálom vzdala pocta padlým, ostrým pohybom v ďalšom cvičení ukázalo na odhodlanosť na obranu a útok, aby na takty melódie *V nový život* a *Kdož jste boží bojovníci* jednotná masa zakončila svoj nástup. Večer bol pre vyst'ahovalcov do Ameriky slávnostný koncert vo dvorane B. Smetanu a na pražskom výstavisku obecnstvo mohlo pozrieť bulharských folkloristov.

Ďalšie zletové dni vedľa cvičenia domácich sokolov na tému *brannosti a prísahy Republiky*, cvičili aj zahraničné skupiny. V druhý deň (4. júla) na rade boli hostia. Bol to sendvič program, ktorý po masovom výstupe hostiteľov vždy začal ceremóniou dvíhania zástavy štátu cvičencov. Najprv cvičili francúzske gymnastky a za nimi mali nástup gymnasti a gymnastky z Litvy, aby program masovým nástupom zakončili české sokolky.

Tretí zletový deň bol daždivý. Aj napriek tomu cvičilo sa už v ustálenej réžii. Z hostí cvičili členovia bulharského Junáka, potom československé sokolky a hostia z Rumunska. Z osobitných dôvodov oduševnili aj cvičenci amerického Sokola, teda vyst'ahovalci z českých a slovenských krajov. Nakoniec v celkovom oduševnení, obecnstvo vtrhlo na cvičisko a pre cvičencov urobilo americký špalier. V ten deň program uzavrela svojim nástupom sokolská jazda.

Plný Strahovský sokolský štadión počas všesokolského zletu, ale z vtáčej perspektívy z akej diaľky cvičencov ani nevidno

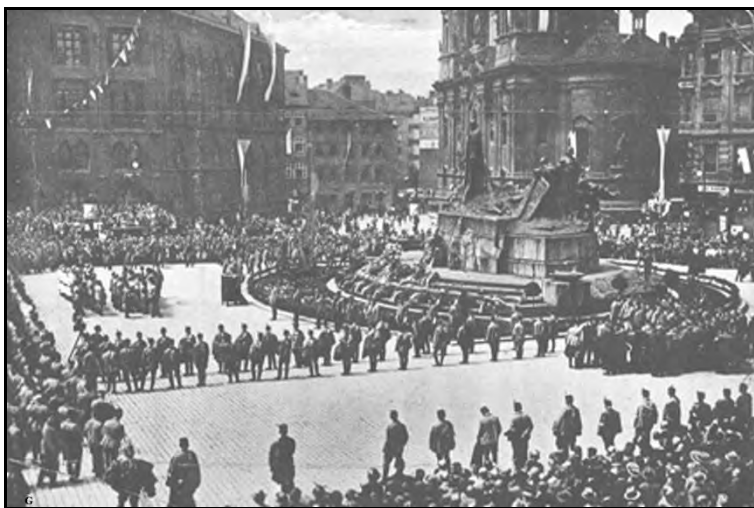

Snímka z tribúny - keď na cvičisku cvičilo 30 tisíc sokolov

Cvičenie 17 tisíc sokoliek na všesokoskom zlete 5. júla 1938

Z programu na námestí Jána Husa vo štvrtý deň zletu

Juhoslovanskí sokoli v slávnostnom pochode Prahou

Olga Rovnevoá s hostiteľkami na zlete v Prahe

V štvrtý deň, v deň výročia upálenia Jána Husa bol slávnostný pochod Prahou a poobede cvičili vojaci Malej antanty, najprv Československa a potom z Rumunska. Po nich juhoslovenskí vojaci – námorníci, pešiaci a letci podali cvičbu *Juhoslovenská epepeja*. Na ťažkú cvičbu potlesky získali ešte počas cvičenia. Aj ešte búrlivejší potlesk bol po ukončení cvičenia. Nakoniec armáda hostiteľov ukázala zručnosti svojich leteckých síl, s náletom ponad 200 lietadiel, aby po nástupe vojska Malej antanty pred prezidentom republiky E. Benešom, nasledoval ceremoniál zatvárania tejto najväčšej sokolskej manifestácie, keď odzneli aj hymny štátov Malej antanty.

Keď sa má na ohľade, že sa tu paralelne konal celý rad športových súťažení, aj nespočetné množstvo kultúrnych manifestácií, výstav, koncertov, aj dve súťaženia v divadelníctve, tak možno povedať, že išlo o gigantickú manifestáciu, o to viac, že predtým, ako čo táto sokolská manifestácia začala v Československu, v štáte bola vykonaná prvá mobilizácia a branci boli poslaní na hranicu s Nemeckom. Malo to svoje reflexie aj na počet cvičencov na zlete, lebo mnohí cvičenci, namiesto na svoju najväčšiu manifestáciu, museli do branných šíkov, pripravení na boj proti fašistickej hrozbe.

Tak možno konštatovať, že najväčšia sokolská fešta, jubilejný všesokolský zlet v Prahe bol realizovaný v čase veľkých obáv hroziacich zo západu, keď už fašistický Damoklov meč visel nad Československom. V tých neobvyklých podmienkach, mala to byť manifestácia od mimoriadneho významu pre všetkých slobodomyselných ľudí. Aj bol to najväčší zraz sokolov, nezvyčajnej krásy, masovosti a sily, čo dokonale poslužil k najvyšším ideálom slovanskej jednoty, stavanej celé desaťročia, aby teraz, keď to bolo najpotrebnejšie prispel k všeobecnému dobru slovanských národov, ale aj celému človečenstvu. V masovom nástupe sokolov a sokoliek bolo tu vidno bratstvo, rovnosť a slobodu, aj voľnosť, samostatnosť a demokraciu, na rozdiel od bojových šíkov, čo rinčali zbraňou len trochu ďalej za hranicou a nič dobrého nesľubovali.

Aj keď išlo o tento zlet sokolov, bol to predposledný zraz slovanských sokolov v Prahe ²²⁹, medzi dvoma vojnami. Hlásal slovanskú slobodu, rovnosť a bratstvo a len niekoľko mesiacov po ňom české Sokolstvo padlo na kolena. Vzpriami sa ešte?

Na Slávnostiach aj po daždi slnko svieti

Len o mesiac neskoršie, aj tu v Petrovci, akoby sa z dejín zbierali sily, sa konštatovalo, že naše „Slovenské národné slávnosti majú už svoju peknú tradíciu a minulosť. Veď už dvadsiaty raz schádzame sa v Petrovci a radujeme sa z toho, že sa vidíme, priateľský pobavíme a pohovoríme si a tiež i z toho, že v kultúrnom a národnom ohľade rozhodne napredujeme.“²³⁰

To bola príležitosť aj pozrieť sa dozadu. Lebo, „keď sme sa po prevrate, v roku 1919 prvý raz zišli v Petrovci, celkom inak to vyzeralo: nemali sme ešte ničoho, čo by bolo svedčilo o našom živote, neboli tu noviny, tlačiareň sa len vtedy tvorila, nebolo gymnázia, nebolo slovenských škôl, nebolo Matice slovenskej a nebolo ani nádherného cvičiska, ktoré je už toľké roky dejiskom našich Slávností. Iba pevné odhodlanie bolo v našich myšliach, radosť v dušiach a očiach a celá naša bytosť bola mohutne rozvlnená a rozrušená udalosťami z jesene roku 1918! Žili a dýchali sme v slobode, uskutočnili sa sny a túhy veľikánov nášho národa! Aký to vznešený a unášajúci pocit! Začali sme si budovať svoj slobodný, slovenský život. A od prvých Slávností,

---

²²⁹ Od založenia prvého sokolského spolku v Prahe (1862), pomerne rýchle toto telovýchovné spoločenie prerástlo v hnutie, ktoré zasialo zdarné semeno medzi všetky slovanské národy (okrem Ruska). Potom sa zrodila aj idea vzájomného slovanského spoločenja a pri príležitosti osláv 20 rokov od založenia spolku organizovaný bol aj prvý všeslovanský zlet v Prahe. Odvtedy sa tento zraz konal v priemere každý 6. rok (1882, 1891, 1895, 1901, 1907, 1912, 1920, 1926, 1932, 1938). Aj po vojne v starej koncepcii sa zjaví ešte len v roku 1948.

²³⁰ N. N.: *Naše slávnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1938, roč. 19, č. 32, s. 1.

od roku 1919 schádzali sme sa každoročne v Petrovci a z roka na rok život náš sa rozrastal, mohutnel a s ním i Slávnosti menili svoju tvárnosť, i rozmanitosť svojho programu, i celkovou úrovňou ako i vzrastajúcimi návštevami dosvedčovali i vzrast nášho života... Prešumelo už skoro 20 rokov, vyplnených prácou, veľkými plánmi a sľubnými rozbehmi, ale i neúspechmi a stroskotanými nádejami. Naše Slávnosti nestrácali na svojej prítlačlivosti a vždy pôsobili magneticky na nás: keď nám bolo zle, prišli sme, aby sme sa požalovali, aby sme sa zadumali nad našimi nezdarmi, a keď nám bolo dobre, prišli sme aby sme sa veselili, tešili a radovali²³¹.

Už fakt, že išlo o jubileum, vplýval na nadšenie. Nielen preto, že išlo o dvadsiate Slávnosti, ale že išlo aj o dvadsať rokov slobody a zrovna toľko aj od založenia štátu v ktorom žijeme, ale aká to paralela, aj Českosloveska, štátu nášho pôvodu, našej pravlasti, odkiaľ akurát naši sokoli ponáhľali so všesokolského zletu, nosiac so sebou aj pozdravy rodákov z pravlasti, ako to oni vraveli, pre našincov rozhádzaných po celom svete. Ponáhľali aby do začiatku Slávností ešte viacej zladili svoj nástup, veď na svojich chrbtoch niesli aj program hlavného slávnost'ového dňa.

Ale v hlavný deň Slávností nezačalo to skvele. Ešte predtým ako nastal deň, husté, skoro jesenné mračná, čo plávali nebom, neveštili nič dobrého. Aj keď sa už rozvidnelo, všetko ukazovalo na to, čo Slávnostiam najmenej vyhovovalo – dážď. Potom celé doobedie organizátori pozerali na oblohu, hoci ich to nemalo trápiť, lebo všetky podujatia, boli plánované pod strechou.

Ale ako na truc, ešte vo včasných ranných hodinách keď členovia Sokola a Roľníckej jazdy, tentokrát ako sekcie Slovenského roľníckeho združenia, akurát zakončili generálnu skúšku na cvičisku, keď z čiernych oblakov spustil sa tichý dážď. A potom zostala už iba nádej, že oblaky do poobedia hádam vyprázdnia svoju vodnú nádrž a ak dažďu nebude mnoho, aj prach „sa zabije“ a na cvičisku bude príjemnejšie.

---

²³¹ N. N.: *Naše slávnosti*, c. d.

Potom dážď skutočne prestal, aj slnko sa usmialo. To bol dôvod, aby starostlivé matky vyparádili svoje detky na námestie zaplavené davom ľudí. Odtiaľ nasledoval imponujúci pochod na cvičisko, načas, aby sa program začal presne. Na čele pochodu jazdu a všetkých cvičencov, pozdravilo búrlivým potleskom pri vchode na trávnik, ešte početnejšie obecnstvo. Ale v tej presnosti v nástupe bolo cítiť aj nervozitu sokolských organizátorov už pred začiatkom samej manifestácie.

„Verejné cvičby zahajujú deti, čo roztomilosťou zapôsobia na divákov. Potom bod strieda sa za bodom, ale pozorujeme zmenu programu a nervózu u vedenia a samého obecnstva. Totiž podľa sľubu v každú minútu možno očakávať príchod zriedkavých hostí... Asi o pol šiestej hodine v diaľke zaznie výbuch mažiara, za ním nasleduje druhý a tretí..., cvičby sa prerušujú a zraky obecnstva uprené sú na vchod. Po krátkej chvíli zjavia sa vzácny hostia so svojim sprievodom a predstaviteľmi obce, úradov a miestneho Sokola, ktorí hostí uvítali pri vchode. Pred tribúnou srdečne sa pozdravuje s nimi i vyslanec pán Jaroslav Lípa.“²³²

Keď hostia zaujali miesta na čestnej tribúne²³³, „v programe sa pokračovalo. Deti v národných krojoch opakovali svoj bod za sprievodu národných piesní a pri odstupe pozdravili zhodným volaním: „Nech žije pán minister!“, mávajúc pritom šatkami. Aj „odmenené búrlivým potleskom hostí a obecnstva, opúšťajú

---

²³² (h): *Minister D. Magarašević, bán S. Rajić a vyslanec J. Lípa na sokolských verejných cvičbách*. Národná jednota, Petrovec, 1938, roč. 19, č. 33, s. 2.

²³³ Hostia, čo meškali na program boli: minister osvetu D. Magarašević, bán S. Rajić, komandant Prvej armády generál M. Petrović, bánov pomocník V. Jevtić, národný poslanec Dr. B. Nikolić, okresný náčelník S. Jakovljević, podpredseda novosadskej obce Dr. B. Magarašević, predsedovia obce Vršcu a Bielej Crkvi Dr. Juga a Jankolov, náčelník Osvetového oddelenia bánoviny Jevtić a iní. Dôvod meškania nie je známy.

²³³ (h): *Minister D. Magarašević..., c. d.*

Veselé detské tváričky pri pozdrave v odstupe

Náročné cvičenie na bradlách...

...a efektný záver po preskokoch koňa

Roľnícka jazda a jej druhý nástup na SNS '38

cvičisko. Ďalšie body sa striedajú a pozostávajú z bežných prostých cvičieb, cvičieb na náradí a hier, Furiant, ktoré previedli členky a dorastenky a zvlášť *Pätnástka* členov a členkyň. Posledná bola zvláštna a skutočne akrobatického typu, ale prevedená bola, ako aj všetky ostatné cvičby, bezvadne a na úplnú spokojnosť neobyčajne veľkého počtu obecnstva, ktoré cvičencov odmieňalo búrlivým potleskom.²³⁴

Sokolské cvičby veľmi dobre sprevádzala hudba čaty miestneho Dobrovoľného hasičského spolku pod taktovkou kapelníka F. Kýčeka. Program ukončil nástup Roľníckej jazdy.

Fanúšikov športu zajtra popoludní čakala ešte jedna masová podívaná. Začalo to najprv predzápasom SŠK II. a novozaloženého klubu Slávia Petrovec. SŠK II. bol predsa lepší a výsledok bol 3:2 (2:1). Ten hlavný zápas však lákal ešte viacej. Hrali domáci SŠK a Banská Bystrica. Hostia boli na turnaji po Juhoslávii a tak stačili aj na Slávnosti. Ich únava sa videla od začiatku zápasu, čo SŠK vedel využiť. Výsledok bol 3:1 (1:1).

Divadelní ochotníci, čo prišli tiež z Banskej Bystrice, večer zahrali na letnej scéne na sokolskom cvičisku a zapôsobili. Mali v pláne realizovať dlhší zájazd po slovenských osadách a potom celý týždeň po Slávnostiach táto družba bratov zo Slovenska s hosťiteľmi trvala. To ako Slávnosti po Slávnostiach, nejaké malé Slávnosti resp. poslávnosťové hody.

Tak 14. augusta 1938 spolu s petrovskými sokolmi a Roľníckou jazdou odišli aj ochotníci Miestneho divadelného združenia z Banskej Bystrice, na sokolskú oslavu do Kysáča. Tam najprv dopoludnia pršalo a len poobede sa vyjasnilo. Potom sa uvítali hostia a na rade bol bohatý program všetkých kategórií. Prezentované boli pražské cvičby, ale mali svoje cvičebné výstupy aj hostia. Z celkového programu vynikla *Pätnástka* členov a členiek petrovského Sokola (nacvičila Z. Čániová) a Roľnícka jazda. Večer na sokolskej akadémii vynikali jednoaktovky v podaní bystrických divadelníkov.

---

²³⁴ (h): *Minister D. Magaraševič..., c. d.*

Tá blízkosť hostí a hostiteľov, v každej osade do ktorej sa odišlo, akosi niečo predpokladala. Akoby nejaké tušenia viselo vo vzduchu. Dalo sa to cítiť a tak využívali sa posledné šance na stretanie. Boli k tomu, na také cítenie aj dôvody, lebo nevraživosť čo šľahala so strednej Európy prišla aj medzi nás. A aj na Slávnostiach sa zjavila, lebo, keď si naši sokoli chceli „zaviest“ a na Slávnostiach pivo točiť prístrojom z pivového súdka, keďže ten prístroj nemali, chceli si ho vypožičať od jedného nemeckého krčmára zo susednej obce. Tento to svojmu kamarátovi z vojny ochotne prisľúbil. „Ale keď sa o tom dozvedela miestna hitlerovská mládež, zvolala zasadnutie a zabránila patričnému, aby požičal aparát „Slovákom k Slávnostiam“. Ten na to nedbal, a všetka česť mu aj podobným medzi našimi Nemcami, ktorí neuplatňujú u nás rasistické a šovinistické princípy... Len ľutovať môžeme, že medzi národy a menšiny tiež vnikol ten nebezpečný duch, ktorý seje všade len nenávisť, zdôrazňuje povýšenosť jedných a otroctvo druhých a vytvára takto hlbokú priepasť, ktorá hrozí zhltnúť nás všetkých. *Na našich Slávnostiach i my sme dokázali, že vieme manifestovať, vieme sa oduševňovať a milovať svoj národ. Ale nerobíme to z nenávisťi k druhým*“²³⁵.

To bola, aj je asi najväčšia výhoda našich Slávností.

Pochmúrna jeseň

Už z prezentovaného vyplýva, že sa v starej dobrej Európe čím ďalej, tým viac začali veci točiť inak. Začalo to dominovať aj na jej periférii, na juhu starého kontinentu, aj v dolnom toku Dunaja. Aj tu čerti začali kolo tancovať a to ich čertovské koleso sa všetko viac šírilo, ako kruhy na vode. Konečne, aj ten výpad hitlerovskej mládeže, čo súvisel s čapovaním piva na Slávnostiach, dával jasne najavo k čomu Európa speje.

---

²³⁵ G+M.: *Maličkosť, ale charakteristická*. Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 34, s. 3.

Aj petrovskí sokoli začiatkom septembra ešte na pokoji oslávili narodeniny následníka trónu Petra II. a potom ich už začala trápiť praktická aplikácia Mníchovskej dohody v Československu. Vtedy politické diania bežali veľkou rýchlosťou. Pohraničné oblasti Česka boli pripojené k Nemecku v posledný deň septembra. Začiatkom októbra si Slovensko, žilinským manifestom zvolilo štátnu autonómiu a potom bola formovaná aj vláda autonómneho Slovenska s J. Tisom na čele. Lenže z nového štátu, z každej svetovej strany Slovákom ubudlo, čo niektorí nazvali pojmom zmrzačenie Slovenska.

V takej situácii sa už ani politizovať nedalo, ani cvičenia nebolo. Spolok si zvolil debatu pri rybacom večierku a dohovor, ako ďalej. Zastali si za obranu ohrozeného národa, za jednotný nástup Čechov a Slovákov, za výzvu o organizovanú pomoc v prípade vojny. Aj hneď sa začalo s peňažnými zbierkami.

Vtedy (23. októbra 1938) aj Olga Rovnevová, námestníčka náčelníka Sokolského spolku, postavená bola za honorárnu učiteľku telocviku na petrovskom gymnáziu. Bol to len prvý krok v jej výnimočnej a zdarnej práci odborníka v segmente telesnej kultúry.

To, čomu sa v roku 1938 dával v štáte najväčší dôraz, bola spomienka na rok oslobodenia. V Petrovci príchod srbského vojska bol evidovaný 15. novembra 1918 a tak aj dvadsiate výročie bolo potrebné okázalejšie osláviteľ. Aj stalo sa.

V utorok na poludnie, 15. novembra 1938, výstrelom z mažiara označený bol koniec pracovnej aktivity. Ešte predtým celý Petrovec bol vyzdobený, na domoch juhoslovanské zástavy a pomedzie obecného domu a kostola ozdobené bolo kvetmi a slávobránou. Bol pekný slnečný, ale chladný deň. Už o 14. hodine oslavný priestor bol plný ľudu, aby privítal vzácných hostí.²³⁶ Potom sa išlo do kostola na slávnostné bohoslužby. Po

---

²³⁶ Boli to: zástupca bána Ď. Vezmar, delegáti výboru pre oslavu z Nového Sadu Dr. I. Pavlas, F. Malin, V. Višošević, zástupcovia mládeže Bugarski a Lazić a spred okresu Ď. Šijakov.

nich sa formoval slávnostný sprievod na pochod s fakľami. Presne o 5. popoludní, na výstrel z mažiara, hasičská čata zahrála marš a veliteľ Roľníckej jazdy komandoval štart zástupu. Na oboch stranách Železničnej ulice „stálo občianstvo a prostriedkom tiahol sprievod: na začiatku Roľnícka jazda, bicyklisti, muzika, výbor národnej rady, obecné a cirkevné predstavenstvo, spolky: Matica slovenská, roľnícke združenie, remeselnícke združenie, obchodnícky spolok, kupecká mládež, ženský spolok, dievčatá v krojoch, školy, cvičiacia mládež, sokoli, športovci. Po stranách šli hasičia, sokoli, skauti s lampiónami a fakľami.“²³⁷ Bol už súmrak, padla aj hmla a fakľový sprievod, ako aj horiace sviečky v oknách ulice, mali pre všetkých osobitný šmrnc.

Na manifestačnom zhromaždení pred okrášleným obecným domom, s osobitnými svetelnými efektmi sústredenými na štátny erb, sa najprv zaspievala štátna hymna a potom cirkevná pieseň *Bože, čos' ráčil* a potom na rad prišli rečníci: S. Starke, Ď. Vezmar, Dr. I. Pavlas, Dr. A. Sirácky a Dr. M. Topoľský. Medzi rečnením zaspievala sa pieseň *Kto za pravdu horí*, zarecitovala Jesenského báseň *Vyhнали ma*, aj časť Chalupkovej básne *Mor ho!* Nakoniec bolo zhromaždenie ukončené zaspievaním hymny *Hej Slováci*. Už z programu bolo vidno, že tá tvrdá juhoslovanská nástojčivosť povolila a že sa aj etno-skupinám dalo slobodnejšie dýchať.

Potom sa zástup hrnul na Širokú ulicu, kde bol ohňostroj, ktorý sa naozaj vydaril. Keď zahráli hasiči nastala ľudová zábava, ale bola zima a preto sa zábava rýchle preniesla do okolitých hostincov, kde sa ešte dlho bavilo pri slovenskej piesni, vo veselej nálade.

O pol druha týždňa, 26. novembra, v podvečer štátnej oslavy Dňa Zjednotenia, petrovskí sokoli mali svoju akadémiu

---

²³⁷ N.N.: *Veľkolepá oslava 20. výročia nášho oslobodenia a príchodu srbského vojska do Petrovca*. Národná jednota, Petrovec 1938, roč. 19, č. 47, s. 1-2.

v gymnaziálnej telocvični. Na programe boli cvičebné zostavy, divadlo a po ňom tanečná zábava. Ako jubilejné oslavy tohto štátneho sviatku sa potom predĺžili aj na nasledovný víkend.

O mesiac, na Silvestra, sokolský spolok podal divadelné predstavenie *Revolúcia v penzionáte* a riadil aj veselú zábavu s na ktorej sa dočkal aj Nový rok. Ale otázka bola, či bol pravý čas na oslavu. Veď diania v Československu posledné tri mesiace vytlačili do prvého plánu aj obavy, ako to vôbec bude so sokolským hnutím. O čo vskutku išlo?

Po prisvojení pohraničných oblastí Nemeckom, dňa 21. októbra 1938 Hitler vydal rozkaz na likvidáciu pozostalých častí Čiech a Moravy a ich pripojení k Nemecku. Postup bol nazvaný pacifikačná akcia a mala byť vykonaná mierovými brannými silami Nemecka. Pre Slovensko bola daná možnosť separácie, čo sa aj realizovalo.

Po okupácii, v Čechách Sokol ešte krátko vzdoroval novej situácii, ale jeho činnosť okupačné orgány stále viacej obmedzovali. Na Slovensku už 5. decembra 1938 Sokol bol rozpustený a jeho majetok prešiel do rúk Hlinkovej gardy.

Tieto diania otriasli sokolským svetom. Tých, čo triezve pozerali na všetko, už dlhšie trápila otázka: Pokiaľ to len pôjde? Aj – či sú zdravé sily dost' odolné na takúto skazu, alebo všetko to dobré, to ľudské pôjde dolu vodou a tejto čiernej sile všetko možno podľahne? Niektoré spolky v západnej časti Juhoslávie už nacvičovali rýchlu mobilizáciu svojich členov, ak nedajbože, bude potrebné. .

Nás dolniackych Slovákov, nad to všetko trápila ešte len jedna dilema: Keď padá sokol v kolíske hnutia – ozaj, koľko len vydržia naši sokoli na vlnách svojho tvrdého presvedčenia, v týchto nanajvyš komplikovaných časoch.

XII.

Trhajú sa spony sokolské

Posledný rok štvrtej dekády minulého storočia, teda rok 1939, bol po všetkom svojrázny. V meteorologickom zmysle „bol spočiatku veľmi neistý... Boli častejšie dažde a zima dost' zavel'a trvala, nemohlo sa orať, siať. Pozdejšie na jar, už koncom marca, sa dalo robiť, obsiali sme žitom“, ale potom „31. mája všetky zeme zasiahol ľad, voda zaplavila aj Bodoň; kukurica bola skazená na nížine aj v ríte a Klenovci. Kvadráty boli obsiate konopami. Všetky sme skosili a zorali a 7. júna sme obsiali d'atelinovým semenom. Aj na Sejkách boli konope posiate, ale ostali vo vode ako v predošlom roku. Voda aj tohto roku zničila d'atelinu ako inde. Víku sme mali siatu na Chlebianovom fertáli na Sejkách, aj tam bola búrka, ako aj inde. Zbilo aj chmeľ a vinice. Boli veľké dažde, po 4-5 hodín, od jednej do šiestej hodiny, takže sa aj na poplach zvonilo. Do Begeja tiekla voda ulicami, aj naša záhrada stála viac dní vo vode, nemohlo sa ani v poli robiť, a trvalo to viac dní“²³⁸.

Na spoločenskom poli to bolo ešte komplikovanejšie. Na Ďalekom východe vojna medzi Čínskym a Japonskom aj ďalej trvala a v Európe diabli tancovali ešte intenzívnejšie. Ba nielenže tancovali, ale začali už aj kolo vodiť. General Franco v Španielsku vošiel víťazne do Madridu a Nemecko už zjavne vyjadrovalo záujmy o nové oblasti a štáty, už sa cítilo pánom strednej Európy a pozeralo aj na jej západnú a juhovýchodnú časť. Francúzsko už v obavách upevnilo Maginotovu brannú čiaru. Aj na Balkáne, Nemecko huckalo na incidenty Bulharsko a preto často prichádzalo k zrážkam tohto štátu s Rumunskom a Gréckom, aby na severe Európy nemecká diplomacia so

---

²³⁸ *Kronika Labáthová*. In: J. Kišgeci, c. d., s. 117-118.

škandinávskymi a pribaltickými štátmi až kvitla. Ako opozícia tohto paktu, čo prerastie v os Berlín – Rím – Tokio, Angličania, Francúzi a Sovieti už pracovali na antifašistickom združovaní.

V takom usporiadaní sveta, fókus politického diania okolo Česka sa ani nevidel. Nemecko už dávno zavrholo versailleské usporiadanie Európy a sudetskou politikou značne načalo najbližší susedný štát. Aj priviedlo k jeho nestabilnosti. Ešte v roku 1938 postavila sa pod lupu politika čechoslovakizmu a Jozef Tiso pod vplyvom neústupčivého Mníchovského diktátu, postavil na rokovací program právo Slovákov na politickú autonómiu. Bol to ďalší krok k narušeniu česko-slovenského spolunažívania, čo doviedlo k rozpadu Československej republiky, ale pomohlo k realizácii Hitlerovho plánu pre okupáciu Čiech a Moravy. Potom sa zmrzačenému Slovensku, tentoraz už, ako samostatnému štátu, nechala neutrálnosť, ktorá bola vyhlásené 14. marca 1939. Vskutku však išlo o prvý satelitický štát Nemecka²³⁹.

Za spravodlivú národnú, aj sokolskú vec

Ozvena toho všetkého musela sa očakávať aj medzi našincami na týchto kráždach. Už v prvom čísle Národnej jednoty v roku 1939 M. Topol'ský v úvodnom článku *Na prahu neznámeho domova* vyzýval všetkých „dať sa do kopy!“ Akurát tá výzva, v práci na roli národa dedičnej, bude lomcovať srdcom našinca. Aj podčiarklo sa nebezpečie nového poriadku, „ktorý zavádzajú Nemci v nemeckom (?) životnom priestore a podľa ktorého jeden z najvzdelanejších národov Európy má tíško vyhasínať. Ale nestane sa to, lebo čas všetko mení a k víťazstvu on vedie pravdu! A pravda je na našej strane a nie u týchto novovekých barbarov!“²⁴⁰. Ale, keď to tam niekde na juhu napíše slovenský

²³⁹ Vid' o tom bližšie – D. Čaplovič, V. Čičaj, D. Kováč, L. Lipták a J. Lukačka: *Dejiny Slovenska*, AEP, Bratislava, 2000.

²⁴⁰ -ra: *Neznič nás ani lož, ani násilie, ani novoveké barbarstvo*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 12, s. 2.

drobizg, na také zmýšľanie, sa ozve aj Slovenská pravda, aj jej dopisovateľ, čo povie, že je to stanovisko „kohosi“, teda jednotlivca. Ale, ozvena na toto písanie bude rozhodná, lebo „stanovisko „kohosi“ je stanovisko všetkých nás.“²⁴¹ Aj podčiarkla sa naša minulosť od rokov 1848/49 a potom volieb Viliam Paulíny – Tótha, aj navštevovania batku Vajanského vo väzení v Segedíne, aj slovenské cítenie v hodžovských voľbách, rýdzosť našej slovenskosti, ale aj odhodlanosti spolunažívania s Čechmi²⁴². A v tom smere vyznie aj naše prehlásenie: „*My Slováci a Česi v Juhoslávii v duchu dvadsaťročného slobodného nášho národného života, ako verní občania bratského slovanského štátu Kráľovstva Juhoslávie, úspešne sme spolupracovali na zabezpečení a výstavbe tunajšieho nášho národného žitia, vzhľadom na dnešné pomery v Československu vyhlasujeme: kde sme stáli, zotrývame! Chceme ďalej spolupracovať pre dobro tunajšej našej menšiny, lebo sme presvedčení, že jedine v spolupráci a v jednote kynie nám lepšia národná budúcnosť, lebo je to životný záujem nášho národa tu v zahraničí i tam doma. Nesmiernou bolesťou naplňuje nás porážka a rozkol nášho národa a po storočiach vydobytého samostatného štátu československého. V týchto ťažkých dňoch prehlasujeme, že ostávame verní duchu a odkazu veľkého Osloboditeľa Masaryka a národného nášho bohatiera Štefánika. Tak nám Boh pomáhaj!*“²⁴³

Netreba ani zdôrazňovať, že rovnako tak zmýšľali aj našinci zoradený v sokolskom hnutí. A nielen oni, ale cele hnutie na juhoslovanských priestoroch. Vedť zadojení všeslovanským presvedčením, slovanskou sokolskou jednotou inak ani nemohli.

---

²⁴¹ N. N.: *Slovenskému nemlúvňatú zo slovenskej pravdy*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 15, s. 2.

²⁴² Podporu v tom svojom presvedčení juhoslovanskí Slováci dostali aj cestou bežnej juhoslovanskej tlače, ale aj rôznych manifestácií, najmä študentov.

²⁴³ Československý zväz v Juhoslávii: *Prehlásenie*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 17, s. 1.

Aj na valnom zhromaždení Novosadskej sokolskej župy, z dňa 19. marca 1938, za prítomnosti 52 delegátov odsúdili také jednanie Nemecka v krajine sokolskej kolísky a delegát zo Zväzu V. Belajčić išiel v tom ešte ďalej, keď povedal: „Naše stanovisko v dnešnej situácii je jasné. Ani rezolúcie, ani manifestácie, ani demonštrácie nie sú potrebné. My pracujeme, my sa nedáme. Budeme sa brániť, a ak príde čas, nebudeme sa spytovať kto sme: vyslúžení vojaci alebo nie, ale všetci pôjdeme, plece k plecu.“²⁴⁴ Znamenalo to, že sa na situáciu českého Sokola už nepozeralo ani z pozície ako oživiť české Sokolstvo, ale ako sa zachrániť od nacistického zla na vlastnej pôde.

Prvé tri mesiace v roku 1939, Nemecko robilo nátlak na Slovensko, aby vyhlásilo samostatnosť, čo Hitlerovi zodpovedalo, aby vykonal okupáciu Česka a Moravska. Slovákom sa na ten kšeft s Nemcami neponáhľalo, a tak na túto vynútenú dohodu pristálo len koncom marca 1939. Hitler ani realizáciu tej podmienky nečakal, ale 16. marca nemecké vojsko prekročilo české hranice a zo západnej časti Československa vytvorilo protektorát Nemeckej ríše.

V takej neistej situácii, v neustálom napínaní, čo bude a čo nebude, ani v sokolských kruhoch nebolo chuti do práce. Aj petrovskí sokoli sa 15. januára 1939, rozhodli na výročné zhromaždenie, kde sa viacej diskutovalo o tom čo sa vykonalo vlni, ako o tom, čo je plánované za rok 1939.

O dva týždne, dňa 29. januára 1939 odišla skupinka petrovských sokolov do Pivnice na valné zhromaždenie tamojších sokolov. Pri tej príležitosti bol aj program. Aj písalo sa: „Verejné cvičby sa nám nad očakávanie vydarili, za čo sme povďační sestrám a bratom susedných jednôt, predovšetkým Petrovčankám, ktoré nám spestrili program akadémie, a najmä sestre Rovnebovej, ktorá si nikdy neľahká do Pivnice prísť.“²⁴⁵

²⁴⁴ N.N.: *Godišnja skupština župe Novi Sad*. Sokolski glasnik, Beograd 1939, god. 10, br. 13, s. 3.

²⁴⁵ -a: *Valné zhromaždenie Sokolskej jednoty v Pivnici*. Národná jednota, Petrovec 1939, roč. 20, , č. 7, s.5.

Diplom O. Rovneovej a Z. Čániovej zo súťaženia
v sokolskom viacboji

Ako to bolo tradíciou, na Veľkonočný pondelok, 10. apríla sa sokoli rozhodli pre divadlo. Začreli do tematiky z doby Veľkomoravskej ríše a nacvičili predlohu I. Stodolu *Kráľ Svätopluk*, aj to realizovali.

O mesiac, 12. mája 1939, Sokolská jednota organizovala súťaženie v rámci všeobecného športového programu (viacboju) a tí najlepší získali diplomy.

Koncom mesiaca, 20. – 21. mája, „na festivale slovanských tancov v Belehrade vystúpili sokoli z Petrovca.“²⁴⁶ Išlo o Druhý festival slovanských tancov a spevu a naši soci vystúpili so Slovenskou besedou a so starou hrou *Hoja Ďund'a*. Aplauz pri nástupe nevystal a niektoré segmenty boli aj sfilmované.²⁴⁷

Už v lete, v nedeľu 16. júla 1939 bolo na Sokolskom bazéne súťaženie v plávaní, skokoch do vody a vo vodnom pole. Išlo o súťaž plaveckého klubu Galeb z Nového Sadu, v organizácii Sokolskej jednoty a SŠK. Účinkovalo 55 plavcov.

Na junáckom zlete v Sofii

Na tento zlet, ktorý bol usporiadaný v dňoch 8. – 12. júla 1939 sa pripravalo dosť našich sokolov zo slovenských osád. Dôvod – cestovné na túto manifestáciu bolo pomerne nízke (okolo 100 din.) a toľko si mohol dovoliť aj náš sokol. Tie lacné poplatky mali však inú podstatu. Tak sa do Sofie pripravovali aj skupinky nielen petrovských sokolov.

Vlak pre Novosadskú župu štartoval večer 6. júla. Noc sokolom ukrátila pozeráť sa na krásy Balkánu, ale možno aj preto, vo vagónoch bolo veselo. Aj do cieľa cesty boli vyprevádzaní – večer v Juhoslávii a už v sobotu ráno boli vítaní v Bulharsku, v Sofii. Že to víťanie, bolo skvelé, ani nehovoríť.

---

²⁴⁶ M.T.: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrovec 1940, roč. 21, s. 160.

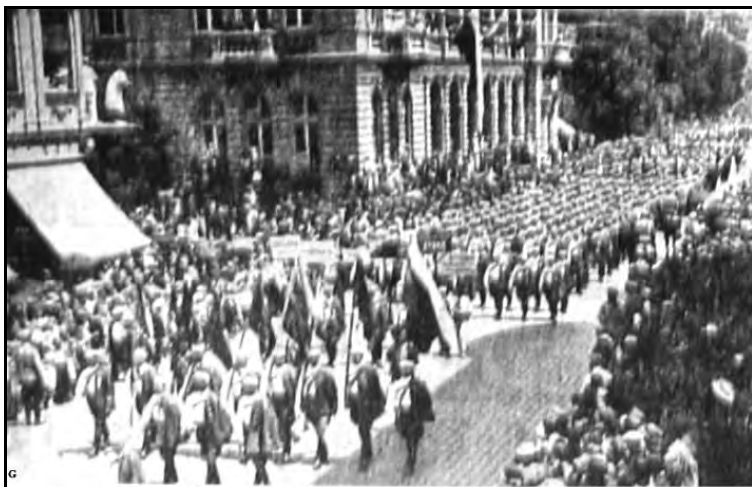
²⁴⁷ – o: *Vystúpenie Slovákov z Petrovca na Festivale tancov a spevov v Belehrade*. Národná jednota, Petrovec 1939, roč. 20, č. 21, s 3.

A potom sa už čakalo to najhlavnejšie – po rade deviaty Zlet bulharského Junáka. Nemal zhora požehnanie, lebo v prvý deň pršalo a aj v posledný deň mužské gymnastické súťaženia znovu prerušil dážď a tak súťaž zakončila bez realizácie poslednej disciplíny – preskokov. Predsa tie hlavné dni v strede termínu realizácie zletu, boli naozaj skvelé.

V sobotu, prvý deň zletu prešiel v sokolskom súťažení na rôznych úrovniach bulharského programu masového cvičenia. V druhý deň, pred slávnostným otváraním, sokolov čakala najprv Zarja – povinnosť vzdať poctu padlým junákom a potom nasledovala ceremónia slávnostného otvárania zletu na Námestí Alexandra Nevského. Zlet otvoril sám cisár Boris. Po ováciách a prehliadke zoradených sokolov a junákov, ktorá trvala celú polhodinu a po cirkevnom blahoslove manifestácii, nasledovala pozdravná reč cisára Bulharska a slávnostný pochod cvičencov. Mimo toho bežala zletová štafeta jednotlivých junáckych žúp. Poobede boli sokolské súťaženia v rámci Junáka, bulharského vojska a polície, ako i gymnastické medzinárodné súťaženie.

V tretí deň sa konalo súťaženie v atletike, plávaní a športových hrách (volejbal, hádzaná a futbal) a večer, ale aj v nasledovný deň prebiehali ďalšie sokolské cvičenia. Nakoniec bol celo-sokolský zraz, akadémia a ľudová veselica.

V posledný deň sa realizovala súťaž v gymnastickom stretnutí, keď si sily zmerali Juhoslávia a Bulharsko. V ňom osobitne zapôsobili juhoslovanskí sokoli a sokolky. V oboch konkurenciách Juhoslávia bola lepšia, ale v súťažení žien, v nástupe troch gymnastických tried – Zväzu Sokola Kráľovstva Juhoslávie, Zväzu bulharského Junáka a Pokrajinského zväzu Ruského Sokolstva z Nového Sadu, na piedestál výherkyň si zastala zostava juhoslovanských sokoliek, o stupienok nižšie Ruského sokola z Nového Sadu a na tretiu stupnicu zostava bulharského Junáka. V rámci zostavu Ruského sokola, z Nového Sadu nastupovala aj Olga Rovnevová a o jej podarenom úspechu svedčí aj získaný diplom Zväzu bulharského gymnastického družstva Junák z IX. zletu v Sofii.

Junácky zlet v Sofii (1939) – Defilé ulicami Sofie

Juhoslovanské sokolky na zlete v Sofii

Značka IX. zletu bulharských junákov – Sofia 1939

Diplom Olge Rovnevovej z gymnastického súťaženia v Sofii

Na tomto zlete českých, slovenských a ani poľských sokolov nebolo a tak ten všeslovanský zlet sa „plátal“ tým, čo z neho ešte zostalo. V rozklade zväzu, tá juhoslovansko-bulharská spona, ako vypadá najdlhšie trvala, čo vedel juhoslovanský Sokol využiť. Je zaujímavé, že už vtedy Bulharsko bolo na ceste ku fašistickej orientácii a zlet aj napriek tomu ukázal pochopenie k slovanskej jednote. Možno práve preto tlač a nadovšetko ústredný časopis juhoslovanského Sokola sa vo svojich príspevkoch najviac bavil ceremoniálnou časťou tejto manifestácie, ako podstatnou problematikou cvičenia na zlete.

Na Slávnostiach bez hostí zo Slovenska

Po vyhlásení samostatnosti Slovenska a podpísaní zmluvy o ochrannom pomere medzi Slovenskom a Nemeckom, znamenalo to aj záväzok postaviť branné sily Slovákov do služby Nemecka. Preto reakcia Slovákov z Vojvodiny, v žiadnom prípade nebola korešpondentná s rozhodnutiami, aké donášala vláda samostatného Slovenska. V takej konfrontácii sa ani donedávna príkladná zhoda istého národa v dvoch štátoch, nemohla dlho zachovať.

Vtedy naša tlač písala: „Československý náš národ stal sa obeťou svojej vernosti a ideálom krajšieho a lepšieho života, aj platí krvavú daň v záujme svetového mieru a pokoja. Sebe vlastnou ľst'ou a brutalitou nepriateľ, za pomoci zradcov z našich radov, národ náš ničí a vo vlastnom záujme ho rozdvajil a postavil do rozličných pomerov. Na jednej strane protektorát a na druhej „slobodný“ slovenský štát. Jedno i druhé – naše nešťastie a poroba...“²⁴⁸.

S obvineniami rástli aj ďalšie konfrontácie. Vo vzájomnom presvedčaní minula sa jar, začalo sa leto a aj Slávnosti boli pred dverami. Bol aj čas podčiarknuť, aby sa v duchu boja za slobodu

---

²⁴⁸ *Dr. Pavel Šul'an: Do boja za našu spravodlivú národnú vec!* Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 33, s. 1.

slovanských národov, slávili i tieto naše národné Slávnosti. K celkovej pohnutej situácii aj v úvodníku Národnej jednoty, hneď na prvej strane, akcentovaným písmom, sa písalo: „*Na tohoročné (XXI.) naše Slávnosti schádzame sa pod dojmom smutných udalostí, ktoré sa odohrali v našej starej vlasti. Všetci sme si vedomí toho, že nemáme čo oslavovať a nemáme sa čomu radowať. Ťažké mraky visia nad Európou a naša stará vlasť krváca a hynie. A keď sa predsa schádzame do Petrovca na naše tradičné oslavy, robíme to preto, aby sme i v týchto tragických dňoch dokumentovali svoju vernosť starým našim ideálom, vzájomnosti československo-juhoslovanskej a aby sme jasne a nekompromisne, otvorene a mužsky manifestovali svoju oddanosť a lásku nášmu Kráľovi, drahej našej juhoslovanskej domovine, svojmu ťažko skúšanému národu slovenskému, bratskému národu českému a vôbec Slovanstvu. To je základná myšlienka, ktorá je v jadre našich osláv a to je hlavná pohnútko, že sme ani v týchto smutných dňoch Slávností neodložili*“²⁴⁹.

V takom presvedčení sa nič v koncepcii Slávností nemenilo. Insistovalo sa na trojdňovej manifestácii a na programových zložkách aké bývali obvyklé v posledné roky. Ibaže sa v štarte Slávností meškalo a tieto nezačali ako obvykle v prvý augustový víkend, ale až v tretí po rade. Teda, konali sa v dňoch 19. – 21. augusta 1939.

Keď sa tento termín posunul, namiesto Slávností, na deň 6. august sa pochlapili kysáčski sokoli a usporiadali verejné cvičby vo svojej osade. Keďže sa s touto manifestáciou vždy „motali“ okolo Slávností, už ju nazývali aj miestnymi národnými slávnosťami. Aj teraz podčiarkovali na sokolskej a slovanskej myšlienke, ale nešlo to, lebo bolo cítiť po každej stránke úpadok, chýbal ruch a ochota cvičencov, ale aj obvyklý vzlet a oduševnenie obecenstva. Petrovčania na tomto programe účinkovali s cvičením detí so spevom a venčekmi, ktoré

---

²⁴⁹ N. N.: *Naše slávnosti*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 33, s. 1.

zostavila náčelníčka Z. Čániová. O ich účasti sa vyzdvihlo, že svojim počtom a výkonom môžu slúžiť príkladom. Oduševnili aj cvičby na náradí petrovských členiek, aj Slovenská beseda folklóru z Hložian a pravda domáci cvičenci.²⁵⁰ Nakoniec sa vyjadrila mienka, že sú to hádam nie posledné cvičby v Kysáči a že v budúcnosti bude pre nich venované viacej vôle, ochoty cvičencov a pozornosti obecnstva.

Potom prišli na rad Slovenské národné slávnosti v Petrovci. V prvý slávnost'ový (pol)deň, v sobotu večer sa Slávnosti aj začali. Ale akoby aj nebo smútilo nad celou situáciou. Od rana bolo oblačno a hrozilo dažďom. Aj hoci sa organizátori z pätných žíl usilovali, aby už začiatok Slávností dopadol ako v minulé roky, aby aj štart tejto našej manifestácie začal veselo a povznášajúco – nevychádzalo to. Nepomohli ani dve vystavané slávobrány, ani hudba, čo sa od rána snažila sprítomniť prvým hosťom začiatok tejto našej najväčšej kultúrnej manifestácie. V programe, už len večer zmohli sa prví účastníci na dve porady matičiarov a svoje zhromaždenie realizoval aj Spolok československých akademikov. Preto proste štekli problém, ako to bude zajtra.

V hlavný deň Slávností na valnom zhromaždení Matice, od dekorácie, fotografií vynikajúcich osobností a po prednášku R. Kovijanića, všetko malo svoj vopred pripravený zámer. Darma, lebo tých, čo si to mali všimnúť – nebolo. Veď z hostí zo Slovenska, čo ich tu v minulé roky bolo habadej, bola iba spisovateľka Margita Figuli. Chýbali aj na bankete, čo ho organizovala Sokolská jednota, hoci telocvična bola plná. Veď bolo potrebné s bratmi zo Slovenska si aj pri poháriku štrngnúť, aj navzájom priamo vymeniť mienky.

Poobede sa už ledva čakalo na sokolov, veď boli značkou Slávností, lebo ich masové vystúpenie bolo od ich začiatkov vždy pútavým bodom tejto manifestácie. Vedomí toho boli aj sokoli

---

²⁵⁰ *Kysáčan: Sokolské verejné cvičby v Kysáči*. Národná jednota, Petrovec 1939, roč. 20, č. 32, s. 3.

Efektná pyramída na konci cvičenia

Aká symbolika: Spolu pod jednou strechou!

a tak sa dlhšie pre túto manifestáciou sústavne pripravali. Ale ešte v sobotu bolo jasné, že do celkovej pohody na sokolskom programe v nedeľu, sa zapletie aj vyššia sila. Už ráno na generálnej skúške tu pršalo a ani popoludní to nebolo inak. Aj napriek tomu prišlo dost' divákov, nie však toľko, koľko by bolo za pekného počasia.

V šikovne zostavenom programe zúčastnili sa všetky kategórie cvičencov, ale z ohľadom na počasie účasť cvičencov z okolia bola menšia ako obvykle. Boli tu sokoli a sokolky z Borova, Palanky a z Petrovaradína. Na programe boli prosté cvičby dorastu a členstva, potom nastúpili deti s cvičbami s venčkami a zástavami, prosté cvičby dorastencov a dorasteniek, cvičby na náradí členiek a dorastencov, hry rozličností chlapcov, prosté cvičby členov, zostav *Malí námorníci* v podaní dievčat, cvičby na náradí členov a dorasteniek, prosté cvičby členiek, *Deviatka* členov a *Národné tance* členiek a dorasteniek. Na záver vystúpila petrovská Roľnícka jazda, kým nástup jazdy z Pašičeva, pre nečas, vystal.

V druhý deň Slávností poobede, aj milovníci futbalu prišli na svoje. Ved' mali hody, keď sa pozerali až na tri zápasy. Najprv lokálny – Kupecká mládež a miestna Slávia (3:1). Potom SŠK II a pivnický Jánošík – 9:1, ale všetkých najviacej bavil ten hlavný zápas: SŠK – Jedinstvo (Belehrad). Tu ani drukovanie nepomohlo a výsledok bol 2:9 (1:3).

Keď už Slovenské národné slávnosti boli preč, na rade bolo aj ich vyhodnotenie. Celková mienka, formovaná ešte v dňoch realizácie vyznela v zmysle, že toto boli prvé Slávnosti, ktoré sa diali za zvláštnych okolností – neprítomnosti Slovákov z Horniakov. Bola to okolnosť čo bolela, priam párala hrud'. Ved' len donedávna, ak nie inokedy, tak aspoň keď sa oslavovalo, podával si tu Slováka Slovákov ruku. Aj teraz to malo byť tak, ibaže Slovákov z našej pravlasti tu nebolo. Tak ten štát, čo sme ho len donedávna považovali za svoj materský štát – zatajil. A s nim, akoby na jeden povel aj naši horniacki krajanovia. Zrušila sa stavba slovenskej vzájomnosti, rokmi, ba stáročiami stavaná

tu na týchto krážoch, padla, ako veža z karát. Aj všetko, čo držalo dokopy nás všetkých, aj na Slávnostiach, prakticky zmizlo cez jednu noc. Rozplynulo sa, ako pena na vode. Nebolo ho, akoby sa do zeme prepadlo.

Bolo to ako horké jablko, čo vraštilo tvár a nedalo sa prehltnúť. Aj ako ohryzok stálo v hltane a dusilo. Bolelo to už aj preto, že sa to stalo akurát, keď nám vzájomná spoločnosť všetkých Slovákov bola prepotrebná, keď svetom sa hnali chmáry, čo hrozili pohromou, keď husté čierne mraky plávali nad hlavami Slovanov a miestami už zasahovali smrtiacou smršťou. Aj v tom štáte, čo sa len prednedávnom volal Československo.

Preto ani nie div, že tá okolnosť, tie tragické udalosti z jesene minulého roku a z tohoročnej jari, hodne zmenili tvar Slávností, hoci sa programová konštrukcia prakticky nezmenila. Ale cítenie, najmä to slovenské už bolo trpké, trpkejšie, ako nedozreté trnky. Aj obavy o našu budúcnosť bola ešte ako prítomná. Ako potom osláviť Slávnosti, tak zo srdca, ako v roky minulé? Babku drevenú sa ti to podarí. A tak hralo sa divadlo – vysadil sa úsmev na tvár a tvárilo sa akoby sa nič nestalo. A v duši, hlboko v hrudi páralo to, dusilo.

Len tam niekde v hĺbke tlela nádej, že možno sa to ešte zmení, že tam na severe, tí naši rodáci, tak ako aj tento náš slovenský zlomok v Juhoslávii predsa „nezaprie svoju minulosť, nezradí svojich velikánov, nezriekne sa ich myšlienky a diela a zostane verný svojmu slovenskému a slovanskému presvedčeniu“²⁵¹. A v tom zmysle aj tlela viera, že budúce Slávnosti budú hádam radostnejšie, že sa znovu vrátia do svojich starých koľají a že na nich bude možnosť uvítať aj tých na ktorých nám tak záleží – svojich bratov a sestry zo Slovenska.

Tak potom znelo aj prehlásenie našincov, prítomných na tejto našej najväčšej kultúrnej manifestácii, v zmysle: „*Мы, югословенскі Словаци, зхромаžдені на своих народных*

---

²⁵¹ N. N.: *Priebeh XXI. národných slávností*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 34, s. 1.

Slávnostiach 20. a 21. augusta t. r. v Petrovci, verní odkazu našich veľkých predkov a vodcov, ktorí náš národ viedli k slobode a národnej samostatnosti, prehlasujeme, že na tejto línii národného nášho snaženia zotrívame. Dvadsaťročný slobodný život v krásnej vlasti otcov našich a všetky duchovné a hmotné hodnoty, ktoré národ náš získal, presviedčajú nás o tom, že cesta, po ktorej sme šli, bola dobrá. V tom duchu, napriek nešťastiu, ktoré doľahlo na náš národ a na našu starú vlasť, chceme ísť a pôjdeme ďalej ako verní občania juhoslovenskej našej vlasti. Ako dobrí Slováci, rozhodne odmietame a odsudzujeme všetko to, čo sa stalo, a ostávame verní myšlienke československej, tak ako nám ju hlásali vodcovia a osloboditelia národa Masaryk a Štefánik. Prehlasujeme, že myšlienku túto nezradíme a podľa možnosti v našich pomeroch budeme pracovať k jej konečnému víťazstvu“. Lebo: „V jednote je naša záchrana a sila, rozdvojení padáme!“²⁵²

Za zvláštnych okolností

Teda roztrhali sa putá slovenské. Putá, čo spájali pravlasť s jej južným, ešte stále zeleným výhonkom – slovenskou ratolesťou. Tú sponu v minulosti nezničila ani značná vzdialenosť, ani nové rozdelenie týchto krajov po prvej svetovej vojne, ani dvadsať rokov života v dvoch rozdvojených slovanských štátoch. Rozdvojil ich pohľad na novú situáciu v strednej Európe, aj rozličný postoj, keď slovenský Sever sa hrdo búchal do prs so svojim a hoci aj okypteným slovenským štátom a jeho južný mladší brat s nostalgiou ešte stále spomínal na časy československého spolunažívania. Aj každý z nich na novoutvorenú situáciu hľadel svojimi očami. Len otázka bola, kto je bližšie k pravde, k zmýšľaniu obyčajného Slováka, aj ako sa to všetko, bez ohľadu na tú pravdu len skončí.

---

²⁵² N. N.: *Prehlásenie*. Národná jednota, Petrovec, 1939, roč. 20, č. 34, s. 2.

Všetky tie obavy poznačili aj nové diania, lebo ešte ani dva týždne neprešli od Slávností a svet zastihlo nové prekvapenie – nápad Nemecka na Poľsko. Pre pravých znalcov to prekvapenie ani nemohlo byť, veď kríza okolo Gdaňska to jasne naznačovala. Nakoniec to skončilo s nemecko-poľskou konfrontáciou, aj útokom nemeckého vojska na Poľsko bez vyhlásenia vojny. Po boku nemeckých vojakov stáli aj oddiely Hlinkovej gardy a tak sa slovenská armáda podieľala v prvých operáciách druhej svetovej vojny, na strane Nemecka. Aj za dva týždne bojovania boli zaznamenané prvé straty v ľudských životoch slovenských vojakov. Z druhej strany do Poľska vtrhlo sovietske vojsko a spojenci Poľska – Veľká Británia a Francúzsko – vyhlásili Nemecku vojnu. Európa stala na prahu novej svetovej príšery.

Sokolov, nová situácia tlačila ešte viac. Veď ozubené koleso Sokolstva – český Sokol, kľakol na kolená ešte začiatkom roku 1939. V ďalšom priebehu času vypadlo to, že celý slovanský sever vypriahol a len slovanský sokolský juh sa ešte, ako-tak dokazoval. Ale pre juhoslovanský Sokol dodatočný záväzok ešte bol, že sokolov považovali za druhý branný front v tomto štáte.

Preto po prvých správach o začiatku vojny nebolo ani vôle do aktivity. Ale jeseň bola, z toho štátneho aspektu, plná osláv, výročí z novších dejín a tak bolo potrebné vypäť sily na ich realizáciu. Len o pár dní sa oslavovali narodeniny kráľa Petra II. Aj v Petrovci. Najprv sa išlo na bohoslužby a potom bola v budove gymnázia sokolská oslava. „Gymnaziálny spevokol zaspieval hymnu, potom prehovoril o Kráľovi starosta Sokola Dr. Jozef Šuster a tajomník Sokolskej jednoty Michal Rapoš prečítal „poslanicu“ Zväzu juhoslovanského Sokolstva. Program bol doplnený recitáciou. Oslava zakončená bola zaspievaním všeslovanskej hymny *Hej Slovania*“.²⁵³

Potom program aktivít Sokola bežal ďalej. V rámci atleticko-gymnastického súťaženia v sokolskom viacboji za prechodnú

---

²⁵³ N. N.: *Oslava narodenín J. V. Kráľa Petra II.* Národná jednota, Petrovec 1939, roč. 20, č. 36, s. 1.

vlajku kráľovnej Márie, sa do juhoslovanského súťaženía v rámci Novosadskej župy, kvalifikovala náместníčka náčelníčky petrovskej Sokolskej jednoty Olga Rovneová. Ona dňa 22. septembra 1939, v nástupe šesť družstiev (48 cvičení) zo sokolských žúp Ľubľana, Kranj, Belehrad, Zahreb, Nový Sad a Ľubľana II, zaujala vynikajúce pozície. V jednotlivých disciplínach bola najlepšia vo vrhu diskom, keď získala tretie miesto, s rezultátom 25,98 m., ale bola vcelku nadpriemerná v cvičení na náradí a tak v sumárnom umiestnení viacboju, v kategórii jednotliviek, zaujala štvrté miesto so 66.6 bodov. Aj v rámci novosadského tímu bola najlepšia. Sumárne, novosadské sokolky, ako tím, sa umiestnili na piatom mieste.²⁵⁴

Aj polovicou októbra stačilo sa aj na rybací večierok pri Rybníku a myslelo sa aj na 28. október – Deň oslobodenia Československa. Oslava bola koncipovaná v širšom kruhu slovenských osád a tak sa oslavovalo aj v Petrovci za účasti našincov, ktorých „dar nezviedol a hrozba nesklonila“.

Potom bol na rade 1. december – Deň Zjednotenia. V Petrovci bol zaznamenaný počas celého víkendu. V piatok sa šlo najprv do kostola a potom v slávnostnej sieni gymnázia sokolský spolok mal koláž spevu, recitácii a prednesov. O význame dňa povedal vzdelávateľ Š. Šuster, odkaz Zväzu prečítal tajomník M. Rapoš a podelené boli diplomy z tohoročných súťažení. V sobotu spolok podal sokolskú akadémiu, kde cvičenia, rytmické a národné tance boli podané na vysokej úrovni. Nakoniec bola aj veselohra *A on nech je tvojim pánom*. Po programe bol tanec.

Pre školské deti, dňa 17. decembra Sokol pripravil besiedku s cvičeniami, ktoré boli na programe osláv ku Dňu zjednotenia. V posledný deň v roku Sokolská jednota podala divadelné predstavenie so silvestrovou zábavou.

---

²⁵⁴ podľa N. N.: *Ljubljanske Sokolice osvojile Kraljičinu zastavu*. Sokolski glasnik, Beograd 1939, god. 10, br. 39, s. 2.

XIII.

V pohnutých časoch

Zima akoby zastavila ďalšie diania v druhej svetovej vojne. Aj pauza Hitlerovi vyhovovala, na konsolidáciu vojska a prípravy na nové bojové ťaženia. Svet podelil do dvoch táborov: na zástancov osi Berlín-Rím-Tokio, z jednej a protifašistickej koalície, z druhej strany. Napätie týchto dvoch táborov deň za dňom rástlo a keď bolo jasné, že to bez zrážok nebude, svet sa zbrojil na novú vojnu veľkých rozmerov.

Aj stalo sa. V apríli 1940, po šesťmesačnom zátíší, Nemci napadli Dánsko, Nórsko, Belgicko a Holandsko a v júni aj Francúzsko. Hneď aj okupovali tieto štáty. Takmer celá Európa bola už pod kontrolou hitlerovského Nemecka, lebo niektoré zo štátov pristúpili k tomuto paktu a stali sa fašistickými kolaborantmi. Tak vojna už rozšírila svoje výhonky ďalej od okupovaných oblastí. Veľká Británia konštantne trpela nemecké letecké útoky, aj talianske vojsko napadlo Grécko, kým Rusko sa cítilo ešte bezpečné, chránené paktom s Nemeckom o neútočení. Tak biele škvrny na tomto kontinente boli ešte iba Portugalsko, Švajčiarsko a Juhoslávia.

V celkovej dynamike ani Kráľovstvo Juhoslávie nestálo stranou. Ale v štáte bolo vnútorno-politických roztržiek a tak s ohľadom na konfrontáciu v Európe, predseda vlády Dragiša Cvetković hľadal riešenie najprv vo vzájomnom zblížovaní dvoch najkonfliktnejších národov – Srbov a Chorvátov. Tak prišlo k dohode Cvetković – Maček, ale aj do formovania Chorvátskej bánoviny. V povrchovom pohľade na problém, aj vyrovnanie s Chorvátmi, aspoň vo svojom začiatku, sľubovalo upevnenie pozícií štátu. Nie však nadhlo, lebo nová vláda najprv úspešne balansovala medzi dvomi formovanými blokmi, ale časom od toho upustila a všetko viac sa začala prikláňať k

fašistickému Nemecku. To vyvolalo celkovú nespokojnosť, aj odpor širokých ľudových mas.

A Slováci? Ten náš drobizg celkom na juhu Panónskej nížiny, v celkovom zmätku v Európe, cítil sa ešte zmätenejšie. Už si ani len v núdzi, nemohol nárokovať na svojich rodákov zo severu, lebo spony pukli ešte vlani. Aj bolel ten pocit podŕatosti slovenskej duše priamo v koreni, pocit keď vidíš, že si stratil pôdu pod nohami, keď sa cítiš, akoby ťa niekto vytrhol z domácej plodnej zeme. Preto sa hľadalo aj východisko z toho a zo slovenskosti, keď už bližšieho nemáš, prešlo sa na slovanskosť. Analyzovala sa aj možnosť spoločnej podpory v širšom bratstve národov žijúcich na týchto priestoroch, aby sa nakoniec z ľudských ideálov o bratstve prešlo na realitu.

Aj v podmienkach života, akoby na piesku, bez prílivu miazgy zo starej dobrej pravlasti, predsa, tu u nás, medzi našincami zapracoval ešte cit slovenský a konala sa zbierka na pomoc našim bratom na Horniakoch, vo všetkých našich osadách. „Lebo to nech je stále jasné: hlas srdca diktoval zbierky po obciach. Preto aj bez námahy, takmer na prvý hlas sme zozbierali vyše 200 tisíc dinárov, aby boli i posilou i obodrením. Toto je potom aj naša veľká aktíva: to zistili sme takto – nebojte sa ľudia, je nás ešte mnoho so starým tepom, so starou citovou náplňou. Nuž bude mať hlas minulosti kde žiť a čím sa živiť. Štúrova duchovná stavba nezamrela...“²⁵⁵

A náš Petrovec? Ten začal hneď v novom roku s čulou prednáškovou aktivitou, výročnými snemovaniami v spolkoch a matičnými zasadnutiami. Akoby chcel svojou nadpriemernou aktivitou zatemniť to, čo sa už dialo v severnejších častiach Európy a najmä na Slovensku. Snažil sa v práci na národnej roli dedičnej zamedziť to, čo sa deje a čo možno aj sem príde. Preto bolo aj divadelných predstavení, aj zábav, najmä pre tých mladších – veď život ide ďalej. Starším však do zábavy nebolo.

---

²⁵⁵ M. T.: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrovec, 1940, roč. 21, s. 154.

Tichá oslava okrúhleho výročia, aj zmena v programovej orientácii

V roku 1940 vo vrchu juhoslovanského Sokola začali sa javiť obavy. Veď Sokol slovanského Severu, v bývalom Československu a Poľsku, v podmienkach nemeckej okupácie, prakticky padol a ruské Sokolstvo sa od svojich začiatkov k ideálom českého Sokola a všeslovanského zblížovania držalo rezervovane. Tak z celého Slovanského sokolského zväzu, v podmienkach nezmeneného štátneho zriadenia, zostali len Sokol v Kráľovstve Juhoslávie a bulharský Junák.

Ale ani v Juhoslávii nebolo pokoja a hneď začiatkom roka 1940, dovtedy tiché konfrontácie troch štátotvorných národov, prerástli v otvorené štvance, ba šikanovanie, čo sa prejavilo aj v sokolskom hnutí do tej miery, že aj Zväz Sokola Kráľovstva Juhoslávie začal meniť taktiku pôsobenia. Vyzýval na trpezlivosť, na logickosť sokolskej idey a zastávať tézy o potrebe silnenia juhoslovanského Sokola. Vtedy sa formoval stav, že Sokolstvo aj v podmienkach ohrozenia *Musí ísť!* stanovenou cestou, a hoci aj po cenu približovania sa Sokola k vojsku.

Aj v medzinárodnej situácii Sokol videl nebezpečie a zastal si za stanovisko, že sloboda má prednosť pred neutralitou, aj vo vlastnom štáte, že vlasť je dôležitejšia od politickej orientácie. Ešte predtým sa na čelo Sokola postavilo výbojnejšie vedenie a za krátky čas sa telesné cvičenie vystriedalo programovou koncepciou prípravy na obranu štátu. Na zlety sa, akoby zabudlo. Už pre máj stanovená bola prehliadka sokolskej pripravenosti a podčiarkovala sa aj bojová príprava. Keďže sokoli od začiatku hlásali svoju oddanosť vlasti, vernosť kráľovi a disciplinovanú pohotovosť vo vykonávaní patriotických záväzkov, nastal čas preveriť, ako to pôjde v praxi. Aj nová sentencia v takej orientácii bola: *Nehrozíme, ale sa ani nebojíme!*

Tak vedľa strednej Európy, v ktorej už dunela vojna, dosť toho bolo znepokojujúce aj v Juhoslávii.

Aj v Petrovci. Už fakt, že výročné zasadnutie sokolov bolo začiatkom februára 1940 ukázal na trápnosť situácie na začiatku tohto desaťročia. Dovtedy petrovský Sokol, až na výnimky, nikdy neatáľal a výročné zhromaždenie uskutočnil hneď v prvom mesiaci v roku. Ale aj teraz, dňa 4. februára 1940 riadne valné zhromaždenie spolku konalo sa za slušnej prítomnosti sokolov. Zahájil ho, vtedy už 50-ročný starosta spolku J. Šuster a potom boli podané „referáty funkcionárov, v ktorých dopodrobna bola vyličená práca v roku minulom. Úprimne, sokolsky spoznané boli nedostatky a poukázané bolo na medzery, ktoré nastali a ktorým sa predísť nedalo, pre zmenu a odchod niektorých funkcionárov z Petrovca. Vo všeobecnosti konštatované bolo, že rok minulý, odhliadnuc od spomenutých zmien nezaostával, lebo vykonané bolo všetko, čo sa vykonať dalo. Financie družstva sa už naprávajú a už len niekoľko pokojných rokov delí družstvo od konečného likvidovania dlžoby. Referáty boli bez poznámky a jednohlasne prijaté. Za tým starosta Dr. Šuster v mene všetkých funkcionárov a výborov zaďakoval a pristúpilo sa k novej voľbe. Kvôli uľahčeniu práce, starý výbor zostavil kandidátku, ktorá bola navrhnutá s tým, aby prípadné zmeny by urobilo valné zhromaždenie. Návrh tento bol prijatý a kandidátka schválená bez zmeny. S platnosťou na dva roky vyvolení sú skoro všetci starí funkcionári. Vážnejšie funkcie obsadené novými osobami sú: Za vzdelávateľa namiesto G. Babylóna, farára, zvolený bol Š. Šuster, učiteľ; taktiež na jeho miesto za starateľa SPP²⁵⁶ zvolená bola O. Garayová, učiteľka a na miesto J. Trusinu, dlhoročného pokladníka, ktorí sa pre inú zaujatosť vzdali funkcie, zvolená bola E. Labáthová, učiteľka.“²⁵⁷ Nakoniec prítomný delegát novosadskej župnej správy Dr. Milorad Jovanović rečnil na tému osudu Česka – kolísky Sokolstva a vyzýval na usilovnú drobnú prácu, ale aj prípravu na

---

²⁵⁶ Sokolská Petrova päť-ročenka

²⁵⁷ *Sokol: Valné zhromaždenie Sokolského družstva v Petrovci. Národná jednota, Petrovec 1940, roč. 21, č. 7, s. 4.*

veľké dni všeslovanského zletu v Belehrade. Už z textu vidno pocit neistoty v kroku do blízkej budúcnosti, ale aj odhodlanie, aby sa v tejto nanajvyš neistej dobe vykonalo to, s čím sa otáľalo v omnoho prajnejších časoch.

Marec, bol spravidla mesiac oslavy zrodu, aj spomienok na ďaleký 6. marec 1920, na založenie Sokolskej jednoty. Ale tichá to bola oslava, viacej konštatácia o úspešnej aktivite, dlhej dve desaťročia, ako pravá radosť z toho, že sa až potiaľ stihlo. Len spomienky pripomínali časy keď „Sokol bol jediným hýbadlom národným...“ keď „pestoval spolkársy život a zhrňal tunajšiu Slovač na tradičné Národné slávnosti... Je pravda, že Sokol započal svoju prácu vtedy, keď sme boli ovanutí vánkom slobody a nevznášali sa nad nami ťažké mračná a nebola záhadnou najbližšia budúcnosť...“ Ale teraz nádych „je dnes cele iný, nevie nás oduševniť, tak ako vtedy a vôbec je otázne, čo by dnes dokázal. Iní sú ľudia, iné sú záujmy a všetko podlieha prítomnej dobe, ktorá je tak neurčitá.“ Aj sokolom sa povie: „nedajte sa odstrašiť ani mravnými, ani finančnými nedostatkami, práca národná bola, je a bude prácou nevďačnou a ťažkou, avšak kto pozná jej ťažkosti, ten občas pocíti i radosť, keď sa mu podarí spoznať jej význam a krásu...“ A tak: „Nášmu Sokolskému družstvu k ďalšej dvadsiatke zdar!“²⁵⁸ Aj tak na obodrenie, v rámci spomienok na zrod sokolského spolku, oslávila sa aj nedožitá 90-tka T. G. Masaryka.

Aj s ohľadom na nevďačné časy, keď sa nedalo ani predpokladať, čo prinesie nový deň, priam imperatívom bolo pripraviť sa na všetko to, čo by nás mohlo prekvapiť. Preto sa od sokolov žiadalo byť na stráži celkových národných a štátnych záujmov, keď bolo potrebné otvoriť oči dvojnásobne. Žiadala sa pevná stráž o to, čo sokol považoval za najvzácnejšie. Tak začiatkom mája bol plánovaný sokolský zraz v celej Juhoslávii, ako skúška zameraná na previerku branných schopností.

---

²⁵⁸ L.: *Dvadsať rokov Sokolského družstva v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1940, roč. 21, č. 11, s. 1-2.

Aj 12. mája 1940, hneď po tom, ako Nemecko začalo s výbojnými akciami na západnom fronte, začal aj nácvik členstva Zväzu Sokola Kráľovstva Juhoslávie pod názvom *Sokolská prehliadka pripravenosti*. Bola nedeľa a všetko sa začalo vo včasných ranných hodinách.

V Petrovci bol zbor sokolov ráno o 5. hodine na gymnaziálnom dvore, ktorý bol hneď označený, ako sokolská báza. Tu sa vztýčila štátna zástava. Potom sokoli a sokolky pochodovali na Jarmočisko, kde starosta J. Šuster a notár J. Marčok držali prednášky. Keď sa znovu vrátili na zborné miesto, boli tu už všetci členovia spolku a všetkým tentoraz rečnil M. Rapoš a prítomným prečítal posolstvo Zväzu sokolov. O bližších povinnostiach sokolov hovorili J. Marčok a M. Topoľský. Nakoniec sokolský zraz bol zakončený hymnou *Hej Slovania*.²⁵⁹

Už ani Slávností nebolo

V roku 1940 sa aj naša najväčšia manifestácia – Slovenské národné slávnosti – stáli otázne. Pre niektorých našincov to bola od začiatku roka dilema, či ich realizovať alebo nie. Už v apríli to bolo celkom jasné, že z toho nebude nič, aj že po prvýkrát od ich jestvovania vystanú. Možno to bolo tušiť ešte vlani, keď už na tejto manifestácii ani tej pravej radosti nebolo. Aj diania v Európe k tomu ešte dopomohli a v radoch organizátorov prestali náhlenia, „nebolo túhy po novom a novom. Skôr naľakaný pohľad sprevádzal kroky naše. Ved' museli sme sa obzerať, aby nás víchor neodvial, keď celým svetom veje. Nuž a preto nebolo času na mnohé veci, ktoré sme po minulé roky robievali“²⁶⁰. Tak aj Slávnosti vystali. Aj „vystať museli, lebo povaha účtovania žiadala iný rámec... Ale s nimi vystalo i mnoho iného. Nebolo návštev, nebolo pozdravov, ani rečí“. Len

²⁵⁹ Člen: *Sokolstvo manifestovalo svoju vernosť Kráľovi a vlasti*. Národná jednota, Petrovec 1940, roč. 21, č. 20, s.2.

²⁶⁰ M. T.: *Kronika nášho národného života*. Národný kalendár, Petrovec, 1941, roč. 22, s. 143.

„hlavy dokopy, to bol tón... Všetko iné sme odstránili, všetko ponechali na doby pozdnejšie a krajšie“²⁶¹.

Tak vyznelo to už v štýle toho latinského: *Inter arma silent musae*. Hej, keď bijú delá tak múzy mlčia. Aj tie na kultúrnom poli, aj na našej najväčšej kultúrnej manifestácii – Slovenských národných slávnostiach. Tak potom zatíchli múzy, zamreli oslavy, lebo zamrelo ľudské nadšenie, aj radosť a tichý pocit neistoty začal sa vznášať medzi našincami. Aj prenikať do ich vnútra. Potom už bolo vidieť ustrašené pohľady, čo hľadali okolo seba ešte človeka, čo verí v človeka. Aj v to pravé ľudské.

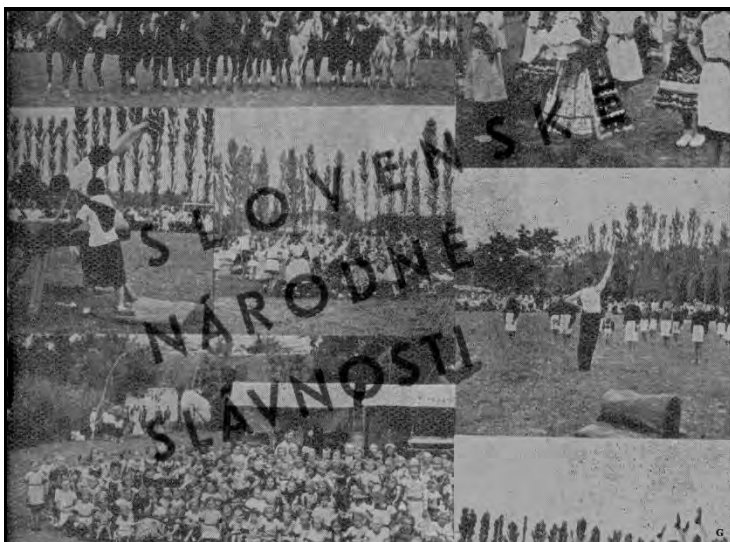
Ani sokolov už nebolo tak často vídať na sokolskom cvičisku, lebo šance na ich výstup na zletových zrazoch neboli, keďže každý z tých zletov, po docenení spoločenských podmienok sa rad radom stornoval, vlastne posúval na neskoršie. Aj sokolské vrchnosti považovali, že toto hnutie má teraz primárnejšie záležitosti, a tak medzi sokolmi boli v obehú iba kratšie a menej objemné súťaženia. Je zaujímavé, že vrchnosti priam trvali na tom, aby sa zostavy pre II. všesokolský zlet v Belehrade pre rok 1941 predsa nacvičovali, keďže mienili, že sa do toho času situácia vo svete iste rieši. Ani len netušili, koľko im tá mienka bola mylná.

Keď prišiel august, aj tí čo najpevnnejšie verili, že Slávnosti predsa budú, presvedčili sa, že to tak predsa nebude. Iba Matica slovenská v Juhoslávii zostala im verná a v augustovom termíne, v polovici mesiaca zmohla sa ešte na svoje, po rade ôsme valné zhromaždenie. Konalo sa ako obvykle, vypadlo slávnostne, aj s pracovným programom ako to bývalo skôr, ale už ani radosť, ani len vzletu, ako v minulých rokoch tu nebolo vidieť.

Vtedy všetkým už bolo celkom jasné, že Slávností nebudú, lebo aj tento matičný kýpet' Slávností, hoci ako vznešene vyznel, jasne naznačoval koniec nášho národovecky ladeného kolosa. Mali pravdu, lebo naša najväčšia kultúrna manifestácia v roku 1940 naozaj prerušila medzivojnovú kontinuitu pôsobenia.

---

²⁶¹ M. T.: *Kronika nášho národného života*, c. d.

V roku 1940 Slávností už nebolo. Zostali len spomienky na tie, čo mali 21 ročnú kontinuitu v medzivojnovnej dobe

Cvičilo sa, súťažilo aj koncom roka

V druhej polovici roka nemecká armáda zaznamenala úspech na všetkých frontoch a útoky na Anglicko boli častejšie. Aj vo vzduchu visel fakt, že Nemecko už bokom pozeralo na biele škrvny v Európe, ba aj na Ameriku a aj Juhoslávia sa už cítila, ako štát, o ktorý sa potkne Hitlerova soldateska. Preto sa vláda snažila byť čím bližšie fašistickým požiadavkám, nie však aj národ. Tak začalo sa pre vojnu pripravovať aj u nás.

Aj napriek tomu, sokoli predsa cvičili. Dokazuje to fakt, že cestou našej tlače, začiatkom augusta pre všetkých sokolov a sokolky, stanovili jesenný rozvrh práce na cvičisku. Náčelníctvo vyzvalo cvičiace členstvo, aby riadne chodilo na cvičby, ktoré sa konali dvakrát týždenne: pre členky v pondelok a vo štvrtok od 7-8 h. a členovia v utorok a piatok od 8-9 h. večer. V tom čase bol možný aj zápis nových členov do spolku.²⁶² Keď začal školský rok, koncom septembra stanovil sa rozvrh cvičenia aj pre mladšie kategórie členstva, vlastne pre dorastencov v utorok a piatok od 6-7 h., dorastenky v stredu a sobotu od pol 6 do pol 7 h. a tí ešte mladší – chlapci v utorok a piatok od 5-6 h. a dievčence v stredu a sobotu od pol 5 do pol 6 h. večer.²⁶³

Aj rodný deň kráľa Petra II. sa začiatkom septembra oslávil. Po bohoslužbách v kostole, na sokolskej akadémii rečnil J. Šuster a posolstvo Sokolského zväzu prečítal Š. Šuster. Potom boli recitácie a program sa ukončil štátnou a sokolskou hymnou.

Potom už prišli na rad súťaže, čo naozaj upomínali na vojnu. Skôr ako prišla jeseň, v programe bol stanovený program streleckých súťažení. Tak 18. augusta 1940 bolo v Novom Sade organizované župné strelecké súťaženie. Na ňom, z Petrovca

---

²⁶² N. N.: *Sokolské cvičby v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1940, roč. 21, č. 32, s. 3.

²⁶³ N. N.: *Cvičiacemu členstvu Sokolského družstva v Petrovci*. Národná jednota, Petrovec 1940, roč. 21, č. 40, s. 3.

stignutim rezultatima već da produže kako bi u buduću još lepše uspehe mogli pokazati i na ovom polju.

Naročita pohvala pripada članovima Sok. društva Srbobran i čete Milelevo, koji su na ovo takmičenje došli na svojim biciklima prevalivši preko 30 km. puta.

Prvak župe je brat: Čanji Pavle iz B. Petrova. Drugi je br. Kolbah Josip iz Petrovaradina, a treći br. Đorđević Lazar iz Crvenke.

Na vojničkoj pušci je prvak br. Đorđević Lazar iz Crvenke, drugi br. Silberbaholc Jovan iz Pe-

Strelec P. Čani ako prvi na župnej sút'aži (zápis)

Дроци Вико, Цеље	59
19. Мекимда Едвин	50
Липовшек Фердо	18
Свега	127
Николић Б., Лозовик	57
20. Машић Драгомир	45
Костић Милосав	21
Свега	123
Ђорђевић Л., Нови Сад	59
20. Калбах Јосип	34
Чањи Павел	30
Свега	123
Ђурасовић Л., Сарајево	62
20. Прици Лавослав	36
Радичевић Бранко	25
Свега	123
Бубаловић Ј., Београд	57
21. Ђасић Миленко	53
Вучковић Симиша	9
Свега	119

Novosadská trojka bola 20. na zväzovom súťažení

Strana 6		SOKOLSKI GLASNIK	
РЕЗУЛТАТИ САВЕЗНИХ СТРЕЉАЧКИХ У			
(Наставак са стр. 4)			
Војничка пушна, 100 метара		38) Чеховић Јуриј, Цеље	33
ЧЛАНОВИ ПОЈЕДИНИЦИ,		38) Букач Стеван, Петроград	33
при табелу по одељенима		39) Марков Ж., Петроград	31
1) Пика Јоак, Цеље	97	40) Чањи Павел, Нови Сад	30
2) Павловић Ч., Београд	94	41) Рутар Милош, Крањ	29
3) Штефанец Ј., Београд	91	42) Жижковић Ц., Марибор	28
4) Миксјек Л., Београд	90	43) Поповић Жив., Сарајево	26
4) Новотни О., Београд	90	43) Шиглер Славко, Цеље	25
4) Токич Игор, Крањ	90	43) Ракивић М., Петроград	25
6) Бичералов Б., Београд	88	40) Радичевић Б., Сарајево	25
6) Бубић Виктор, Земун	88	44) Ибришминовић Сал., Тузла	25
6) Косић Ђуро, Панчево	88	45) Ронац Вељко, Петроград	24
6) Талеровић К., Сарајево	84	45) Локичевић Карло, Тузла	24
7) Бег Адолф, Марибор	82	46) Милосављевић Р., Тузла	23
8) Милошевић Радис, Цеље	81	47) Костић Мил., Лозовик	21
		48) Дукић Лазар, Ниш	20
		49) Говедарица М., Сарајево	18
		49) Липовшек Фердо, Цеље	18
		49) Матић С., Петроград	18
		Круни Звонимир	32
		Свега	150
		Шешек Фердо, Марибор	69
		6. Кроји Јако	40
		Шленга Хинко	34
		Свега	143
		Ненда Бојан, Цеље	64
		7. Ковач Борис	42
		Макус Лојзе	34
		Свега	140
		Зарић Алек, Петроград	71
		8. Димић Димитрије	49
		Пантелић Младен	10

Poradie jednotlivcov – vojenká puška na 100 m.: P. Čani si zastal na 40. miesto na zväzovom súťažení

bralo účasť sedem strelcov. Súťaženie sa realizovalo pod vedením župného národného branného oddielu B. Pipana a za prítomnosti armádneho generála Petroviča. Z petrovských strelcov najlepší bol Pavel Čáni, roľník, ale dobre cielili aj obchodníci Vladimír Godra a Ján Čáni. Pavel Čáni, ako najlepší na župnom súťažení, sa kvalifikoval na zväzovú úroveň, ktorá sa mala realizovať v októbri.²⁶⁴

Tak aj bolo. Dňa 19. a 20. októbra v Belehrade sa konalo strelecké súťaženie na zväzovej úrovni. V kategórii vojenská puška – 100 m., Pavel Čáni sa v súťažení v trojkách (z Novosadskej župy to bola: Đorđević-Kalbah-Čáni) umiestnili na 20. mieste, kým v súťažení jednotlivcov získal 40. miesto.²⁶⁵

Keď jeseň zabrala a začalo sa s prednáškami vplývalo sa aj na sokolské povedomie, na odvahu a dodržiavanie sokolských ideálov, podčiarkovalo sa vlastenectvo a mravná pripravenosť na úlohy sokolov v obrane vlasti... Ako sa tieto správy zhora realizovali medzi sokolmi v základni, aj v Petrovci, mnoho správ nielo. Ale ani nemohlo byť, veď to už patrilo do segmentu tajných informácií. Okrem toho realizovali sa aj bežne plánované prednášky. Tak dňa 19. decembra O. Mráz st. mal prednášku o J. Kubánymu.

Oslavy Zjednotenia v Petrovci vyzneli v pravom slova zmysle sokolsky. V predvečer tohto najväčšieho štátneho sviatku, dňa 30. novembra usporiadaná bola v gymnaziálnej telocvični sokolská akadémia. Dobre pripravený program bol otvorený pozdravom zástave a priliehavými recitáciami. V ďalšej realizácii programu dominovali tance (polnočný, ruské národné a kozáček), potom menšie sokolské skupiny prezentovali prosté cviky a gymnasti a gymnastky cvičenie na náradí. Nakoniec bola

---

²⁶⁴ Vid' o tom: -a: *Sokolské strelecké závody v Novom Sade*. Národná jedota, Petrovec 1940, roč . 21, č. 34, s. 3; Đorđe Kolarov: *Prve župske streljačke utakmice u Novom Sadu*. Sokolski glasnik, Beograd 1940, god. 11, br. 35, s. 6.

²⁶⁵ Pozri podrobnejšie – N. N.: *Rezultati saveznih streljačkih utakmica*. Sokolski glasnik, Beograd 1940, god. 11, br. 43, s. 4 i 6.

prezentovaná veselohra *Roztržitý*. Pri hojnej návšteve, tento úvodný oslavný deň vypadol skvele.

V nedeľu, 1. decembra, najprv v evanjelickom chráme boli slávnostné bohoslužby a potom o 11. hodine v slávnostnej sieni Gymnázia žiaci a sokoli prezentovali priliehavý program. Ceremoniál pozdravu juhoslovanskej zástave usporiadali sokoli pod velením náčelníka Sokolského spolku E. Speváka. Úvodné slová k sviatku predniesol podstarosta M. Labáth, štátnu hymnu zaspievali spevácke zbory, prednášku mal suplent gymnázia J. Spevák a poslanie Sokolského Zväzu prečítal vzdelávateľ Š. Šuster. V pomedzí týchto bodov žiaci recitovali priliehavé básne a gymnaziálny chór zaspieval zborové piesne. Nakoniec, tak ako sa patrí, odznela hymna *Hej Slovania*.

V roku 1940 zima prišla načas a Rybník pri Sokolskom cvičisku poriadne zamrzol. Bol to signál, keďže korčuľovanie ešte minulú zimu, medzi gymnaziálnou mládežou zabralo, plánovalo sa, aby sa tento šport aj ďalej nielen udržal, ale aj rozšíril svojich ctiteľov. V tom smere bolo v pláne, aby sa v rámci sokolského objektu niektoré miestnosti adaptovali na šatňu a pre tých najmladších, miestnosť pre oddych a ohriatie. Boli to nové plány, alebo len dobrý nápad, ktorý by sa mohol realizovať keď prídu prajnejšie časy?

Už celkom na konci roka Sokolský spolok v gymnaziálnej telocvični, riadil na Silvestra večierok s bohatým a veselým programom (dve veselohry, piesne, kuplet). Po ňom bola novoročná zábava, ktorá trvala do rána. K tancu hrala hudba Janka Sýkoru. Návšteva bola veľká.

XIV.

Ked' vojna trvala, trvala...

V roku 1941 v Európe situácia bola celkom jasná. Hitler mal na starom kontinente, okrem Anglicka, celkom dominantný vplyv a potom začal rozvíjať svoje plány v smere realizácie druhého kroku svojho pôsobenia. V boji proti komunizmu, mu ako prvá prekážka, stál veľký Sovietsky zväz. Aby začal boj s touto európskou veľ-silou, prekážal mu nerozhodný postoj juhoslovanskej vlády k jeho chceniam. Ale už paktom z 25. marca 1941, si získal Juhosláviu, keď vláda podpísala spoluprácu s nacistickým Nemeckom.

Potom 27. marca 1941 vypukli v Juhoslávii nepokoje, na rozhodnutie pronemecky orientovanej vlády. Bol to pre Kráľovstvo Juhoslávie osudný moment, lebo na takú „drzosť“ Hitler reagoval bleskovým útokom na tento štát a zlomil jeho odpor za týždeň a pol. Potom nielen v Európe, ale aj vo svetových rozmeroch sa veci naozaj rýchle diali. Dňa 22. júna 1941, Hitler bez vyhlásenia vojny, zaútočil na Sovietsky zväz a v decembri, ako odvetu japonskému avio-útoku na americkú flotu v Pearl Harbore, do vojny vstúpili aj USA. Svet sa našiel v ošiali druhej svetovej vojny, v pravom slova zmysle.

Kráľovstvo Juhoslávie sa na vojnu pripravalo už koncom roka 1940. Aj v Petrovci a jeho bližšom okolí sa začalo často hýbať vojsko a z osady sa pozývali chlapi na vojenské cvičenia. Preto už aj tým bežným ľuďom, čo sa na všetko pozerali stranou, bolo celkom jasné, že bez vojny to neprejde ani na týchto priestoroch. Ešte predtým, ako čo začala jar, tieto predtuchy sa stali realitou, keď vláda Cvetković-Maček podpísala pakt o prístupe k Hitlerovej troj-dohode a národ na to reagoval antifašistickými demonštráciami. Bolo ich aj v Petrovci. Viedla ich gymnaziálna mládež a pokroková inteligencia a už v ten večer početným

zástancom horlivo rečnili gymnaziálni profesori a žiaci²⁶⁶. Rýchlo potom bolo jasné, že hitlerovský plán o obsadení Juhoslávie bol dávno skovaný a hľadal sa iba dôvod pre jeho realizáciu. Vedenie štátu, vedomé tejto akcie, v horúčkovitých presúvaniach vojska sa pripravovalo na obranu. Už 31. marca, nariadením Ministerstva osvety, prerušená bola práca v školách a všetko sa usmerňovalo na vojnovú organizáciu života.

Potom už čerti začali tancovať svoje kolo aj na Balkáne. Dňa 6. apríla 1941 nemecké fašistické vojsko vtrhlo do Juhoslávie, bez vyhlásenia vojny. Cez naše priestory, víchrica tejto príšery, sa prehnala počas veľkonočných sviatkov. Maďarská fašistická soldateska sa v okupácii týchto priestorov pripojila k nemeckým okupantom o necelý týždeň, teda 11. apríla 1941 a hneď v prvých akciách, svojou surovosťou a násilím, naznačila pravý úmysel svojho pôsobenia.

Ani šanca na aktivitu nebola, ani cvičiť sa nemohlo

V nových podmienkach, plánov pre prácu, v radoch sokolov ešte bolo. Na výročnom zasadnutí sa konštatovala intenzívna a tichá aktivita, bez zletov, ale ani vtedy mienky o výstavbe sokolského domu, sa petrovskí sokoli nevzdávali. Darmo, lebo od sokolských vrchností už stále viac prichádzali len direktívy pre brannú prípravu, ako i na zásoby a vybavenie pre obranu vlasti. V takom ovzduší sa 17. februára 1941 odišlo ešte na Všeslovanský ples do Borova a potom už nástup kráľa Petra II. do funkcie, jeho posolstvá sokolom, ako i diania koncom marca a začiatkom apríla, všetko posunuli do úzadia.

Keď Horthyovské vojsko vťahlo do Petrovca v nedeľu, na Veľkú noc, 13. apríla 1941, hneď obsadilo „slovenské osie hniezdo“ – budovu gymnázia a premenilo ho na svoje vojenské

---

²⁶⁶ Protest treba rozhraničiť, lebo išlo o dva protesty. Vtedy maloletý kráľ Peter II., prevzal vedenie štátom, čo pozdravili jedni, očakávajúci, že tým štát bude úspešnejší. Proletariát a komunisti sa postavili proti vláde v nám známejšom protifašistickom proteste.

stredisko. Tým činom bola zastavená aj širšia aktivita všetkého, čo sa v tomto objekte konala po prerušení vyučovania.

Svojím správaním maďarské okupačné vrchnosti dali najavo kto sú a čo budú konať. Snažili sa hneď „surovými zásahmi a násiliami ohromiť a pokoriť obyvateľstvo vtedajšej Vojvodiny, dávajúc pritom celkom voľné ruky bezuzdným nacionalistickým živlom, ktoré snívali o vzkriesení veľkého Uhorska... Hoci sa tieto nacistické výboje..., zrážali i s divergentnými, ale podobne nacistickými a násilníkymi pretenziami vtedajších vojvodinských Nemcov, hlavne ich ostrie namierené bolo proti slovanským národom a národnostiam Vojvodiny, predovšetkým proti Srbom..., no veľmi podobne i proti vojvodinským Slovákom, ktorým sa najprv chcelo dať na vedomie aj hmatateľne pocítiť, že sú porazení a nateraz odsúdení len k hrubej poslušnosti voči novým mocipánom.“²⁶⁷ Chceli tým len dokázať, že prišli vykonať to, čo maďarské vojsko sľúbilo po jeho porážke v prvej svetovej vojne – keď svätosväte sľubovali, že sa ešte vrátia – a teraz začali ten ich návrat iba dokazovať.

Do gymnázia sa vskutku nasťahovali a aj v nej „bašovali bezuzdné jednotky, pozostávajúce predovšetkým z výstredných veľkomestských peštianskych „čibésov“, ktoré nemilosrdne nivočili inventár gymnázia, vlámali sa do kabinetov, rozbíjali a odnášali cenné predmety, knihy a mapy, no hlavne sa orientovali na systematické vyhladzovanie všetkých stôp medzivojnovej éry v dejinách vojvodinských Slovákov“²⁶⁸. Tak to čo sa v medzivojnovom období budovalo ponad dvadsať rokov, v snahe okupanta prevychovať všetko na nové poriadky, bolo zničené už v prvom náraze len za pár dní²⁶⁹.

---

²⁶⁷ J. Kmeť: *Päťdesiat rokov...*, c. d., s. 79.

²⁶⁸ *Ibidem*, s. 80.

²⁶⁹ Aj v tomto počine treba hľadať odpoveď na otázky prečo z obdobia 1930-1940 je málo dokumentácie z pôsobenia sokolov. Asi dokumentácia bola v budove gymnázia (najpravdepodobnejšie v pomocných priestoroch telocvične) a odtiaľ sa ju nestačilo odniesť na bezpečné miesto a tak bola medzi prvou dokumentáciou zničená.

*V polovici
februára 1941
stihlo sa
ešte na
Všeslovanský
bál v Borove*

*Po zákaze Sokola niektorí cvičenci priklonili sa k Ľavému
demokratickému krídlu a z ilegality pôsobili proti okupantom*

Po krátkej aprílovej vojne, juhoslovanské vojsko bolo porazené, jednotnosť Kráľovstva Južoslávie rozbitá a štát bol rozkúskovaný. Vojvodina bola rozdelená na tri časti a Báčka pripadla Maďarsku. V nej nové okupačné vrchnosti sa snažili ešte sústavnejšie, ako v prvom náraze potlačiť všetko to, čo sa dosiahlo v štáte, ktorý akurát porazili – slobodu národného prejavu, historické výdobytky, dejinné fakty. Po kapitulácii na celom území zavládli tvrdé vojenské poriadky, ktoré so sebou niesli málo práv a veľa teroru. Všetky spolky boli zakázané, každé zoskupovanie bránené, vzájomná komunikácia znemožňovaná, všetko a všade sa kontrolovalo, vyšetrovalo a nedajbože, aby sa našlo niečo, čo sa okupačným vrchnostiam pozdávalo. Aj v bežnom živote maďarizačné tendencie získali na sile a cesta našich chlapov, ako munkášov, alebo honvédov čím ďalej, tým viacej smerovala na sever. Tí „nebezpečnejší“ zakončili v lágre. Z profesorov to boli Dr. A. Sirácky, Dr. M. Topol'ský, Ján Čajak a Ivan Križan a ešte mnohí mali doma silný policajný dozor. Všade sa chcelo dokázať, že Báčka je znovu maďarská a že je znovu pripojená, tentokrát k novej variante „svätošestfanskej“ ríši. Akoby sa dejiny znovu začali opakovať.

V takej situácii, sokolské hnutie a najmä jeho spolitizovaná juhoslovanská orientácia, nemala ani len teoretickú šancu na obstatie. Dopomohol k tomu aj fakt, že sa Sokolstvo pred vojnou transformovalo v druhý branný šik na barikádach vlasti. Veď to praktický znamenalo, že sokoli boli časťou juhoslovanskej armády, ktorá bola rýchlou akciou fašistických síl porazená a tak nemá ani právo niečo žiadať.

Keď sa hľadali možnosti, ako sa prispôbiť novým okolnostiam, aj okupačné vrchnosti, v snahe dokázať, že v novom štátnom útvare je všetko v poriadku, trochu povolili uzdy svojej násťojčivosti. Po čase niektoré manifestácie, upravené po požiadavkách y nového režimu, boli dovolené. V tom smere, šport bol prvý kde sa mohlo, nielen trénovať, ale aj súťažiť, ale zákaz pôsobenia, aj cvičenia v rámci TJ Sokol sa nezrušil, vlastne trval aj ďalej.

Bol to jasný znak, že Sokol povolenie ani nedostane. Ved' v Čechách po okupácii, toto hnutie ešte krátku chvíľu zaznačilo svoju činnosť, ale ho okupačné orgány v tom stále viacej obmedzovali. V roku 1941 hnutie bolo zastavené a keď na čelo nacistického vedenia v Česku nastúpil Heydrich, tak bol aj sokolský majetok zhabaný. Že to bude tak aj s juhoslovanským Sokolom, s ohľadom na jeho minulosť, bolo ešte logickejšie.

Tak čo robiť? S ohľadom na ich presvedčenie, prešľapovanie sokolov a ich adaptácia na nacistické poriadky nemohla ani prísť do úvahy. Tak sokolom nezostávalo nič iné, ako zamrznúť ideu o Sokole a čakať na novú jar – na nové, pre sokolské presvedčenie priliehavejšie časy. Ved' tie, po oslobodení vlasti od fašistických vrotelcov, hádam len nevstanú.

Ked' futbal vyšiel do prvého plánu

Šport nemal takú ideologickú záťaž ako sokolské hnutie a preto sa ľahšie dokazoval v novej spoločensko-politickej situácii. Preto povolenie na aktivitu v prísnych vojenských príkazoch ľahšie dostával. Aj vojenským vrchnostiam záležalo na tom aby ukázali, že na okupovanom území je všetko v poriadku a tak to s obojstranným pochopením šlo bez zátarasou. Tak Petrovec, ani počas vojny nebol bez športového súťaženia.

Išlo v prvom rade o futbal, kde požiadavky okupantov boli, aby sa z názvu klubu vymazalo národnostné príslušnosť a aby sa tri jestvujúce kluby (vedľa SŠK tu bola Slávia a Slovenská kupecká mládež) spojili do jedného. Tak SŠK sa stal PŠK a pripojením ďalších dvoch klubov, v značnej miere posilnil svoje rady, ba tým činom vytvoril silnejší tím, aký vôbec mal.

Z dôkladnej evidencie futbalových zápasov počas vojny, dá sa ľahko uzavrieť, že futbal v Petrovci nebol iba keď front prechádzal cez tieto priestory. Už v jeseň roku 1941 PŠK hral v rámci I. triedy novosadského pod-zväzu a potom, až do októbra roku 1944 ligové, pohárové a priateľské zápasy sa hrali skoro bez prekážok, až na výnimky, keď sa liga rozpadla (1942) alebo

Futbal sa, okrem výnimiek, hral často aj v rokoch vojny: snímka pred zápasom PŠK a Danuvia (Budapešť), pri príležitosti otvárania krytej tribúny v roku 1943

Počas vojny hrali zápasy, najčastejšie príležitostne, aj hádzanárske – dievčenský tím z roku 1943.

keď do týchto krajov zavítala sloboda (1944). V roku 1943 klub pôsobil tak úspešne, že vtedy bola vystavaná tribúna, a pomocné miestnosti pod ňou.

Keďže pri SŠK ešte pred vojnou, jestvoval aj dievčenský hádzanársky tím, paralelne sa robilo na povolení pre aktívne pôsobenie hádzanárov aj v dobe vojny.

Aj volejbal, šport ktorý sa do vojny hrával v rámci sokolských súťažení, vo vojnových podmienkach nastupoval samostatne. Hrávali ho najviac stredoškólační a stredoškólačky, lebo vtedy ešte ligového súťaženia nebolo, ale možno slobodne uzavrieť, že sa v období pôsobenia sokolov, ale aj počas druhej svetovej vojny, formoval podklad pre zrelý nástup petrovského volejbalu v povojnovom súťažení.

Tesne pred vojnou začali aj stolno-tenisové súťaženia. Asi takých bolo, najčastejšie interného rázu, aj počas vojny.

Ako to bolo so sokolmi počas vojny? Keďže hnutie nebolo povolené, zamrelo jeho pôsobenie, aj každá organizovaná aktivita. Aj rozišli sa petrovskí sokoli, každý na svoju stranu, na celkom svojrázny spôsob. Jedni sa snažili zoradiť do radov tých športov, za ktoré sa zdalo, alebo vedelo, že aj vo vojnových časoch majú šancu obstáť. Druhí zapísali vojenský variant meštiackej strednej školy, kde boli povolené aj športové krúžky a keď „sa v dôsledku predĺženia školského roku 1942/43 na letné mesiace 1943 – povolila i výučba 'v prírode', veľmi často sa, zvlášť na hodinách domácich profesorov, chodilo 'do prírody', na gymnaziálny dvor, do Vrbarý a niekedy i na kanál, kde sa, pravda, menej vyučovalo a viacej sa rozoberali dobové pomery a situácia na frontoch. Žiaci sa vtedy vôbec často navzájom schádzali vo vyčkávaní nových udalostí a akcií...“²⁷⁰ Niektorí aj odkukávali na leventistických branných cvičbách, čo by im mohlo poslúžiť v odboji a bolo aj takých, čo od začiatku vojny, nechali cvičenie stranou a z ilegality začali s protifašistickými akciami. A tak to trvalo do októbra v roku 1944.

---

²⁷⁰ J. Kmeť: *Päťdesiat rokov...*, c. d., s. 87.

XV.

V socializme to šlo iným smerom

Keď sa na sklonku leta 1944, cez hrebene Karpátov prevalila Červená armáda, čo už viedla boj v juhovýchodnej časti Panónskej nížiny a Tolbuchinove vojská III. Ukrajinskej frontu naznačili nezadržateľný nástup k dolnému toku Tisy a k strednému toku Dunaja, bolo jasné, že sloboda aj do Báčky zavíta v októbri. Okupačné jednotky v južnej Báčky, na ťahu Nový Sad – Petrovec – Vrba sa vtedy stiahli, prakticky bez boja, lebo ústup hlavnej časti nemeckého vojska sa konal cez Sriem a Slavónsko. Už 4. októbra 1944 intenzívnejší kontakt petrovskej ilegality s partizánskymi jednotkami v kukuriciach nevystal a v ten deň večer I. rota Novosadského partizánskeho oddielu vošla do Petrovca. Ale pre bezpečnosť občanov sa na konečný útok nerozhodla a ustúpila do kukuričnisk.

Aj 13. októbra 1944, znovu sa skúmala možnosť oslobodenia Petrovca. Sloboda sem prišla o dva dni neskoršie, v slnečnú nedeľu poobede, po šestnástej hodine. Naznačili ju najprv menšie partizánske jednotky. Svojich osloboditeľov Petrovčania dôstojne privítali, aj míting v strede osady, s rečením a spevom hymnických a partizánskych piesní, prichystali. Hneď nato správy o oslobodení podalo prvé číslo Hlas ľudu, čo vyšlo spod tlače 19. októbra 1944.

Pomerne malá skupina partizánov držala Petrovec a okolie pod kontrolou a len o 10 dní prišli prvé jednotky Červej armády. Pre ďalší posun frontu bola potrebná aj posila s novými vojakmi, na nové víťazstvá. Tak už vtedy jestvujúca Slovenská rota, počítajúca 40 bojovníkov rýchle narástla na 200, potom na 400, až nakoniec počet nových bojovníkov narástol na brigádu – XIV. vojvodinskú slovenskú údernú. Len z Petrovca, pri jej formovaní, sa do nej prihlásilo 520 bojovníkov.

Vojenské jednotky, aj tie novozałożené, tu dlho nezostali. Bolo potrebné ísť vpred, do nových víťazstiev. So slobodou prišla nová doba, čo priniesla niečo nové, na čo si bolo potrebné zvykať. Na oslobodených priestoroch, dovtedy ilegálne národno-oslobodzovacie výbory začali pôsobiť legálne. S nimi sa pomerne rýchle konali zmeny a tak času pre oslavy slobody v Petrovci nebolo. Ved' vojna ešte trvala, aj hynulo sa.

V novej slobode aj nové poriadky

Tá pravá sloboda, v plnom slova zmysle, zaevidovaná bola ukončením druhej svetovej vojny, vlastne bezpodmienečnou kapituláciou Nemecka v máji 1945. Spolu so zakončením vojny, prišli veľké premeny, čo prinieslo socialistické zriadenie, smerujúce k demokratizácii a ľudovej moci. Aj nový štát – Demokratická federatívna Juhoslávia, vtedy ešte bez svojej vlády snažila sa, tak na tvári miesta, doriešiť túto problematiku na širokom pláne svojho pôsobenia. V teritoriálnom podelení črtali sa už federálne jednotky a delegáti Vojvodiny vyjadrili želanie pripojiť sa k Srbsku. Bol to začiatok formovania nového štátu.

Ale uviesť novozałożený spoločensko-ekonomický systém, s novým, socialistickým životom ani nebolo tak ľahko. Tým skôr, že s ním prichádzala aj nacionalizácia a agrárna reforma. V dôslednej aplikácii premien konalo sa postupne a systematicky a ani Petrovec sa všetkému tomuto nemohol vyhnúť. Tak aj tu pôdu dostala chudoba a kulaci boli prekážkou reforiem.

Na politickom poli bola to doba dirigovanej socialistickej výstavby, doba direktív zhora. V čase formovania nového zriadenia sa hádam inak ani nemohlo. Na spoločenskom poli podčiarkované bolo vzťahovanie sa zemedelníckych družstiev a na zoskupovaní sedliakov do štátnych organizačných foriem.

V tom čase všetko tu šlo v prospech robotníckej a sedliackej triedy. Vyvlastňovacie akcie, zvädzanie majetku na „rozumný“ počet hektárov zeme, boli priam každodennosťou. Na méte boli nielen veľkostatkári, ale aj majetnejší sedliaci – kulaci, ako ich

menovali. Vtedy bolo najľahšie za okamih niekomu zobrať dané množstvo zeme, ktoré si on roky honobil. Ale také boli časy a filozofiu proletariátu nemohol zatemniť žiadny postreh logického a ekonomického postojú k získavaniu kapitálu.

Tak zásadné zmeny sa rýchle konať ani nedali. V jeseň 1944, sa iba formovala vojenská správa a potom vojsko tiahlo ďalej na západ. Za frontom sa potom dôkladne, systematicky konali procesy demokratizácie, všetkého, čo sa pod tento pojem mohlo vmestiť. Najprv začiatkom roka 1945 v celej Vojvodine boli premeny na poli lokálnej správy. Po krátkom pôsobení boli zrušené vojnové veliteľstvá a spravovanie prešlo do rúk národno-oslobodzovacích výborov. Tak ešte počas vojny utvorené ilegálne formy lokálneho spravovania prišli do pravého výrazu a viacej nepôsobili pod rúskom vojenskej správy. Najvyšší orgán v osade bol Národno-oslobodzovací výbor a tento konal všetko to, čo bolo v zhode s mienkou zhora. Aj novoutvorené spoločenské organizácie (JNOF, neskôr NF a potom aj AFŽ a USAOJ²⁷¹) boli vždy po ruke obecnej správe.

Aj školské otázky, hneď v prvé dni oslobodenia, boli na dennom poriadku. V základnej škole to začalo s prihliadaním na národnosť, čoho predtým nebolo. So začiatkom gymnázia to už šlo ťažšie, ale 21. januára 1945 odznelo slávnostné otvorenie školského roka v telocvični gymnázia.

Na kultúrnom poli to začalo s novým pohľadom, aj spelo sa k novým konceptom. Už koncom roku, resp. začiatkom roku 1945, GNOOV²⁷², pri ktorom bol formovaný Prípravný výbor pre vytvorenie ústrednej kultúrnej ustanovizne Slovákov v Juhoslávii, povolil ďalšie pôsobenie Maticy, ale hneď prízvukoval, že sa táto musí reorganizovať. Čelní ľudia novej spoločnosti od začiatku na Maticu hľadeli bokom a tak robilo sa na formovaní Kultúrno-osvetového výboru, lebo považovali, že

---

²⁷¹ Organizácia Národného frontu, Antifašistického frontu žien a Zjednoteného zväzu antifašistickej mládeže, boli podpornými prvkami v realizácii stanovených demokratických premien.

²⁷² Glavni narodno-oslobodilački odbor Vojvodine

je aj v kultúre, tak ako aj v politickom živote, potrebná nová organizácia, s novým pohľadom na život. Potom sa pristúpilo k založeniu kultúrno-osvetových rád na miestnych úrovniach. Formované bolo vedenie, začalo sa zo zakladaním odbočiek, konali sa prednáškové aktivity, pripravali programy... Život, aj ten na kultúrnom poli, sa pomaly vracal do svojich koľají.

Ale v Petrovci aktivita na kultúrnom poli prebiehala ešte predtým, ako sa rada založila, vlastne ešte predtým ako sa poriadne rozbehlo s aktivitou. Veď v tak významnej dobe, pre vynikajúce dátumy bolo potrebné pripraviť aj priliehavé programy. Len o týždeň neskoršie (28. januára 1945), bolo v miestnostiach vtedajšieho Priemyselného spolku, slávnostné otvorenie Kultúrneho domu. Ani vynikajúce výročia a spomienky sa nemohli a ani nesmeli vynechať. Vo februári sa oslávil Deň Červenej armády (23. februára) a 27. marec, vyznel ako spomienka na dni predvojnového protestu juhoslovanskej robotníckej triedy proti dohode vlády Cvetković – Maček...

Konečne sa niečo koná aj na poli športu a telesnej kultúry

Pre všetky tie aktivity bolo potrebné ešte ako vysúkať rukávy. A kto to v týchto revolučných časoch urobí, ak nie pokroková mládež. Tak s príchodom jari, po formovaní petrovského USAOJ-a, oslavoval sa Medzinárodný deň mládeže a akoby inak než pracovnými akciami, v ktorých sa vyznačoval počet pracovných hodín v zbere úrody na poliach, v zriaďovaní osady a v rámci toho vylíčila sa aj gymnaziálna telocvičňa, vystavalo sa volejbalové ihrisko, upravilo sokolské cvičisko, tribúna a Rybník, zriadil sa všetok inventár pre telovýchovu²⁷³. Teda aj na poli športu a telesnej kultúry sa robila prvá príprava pre novú

---

²⁷³ Pozri o tom dôkladnejšie: N. N.: *Činnosť petrovského USAOJ-a v prvých dňoch medzinárodného týždňa mládeže*. Hlas ľudu, Petrovec 1945, roč. 2, č. 57, s. 4.

organizáciu a mládež po týchto akciách mala aj prvé súťaženia, nominované, ako medzitriedne v rámci gymnázia. Ale privítali sa aj hostia palanského okružia a v rámci tohto súťaženia formované športové tímy nastupovali pod menom USAOJ z daného sídliska. Všetko to naznačovalo, že sa pripravalo rozuzlenie aj na organizačnom poli v športe a telovýchove.

Už koncom marca aj v časopise Hlas ľudu hovorilo sa na tému novej koncepcie pôsobenia tohto segmentu. Začalo sa to najprv z ideologického pohľadu na šport v minulosti. Aj písalo sa: „V bývalej Juhoslávii šport nebol v rukách národa, vo všeobecnom ohľade nedával všetko to, čo mohol dávať...“ Potom sa vyzdvihlo pôsobenie niektorých klubov, „v skutočnosti účastinárskych spoločností“ ktoré „vytvorili zo športu obchod najbiednejšieho druhu...“, keď „sa obchodovalo s ľuďmi a ich športovými schopnosťami... Mladý človek, v ktorom pozdejšie rozpaľujú ambície, prichádza do veľ-mesta a rýchle sa stáva slávnym. Tu ho jeho pracovní priatelia vyčerpávajú do najväčšej miery, dávajú mu stú čiastku toho, čo mu sľúbili a o niekoľko rokov jeho sláva sa postupne zatemní, zmizne z neba slávy“ a ako „najčastejšie nemocný... nemôže sa nielen liečiť, ale nemôže ani skromne žiť. Tí, ktorí ho dovedli však zarobili na jeho mladosti na rôznych športových závodoch toľko, že nemusia nič pracovať. To je obraz športu v bývalej Juhoslávii, to je osud mladých ľudí, ktorým v prvých chvíľach bol šport naozaj tým, čím mal byť.“²⁷⁴ Potom, rozumie sa, podá sa ideálny obraz športu v Sovietskom zväze, kde je všetko ideálne, kde je šport oddychom a zábavou po práci a kde „rekord príde sám od seba...“²⁷⁵ Teda ideologický prístup tu už bol a v kontinuite textu povie sa aj kto bude kompetentný pre realizáciu aktivity, keďže „športovci sú v prvom rade chlapi a dievčatá, preto je šport v prvom rade otázkou mládeže... je povinnosťou nás mladých

---

²⁷⁴ Prenesený príspevok z časopisu Glas Vojvodine: *My chceme zdravý šport*. Hlas ľudu 1945, roč. 2, č. 60, s. 4.

²⁷⁵ Ibidem.

vybudovať nový šport, ľudový šport, fyzickú kultúru všetkých juhoslovanských národov. Úrady Demokratickej federatívnej Juhoslávie nám v tomto budú pomáhať, lebo vedia, že máme poctivý a pokrokový cieľ. Administratívne zriadenie nášho štátu dáva nám možnosť, aby sme medzi federatívnymi jednotkami zriadili najširšie všestranné športové závody, aby sme organizovali mnohé a mnohé športové krúžky, strediská zoskupovania mladých“.²⁷⁶

Tak sa úloha zo segmentu telesnej kultúry dala do kompetencie mládeže a Miestny výbor USAOJ, neskôr OSAOV začal aj v Petrovci „pracovať i na poli športovom a to znamená, že sa zapojoval do každej činnosti, ktorá smeruje k zdokonaľovaniu úrovne života. Svoju rozmanitú prácu a činnosť manifestoval... práve medzinárodným týždňom mládeže, ktorý sa veľmi zdaril“²⁷⁷, referoval predseda. Spolu s gymnaziálnou mládežou USAOV v Petrovci mal vtedy asi 600 členov. Na zasadnutí, v nedeľu 15. apríla 1945 si výbor, ako najdôležitejšiu úlohu na poli propagačno-kultúrnom dal oslavy prvého mája, ako nového sviatku pracujúceho ľudu. Teda, programový aspekt socialistického dokazovania cválal dopredu, ale aký bude koncept segmentu, ktorý to má vykonať, ešte nie. To manifestné je ešte stále dôležitejšie, ako to podstatné.

Preto sa aj písalo, že: „Sviatok pracujúceho ľudu, sviatok ľudí, ktorí sa dožadujú ľudských práv a podmienok života, ktorí bojujú proti fašizmu, musí byť dôstojne zasvätený. Toto vedela celá naša verejnosť a preto oslavy Prvého mája – prvé slobodné oslavy boli naozaj sviatočné a úprimné... Pred týmto sviatkom nebolo potrebné príliš zdôrazňovať o aký sviatok ide. Nebolo potrebné ľudí volať, aby sa ho zúčastnili. Oni sami hrnuli sa a ulice nášho Petrovca hemžili sa pestrým zástupom nad ktorým viali zástavy a pekne vypracované transparenty.“²⁷⁸

²⁷⁶ *My chceme zdravý šport*, c. d.

²⁷⁷ N. N.: *USAOJ. Hlas ľudu*, Petrovec 1945, roč. 2, č. 61, s. 4.

²⁷⁸ N. N.: *Oslava Prvého mája v Petrovci*. Hlas ľudu, Petrovec 1945, roč. 2, č. 69, s. 4.

Časť tej oslavnej manifestácie však nebol celkom taký. Po sovietskej hymne prišlo na rad až vyčerpávajúce rečnenie na tému slobody a práva ľudu v novej spoločnosti. V pokračovaní osláv, popoludní boli športové súťaženia. Na nich, na cvičisku videli sme atletické súťaženie žiakov, „potom pochodové cvičby, v ktorých vynikla figúra päť-cípovej hviezdy, ktorú vo svojom pochode utvorili rady pochodujúcich. Posledným bodom športových závodov bol futbalový zápas. Závod sa pekne vydarilo a stretli sa s porozumením nášho obecnstva. Zásluha za úspešné organizovanie týchto závodov patrí súdruhovi Ivanovi Križanovi, profesorovi telocviku na miestnom gymnáziu.“²⁷⁹ To porozumenie bolo potrebné, lebo zvykli si Petrovčania aj na vyspelejšie programy, ale s ohľadom na krátky čas pre prípravu oslavy a nové spoločenské okolnosti bola to len programová improvizácia, ale inak sa ani nemohlo. Veď nebolo cvičencov a vystriedali ich len narýchlo pripravení žiaci. Večer bola v telocvični serióznejšia oslavná manifestácia s rečnením, recitovaním, spevom, ukrajinským tancom a divadlom.

Potom už prišiel povestný koniec druhej svetovej vojny. V deň kapitulácie Nemecka, 9. mája, správa prišla až večer. To nevadilo, aby sa začalo s oslavami, aj zvonením na všetkých zvonoch a kladením ohňov na križovatkách. Radosť, že sloboda konečne zavítala, bolo potrebné adekvátne zaznamenať a tak nasledovného dňa bol míting, slávnostné bohoslužby, divadelné predstavenia gymnaziálnej mládeže a všeobecná veselica. Na program z odboru telesnej kultúry sa ešte nestihlo.

Vedľa toho čo bolo, v nových časoch bolo nevyhnutné vidieť aj to čo bude, vlastne, ako ísť ďalej. Rozhodné vyúčtovanie nových, pokrokových síl so všetkým, čo bolo v minulosti, nútilo na adekvátne prešľapovanie všetkých organizačných celkov, aj na poli športu a telesnej kultúry.

Aj ten dodnes neriešený problém, čo bolo prvé – vajce alebo sliepka, zavítal aj do segmentu športu a telesnej kultúry, lebo aj

---

²⁷⁹ N. N.: *Oslava Prvého mája...*, c. d.

tu bola dilema čo skôr: riešiť systém alebo pohnúť aktivitu. Aj keď v polovici apríla 1945 Ústredný odbor USAOJ sa zhodol s návrhom mládeže Kragujevca, aby sa pre narodeniny maršalovi Titovi organizovalo štafetové prenášanie pozdravov a blahoželaní a USAOV vyzval na aktivitu mládež Vojvodiny, aby prispela k čím skvelejším oslavám, nebola dilema kto to bude organizovať, ale s kým a koľko úspešne to realizuje. Veď programy takého typu si vyžadujú masu cvičencov a viacej času na ich prípravu a ani jedno, ani druhé nepadá z neba.

Preto polovicou mája 1945, mimo týchto oslavných aktivít sa nastolil aj problém systémových riešení, patriacich do segmentu športu a telesnej kultúry. Prvým krokom bolo zakladanie jednotného telovýchovného spolku definovaného športovými odvetviami a konkretizovaného sekciami. Tak by sa formovala športová armáda, masa cvičencov, ktorá by vždy bola po ruke. Ale možnosť riešenia tohto problému bola daná od základne k vrchu, čo dosť komplikovalo realizáciu.

Tak to bolo aj v Petrovci. Akcia bola podporená tlačou a v časopise Hlas ľudu z rozhodnutia MV USAOV, zo dňa 17. mája 1945, sa písalo: „My si dnes prajeme zdravý šport, ktorý aby mohol čím úspešnejšie vykonávať svoju funkciu vo výchove mládeže, musí byť masový. V záujme čím lepšieho vývoja športu, rozhodli sme sa v súhlase s ostatnými poctivými športovcami založiť v Petrovci jeden telovýchovný spolk, v ktorom budú zastúpené všetky športové odvetvia. *Zakladajúce zhromaždenie tohto spolku bude sa konať v nedeľu 27. t. m. poobede o 3. hod. v gymnaziálnej telocvični, kam sa všetci športovci a mládež povolávajú.* Heslá našej mládeže dnes musia byť: Upevňujeme fyzikultúrou svoje sily pre prácu na výstavbe našej vlasti! Urobme všetko, aby sa každý mladík a každé dievča stali členmi nášho telovýchovného spolku! Smrť fašizmu – sloboda národu!“²⁸⁰

---

²⁸⁰ MV USAOV: *Športovci a mládež*. Národná jednota, Petrovec 1945, roč. 2, č. 73, s. 4.

My chceme zdravý šport

V bývalej Juhoslávii šport ne bol v rukách národa, vo všeobecnom ohľade nedával všetko to, čo mohol dávať. Niekoľko vážších klubov, v skutočnosti ústavných spoločností, vytvorily zo športu najbiednejší obchod najbiednejšieho druhu, ktorý natoľko hanebnejší, že sa obchodovalo s ľuďmi a ich športovými schopnosťami. Mladí ľudia obyčajne, favoriti niektorého dost ideálneho vidieckeho klubu, ktorí boli žiadostivi úspechu, chytaní boli rukou niektorého „priateľa“ športu, ktorý bol obchodným agensom niektorého klubu a ktorý mal za povinnosť navštevovať vidiecke športové závody a tam sľubmi a peňazmi kupil novú „hviezdu“.

Mladý človek v ktorom po zdejšie rozpalujú ambície, pričádza do veľmesta a rýchle sa stáva slávnym. Tu ho jeho pracovní priatelia vyčerpávajú do najväčšej miery, dávajú mu stoť čiastku toho čo mu sľúbili a o niekoľko rokov jeho sláva sa postupne zatieni, zmizne s neba sláva najčastejši nemocný na tuberkulózu, so srdcovou vadou a rozumie sa aj hmotne nezabezpečený, nemôže sa nielen liečiť, ale nemôže ani skromne žiť. Ti, ktorí ho doviedli však zarobili na jeho mladosti na rôznych športových závodoch toľko, že nemusia nič pracovať. To je obraz športu v bývalej Juhoslávii, to je osud mladých ľudí, ktorým v prvých chvíľach bol šport naozaj tým, čím mal byť, oddychom zápravou a hrou. Ale šport nie je všade taký. V Sovietskom zväze šport je masovým javom. Sú zriedkaví sovietski mladíci a dievčatá, ktoré sa ne bavia futbalom, ktorí nehrali odbojku, nie sú olav-

**Čierno-červený pohľad
na šport v kapitalizme
a socializme**

Športovci a mládež!

Na I. kongrese Sjednoteného zväzu antifasistickej mládeže Srbska maršal Tito vo svojom prejave medzi iným povedal: „Mládeži je potrebné zabávať sa: potrebný jej je šport, aby mohla rozvíjať svoje fyzické sily“.

V týchto slovách jasne nám je naznačený význam športu vo výchove mládeži i dnes. Ani v starej Juhoslávii a tým menej pod okupáciou nepostoval sa, ba lepšie povedané, ani sa pestovať nemohol zdravý šport. Väčšina mládeži, zvlášť robotníckej a sedliackej, systematicky bolo znemožňované zúčastňovať sa v športe. Pod okupáciou tiež skoro každá športová činnosť stála v službách okupanta, lebo umožňovala nepriateľským novinárom predstavovať v našich krajoch stav normálnym, akoby sa režim bol stabilizoval a nebolo nepokojov a hnutí.

My si dnes prajeme zdravý šport, ktorý by mohol čím úspešnejšie vykonávať svoju funkciu vo výchove mládeže, musí byť masový. V záujme tým lepšieho vývoja športu, rozhodli sme sa v súhlase s ostatnými poctivými športovcami založiť v Petrovci jeden telovýchovný spolok, v ktorom budú zastúpené všetky športové odvetvia.

Zakladajúce zhromaždenie tohoto spolku bude sa konať v nedeľu 27. t. m. poobede o 3. hod. v gymnazálnej telocvični, kam sa všetci športovci a mládež povoľávajú.

Hešlá našej mládeže dnes musia byť:

Upevňujeme fyzikultúrou svoje sily pre prácu na výstavbe našej vlasti!

Urobme všetko, aby sa každý mladík a každé dievča stali členmi nášho telovýchovného spolku!

Smrť fašizmu — sloboda národu!

V Petrovci, 17. mája 1945.
Miestny výbor USAOV-a

**Výzva MV USAOV na
zakladajúce zhromaždenie
SŠK v roku 1945**

Je zaujímavé, že telovýchovný spolok v Petrovci štartoval s revolučným stavom pri zakladaní klubu, ale s predvojnovým názvom – Slovenský športový klub (SŠK). Potom sa už pomerne rýchlo formovali sekcie: (ľahká) atletika, gymnastika (vtedy cvičby na náradí), futbal (muži), hádzaná (ženy), košíková, stolný tenis (vtedy ping-pong) a volejbal (vtedy odbojka). Ako vidno išlo hlavne o športy, ktoré fungovali ešte pred vojnou, takže sa v nich vykonala iba transformácia, keď sa podľa sugescií zhora stornovali staré (alebo aj vojnové) tvary pôsobenia každého družstva. Potom sa pristúpilo k obnoveniu aktivity v nových spoločenských podmienkach, ale každého z nich, ako sekcie centralisticky organizovaného SŠK.

Keď sa zdolal ten prvý krok, potom sa myslelo na masovosť v každej sekcii a aby každý z aktérov športu a telovýchovy mal informácie o rozvrhu tréningov. Aj keď sa to realizovalo v realizácii stanovených akcií na poli telesnej kultúry sa muselo pokračovať. Už 20. mája, v organizácii Okresného výboru USAOV, kovalo sa bratstvo a jednota okresným výletom mládeže do Futogu, kde sa na pomedzí Starého a Nového Futogu dopoludnia realizoval míting. Poobede bol športový program s futbalovým zápasom reprezentácie Petrovca a Hložian proti reprezentácie Futog – Begeč.

V rámci okresného pionierskeho zletu v Petrovci, 23. mája bol zraz pionierov skoro všetkých osád okresu, ktorý prebiehal vo výletných aktivitách, a večer každá pionierska organizácia podala niekoľko bodov do kolážového programu v gymnaziálnej telocvični. Nasledovný deň bola otvorená pionierska výstava a popoludní bol pioniersky zlet. Na ňom boli ľahkoatletické súťaže a zletové cvičby, na ktorých vynikli pionieri z Petrovca a Sírigu. V rámci atletickej súťaže petrovskí pionieri, keďže boli najlepší sa stali víťazmi tohto pionierskeho zletu.

V deň osláv Titových narodenín prebiehala v gymnaziálnej sieni akadémia s recitáciami, slovenskou besedou a divadelným predstavením *Medved'* od Čechova. Slovenské tance oduševnili obecnstvo a folkloristi boli povolaný na bis.

Rozvrh tréningových hodín SŠK	
Mužskí:	
Ping pong	
Pondelok	od 5-8 hod.
Štvrtok	" 5-8 "
Futbal	
Utorok	od 5-8 hod.
Piatok	" 5-8 "
Cvičby na náradí	
Utorok	od 8-9 hod.
Piatok	" 8-9 "
Lahká atletika	
Streda	ráno od 6-7 hod.
Sobota	" 6-7 "
Odbojka	
Pondelok	od 5-8 hod.
Štvrtok	" 5-8 "
Sobota	" 7-8 "
Košiková hra	
Streda	od 5-8 hod.
Sobota	" 5-7 "
Ženskí:	
Ping-pong	
Utorok	od 5-7 hod.
Piatok	" 5-7 "
Hádzaná	
Pondelok	od 5-8 hod.
Štvrtok	" 6-8 "
Cvičby na náradí	
Utorok	od 7-8 hod.
Piatok	" 7-8 "
Lahká atletika	
Každý deň	ráno od 6-7 hod.
Odbojka	
Streda	od 5-8 hod.
Sobota	" 5-7 "
Košiková hra	
Pondelok	od 5-6 hod.
Štvrtok	" 5-6 "
Sobota	" 7-8 "

*Športové
sekcie
pri SŠK
a rozvrh
tréningov*

*Výzva
folkloristom
na nácvik
slovenských
tancov pre
mládežnícky
zlet v
Belehrade*

Petrovským dievčatám do pozornosti!

Ako je už všeobecne známe, koncom augusta bude sa konať v Belehrade veľká fyzikultúrna manifestácia mládeže celej Juhoslávie. V programe sletu zaradené sú okrem rôznych cvičieb i národné tance. V tomto bode programu, chceli by sme sa zúčastniť i my Slováci, s našimi slovenskými tancami s našou slovenskou besedou. Veríme, že keď sa pre toto dokonale pripravíme, dosiahneme pekný úspech i na tomto slete, ako čo sme to dosiahli dříve na sletoch v Lublane, Belehrade a v Novom Sade. Preto, dievčatá naše, príďte na najbližšie zasadnutie USAOV a, kde sa o tom definitívne dohodneme, aby sme potom mohli čím dříve začať s nácvičovaním.
(Sekcia cvičieb na náradí SŠK.)

Tesne pred ukončením školského roka stredoškolská mládež sumovala svoju jednoročnú prácu a z hľadiska telovýchovnej aktivity sa povedalo: „Čo sa týka športovej činnosti, tuná boli zaznamenané pekné výsledky. Veľký počet žiakov zapísaný je do športovej organizácie SŠK, kde sa zúčastňuje cvičeb. Potrebu a význam fyzikultúry sme dodatočne pochopili. Tuná by sa možno našiel niekto, čo by zapochyboval, že prečo potom nebola založená na ústave zvláštna fyzikultúrna organizácia. Preto, lebo rozvitím športovej aktivity, ktorú bolo možné veľmi ľahko rozprúdiť hlavne medzi žiakmi, získame do radov členov-športovcov i sedliacku a robotnícku mládež, ktorej je možno šport ešte dnes dosť neobyčajnou vecou. V nasledovné roky, keď sa šport hlboko zakorení i medzi mládežou neškolskou, veľmi vďačne založíme športovú organizáciu i na samom ústave.“²⁸¹

Po formovaní gymnastickej sekcie pri SŠK, do jej kompetencie bol odovzdaný sektor masového cvičenia. Sekcia začala s aktivitou v júni a už polovicou mesiaca sa stanovil termín nacvičovania zostavou pre Fyzikultúrny zlet v Belehrade, určený na deň 26. augusta 1945. O pár dní šla výzva folkloristom na účasť so Slovenskou besedou na belehradskom fyzikultúrnom programe a potom aj výzva pre cvičencov na nácvik prostných pre nástup cvičiacej mládeže na tohoročných Slávnostiach. Aj nacvičovanie pre prvý nástup po oslobodení sa začalo aj všetci ledva čakali, čo z toho bude.

Poobedňajší program v prvý deň Slávností, začal slávnostným zástupom cvičencov pred obecného domu. Na cvičisku ich potleskom vívalo viac ako 3 000 divákov. Program začal vyčerpávajúcim mítingom, ale aktéri masového programu boli trpezliví a na svoje si prišli až o pol piatej. V programe masových nástupov, ľad prebili prostné cvičenia pionierov a pionierok. Ako to obvykle býva, nástup najmladších vyvolal oduševnenie. Potom bol na rade nástup starších, tak mužov, ako i žien. Najprv

---

²⁸¹ O. Kopčok: *Výsledky prvoročnej práce „Slovenskej národnej stredoškolskej mládeže“*. Hlas ľudu, Petrovec 1945, roč. 2, č. 92, s. 2.

*Pri zápise do SŠK,
do niektorých
sekcí, vôšli aj
bývalí sokoli*

Športovci a mládež Petrovca!
Po tieto dni začal sa riadny zápis členov do SŠK. Za denného člena sa môže zapísať každý bez rozdielu na vek a na pohlavie. Zapisujte sa preto za ôsmych, podporujúcich a zakladajúcich členov nášho nového telovýchovného spolku. Prihlášky, ktoré má vyplniť každý jednotlivec, ktorý si praje zapísať sa do SŠK možno dostať v budove Jednotného frontu, v kancelárii miestneho výboru „Slovenskej národnej antifašistickej mládeže“. Takúto príh.ášku majú vyplniť i tí, ktorí sa doteraz do telovýchovného spolku na nejaký spôsob zapísali a takúto príh.ášku nevyplnili.
Výbor SŠK

Seksia SŠK pre cvičby na náradí oznamuje svojim členom:
V utorok dňa 19. júna započete sa s nacvičovaním cvičieb pre športovo-funkčný slet, ktorý bude dňa 28. augusta t. r. v Belehrade. Vysypte sa preto našu mládež, aby sa vame preto našu mládež, aby sa dím vo väčšom počte zúčastňovali týchto cvičieb, ktoré budú bývať riadne dvakrát v týždni. Cvičby budú v utorok a piatok od 7-8 hod. večer pre mužských.

*Sokolský
model
cvičenia stal
sa logickým*

*Nácvik masových
nástupov na SNS
po zániku Sokola
prebrala gymnastická
seksia pri SŠK*

Upozornenie
Mládeži petrovského USAOV-a
Každý pondelok a štvrtok o 6 h. na ihrisku SŠK nacvičujú sa prosím cvičby pre vystúpenie na tohoročných Slávnostiach. Účasť stredoškôľakov na cvičbách je povinná, kým účasť sedliackej mládeže je dobrovoľná. Nacvičovanie prevádza s. profesor Križan a súdruhu Z. Čáhová.

Po zániku Sokola všetky kompetencie v jeho pôsobení z medzivojnového obdobia prevzali sekcie pri SŠK

sa prezentovali prostnými cvičeniami a potom cvičením na náradí. Aj komentár bol, že hoci sa cvičenci pripravovali krátku dobu nástup bol uspokojujúci, ale prvé ocenenia masových nástupov cvičencov zdali sa byť zdržanlivé. Ak je známe, že pred vojnu tieto nástupy vyvolali vždy najväčšie oduševnenie divákov, natíska sa otázka prečo teraz, už v prvom povojnovom nástupe taká rezervovaná reakcia? Tým dobrým znalcom, odpoveď bola jasná hneď v štarte programu. Hlavne, celý program bol realizovaný bez prítomnosti hudby, teda iba s velením predcvičiteľov, lebo slávnosťový výbor nemohol zohnať dychovku. Tak sa nástup cvičencov ešte ako tak maskoval pochodovou hudbou cez rozhlasovače, ale sám tok cvičenia bol mĺkvy, čo sa nakoniec okvalifikovalo, ako nedostatok. Škoda. Ved' z trochu viacej vôle mohlo sa aj cvičenie realizovať za pomoci pochodovej hudby z ozvučenia.

Vo futbalovom zápase, ktorý nasledoval po cvičení, stretli sa ŠK „Jednota“ z Palánky s kombinovanou jedenástkou SŠK Petrovec a „Tatra“ Kysáč. Medzi dvoma polčasmi pauza bola väčšia, lebo svoj program predviedla skupina dievčat, ktorá v slovenských ľudových krojoch prezentovala zmes slovenských ľudových tancov. Aj opis nástupu v tlači je výstižný. „Pohľad na ihrisko počas trvania tohto bodu bol priam nádherný. Pestrosť farieb, ľahkosť pohybov, ľudová pieseň – všetko to vyvolávalo v dušiach divákov hlboké dojmy. Búrliivé ovácie najlepšie svedčili o zdare tohoto vystúpenia.“²⁸² Ako vždy, pre divákov najdojímavejší a najkrajší program v prvom dni Slávností bol skoro na konci poobedňajšieho programu, ešte predtým, ako futbaloví fanúškovia prehltili horké jablko prvej prehry mužstva, ktorému držali palce. Večer bol na programe rusínsky mix: koncert-divadielko-folklor.

V posledný augustovský víkend konal sa I. fyzikultúrny zlet Vojvodiny. Išlo o kombináciu atletickej súťaže, zletových cvikov a srbských, slovenských a maďarských tancov. Slovenské tance

---

²⁸² N. N.: *Fyzkultúra*. Hlas ľudu, Petrovec 1945, roč. 2, č. 98, s. 4.

Program slávnosti

Sobota, 11. augusta

Večer o 8 hod. Snemovanie Školského odboru Matice slovenskej v gymnázii.

Nedeľa, 12. augusta:

Ráno o 10-30 hod. Slávnostné zahájenie valného shromaždenia Matice slovenskej so slávnostnými prejavmi — v Slávnostnej sieni Slov. gymnázia.

O 12 hod. Spoločný obed na cvičišti.

Poobede o 3 hod. Verejné cvičby s národnými tancami a futbalom na cvičišti.

Večer o 8 hod. Koncert, divadlo a národné tance ochotníkov z Ruského Kerestíru.

Pondelok, 13. augusta:

Ráno o 8 hod. Pokračovanie valného shromaždenia Matice slovenskej (pracovná časť).

O 12 hod. Spoločný obed na cvičišti.

Poobede o 3 hod. Hádzaná a futbal.

Večer o 8 hod. Divadlo: „Ženba“ od Gogoľa. Hrajú ochotníci z Petrovca.

Upozornenie: Návštevníci, ktorí potrebujú byt, nech sa potom prihlásia v Slávnostovej kancelárii (Sekretariát Matice slovenskej.) — O dovoz a odvoz na železničnú stanicu je postarané. Ale záujemci nech to hlásia aspoň 2—3 hod. pred odchodom. — Počas slávnosti stále úraduje Informačná kancelária v miestnostiach Slovenskej banky.

Program Slovenských národných slávností v roku 1945

Slovenské ľudové tance na Fyzkultúrnom zlete v Novom Sade v podaní dievčat z Petrovca

podal dievčenský súbor folklórnej odbočky pri gymnastickej sekcii SŠK v Petrovci.

V jeseň roku 1945 už bolo vidieť plody práce na prerode segmentu telesnej kultúry. Ideová podstata bola masovosť a mládežníckej organizácii, ktorej bola zverená táto úloha, bolo na valnom zhromaždení Fyzkultúrneho výboru v Belehrade, koncom decembra 1945 „konštatované, že sa zapojením mládeže a členov juhoslovanskej armády fyzikultúra dostala do vzletného pohybu, pričom pomohli aj skúsení pracovníci na poli fyzikultúry, ktorí sa vedeli vymaniť z pút šovinizmu, lokálpatriotizmu a zo sféry záujmov jednotlivých športových klubov. Hlavným vodítkom v ďalšej práci by mal byť princíp masovosti, aby tak fyzikultúra prenikla do samého ľudu. V tomto najviac *dopomôžu* najmä masové antifašistické organizácie, z ktorých radov aj fyzikultúrne organizácie dostávajú najviac členstva. Juhoslovanská armáda by mala byť školou a skúškou pre každého fyzikultúrnika. Osamostatňovať by bolo potrebné jednotlivé sekcie, aby jedna druhej nehatila prácu v podnikaní a prenikaní. Fyzikultúra by mala byť vážnou činiteľkou v pozdvíhaní úrovne zdravotných podmienok života ľudu.“²⁸³ Nakoniec sa dali aj prvé direktívy, ako konať v jarnej časti nasledovného roku: „Pristupovať k systematickej práci je potrebné už teraz. Vypracovať pracovné *rozvrhy*, podnikov a *zájazdov*. V jarnej sezóne započatť s masovým podnikaním behov v prírode, štafetovým behom a závodením v ľahkoatletických disciplínach. Zapojiť každého do práce, kto môže byť osožný pri výchove fyzikultúrnikov. Pracovať vo všetkých odvetviach.“²⁸⁴

Ako vidno, v celom koncepte socialistickej telesnej kultúry nebolo miesta pre sokolov. Ten fakt si žiada aj odpoveď na otázku: Kde sa len podeli, aj prečo?

---

²⁸³ N.N.: *Ide o masovú fyzikultúru*. Hlas ľudu, Petrovec 1945. roč. 2, č. 136, s. 6.

²⁸⁴ *Ibidem*.

Ako to bolo so sokolským spolkom

Ešte v dobe zakladania juhoslovanského Sokola, sokolské hnutie vychádzalo z predpokladov slobody a vlastenectva. V dobe Kráľovstva SChS bolo to hnutie, ktoré preferovalo aj národnostnú orientáciu. Ale už v transformácii štátu do Kráľovstva Juhoslávie hnutie preberá koncepcie etatizmu, do tej miery, že sa stáva organizáciou v službách monarchie. Aj na začiatku vojny svoje posledné „cvičenie“ sokoli zakončili v šíkoch obrany kráľovskej Juhoslávie a potom po kapitulácii Juhoslávie, bolo odporúčanie kráľa, čo zutekal do Anglicka, aby sokoli nasledovali stopy Dražu Mihajlovića.

Všetko to boli argumenty, aby sa formovala téza o Sokolstve, ako monarchistickej organizácii, ktorá nakoniec prerástla v stav, že sú sokoli pre komunistov triedni nepriatelia a že ich pôsobenie treba zamedziť. Preto po utvorení novej Juhoslávie, vrchnosti vyzvali vedenie predvojnových sokolských spolkov odovzdať všetky náležitosti, lebo sa sokolský koncept organizácie telesnej kultúry ruší. Všetky otázky telesnej kultúry boli odovzdané do kompetencii ASNOS-a²⁸⁵, keď bol formovaný Iniciatívny športový výbor Srbska, ktorý mal prebrať všetko hmotné a nehmotné bohatstvo Sokola a usmerniť ho na novú reorganizáciu športu a telesnej kultúry. Začiatkom mája 1945, v Belehrade sa konalo zasadnutie športovo-telovýchovných telies, všetkých federálnych jednotiek. Vtedy bol formovaný Fiskultúrny odbor Juhoslávie (FOJ), ktorý potom unifikoval podmienky tohto procesu na úrovni celého štátu. Sugescie na túto transformáciu prichádzali hlavne zo Slovinska, kde sa ešte pred vojnou rozvilo Ľavé sokolské krídlo, ktoré hneď pristúpilo do radov Komunistickej strany a od roku 1942 podčiarkovalo úplnú zhodu s vedením komunistickej strany. Potom sa kompetencia telesnej kultúry dala do rúk mládežníckej organizácie (SKOJ), ktorá

---

²⁸⁵ Antifašistički skupština narodnog oslobođenja Srbije

začala realizáciu koncepcie telesnej kultúry v celkom nových podmienkach spoločenského rozvoja.

V lete 1945 naznačený bol koniec sokolskej aktivity. Tým, čo boli na pozíciách protifašistického boja, d'akovalo sa na patriotizme, ale tí čo našli svoje útočisko na druhej strane frontu boli aj stíhaní. Tak aj petrovskí sokoli, čo od svojich začiatkov podnecovali telovýchovný aspekt v tejto osade a skoro od začiatku Slávností mali I'vý podiel v organizácii tejto manifestácie, boli jedným ťahom poslaní do histórie.

Asi to boli ťažké chvíle. Ťažšie, ako tie v štarte Sokolskej jednoty, keď v dobe povojnového vzkriesenia bolo potrebné pritajené koleso slovenskej zotrvačnosti pohnúť aj cez bavenie sa telocvikom, ťažšie ako organizovať túto, už vtedy priam masovú telovýchovnú organizáciu, aj v časoch celosvetovej krízy, keď ani na chleba nebolo. Aj keď v novšej dobe, v snahe mať aspoň základné podmienky pre prácu, sa v spolku dosť toho muselo modifikovať, predsa sa snažilo aspoň niečo urobiť na pláne jednoty Slovákov. Teraz, keď prišla sloboda, keď sa zdalo, že všetko pôjde už predtým zachodenými chodníkmi, muselo sa so všetkým prestať. Preto melanchólia za spolkom bola tým väčšia.

Ozaj prečo to prišlo práve teraz? Teraz keď sokoli mali za sebou ponad dve dekády vzájomného pôsobenia, keď si dopracovali koncept aktivít a zbili rady dokopy... Keď aj svetu na seba ukázali, aj na masovosti získali, keď skúsenosti boli už také, že aj tie závažné problémy v reorganizácii a nevyhnutnej prestavby mohli poľahky zložiť.

Ale výber tu veľký nebol, lebo aj packy v kapitulácii starej Juhoslávie sa ešte mohli pochopiť. Tieto nové však nie. Preto po oficiálnom zrušení tohto hnutia, časť sokolského členstva v Petrovci zohla hlavu a pristúpila k novým tvarom športového a telovýchovného pôsobenia. Tá druhá časť, hlavne staršia, v nádeji, že pre sokolov prídu aj prajnejšie časy, sa utiahla z verejného pôsobenia v segmente telesnej kultúry.

XVI.

Epilóg

Osud sokolského hnutia vo všetkých štátoch, kde toto hnutie malo čulú aktivitu pred vojnou, sa v podmienkach novej slobody neriešil jednako. Najúpornejší v snahách predĺžiť jeho pôsobenie boli sokoli v Československu. V nových podmienkach to nebolo tak ľahko, ale do roku 1948 sokolská organizácia sa v tomto štáte vyborila za čelnú pozíciu, keď sa jej podarilo organizovať XI. všesokolský zlet v Prahe. Bol to posledný sokolský zlet v Prahe, lebo po roku 1948 začal silnieť sovietsky vplyv aj v tomto štáte, ktorým sa jednotná socialistická telovýchova musela riešiť modelom, aký platil v SSSR. Potom sa aj koncepcia sokolského zletu musela transformovať na model Celoštátnej spartakiády a tak to trvalo ponad štyri desaťročia.

V novej Juhoslávii predvojnový sokolský koncept nevidel svetlo sveta od jej prvých dní. To kategorické potieranie všetkého sokolského prekvapuje, lebo okrem toho, že v blízkej minulosti hnutie bolo v službách Kráľovstva Juhoslávie, mu niektoré iné segmenty pôsobenia sotva môžu byť podmienkou pre tak drastické rozhodnutie politického vrchu. Aj presvedčenie, že socialistická fyzikultúra, pojem ktorý do týchto priestorov prenikol paralelne s uvádzaním sovietskej koncepcie telesnej kultúry, musí mať svoje východisko v masovom bavení telovýchovou, nie je dokonca dôsledne uctievaný, aj keď išlo o zrušenie sokolského hnutia. Vedť sokoli mali organizačnú koncepciu členstva založenú práve na princípe hromadného cvičenia a vystupovania. Preto bolo logickejšie, hoci nie aj najľahšie, pričiniť sa k ideovo-politickej transformácii sokolského hnutia, ako ho jednoznačne zakázať.

Konečne, aj nekritické preberanie, aj privlastňovanie, niektorých princípov hromadného cvičenia, aj ich prezentovania,

ukazuje, že sa problém zákazu sokolského hnutia v novej spoločenskej sústave, riešil hlavne z politických dôvodov. Veď niektoré z manifestácií socialistickej športovo-telovýchovnej terminológii, boli hneď po oslobodení uvedené ako socialisticke (napr. zlet²⁸⁶, štafeta²⁸⁷ atď.), hoci ich predtým považovali za svoje sokoli z obdobia kráľovskej Juhoslávie, alebo ešte predtým, v Kráľovstve SChS. Teda sokolská metodológia mohla preniknúť do novej koncepcie športu a telesnej kultúry, ale pojem sokol – nie. Ešte konkrétnejšie, prečo základná forma hromadného telovýchovného vystúpenia (zletu), tak ako aj štafety, bola v novom spoločenskom systéme najprv odsúdená a hneď nato ujatá, ako manifestácia, ktorou sa rokmi vzdávala úcta maršalovi Titovi.

Pre také neprincipiálne jednanie, segment telesnej kultúry a športu nemal dlho systematické doriešenie a ani adekvátne postavenú štruktúru a vedúce ústrojenstvá. Tak pomerne rýchlo sa Fyzkultúrny odbor Juhoslávie (FOJ), transformoval na Fyzkultúrny zväz Juhoslávie (FISAJ), ale len v roku 1952, v procese decentralizácie, bol premenovaný na Zväz športov Juhoslávie (SSJ), kým Zväz organizácii pre telesnú kultúru – SOFK-a, začala pôsobiť od roku 1958.

---

²⁸⁶ Obyčaj, venovať hromadné telovýchovné vystúpenie (zlet), čelnej osobe štátu mala svoje začiatky od prezidenta T.G. Masaryka, pre jeho výhradné sokolské presvedčenie, preto sa stál aj patrónom tejto manifestácie. Bolo to platné od VII. Všesokolského zletu v Prahe v roku 1920 a ďalej. Podobná prax v tom bola aj v kráľovskej Juhoslávii, keď išlo o kráľa Aleksandra a ďalších následníkov.

²⁸⁷ Štafeta je olympijská tradícia moderných olympijských hier a uvedená bola na počesť prvých hier v Starom Grécku. Prvýkrát plameň bol zapálený pre OH v Amsterdame (1928) a v roku 1936 (pre OH v Berlíne) olympijský plameň prešiel aj cez naše kraje. Sokoli štafetu, ako spôsob prenášania pozdravov a blahoželaní uviedli, ako úvod do svojich manifestácií ešte pred IX. Všesokolským zletom v roku 1932. Štafetou blahoželať vládcovi, juhoslovanskí sokoli prišli na ideu v roku 1940, keď takou manifestáciou blahoželali kráľovi Petrovi II., k jeho 17. narodeninám.

Po zrušení Sokola všetky programové celky, ktoré sokolský spolok v Petrovci mal v rámci svojich aktivít, boli presunuté do zodpovedných sekcií založených pri SŠK. Volejbal, ako pred vojnu sokolský šport, sa osamostatnil a podobne to bolo aj s atletikou. Najviac programových celkov bývalého sokolského spolku prebrala gymnastická sekcia. Na najvyššej správnej inštancii, sekcia bola zodpovedná Odboru pre gymnastiku FISAJ, od roku 1948 Gymnastickému zväzu Juhoslávie, vlastne od roku 1951 aj DTV Partizán Juhoslávie, ktorý mal na starosti všetky aktivity spojené s hromadnými telovýchovnými manifestáciami.

V hodne prípadov, najmä v oblasti športu, tieto transformácie dopomohli rozprúdeniu aktivity vo formovaných sekciách (napr. vo volejbale a stolnom tenise, keď sa sekcie hneď zapojili do súťaže). Pre hromadné telovýchovné cvičenie sa to nemôže konštatovať. Vidno to bolo najmä v tých prvých povojnových rokoch, keď ešte ako chýbala stará rutinovaná práca a skúsenosti odborného kádra, získavané 20-ročným angažovaním v Sokole. Ale v povojnových rokoch pri masovom vystúpení, niečo sa kompenzovalo národným tancom a program doplnili aj hostia. Keď mladší získali rutinu vo vedení zodpovedných funkcií, išlo to už hladšie. V každom prípade pravé meradlo ako to išlo s nácvikom hromadných telovýchovných vystúpení, vždy ukázali Slovenské národné slávnosti. Potom, keď zanikli Slávnosti, už ani vôľa na nácvik zletových cvičieb nebola.

Nebolo to tak iba v Petrovci. Tá povojnová preorientácia poriadne „preorala“ už zachodený predvojnový spôsob cvičenia. V nových podmienkach už neboli ani tak tvrdé termíny cvičenia, ani vzájomného súťaženia, aj preverovania, kto sa naučil zostav a kto nie a keď prestali Slávnosti, tak sa úspech v nacvičenej skladbe nemal kde ani ukázať. Aj na najvyšších inštanciách, ale aj v základni sa rýchle uvidelo, že hromadné výstupy nie je ľahko ani nacvičiť, ani uskladiť a ani organizovať. Aj DTV Partizán preto dával viac dôraz kolektívnemu a skupinovému cvičeniu a akadémiám. Získal sa dojem, že hromadné telovýchovné

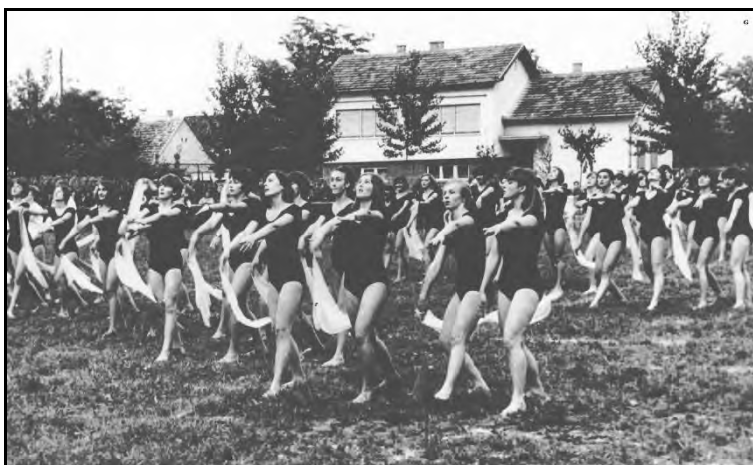
*Neskutočne mnoho cvičencov, na istom štadióne (Strahov),
ale už nejde o všesokolský zlet ale o celoštátnu spartakiádu*

*Záverečná masová scéna na 13. zlete ku Dňu mladosti
v Belehrade*

*Cvičenie v rámci otváracieho ceremoniálu na 3. SOŠOV
v Subotici*

*Cvičenie žiačok petrovského Gymnázia pri príležitosti osláv
výročia tejto školy*

výstupy zašli do „slepej uličky“ a že len jeden nástup ročne, ku Dňu mladosti, bez ohľadu na jeho rejting, nie je ani toľko motivačný pre také nápor.

Aj za ten ústredný zlet sa časom ujal efektívnejší spôsob nacvičovania. Začalo sa operovať s veľkou skupinou už organizovanej mládeže pri školách, pracovných organizáciách, mládežníckych akciách, ktorá sa sústredila v máji, na jednom mieste v Belehrade a pomerne rýchle nacvičila danú skladbu. Potom to už nemuseli byť iba prostné, aj z obsahovej stránky sa cvik mohol sťažiť vo využívaní a členení plochy, v aplikácii zmien, útvarov a obrazov. Bol to už nový tvar cvičenia, krok dopredu v aplikácii hudby, choreografie a scénografie, ktorý potom činil skladbu dynamickejšou, krajšou, páčivejšou, ale aj finančne nákladnejšou. Tak sa tento tvar cvičenia stával priliehavý v jeho novej podobe, ako otváracia ceremónia v grandióznych podujatiach širšieho, medzinárodného alebo až svetového významu (olympijské hry, univerziády, veľké jubilejné oslavy atď.). Preto popularita hromadného konceptu telovýchovného cvičenia stále rástla. Aj dnes je tak.

Potom prišla nová doba, keď na zlome dvoch posledných desaťročí, posledného storočia druhého milénia, celý svet prežíval prvé symptómy veľkých premien. Naznačili ich pád Berlínskeho múru, demonštrácie a krvavý masaker v Rumunsku a výstrely na demonštrantov v Pekingu.

Celkové diania nezaobišli ani socialistickú Juhosláviu. Jej prvý nosný pilier, socialistické zriadenie, začalo sa kolísať ešte po smrti Josipa Broza Tita. Potom padla aj koncepcia demokratického centralizmu a v nacionalistickej víchrici, čo ju aj občianska vojna voláme, sa rozpadla aj Juhoslovanská armáda. V ďalšom postupe už podryté hospodárstvo poznačili už celkom zjavné príznaky pádu produktivity a cválajúca inflácia získavala atribúty super-, hiper-, mega-, giga-inflácie.

Aj Slovákov, čo žili na týchto priestoroch, zasiahol tento osud. V pohnutých časoch spamätali sa na Maticu slovenskú. V krásne nedeľné augustové ráno, dňa 5. augusta 1990, bola aj

obnovená²⁸⁸. Ožila Matica naša. Pri jej znovuzrození bola stanovená jedna podmienka – aby Matica podnietila obnovenie Slovenských národných slávností. Aj stalo sa – ten august v roku 1992 bol znovu slávnost'ový²⁸⁹. Potom bol, hádam po princípe – do tretice všetko dobré, rad na obnovenie sokolského spolku.

Boli aj predpoklady na to. Veď v Česku, v kolíske sokolov sa o obnovení rozmýšľalo hneď po zamatovej revolúcii (1989) a v januári 1990 bol znovu založený Sokol. Hneď sa pristúpilo k prípravám zletov a prvý sa konal v roku 1994, potom 2000, 2006, 2012 a 2018. V roku 1993 v Prahe bola obnovená medzinárodná inštitúcia – Svetové sokolstvo, neskoršie Svetový sokolský zväz. Na Slovensku Sokol vyznel len, ako malá ozvena na minulosť a boli obnovené sokolské spolky, ale nešlo o masovú odozvu.

V Srbsku začiatok obnovovania prebiehal od roku 1992. V roku 1995 vznikla Belehradská sokolská župa, tri roky neskoršie bol znovu založený Zväz Soko Srbska, ktorý pristúpil Svetovému sokolskému zväzu na 13. všesokoskom zlete v roku 2000. Koľko je autorovi známe, vo Vojvodine sokolské spolky boli obnovené v Novom Sade, Pančeve, Sefkeríne, Sr. Karlovciach, Sr. Mitrovici, Starej Pazove a Vršci. V Petrovci ambícií obnoviť sokolský spolok nebolo.

Tak sokolská tradícia, čo trvala od jej zrodu v roku 1862 po druhú svetovú vojnu (1941) a potom po polstoročnom „zimnom spánku“ dožila obnovenie, začala znovu žiť. Sokol sa zdvihol z popolu, ako fénix, stal sa fenoménom, čo trvá cez tri storočia. Ako sa mu darí na našich priestoroch? To je osobitná téma. V širšom srbskom okolí je to len tenký, bledý výhonok

²⁸⁸ Pozri o tom: J. Babiak: *Keď sa iní stranicky trieštili, Slováci sa matične spájali*. In: *Desať rokov činnosti obnovenej MSJ*, Báč. Petrovec 2001, s. 27-30.

²⁸⁹ Pozri J. Babiak: *80 rokov so Slávnosťami*. Zborník Slováci v Juhoslávii na konci milénia. DZS, Bratislava 2000, s. 136-142; J. Babiak: *Slovenské národné slávnosti 2*. MSJ, Báč. Petrovec 2011, s. 459.

z voľakedy bujného a košatého stromu. Akoby mu prostredie nedalo žiť, podporiť jeho vzrast, postarať sa o neho, kým zosilnie. Vo vojvodinských slovenských osadách, v tom smere, ani len sokolského klíčka nebolo, lebo semeno sokolskej histórie tu nemalo sily ani vzklíčiť a niežeby rásť.

Tak to bolo aj v Petrovci. Akoby sa zabudlo na to, čo všetko sokoli urobili v konsolidácii našincov po páde Rakúsko-Uhorska, ich angažovanie na organizácii Slávností, na hromadné telocvičné výstupy, na zostavy, kde cvičili všetci, ako jeden. Sotva si niekto všimol, že v čase keď sa v hnutí držalo do toho juhoslovanského, sokoli do programu vsunuli aj to, čo bolo slovenské a hoci len piesňou, tancom alebo pestrým krojom našich dievčat. Keď sa neskoršie do sokolského programu zaradil aj národný tanec, ľahšie sa už dýchalo. Ved' ďakujúc práve sokolom, si našinec nabíjal batérie národného, či národnostného cítenia. Aká škoda, že ich aj teraz nemáme. Aj športovci by si mali na nich spomenúť, lebo prakticky všetky športy, čo pôsobili medzi dvoma vojnami, mali svoj začiatok v lone sokolskom. Alebo sa na to už zabudlo a na nich si ani nespomenieme aj keď petrovskí sokoli oslavujú storočnicu svojho založenia?

Bolo ako bolo, ale práve preto, autor tejto publikácie, tak ako aj tej predchádzajúcej, vynaložil úsilie, aby zaznačil všetko, čo je o petrovských sokoloch známe. Oprášil tým, už prachom zapadnuté informácie o nich a tak zachoval od zabudnutia. Lebo petrovskí sokoli si zaslúžili, aby sa o nich vedelo, z dostupnej fotodokumentácie aj videlo a predovšetkým – aby sa na nich nezabudlo.

XVII.

Namiesto záveru

Keď po prvej svetovej vojne, Slováci v novom štáte, v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov, konečne získali právo prejavu svojho národnostného presvedčenia, nastal čas, aby to chcenie dokázali aj činom. Vtedy v Petrovci, už v prvom roku slobody, vznikol slovenský trojlístok (kníhtlačiareň, Slávnosti, Gymnázium). Začiatkom roka 1920 začali vychádzať prvé čísla slovenského týždenníka *Národná jednota* a potom bol rad aj na sokolský spolok – *Sokolskú jednotu*. Založená bola 6. marca 1920 a hneď v štarte začala s čulou aktivitou.

Inak ani nemohlo byť. Veď práva slovenského prejavu sa získali a len od našincov záviselo koľko sa za svojeť angažujú. Hneď v prvý rok pôsobenia sa sokoli ujali organizácie druhých po rade Slávností, aj cvičili na nich. O rok neskoršie bolo ich na sokolských zletových manifestáciách, ale mysleli aj na nové cvičisko a v roku 1922 cvičili na I. všesokolskom zlete v Ľubľane. Potom to už šlo, začali cvičiť v telocvični, v roku 1926 brali účasť na Všesokolskom zlete v Prahe, o rok neskoršie boli organizátormi Zletu novosadského obvodu, aby v jubilejnom roku, vedľa osláv desaťročnice oslobodenia, začali aj s prácami na navýšení cvičiska.

Potom v štáte prišli do výrazu nesváre a šiestojanuárovou diktatúrou, začalo sa s prvými okliešteniami základných slobôd. Sokoli prišli na rad medzi poslednými. Ešte stále v čulej aktivite, v rozmýšľaní o zakladaní Zväzu slovenských sokolov, museli v decembri 1929, za tri týždne rozhodnúť, či prijať stanovy nového zákona o zakladaní Sokola Kráľovstva Juhoslávie, alebo si vlastnoručne podpísať svoj zánik. To reálnejšie bolo pristúpiť k novému Sokolu, ale sa pritom zrieknuť slovenského presvedčenia v prospech toho juhoslovanského.

V roku 1930 muselo sa veľa toho vykonať v prestavbe na novú sokolskú organizáciu, na direktívy zhora, aj zvyknúť si na to. Petrovský Sokol sa vynašiel. Ako? Nuž Sokol Kráľovstva Juhoslávie podčiarkoval spoluprácu s československým Sokolom a v tej spolupráci si Petrovčania našli aj dôvody na dokazovanie slovenskosti. Pritom si v štáte získali epitetu spolku, ktorý spája na medzinárodnej úrovni dva štáty. Aj maximálne to vyžili na I. všesokolskom zlete v Belehrade. V tom prvom roku, v novej sokolskej organizácii, bola vykonaná štatistická sumácia a Sokol v Petrovci, mohol aj štatisticky vidieť svoju pozíciu v organizácii juhoslovanského sokola.

Keď už nebola možná práca „na roli národa dedičnej“ Sokolská jednota si našla zámienku v práci na hmotnom poli a začala s výstavbou letného kúpaliska. Do leta v roku 1931, bol bazén s nevyhnutnými pomocnými objektami hotový. Stal sa atrakciou a vedľa kúpania, sa konali aj aktivity blízke vodným športom. Pritom sa nezanedbávali už zachodené aktivity, aj tie zletové a slávnost'ové. Ale bolo vidno, že na slovenskom aj slávnost'ovom poli Sokolská jednota už nemá sily a ingerencie.

Keď sa v štáte kríza stala evidentnou (v roku 1932), za práva Slovákov si zastal Poradný výbor Slovákov Dunajského bánstva. Pomohlo to k zakladaniu Matice slovenskej, ale vo vedení spolku Sokola sa zjavili prvé demisie. Malo to ozvenu na priamu telocvičnú aktivitu. Direktívy zo strany sokolských vrchností sa pričínili rozšíriť pole sokolskej aktivity a sokoli nacvičili aj divadelné predstavenie. Vtedy sa úplná centralizácia sokolského hnutia a politizácia v ňom už stala zjavná, ale problémy prevážil záujem o Všesokolský zlet v Prahe. Potom pred Slávnosťami znovu začala polemika. Sokoli pochopili, že Matica sa dostala do prvého plánu, ale vedeli, že sú ešte stále hlavným faktorom v tejto manifestácii, v tom organizačnom, aj programovom zmysle. Bez polemiky však neprešlo, lebo vzplanuli vatry okolo interpretácie statusu Sokola na Slovensku, v čom zapracovali redakcie Sokolski glasnik a Národná jednota. Ku koncu roka Sokolská jednota sa pričínila k oslavám štátnych sviatkov.

So založením Matice vzplanula konfrontácia na relácii juhoslovanskí Slováci a Česi a pre všeslovanskú orientáciu aj Sokol sa našiel v strede tej nezhody. Pre rok 1933, to bola charakteristika, lebo vrch sokolského zväzu mal ostrú polemiku s Katolíckym episkopátom, keď do toho stiahol aj spolky, pričom správnu sokolskú politiku vedenia argumentoval vzrastom počtu spolkov. Vo všeobecnej konfrontácii sokolská aktivita začala klesať. Aj v Petrovci. Aktivít ešte bolo (divadelné predstavenie, účasť na zletoch, súťaženia, Slávnosti, korčuľovanie, kurzy), ale sa o tom málo písalo.

V nasledovnom roku (1934) aktivita na sokolských krážoch sa znovu rozbehla. Intenzívne sa cvičilo, lebo išlo o zletový rok. Petrovskí sokoli svoju zručnosť ukázali na oblastnom zlete v Pivnici a Silbaši, ale do Sarajeva odišli len predstavitelia a do Záhrebu sa ani nešlo, lebo sokoli už mali záväzky doma, na Slávnostiach. Na nich organizovali aj zlet novosadského obvodu a mienka všetkých bola, že to „sokoli dobre narafičili“. Na hromadných cvičebných vystúpeniach, tiež vynikli, najmä s folklórnym nástupom v Ľubľane, Kysáci a Sr. Karlovciach. Posledná štvrt' roka, po atentáte na Aleksandra I., aj pre petrovských sokolov prešla v smútočnom ovzduší.

Aj prvý polrok v roku 1935, keď išlo o petrovských sokolov sa zdal byť tichý. V marci oslávili narodeniny T. G. Masaryka a za Veľkú noc sa podalo divadelné predstavenie. Potom vyšla najavo ťažká situácia v sokolskom vrchu a posúvanie najväčších manifestácii na nasledovné roky. Sokoli potom voľný čas riešili exkurziami do prírody (Beočín, Frušká hora) alebo na historické lokality (Kragujevac, Oplenac), ale aj na zlet v Tabore a v Sofii. Aj s divadlom sokoli odišli do Banátu. Potom sa už pripravával program pre Slávnosti. V ten slávnost'ový mesiac boli sokoli v každý víkend na sokolskej manifestácii (v Kysáci, Stepanovićeve). V jesen sokoli poriadali oslavné akademie. Aj súvaha o päťročnom pôsobení sokolského spolku sa vykonala, začalo sa robiť na formovaní volejbalového klubu a I. Križan žiadal konkretizáciu atletických disciplín pri súťažení v spolku.

V roku 1936 v juhoslovanskom Sokole už bolo cítiť úpadok, čo využila opozícia a v dovtedy „jednotnom“ Sokole začala polarizácia. Petrovčania v tomto roku mali naozaj rozbehané. Od začiatku pracovali na bábkovom divadle, vo februári boli v Ruskom Kerestúre a doma víтали Dr. Milana Hodžu. Na jar predviedli bábkové divadlo a divadelné predstavenie, v máji odišli na Stražilovo. Pre jún už mali pozvánku na sokolské súťaženie a folklórny nástup na krajevom zlete v Subotici, aj na Slávnostiach boli rozprávku po sebe. V septembri oslávili rodný deň regenta, bábkové divadlo začalo s predstaveniami a pre Deň zjednotenia mali akadémiu a potom novoročný program.

V roku 1937 vrcholné vedenie juhoslovanského Sokola uznalo pád počtu členstva, aj váhavosť spolkov a preto volalo na jednotu náhľadov a akcií. Petrovskí sokoli aj popri tom už druhý rok za sebou držali silné tempo v bežných aktivitách. V máji pomohli gymnaziálnej mládeži pri organizácii gymnastického cvičenia a v júni pozvali novosadský plavecký klub Galeb, aby ich súťažou propagoval vodné športy. Potom sokoli a sokolky odišli na X. zlet Sokolskej župy Nový Sad a o desať dní na Oblastný zlet v Skopji. Vtedy organizáciu Slávnosti prevzala do svojich rúk Matica slovenská a bolo aj programových inovácií, mala prvý nástup, vtedy ešte sokolská jazda, ale organizovaná bola aj prvá plavecká súťaž na Slávnostiach. O týždeň Sokolská jednota s cvičením a sokolskou jazdou, brala účasť na sokolskej manifestácii v Kysáči. V jeseň, mimo už zachodených aktivít, v Petrovci sa konal, komemoračný zraz sokolov, na deň pohrebu T. G. Masaryka.

V roku 1938 Sokol Kráľovstva Juhoslávie už otvorene volal na jednotu a problém anexie Česka robila starosti aj našincom. Sokol v Petrovci oslávil svoje výročie založenia detskou akadémiou, na Veľkú noc sokolky podali divadelné predstavenie a v lete tanečný súbor odišiel na Festival národných tancov do Belehradu. Najviacej sa robilo na prípravách pre účasť sokolov na X. všesokolskom zlete v Prahe. Bol skvelý a svojím poslaním boja proti fašizmu zostal trvalou spomienkou aj v historických

záznamoch. Petrovskí sokoli, ale aj ďalšie slovenské spolky z Pivnice, Pazovy, Kovačice, Padiny, Kysáča, ho budú aj tak pamätať. Po zlete sa ponáhľalo domov, vykonať svoje záväzky pre Slávnosti. September bol oslavný, ale konečné pripojenie Česka a Moravy k nemeckej ríši, dodalo nové starosti celému svetu. Aj napriek tomu 20. výročie od oslobodenia, sa grandiózne oslávilo aj v Petrovci. Ani oslavy ku Dňu zjednotenia neprešli bez sokolov. Ale vtedy už všetci trpeli o osud českého Sokolstva, lebo ho okupačné orgány začali obmedzovať.

V ďalšom roku (1939) začali pukať slovensko-slovenské kontakty, ale aj spony sokolské. V takej situácii ani sokoli nemali chuť do práce, hoci už v januári odišli s programom do Pivnice na valné zhromaždenie tamojších sokolov. Aj oduševnili. Potom aktivita šla obvyklým poriadkom: divadelné predstavenie, súťaženie v sokolskom viacboji, účasť na druhom Festivale slovanských tancov v Belehrade a hosťujúca súťaž v segmente vodných športov na bazéne. V júli sa odišlo na junácky zlet do Sofie, kde v gymnastickom súťažení vynikli juhoslovanskí gymnasti a z Petrovčaniek Olga Rovnevová. Išlo o už okyptený zraz. Aj na Slávnostiach už nebolo ani našincov zo Slovenska a ani cvičenie sokolov pre nečas nebolo také, ako by to bolo, keby nebolo dažd'a. Po Slávnostiach nové prekvapenie – Nemecko vtrhlo do Poľska a druhá svetová vojna sa začala. Hoci sa bežné štátne oslavy v jeseň predsa konali, to už nebolo to pravé. Vtedy aj Olga Rovnevová v sokolskom viacboji v Ľubľane, na juhoslovanskom súťažení v nástupe šesť družstiev zo sokolských žúp, získala vynikajúce pozície.

Po porážke Poľska severná časť Vsesokolskej jednoty už zaznamenala represívne pôsobenie a boli obavy, že istý osud zasiahne aj južné Sokolstvo. V roku 1940 Zväz Sokola Kráľovstva Juhoslávie vyzval na triezvosť, lebo v podmienkach ohrozenia, každý sokolský celok musí byť pevný. Na jar bola v Petrovci tichá oslava okrúhleho založenia spolku, potom programová orientácia prešľapovala bližšie k branným segmentom sokolských aktivít. V auguste už ani Slávnosti

nebolo, na cvičenie a súťaženie sa volali najmä strelci. Na nich sa dobre umiestnili aj niektorí strelci z Petrovca. Ani od osláv štátnych sviatkov sa neupustilo.

Potom aj do našich krajov prišla vojna (1941). Po vtrhnutí do Petrovca, Horthyovské vojsko hneď obsadilo gymnázium a za pár dní zničilo celú medzivojnovú dokumentáciu. Aj sokolskú. Po kapitulácii Juhoslávie, sokolom bola aktivita zakázaná, ale keď situácia trochu uľavila, aj šport bol dovolený a vtedy do výrazu prišiel najmä futbal.

Po vojne, hneď v prvom roku socialistickej výstavby (1945) sa začalo s novým poriadkom, ale na poli telesnej kultúry sa neponáhľalo. Dalo sa však najavo už od príchodu osloboditeľského vojska, že sa na sokolské hnutie nebude počítať. Polovicou mája 1945 osud fyzikultúry a športu bol daný do rúk mládeže a rozhodnuté bolo v osade založiť jeden klub – SŠK Petrovec, v ktorom bolo formované osem sekcií. V rámci nich sa našli všetky aktivity, ktoré pred vojnou pôsobili pod sokolskou strechou.

Povojnová doba sokolom nežičila. V Československu sa, po obnovení zopár rokov sokoli dobre držali, potom museli ustúpiť pred sovietskou koncepciou masového cvičenia. V socialistickej Juhoslávii Sokol nevidel svetlo sveta hneď od jej začiatku. Potom doba v ktorej nebolo vidieť sokolov, trvala pol storočia.

V postsocialistickej dobe, obnovenie sokolského hnutia začalo najprv v Česku. Srbsko v tom meškalo niekoľko rokov. Doteraz sa Sokol obnovil v pomerne málo prostredí, ale tie spolky už majú aj Srbský sokolský zväz. Medzi vojvodinskými Slovákmami záujem o obnovenie sokolského spolku nebol. Ani v Petrovci. Akoby sa na sokolov zabudlo.

Preto o tejto publikácii sa dá povedať, že ide o snahu autora oprášiť fakty o petrovských sokoloch, zapísať ich, publikovať a tak zachovať pôsobenie tohto vzorného sokolského spolku od zabudnutia. Aspoň to si zaslúžil tento vzorný sokolský kolektív, keď si spomíname storočnicu jeho založenia.

**Telovežbeno društvo Soko u Petrovcu
u Kraljevini Jugoslavije
(sažetak)**

Kada su posle prvog svetskog rata, Slovaci u novoj državi, u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, konačno dobili pravo nacionalnog opredeljenja, došlo je vreme da se težnje pretvore u delo. Tada je u Petrovcu, u prvoj godini slobode svetlo dana ugledala slovačka štamparija, narodne svečanosti i gimnazija. Već početkom iduće gonine počeo je izlaziti časopis *Národná jednota*, a posle nje je bio red na sokolsko društvo. Osnovano je 6. marta 1920 i odmah počelo sa zapaženim aktivnostima.

Drugačije nije moglo ni biti, jer prava su dobijena a samo od Slovaka je zaviselo koliko će se sami za njih založiti. Odmah u prvoj godini sokoli su preuzeli organizaciju, po redu drugih slovačkih svečanosti i na njima imali svoj nastup. Godinu dana kasnije učestvovali su na sokolskim manifestacijama, ali založili su se i za svoje novo vežbalište a u godini 1922 vežbali su i na I svesokolskom sletu u Ljubljani. Kada je pri Gimnaziji izgrađena sala za vežbanje, vežbali su i u njoj, godine 1926 učestvovali su na Svesokolskom sletu u Pragu, zatim bili organizatori Sleta novosadske župe, da bi u jubilarnoj godini, pored proslave desetogodišnjice oslobođenja, počeli s radovima na nivelaciji sokolskog vežbališta.

U transformaciji države na Kraljevinu Jugoslavije, šestojanuarskom diktaturom 1929., sokoli su u adaptaciji na nove zahteve došli zadnji na red. Sokoli u Petrovcu, još uvek u živoj aktivnosti, zalagali su se za osnivanje Saveza slovačkog sokola, ali u decembru 1929. godine, morali su za tri nedelje odlučiti, dali će prihvatiti statut Sokola Kraljevine Jugoslavije ili sami sebi potpisati prestanak aktivnosti. Ono logičnije je bilo pristupiti novom Sokolu, mada i uz uslov, da će se time odreći slovačkog ubeđenja, u korist onog jugoslovenskog.

U godini 1930. moralo se dosta toga uraditi u prestrojavanju na novu sokolsku organizaciju, privići na direktive od gore, ali

snašao se petrovački Soko. Na koji način? U okviru Sokola Kraljevine Jugoslavije, stalno se podvlačila saradnja sa Sokolom Čehoslovačke a u toj saradnji i sokoli Petrovca su našli razloge za dokazivanje svoje narodnosti. Pored toga i u državi su već imali epitet naroda, koji spaja na međunarodnom nivou dve države. To su maksimalno iskoristili na I svesokolskom sletu u Beogradu. U toj prvoj godini nove sokolske organizacije bila je izvršena i statistička sumacija, te je Soko u Petrovcu mogao da sagleda i svoju poziciju u organizaciji jugoslovenskog Sokolstva.

U vreme kada nije bilo moguće raditi na nacionalnom segmentu, sokolsko društvo se orijentisalo na rad na polju materijalnog uzdizanja i počelo izgradnju letnjeg kupališta. Do leta 1931. bio je izgrađen bazen, sa neophodnim pomoćnim objektima. Postao je atrakcija, jer pored kupanja stvoreni su i uslovi za primenu aktivnosti bliskih vodenim sportovima. Pri tome nisu zapostavljane ni one glavne aktivnosti, vezane za sletove i slovačke svečanosti.

Kada je svetska kriza u 1932. bila evidentna u državi, za prava Slovaka je stao i Savetodavni odbor Slovaka Dunavske banovine. Pomogao je u osnivanju Matice slovačke u Jugoslaviji, ali zbog tvrde politike jugoslovenstva, pojavljuju se u sokolskom rukovodstvu i prve demisije. Imalo je to uticaja na telovežbenu aktivnost. Ali stremljenja jugoslovenskog skolskog vrha išle su ka proširivanju prostora sokolske aktivnosti, te je u okviru petrovačkog sokolskog društva, počela s radom i pozorišna sekcija. Već u to vreme centralizacija i politizacija sokolskog pokreta je uzela maha, ali je tu problematiku zataškao interes za učešće na Svesokolskom sletu u Pragu. Posle sleta polemika je nastavljena upravo uoči slovačkih svečanosti. Sokoli su prihvatili dominaciju Matice, ali su još uvek bili glavni nosioci aktivnosti najveće kulturne manifestacije Slovaka. Kao pristalice svesokolstva upali su u razrešavanje konfrontacije pogrešnih informacija, koje su nastale u prostoru štamparskih medija (Sokolski glasnik – Národná jednota). Do kraja godine sokoli su pripremili i akademije u okviru proslava državnih praznika.

Sa osnivanjem Matice buknuła je konfrontacija između jugoslovenskih Slovaka i Čeha, te zbog sveslavenske orijentacije sokoli su ponovo bili u fokuse nastalih nesporazuma. Ali te 1933. godine sokolski savez je imao oštru polemiku sa Katoličkim episkopatom na polju konfesionalnih sloboda sokola. U sve to je sokolski vrh uvukao i bazu, te kao posledica svega toga je aktivnost u Savezu zabeležila pad. I u Petrovcu, mada je aktivnosti još bilo (pozorišne predstave, odlazak na sletove i takmičenja, učešće na slovačkim svečanostima, kursevi), ali je o svemu tome bilo malo informacija u štampi.

Sledeće godine (1934.) aktivnost se ponovo intenzivirala. Vežbalo se, odlazilo na sletove, jer bila je sletska godina. Petrovački sokoli otišli su na manifestacije u Pivnice i Silbaš, ali na najveće manifestacije u Sarajevu su otišli samo predstavnici a u Zagreb se nije ni išlo, zbog obaveza na slovačkim svečanostima. Te godine preuzeli su i organizaciju sleta novosadskog okruženja i realizovali ga u okviru slovačkih svečanosti Ocena je bila da su to dobro odradili. U masovnim nastupima sokoli se takođe istakli, pogotovu sa folklornim nastupom u Ljubljani, Kisaču i Sr. Karlovcima. Poslednji meseci ove godine, zbog atentata na kralja Aleksandra I, protekli su u žalosti za vođom Sokola.

I prva polovina godine 1935., je naizgled bila tiha. U martu je proslavljen rođendan T. G. Masarika, za Uskrs je pripremljen pozorišni komad a onda je u javnost prodrła informacija o teškoj situaciji u sokolskom vrhu, koja je rešena pomeranjem najvećih sokolskih manifestacija za kasnije. Sokoli su slobodno vreme iskoristili za ekskurzije (Beočin, Fruška gora) i na obilazak istorijskih lokaliteta (Kragujevac, Oplenac), ali i na odlazak na sletove (Tabor, Sofija). I sa pozorišnom predstavom su gostovali u Banatu. Posle toga je sledila prirema za slovačke svečanosti. Taj august je uvek prošao u najvećoj aktivnosti sokola, jer su pored vežbanja u svom mestu, obično odlazili i u obližnja naseljena mesta (te godine u Kisač i Stepanovićevo). U jesen su sledile sokolske akademije povodom proslava državnih praznika.

Na kraju godine izvršena je i analiza petogodišnje aktivnosti u društvu. Predloženo je formiranje odbojkaškog kluba a zahtevana je konkreizacija atletske discipline u višeboju.

Godine 1936. u jugoslovenskom Sokolu već se osećao pad aktivnosti, što je iskoristila opozicija, te je u do tada „jedinstvenom“ Savezu nastala polarizacija. U Petrovcu to, kao da nije ni primećeno. Počeo je rad na lutkarskom pozorištu, u februaru su gostovali sa programom u Ruskom Krsturu, kod kuće su pripremali dobrodošlicu za Dr Milana Hodžu, a u proleće prezentirali uvežbane pozorišne predstave, te organizovali ekskurziju na Stražilovo. Jun je već bio rezervisan za slet u Subotici a august za slovačke svečanosti. U septembru je organizovana akademija povodom rođendana prestolonaslednika, lutkarsko pozorište je otvorilo zimsku sezonu a na kraju je proslavljen Dan ujedinjenja i organizovan program u okviru novogodišnje proslave.

Godine 1937. sokolski vrh je priznao pad broja članstva, kao i izvesno pokoljebanje u Sokolstvu, te je sve sokole pozivao na jedinstvo nazora i akcije. Ali sokoli Petrovca su već drugu godinu zaredom džali jak tempo aktivnosti. U maju su pomogli organizaciju gimnastičkog takmičenja gimnazijalne omladine a u junu pozvali novosadski plivački klub Galeb, da na bazenu propagira vodene sportove. Sa vežbačima se otišlo na slet u Novom Sadu a posle toga i na Pokrajinski slet u Skopju. U toj godini je organizaciju slovačkih svečanosti preuzela Matica slovačka a bilo je i inovacija (prvi nastup sokolske konjice, takmičenje u plivanju na SNS). Sa programom su sokoli otišli i na kisačke sokolske svečanosti. U jesen su sokoli pored uobičajenih aktivnosti imali skup povodom smrti T. G. Masarika.

U godini 1938. Soko Kraljevine Jugoslavije već otvoreno poziva na jedinstvo a problem aneksije Češke brine sve sokole. U Petrovcu se proslavila godišnjica osnivanja društva, sokolice su pripremile pozorišnu predstavu a tokom leta je folklor učestvovao na Festivalu narodnih igara u Beogradu. Ali najviše se radilo na pripremi za učešće na X svesokolskom sletu u Pragu.

Bio je savršen a i danas slovi, kao tada najveća manifestacija protiv fašizma. Posle sleta sledile su obaveze oko programa na slovačkim svečanostima. U jesen je Nemačka okupirala Češku i Moravsku a Sokolstvo je osetilo prva ograničavanja. I pored toga grandiozno se proslavila 20. godišnjica oslobođenja, kao i Dan ujedinjenja.

U sledećoj godini (1939) došlo je do pucanja slovačko-slovačkih veza, ali i onih sokolskih. Protest protiv stvaranja Slovačke, kao satelitske države nemačkog rajha razočarao je i demoralizovao vođovodske Slovake. U takvoj situaciji sokoli su ipak otišli na godišnju skupštinu društva u Pivnicama i svojim programom oduševili. Dalja aktivnost se i dalje odvijala. U julu se otišlo na slet Junaka u Sofiji a na njemu, u okviru gimnastičkog takmičenja zablistala je O. Rovnjev, članica ovog društva. Na slovačkim svečanostim, nije bilo gostiju iz Slovačke a sokolima i nevreme je pokvarilo ukupni utisak njihovog nastupa. Posle slovačkih svečanosti novo iznenađenje – Nemačka je bez objave rata napala Poljsku, čime je i zvanično počeo drugi svetski rat. Ali moralo se dalje, mada i same proslave već nisu bile kao ranije. Tada je O. Rovnjev na jugoslovenskom takmičenju u sokolskom višeboju ponovo zablistala.

Posle poraza Poljske severni deo Svesokolskog saveza je bio podložan represivnom dejstvu, te je bila bojazan, da će ista sudbina zadesiti i južno Sokolstvo. Zbog toga, godine 1940. je Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije pozvao na trezvenost, jer situacija zahteva čvrstinu u redovima Sokolstva. U Petrovcu je u proleće zabeležena tiha proslava 20. godišnjice osnivanja društva, ali već tada je programska orijentacija Sokola išla u pravcu odbrambenih aktivnosti. U augustu već nije bilo ni slovačkih svečanosti. Na vežbanje i takmičenja su pozivani samo strelci a u okviru njih su imali dobre rezultate i sokoli iz Petrovca. U takvom raspoloženju patriotsko osećanje nije dozvoljavalo, da se odstupi ni od proslava državnih praznika.

U naše krajeve rat je stigao 1941. Posle upada u Petrovac Hortijevska vojska je postavila u gimnaziji svoj štab i u toj zgradi

sistematski uništavala kompletnu dokumentaciju posle prvog svetskog rata. I onu sokolsku. Posle kapitulacije Jugoslavije, sokolima je svaka aktivnost zabranjena, ali kada se okupator konsolidovao, sport, pogotovu fudbal je bio među prvim dozvoljenim aktivnostima. Za sokole je i dalje važila zabrana.

Posle rata, odmah u prvoj godini socijalističke izgradnje (1945), gradio se novi poredak, ali u segmentu sporta i fizičke kulture se nije žurilo. Već od dolaska oslobodilačke vojske dalo se na znanje, da se u novom poredku, na sokole ne računa. Polovinom maja 1945 sudbina fizičke kulture i sporta data je u ruke omladine, koja je u Petrovcu odredila, da u okviru naseljenog mesta treba osnovati jedan klub – SSK Petrovac, u okviru kojeg je formirano osam sekcija. U neke od tih sekcija su uključene i sve one aktivnosti, koje su se pre rata odvijale u okviru sokolske kompetencije.

Posleratno vreme nije išlo u korist sokola. U Čehoslovačkoj su sokoli, posle ponovnog osnivanja, relativno brzo potvrdili svoju dominaciju, ali morali su ustupiti pred sovietskom koncepcijom masovnog vežbanja. U socialističkoj Jugoslaviji Soko nije bio dozvoljen od prvih dana njenog formiranja. To ubeđenje trajalo je pola veka.

U postsocialističkom vremenu, obnova sokolskog pokreta počela je najpre u Češkoj. Srbija je u tome kasnila nekoliko godina. Do sada su sokolska društva obnovljena samo u nekim sredinama, ali je već osnovan i Srpski sokolski savez. Među vojvođanskim Slovacima interes za obnovu sokolskog pokreta nije došao do izražaja. Čak ni u Petrovcu. Na sokole kao da se zaboravilo.

Zato za publikaciju se može reći, da je težnja autora bila, da ukloni veo zaborava o sokolima, da poznate činjenice zabeleži i publikuje, te na taj način sačuva delovanje sokola od zaborava. Bar to je zaslužio, ovaj uzoran sokolski kolektiv, povodom sećanja na stogodišnjicu od njegovog osnivanja u Petrovcu.

**Falcons (Sokol) Gymnastics Association in Petrovec,
the Kingdom of Yugoslavia
(summary)**

After the First World War, the Slovaks living in the new state, the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, finally gained the right to express their national determination, and the time came to turn aspirations into actions. At that time, during the first year of freedom, the Slovak printing house, folk festivities and high school were established in Petrovec. At the beginning of the next year, the magazine *Národná jednota* was published, and the next was to set the Falcon's Association. This was founded on March 6th, 1920 and immediately put in place notable activities.

The situation had to develop that way, the reason was that the rights were obtained, and it depended only on Slovaks and how much they would protect them. Instantly, in the first year, the Falcons were well organized, and performed at the second Slovak Festivities. One year later, they participated in falconry events, but they also advocated to set a new training ground, and in the year 1922, they additionally practiced at the All-Falcons gathering in Ljubljana. When the gymnasium was built nearby the high school, they practiced there, and in 1926 they participated in the All-Falcons gathering in Prague. They were organizers of Novi Sad Parish gathering, and in the jubilee year, during the celebration of the tenth anniversary of liberation, they started levelling works at the Falcon's training ground.

When the state transformed into the Kingdom of Yugoslavia with the dictatorship of January 6th, 1929, the Falcons were the last to get adapted to the new requirements. Still very active, Petrovec Falcons established the Slovak Falcons Alliance. However, in three weeks' time, in December 1929, they had to decide whether to accept the Falcons' Statute of the Kingdom of Yugoslavia or cease the activities as such. Despite the condition of renouncing the Slovak conviction, in favor of the Yugoslav one, it was logical to join newly established Falcon's Alliance.

In the year 1930, a lot had to be done to realign to the new Falcon's organization, to compromise mentioned directives, but despite all Petrovec Falcons managed to do all of that. How's that?

Within the Falcons of the Kingdom of Yugoslavia, the cooperation with the Falcons of Czechoslovakia was constantly maintained. Within that collaboration, Petrovec Falcons found the source to prove their nationality. As a result, they gained the epithet made by country people, about uniting the two states at the international level. The most of that was done at the 1st All-Falcons gathering in Belgrade. In that initial year of the new falconry organization, a statistical summation was performed, and Petrovec Falcons could participate in the organization of the Yugoslav's Falconry.

At the time when it was impossible to work on the national level, the Falcon Society focused on material development and therefore initiated the construction of a swimming pool. By the summer of 1931, the swimming pool was built, together with the necessary auxiliary facilities. It has become an attraction, due to the fact that in addition to swimming, it created the conditions for all sorts of activities related to water sports. At the same time, the crucial activities linked to gatherings and Slovak festivities were not neglected.

When in 1932 the world crisis happened in the country, the Slovak Advisory Board of the Danube Region stood up to protect the Slovaks' rights. They also helped with founding of Slovak Foundation (*Matica Slovenská*) in Yugoslavia, but unfortunately due to the rigorous Yugoslav's policy, the first resignations took place in the Falcon's leadership. This had an impact on exercise activities. Despite all, the aspirations of the Yugoslav Falcons' leadership were to expand the falconry activities, therefore the Petrovec Falconry Association, started a theatre section. At that time, the centralization and politicization of the falconry movement took off, but this was suppressed with the participation at the All-Falcons gathering in Prague. After this gathering, the controversy continued over the Slovak festivities. The Falcons accepted the dominance of *Matica*, and they maintained to keep the position of the main activities' holders of the largest cultural event in Slovakia. As supporters of All-Falcons' notion, they got involved in resolving the confrontation of misinformation, brought up by print media. By the end of the year, the Falcons launched academies as part of the national holidays' celebrations.

When Matica was founded, a confrontation between the Yugoslav and Czech Slovaks ignited, and due to the all-Slavic orientation, the Falcons were again in the middle of that conflict. In 1933, the Falcons' Alliance had a harsh controversy with the Catholic Episcopate related to Falcons' confessional freedom. The Falcon's leadership involved all levels into that controversy, and as a consequence, the Alliance activities declined. There were still a lot of activities taking place in Petrovec (theatre plays, gatherings and competitions, participation in Slovak festivities, various courses), but the press information was pretty scarce.

The following year (1934) the activity intensified again. Falcons practiced, went to gatherings, as it was a year of gatherings anyway. The Petrovec Falcons went to the events in Pivnice and Silbas, and those called representatives went to the biggest events held in Sarajevo. Due to their obligations at the Slovak ceremonies Falcons didn't have time to go to Zagreb. That year, they organized Novi Sad region gathering that was included into the Slovak festivities. This was assessed as very well done. In the greater performances, the Falcons also stood out well, particularly with the folklore performance in Ljubljana, Kysac and Sr. Karlovci. In the last months of this year, they passed into mourning after the Falcon's leader, due to the assassination of the King Alexander the 1st.

The first half of 1935 was seemingly quiet. In March, T. G. Masaryk's birthday was celebrated, a theatrical play was prepared for Easter, but then the information about the difficult situation in the Falcon's leadership leaked out to the public, which resulted in postponing one of the biggest Falcon's events. The Falcons used this free time for excursions (Beocin, Fruska gora) and for historical sites sightseeing (Kragujevac, Oplenac), but they also went to some gatherings (Tabor, Sofia). They visited Banat with a theatrical performance, which was followed by preparations for the Slovak festivities. August was always packed with the greatest Falcon's activities, when in addition to practicing at their place, they usually went to the nearby settlements (that year it was Kysac and Stepanovicevo). In the fall, the Falcons' academies took place during the national holiday's celebration. Towards the end of the year, the association performed the five years of activities analyses.

They formed volleyball club and specified required athletic disciplines in falconry multidisciplinary sport activities.

In 1936, the Yugoslav Falcons' activities declined. This was misused by the opposition, and polarization occurred in the so far "unique" Alliance. In Petrovec, they didn't seem to notice this. They worked at that time on a puppet theatre, in February they delivered performance as a guest in Rusky Kerestur, at home they prepared Welcoming Dr. Milan Hodza performance, in the spring they rehearsed for theatre performances, and organized an excursion to Strazilovo. June was booked for gathering in Subotica, and August was dedicated for Slovak festivities. In September they organized academy on the occasion of the heir to the throne's birthday. The puppet theatre opened the winter season, and at the end, they celebrated Unification Day and prepared the program for the New Year's celebration.

In 1937, the Falcon's leadership recorded decline in the number of members, Falconry experienced certain wavering as well, and therefore invited all Falcons to unite their views and actions. Despite all, in the second year Petrovec Falcons recorded steep increase of activities. In May, they helped to organize a gymnastics competition for high school attendants, and in June, they invited Novi Sad swimming club Galeb to promote water sports at the pool. The trainees attended the gathering in Novi Sad, and Provincial gathering in Skopje right after. In the same year, Matica took over Slovak festivities organisation and implemented some additional innovations (the first performance of the Falcon's cavalry, a swimming competition at the folk festivities. The Falcons also performed at the Falcon's festivities in Kysac. In the autumn, in addition to the usual activities, the Falcons had a gathering dedicated to the death of T. G. Masaryk.

In the year 1938, the Kingdom of Yugoslavia Falcons openly called for the unity, despite general concerns about annexation of the Czech Republic. The founding anniversary was celebrated in Petrovec. The Falcons prepared a theatre play, and during the summertime, folklore members participated in the Festival of Folk Dances that took place in Belgrade. Particular effort was made to participate in the 10th All-Falcons gathering in Prague, which ended

up well and today it's known as the greatest manifestation against fascism at that time. This gathering was followed by the obligatory program preparation for the Slovak festivities. In the fall, Germany occupied Czech Republic and Moravia, and Falconry perceived the first restrictions. Despite all, the 20th anniversary of liberation was grandiosely celebrated, as well as the Day of Unification.

In the following year (1939), Slovak-Slovak ties were broken, together with those of Falcons. The protest against the creation of Slovakia, as a satellite state of the German Reich, disappointed and demoralized the Slovak population from Vojvodina. Under those circumstances, the Falcons still went to the annual assembly of the association in Pivnica and delighted all with their program. Some further activities took place. In July, the Heroes' gathering in Sofia, and a member of this association, O. Rovnev, shone in the gymnastics competition. There were no guests from Slovakia at the Slovak festivities. The storm spoilt the overall impression of Falcon's performance. After the Slovak ceremonies, there was a new shock - Germany attacked Poland without declaring war, which officially triggered the Second World War. Despite all, it was necessary not to give up, although the celebrations themselves were not the same as before. At that time O. Rovnev shone again at the Falconry Yugoslav competition.

After the defeat of Poland, the northern part of the All-Falcons Alliance was subject to repressive actions, and there was a fear present that the same fate would befall the southern Falconry. Therefore, in 1940, the Falcon Association of the Kingdom of Yugoslavia called for sobriety, as the situation required firmness in the Falcons' ranks. At spring the quite 20th anniversary celebration of the association founding took place in Petrovec, but at that time, the Falcons' program went already into direction of defensive activities. The Slovak festivities in August were cancelled. Only shooters were invited to practice and to compete, where Petrovec Falcons again achieved a very good result. At that time, the patriotic sentiment did not allow to deviate from the celebrations of state holidays.

The war reached our region in 1941. After the invasion of Petrovec, the Horthy's army set up its headquarters in the

gymnasium and systematically destroyed the complete documentation in that building published after the First World War. Documentation about the Falcons was destroyed as well. After the capitulation of Yugoslavia, the Falcons activities were banned, and when the occupier consolidated, sports, especially football, were among the first activities permitted. Despite all, the ban stayed still present in force for the Falcons.

After the war, immediately in the first year of socialist upbuilding (1945), a new order was established, and in the segment of sports and physical activities, there was no rush. Since the arrival of the liberation army, it has been widely known that the Falcons are not counted in the new order. In the middle of May 1945, the fate of physical activities and sports were handed to the youth, who determined that one club should be founded within the settlement - SSK Petrovec, which overwhelmed eight sections. Some of these sections included all those activities that took place before the war and under the Falcon competence.

The post-war period did not play in favor of the Falcons. In Czechoslovakia, after re-establishment, the Falcons relatively quickly confirmed their dominance, but they had to give in to the Soviet concept of mass exercise. In socialist Yugoslavia, Falcons were forbidden from the early days of its formation. This lasted for half a century.

In the post-socialist period, the renewal of the Falconry movement began in Czech Republic. Serbia did the same several years later. So far, Falcon associations have been renewed only in some regions, and the Serbian Falcon Association has already been established. Among the Slovaks from Vojvodina, the interest in the renewal of the Falcons movement did not come to the force. Not even in Petrovec. The Falcons seemed to be forgotten.

Therefore, it could be said that the author's aspiration with this publication was to remove the veil of oblivion from Falcons, to record and publish known facts, and in that way preserve the Falcons' action from obscurity. At least, this exemplary Falcon collective deserved it, on the occasion of the memory of the centenary of its founding in Petrovec.

Literatúra

- Aranicky, S.: *Pravoslavna srpska parohija u Staroj Pazovi krajem godine 1911*. Sremski Karlovci 1912.
- Babiak, J.: *Verejné (sokolské) cvičenia na Slovenských národných slávnostiach medzi dvoma vojnami*. In: zborník **Petrovec 1745-1995**, ZO, Báč. Petrovec 1995, s. 515-532.
- Babiak, J.: *Futbal na Slovenských národných slávnostiach medzi dvoma vojnami*. In: zborník **Petrovec 1945-1995**, ZO, Báč. Petrovec 1995, s. 535.
- Babiak, J.: *75 rokov od založenia Sokolskej jednoty v Petrovci, 1-6*. Hlas ľudu, Nový Sad 1995, roč. 52, č. 42-47, s. 31.
- Babiak, J.: *Sokolstvo a slovenské cítenie v Báčke po prvej svetovej vojne*. In: zborník **250 rokov života Slovákov vo Vojvodine**, Belehrad-Nový Sad 1996, s. 316-324.
- Babiak, J.: *Hej, vzletní boli, tí naši sokoli*. Rovina, Petrovec 1997, roč. 4, č. 7-8, s. 6-8.
- Babiak, J.: *Prvýkrát na Všesokoskom zlete v Prahe*. Rovina, Petrovec 2000, roč. 7, č. 6, s. 6-7.
- Babiak, J.: *Keď vzlietol sokol petrovský*. MSJ – Kultúra, Báč. Petrovec 2001.
- Babiak, J. (red.): *Desať rokov činnosti obnovenej MSJ*. MSJ a Kultúra, Báč. Petrovec 2001.
- Babiak, J.: *Slovenské národné slávnosti – 1*. MSS, Báč. Petrovec, 2006.
- Babiak, J.: *Slovenské národné slávnosti – 2*. MSS, Báč. Petrovec, 2011.
- Babiak, J.: *Storočnica založenia Sokolskej jednoty v Petrovci, 1-11*. Hlas ľudu, Nový Sad 2020, roč. 77, č. 13-243, s. 42.
- Bićanić, V., Kristić, K., Paulić, J., Tkalec, J. (red.): *Enciklopedija fizičke kulture*, knj. 1-2, Jugoslovenski leksikografski zavod, Zagreb 1975 i 1977.
- Brozović, A.: *Soko Kraljevine Jugoslavije*. Beograd 1930.
- Brozović, A., Dragić, M., Živković, B., Lovrić, L., Radonić, J.,

- Stevanović, M. S., Bogdanović, B.: *Sveslavensko Sokolstvo*. SSKJ, Beograd 1930.
- Kmeť, J.: *Päťdesiat rokov Slovenského gymnázia v Petrovci*. In. Pamätnica... Obzor, Báč. Petrovec 1969.
- Kišgeci, J.: *Petrovská dedina*. Hlas ľudu, Nový Sad 1997.
- Lilge, K.: *Stará Pazova*, monografia, Myjava 1932.
- Lipták, E.: *Slovensko medzi dvoma vojnami*. In: D. Čaplovič a kol.: *Dejiny Slovenska*, AEP, Bratislava 2000.
- Ormis, J.: *Kultúrne snahy Slovákov v Juhoslávii*. Petrovec 1935.
- Perúťka, J. (red.): *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. Šport – Obzor, Bratislava 1980.
- Spernjak, B.: *Povest gimastike i sokolstva*. Novo doba, Vinkovci 1931.

Dobová tlač:

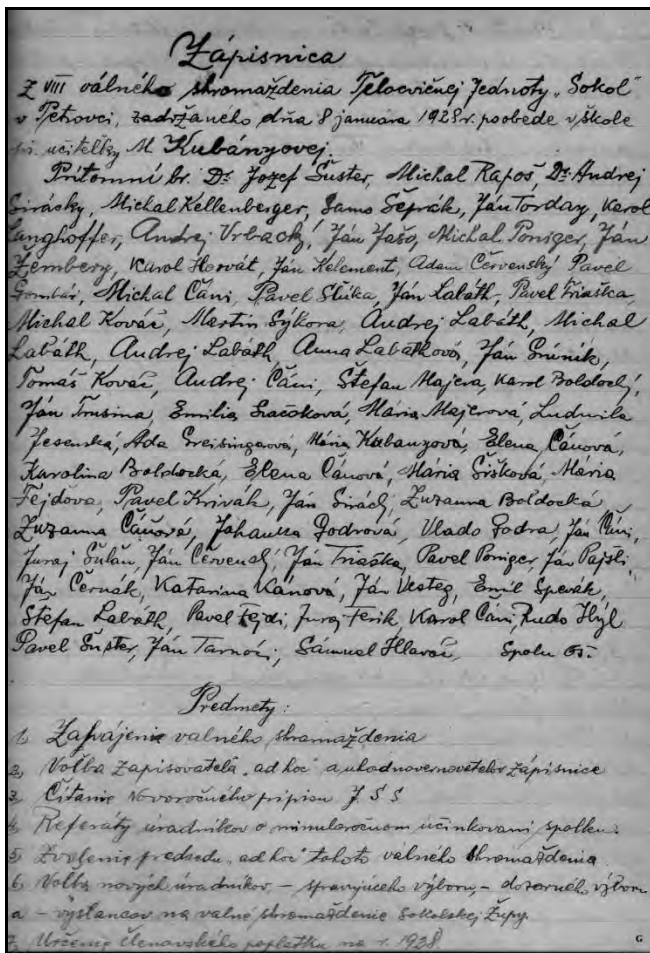
- Dolnozemský Slovák*, časopis, Nový Sad 1913-1919.
- Hlas ľudu*, časopis, Petrovec 1944-1945.
- Jedinstvo*, časopis, Nový Sad 1923-1925.
- Národná jednota*, časopis, Petrovec 1920-1941.
- Národný kalendár*, Kníhtlačiareň uč. Spol. Petrovec 1920-1941.
- Sokolski glasnik*, časopis, Ljubljana – Beograd 1919-1941
- Věstník sokolský*, časopis, Praha 1919-1929.
- Vidovdan*, časopis, Novi Sad 1924 – 1926.
- Vojnički glasnik*, časopis, Beograd 1926

Dokumenty:

- Anex Knihy zápisnic Sokolskej jednoty v Petrovci*, 1921 a 1922. Sokolský archív, Knížnica Š. Homolu, Báč. Petrovec.
- Knihá zápisnic Sokolskej jednoty v Petrovci*, 1920 – 1928. ASJ.
- Izveštaj o radu Sokolske župe Novi Sad za godinu 1930*. Štamparija Đ. Ivković, Novi Sad.
- Štátne reálne gymnázium v Petrovci*. Správy pre školské roky 1919/20 a ďalej. Kníhtlačiareň uč. spol. Petrovec.

Internet ...

Zo sokolskej dokumentácie

Dokument o akom možno len snívať: posledná zápisnica z valného zhromaždenia Telocvičnej jednoty Sokol v Petrovci (ďalšia kniha zápisníc nie je zachovaná)

DÁTA O PREDMETE

Údaje o predmete, ktorý sa získal pre múzeum, alebo je dôležitý pre múzeálno-vedecké bádanie

<p>1. Osada (mesto) a okres, z ktorej je predmet. (Ak je predmet z inej osady, dediny alebo mesta, potrebné je označiť, že z ktorej?)</p>	<p><i>Petrovce - novorodický</i></p>
<p>2. Pomenovanie predmetu. (Zapísať tak, ako ho menuje majiteľ, prípadne sám ľud v osade.)</p>	<p><i>Sokolské značky</i></p>
<p>3. Či je predmet domácej alebo remeselníckej výroby. (Kde je známe — poznať, zapísať aj meno majstra remeselníka, alebo sedliaka-jednotlivca, ktorý predmet vyhotovil.)</p>	<p><i>Fabrička výroby</i></p>
<p>4. Kedy a kde bol predmet vyhotovený (vyrobený)?</p>	<p><i>okolo 1912, 1937, 1931, 1934.</i></p>
<p>5. Kedy, na aký spôsob a kto upotreboval predmet, k akým účelom slúžil predmet a či sa aj dnes upotrebuje?</p>	<p><i>Prináša slobodu a demokraciu obyvateľom Slovenska.</i></p>
<p>6. Adresa povereného zbierateľa a osoby, ktorá predmet objavila, presnila, múzeu doposlala, prípadne pre múzeum získala.</p>	<p><i>Libor Kusnár, kustos múzea.</i></p>
<p>7. Adresa majiteľa — darovateľa predmetu.</p>	<p></p>
<p>8. Stav, zachovanosť predmetu.</p>	<p><i>dobry.</i></p>
<p>9. Ak sa podávajú dáta o národnom kroji, alebo súčastiach kroja, treba mimoriadnou starostlivosťou a pozornosťou dozvedieť sa a zaznačiť ohľadom na jednotlivé súčasti kroja obliaku nasledovné dáta:</p> <p>a) Kedy kroj-obliek nosili (v pracovné dni, v sviatočné dni a v ktoré, počas svadby, atp.)</p> <p>b) Či súčastka kroja-obliaku patrila dieťaťu, dievčaťu, mládenčovi, alebo patrila výdatnej alebo ženatej odrastalej osobe? (Či bola súčasťou z dorastého, dievčenského alebo mládenčenského alebo iného obliaku-kroja?)</p> <p>c) Ktoré súčastky obliaku-kroja boli vyhotovené z domácich (sámim ľudom vyhotovených tkanív) a ktoré z kúpených tkanív alebo z fabričných výrobkov?</p>	<p></p>
<p>10. Akže sa podávajú dáta o predmetoch a výšivkách alebo krajkách (s šipkami), treba mimoriadnou starostlivosťou a pozornosťou dozvedieť sa a zaznačiť: Ako menovali a aj teraz menujú spôsobotechniku výšivania a vyhotovovania, alebo ako sa menovali a menujú druhý krajčičipček, ako sa menovali a menujú jednotlivé okrasy a ozdoby na vyšívaných predmetoch a tie okrasy-ozdoby čo označovali? Taktiež že ako sa menovala a menuje látka-kanvica, na ktorom bolo vyhotovované vyšívanie? Zaujímavé sú aj vzory pre okrasy-ozdoby, — či z podobných akorej vyhotovených predmetov, alebo či tie samé vymýšľali a samostatne tvorili, — a na aký spôsob prekrásľovali-kapitaly tie okrasy-ozdoby, vzory?</p>	<p><i>Značky mi pripomínajú na čiernom závese v domácej ladietky "Sokol" mal na výšivke šlo. Šlože 34cm a šír. 23 1/2cm. Vyšiv. 20.7.1937. Značka je 5/1 cm a to 2 petrovské šlo. 28 a 28 a 1/2 cm. Petlo a 1/2 cm. šlo. Označené SOKOL.</i></p>
<p>11. Podľa možnosti podrobnejšie zaznačiť a opísať, že na aký spôsob sa vyhotovovala výšivka alebo krajka (šipka)? Či bola vyhotovená v akej osade, alebo bola prinesená z inokadiaľ? (Či bola prinesená z inokadiaľ, pridať aj meno-osadu, z ktorej bola prinesená a že na aký spôsob sa to stalo; výdej, sfarbovaním, atp., ako aj dobu-čas, v ktorý bol prinesený predmet do osady?). Dozvedieť sa a pridať, či sa výšivka alebo krajka (šipka) ešte aj teraz vyhotovuje?</p>	<p style="text-align: right;"><i>C. H. B.</i></p>

Napomenutie: Spomenuté dáta treba čo najvedomejšie a najobľúbenejšie sťahovať a zaznačiť z ich hodnotou.

Zápis o kolekcii sokolských značiek v Slovenskom múzeu v Petrovci

Zbierka značiek Sokola, stužiek sokolského spolku v Petrovci a značiek z niektorých zletových manifestácií resp. SNS (fotoa zo Slovenského múzea v Petrovci)

		13		
Inventár na 1934. r.				
Por. číslo	Str. číslo	Nomenklatúra	Kedy kúpené, alebo darované	Kde sa nachádza
1	1	Jániková skypia 150	Kúp. 1920 r.	v gymnázii
2	2	Stola čítací 150	— " —	alebo
3	4	Lavice 120	— " —	v telocvični
4	1	Bremená 150	Dar M. Strážana	"
5	1	Čistky 20	Darované 1920	"
6	1	Fražda americká 400	Kúpená 1921	"
7	4	Zmenky (stare) 100	Kúpené 1921	"
8	20	Spitky pre pančovicu 20	— " —	"
9	6	Parazy knihy 200-240	"	"
10	1	Život na krajdu (písmenka) 30	"	"
11	1	Knihy kompletne 500	"	"
12	1	Frapez (váleček) 5-10	Daroval V. G. Grola	"
13	2	Obrazy: Faucher-Tyri, jánik 20	Dar Karla Slavka	"
14	2	" jaz. Zehotky 20	Dar uh. rodiny	"
15	2	" Odbor do Lullany 10	Dar V. G. Grola	"
16	2	" Zo župného sieti v Lubli 10	1922	"
17	1	Podobizeni Dok. Grijica	1922	"
18	10 mlt	Vešiatky 20	Kúpené 1922	"
19	1	Obraz "Lokol" 10	Daroval Matice	"

Fotokópia jednej strany z knihy
inventáru pre rok 1934

Diplom Š. Labátha zo súťaženia v plávaní (1937)

Diplom O. Rovneovej zo súťaženia v sokolskom viacboji (1938)

Dopis Rol'nickej jazdy – sekcie Slovenského roľ'nickeho združenia, ktorým oznamuje s akým programom nastúpi na SNS - 1938

Obrázková príloha

V gymnaziálnej telocvični (v úzadí vľavo) sokoli cvičili od roku 1925, kým nádvorie mali k dispozícii ešte skôr

Pre nízky terén v roku 1928 sokolské cvičisko bolo „navýšené“ (výzor po zakončení pozemných prác)

Záber z cvičenia sokoliek na župnom zlete v Novom Sade (1930)

Keď sa slovenskosť divákov aj krojom dokazovala

*Cvičenie s palicami – dorast na Všesokolskom zlete v Prahe
(1932)*

*Aj cvičenie dievčat s venčkami na zlete v Prahe priam
ohromilo*

*Súťaženie
dorastencov
v šplhaní
na žrdi na
SNS*

Skupinové cvičenie (šestka) v sokolskom programe na SNS

*Po festivale slovanských tancov v Eubľane (1934),
folklor vošiel aj do programu sokolského cvičenia*

*Na župnom kurze sokoliek v Novom Sade (október 1935),
bola aj A. Benková (horný rad, v strede)*

Cvičenie na dvojvýškových bradlách na SNS

V masových tvaroch národného tanca dievčence nastupovali aj v odevnej kombinácii „ľudový kroj – sokolský úbor“

Pochod dorastencov mestom počas belehradského župného zletu v roku 1937

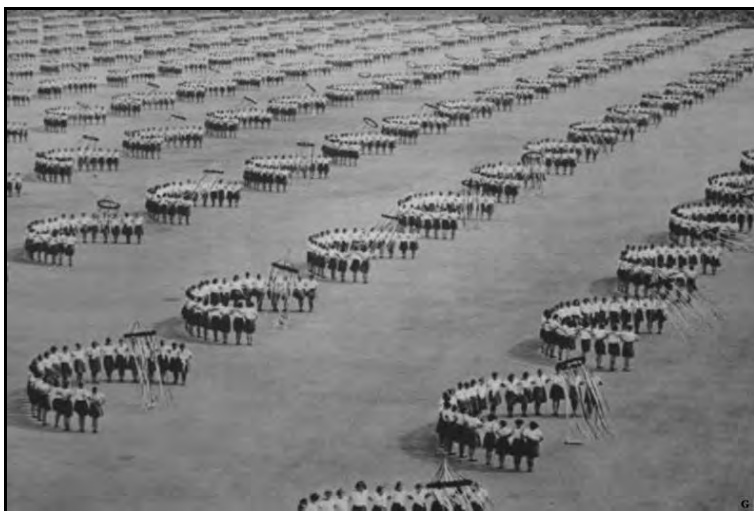
Keď sa plnilo odporúčanie, aby sa na zletové manifestácie išlo v sokolskej uniforme alebo v národnom kroji

*Ani ťažšie podmienky – ani ambicióznejší zámer
na realizáciu Všesokolského zletu v Prahe v roku 1938*

X. všesokolský zlet – zraz sokolov aké ťudské oko nevidelo

Sokolky symbolicky ukázali súdržnosť pod jednou strechou

Oduševnenie našich sokolov zo všesokolského zletu, letelo domov aj poštovou cestou, ešte predtým ako čo sa začali hlavné zletové dni

*Najlepšia
sokolská
trojka
v roku 1938:
S. Vízi,
A. Tordaji a
J. Labáth-
Žano*

Trochu akrobatiky – miešaná dvanásťka aj na SNS

Vo víre dievčenského tancu

Niečo sa aj z Prahy prinieslo

Boli v prvých radoch, ako cvičenky a cvičiteľky: O. Rovneová a M. Kišgeciová – hore, aj A. Benková a I. Chalupková – dolu

MENNÝ REGISTER

- Aleksander I. 61, 94, 115,
120, 158, 191, 205, 206,
210, 248, 263, 342, 351,
357, 363
- Babylon, Gustáv 227, 306
- Bád'onský 209
- Bach, A. 16
- Bartók 209
- Bartok, Pavel 248
- Belajčić, V. 288
- Beneš, Eduard 208, 243,
274
- Benková, A. 265, 386
- Bíreš 209
- Bohuš, J. 162
- Boldocká, Z. 59
- Boldocký, Karol 100
- Broz-Tito, J. 342, 346
- Bugarski 282
- Bugarski, Pavle 195
- Bukvič, Milan 132
- Bulík, Fero 76, 132, 133,
209, 219
- Bulík, Janko 92, 103, 104,
158-159, 191, 199
- Cesnak, P. 114
- Cocek 126
- Costa, E. 17
- Coubertin 233
- Cvetković, Dragiša 261,
303, 315, 326
- Čajak, Ján 103, 104, 199,
243, 319
- Čajaková, Kornélia 101
- Čáni, Ján 101, 313
- Čáni, Pavel 312, 313
- Čáni, Samuel 101
- Čániová 265
- Čániová, A. 59
- Čániová E, 59
- Čániová, Johanka 35, 36
- Čániová, Milka 59
- Čániová, Zuzana 100, 114,
144, 162, 189, 190, 246,
247, 280, 289, 296
- Častven, Ján 258
- Čechov 332
- Červeniová 265
- Červenský 76
- Dafčík, F. 115, 168
- Daladier 261
- Daxner, V. 20
- Dedinský, Ján 92
- Dudok, Emil 77
- Dudok, Štefan 77

- Dorđević 313
Đurković, Dimitrije 52
- Erben, F. 19
- Fejdi, Pavel 101
Fejdiová, M. 59
Feldy, Márko 77
Ferík, Juraj 70, 77
Feríková 58
Figuli. Margita 296
Fon, J. 17
Fordík 209
Franco 285
Fügner, Jindřich 16, 269
- Gajdoš, Ivo 265
Gangl, E. 97, 130
Garayová, o. 306
Gizinski, S. 19
Godra, Vladimír 100, 144,
228, 265, 313
Greisingerová, Adela 212
Grujić, Đ. 31
Grúnik, Ján 101
Guts-Muths, J. Ch. F. 15
- Hadžić, S. S. 94
Hájek, A. 15
Havlíček, V. 163, 165
Haydrich 320
Hitler 169, 261, 284, 288,
303, 311, 315
Hlaváč, Samuel 100
Hodža, Milan 223, 227, 243,
261, 352, 358, 364
- Hochman, F. 17
Hofman, F. 19
Hofman (Vojinović), F. 18
Houžovic, J. 162
Hurban 177
Hurban, Vladimír 136, 138,
139
Hus, Ján 50, 272, 274
Hüttenberger 76
Hýl, Alexander 31, 35-39,
74, 100, 144, 212
- Chalupka, J. 283
Chalupková, I. 386
Chamberllain 261
- Ilić, Đ 202
- Jaeckel, J. 126
Jahn, F.L. 15
Jakovljević, S. 277
Jankov 277
Ječmenić 249
Jeftić, v. 277
Jégé 203
Jeger 92
Jesenská, O. 258
Jesenský, J. 283
Jevtić 277
Jovanović, Milorad 306
Jovanović, T. 144, 226
Jovanović-Zmaj, J. 190, 191
Juga 277

- Kalbah 313
Kaňa, J. 149
Kaňová, K. 258
Kellenberger, Michal 101
Khuen-Héderváry 18
Kišgeciová, A. 258, 265
Kišgeciová, M. 386
Klarić, E. 258
Klicin, Mita 74
Klobušický, Gustav 170
Kmeť, Martin 195, 260
Kobilarov, Toma 258
Kohout 92
Kojjic 147
Kollár 172
Kostoláni, Andrej 77
Kovijanić, R. 296
Kováč, P. 258
Krčmery 91
Križan, Ivan 56, 149, 194,
209, 222, 319
Krivák, Pavel 100, 144, 211
Kubány, Július 23, 53, 122,
313
Kukec, V. 18
Kukučka, Pavel 23
Kvačala, Ján 199
Kvačalová, Eudmila 101
Kýček, F. 280
- Labáth 209
Labáth, Andrej 101
Labáth-Žano, J. 384
Labáth, Michal 39, 59, 69,
84, 100, 114, 130, 144,
151, 153, 314
Labáth, Štefan 101, 149,
248, 258, 373
Labáth, V. 149, 258
Labáthová, Z. 59, 144
Lačoková, Emília 52, 57,
100, 136, 306
Langhoffer, Karol 101
Lazár, Pavel 101
Lazić 282
Lazićova, Milica
Lehotská, Zuzana 131
Lekár, Daniel 101
Lekár, Samuel 119
Lípa, Jaroslav 277
- Maček 303, 315, 326
Magarašević, B. 277
Magarašević, D. 277, 280
Majerová 58
Majerová, Mária 101, 114,
115, 144
Majtán 209, 210
Maksimović, B. 94
Malin, F. 282
Mál'ach, Andrej 258
Mandáč, M. 209, 210
Mandáč, Pavel 101
Mandić, Miro 211, 265
Mandić, S. 17
Mandić, V. 103, 222
Marčok, Jozef 190, 308
Masaryk, T. G. 101, 104,
145, 150, 177, 182, 207,
228, 246, 260, 261, 268-

- 269, 297, 307, 342, 352,
357, 358, 363, 364
Mečiar, Stanislav 236
Medved', Michal 258
Medved'ová, Z. 148
Melč, Ctibor 63
Mend'an, Janko 203
Mihajlović, Draža 339
Mihál'ová, Lyduška 40
Mikušová, Z. 162
Miletić, Svetozar 51, 66, 68,
74
Milleret, J. 19
Mirkov 136
Miškovic, Juraj 77
Mráz, O. 313
Mrvoš, N. 66
Mudrochová, Milka 78, 92
Murnik 109
Mussolini 207, 261

Nikolić, B. 277

Palenkáš, Samuel 101
Paulíny-Tóth, V. 287
Paunković, Đ. 106
Pavlas, Ignjat 30, 106, 199,
201, 219, 282, 283
Pavlović, Nenad 171
Perović 248
Petrović, M. 277
Peter II. 97, 188, 205, 206,
240, 245, 260, 282, 301,
311, 316, 342
Peterfiová, Viktória 77

Plicka, K. 255, 256
Podhradský 209
Podhradský, Ján 159
Podhradský, V. 58
Polívka 70
Pucovský, A. 162

Rackov, Ďoka 258
Rackov, Lazar 258
Rajjić, S. 277
Rapoš, Michal 31, 40, 42,
70, 100, 144, 147, 165,
168, 191, 308
Rapošová, Elena 101
Rázus, M. 102
Režný 191
Rovnevová, Olga 265, 268,
282, 288, 289, 291, 293,
302, 302, 353, 359, 365,
373, 386
Ruppeldt 91
Rusnák, M. 62, 100
Rúžek, Michal 42
Rybársky, Ján 76

Sandalj 219
Schrenk, P. 162
Singer, M. 17
Sirácky, Andrej 70, 101,
191, 260, 283, 319
Sirácky, Pavel 100
Skručný 228
Slavka, Ján 101, 126, 144
Snidová 265
Sobotka 176

- Spevák, E. 314
Srškić, M. 94
Starke, Fedor 248
Starke, Miloš 149, 209, 248
Starke, Samuel 66, 160,
170, 236, 243, 283
Starková, E. 149
Starková, M. 149
Stephany, R. 15
Stodola, Ivan 135, 290
Stojadinović, M. 147, 207
Svetlík 209
Sýkora, Janko 314
Sýkora, Martin 100, 144
- Šalanský 70
Šamberk, F. 246
Šeba, Ján 38, 91
Šerfězi 209
Ševčík 74
Šijakov, Đ. 282
Šimek, Jozef 24, 25, 27
Širka, Samuel 77
Šiška, Samuel 101
Štefanides 59
Štefánik 287
Štolb 183
Štúr, Ľudovít 236, 304
Šuster, D. 149
Šuster, Jozef 24, 25, 27, 62,
70, 100, 103, 125-127,
144, 158, 184, 188, 206,
208, 219, 227, 260, 301,
306, 308, 311
Šuster, M. 149
- Šuster, Š. 302, 306, 311, 314
Šusterová, V. 258
- Teodorović, M. 194, 202,
221
Tereková, M. 162
Thýr 209, 210
Tifenbach, J. 162
Tiso, J. 282, 286
Todorović, S. 18
Tolbuchin 323
Tomović, Mirko 92, 147
Topoľský 209
Topoľský, M. 58, 145, 191,
212, 228, 246, 283, 286,
308, 319
Tordaji, A. 384
Triaška, Ján 101
Trusina, Ján 30, 100, 144,
306
Trusinová, Vierka 265, 268
Tyrš, Miroslav 16, 79, 95,
118, 145, 150, 151, 163,
167, 268-269
- Urbánek, F. 47, 145, 212,
222
Ursíny, J. 254
- Vadnálová, J. 114
Vajanský 287
Vereš, Adam 140
Vergun, D. N. 19
Vezmar, Đ. 282, 283
Vika, K. 162

Višoševič, V. 282

Vitěz, Ján 77

Vízi, S. 384

Vojinovič, Miroslav 40

Vončina, I. 17

Vojtěchovský, J. 186, 200

Vrabec 209, 210

Vrbacký, Andrej 191

Vrbovský, P. 84

Vrhovac, Radivoje 103

Záborský, J. 27

Živkovič, P. 94, 120

MIESTNY REGISTER

- Ada 85
Amsterdam 342
Aradáč 82, 213
- Bač. Palanka 30, 52, 54,
78, 85, 116, 132, 219,
298, 336
Bač. Topoľa 85
Bač. Brestovac 85
Bačko Gradište 85
Bačko Petrovo Selo 85
Bajša 147, 148
Banja Luka 193
Banská Bystrica 280
Becej 248
Begeč 227, 332
Békešcaba 162, 254, 259
Bela Crkva 277
Belehrad 52, 53, 63, 71, 74,
75, 101, 105, 107-108,
110, 111, 132, 145, 147-
149, 167, 193, 214, 229,
230, 243, 245, 246, 266,
267, 290, 298, 302, 309,
333, 334, 338, 339, 344,
346, 350, 352, 356, 358,
362, 364
Beočin 212, 221, 351, 357,
363
Berlín 342
- Binguľa 82
Bjelovar 18, 193
Borovo 298, 316, 318
Bratislava 48, 177
Budapešť 321
Bukurešť 228
Bydgoszcz 19
- Celje 193
Cetinje 18, 193
- Čelarevo 116
Červenka 194
Čurug 85, 116
- Daruvár 51
- Erdevík 43, 82
- Futog 54, 85, 202, 227, 332
- Gdaňsk 301
Gorica 17
- Hložany 24, 59, 69, 70, 76-
78, 82, 101, 116, 132,
209, 227, 296, 332
- Chicago 22

- Idrija 17 349, 351, 353, 355, 357,
361, 363, 379
- Inowroclav 19 Ľvov 19
- Irig 85
- Madrid 285
- Karlovac 193 Maribor 93
- Kikinda 21 Martin, Turč. Sv. 20, 44,
123, 142, 255, 256
- Kocura 194 Mekka 55, 82, 151, 234
- Komárno 48 Mol 85
- Kovačica 69, 82, 122, 132, Mostár 18, 193
- 133, 135, 235, 269, 353 München 240
- Kragujevac 193, 214, 330, 351, 357, 363
- Kranj 17, 193, 302
- Kula 106, 194
- Kulpín 24, 26, 53, 54, 78, 82, 85, 101, 112, 132, 133, 135, 194, 202, 219, 221, 227, 236
- Kysáč 26, 48, 51, 53, 54, 70, 78, 82, 85, 88, 101, 111-112, 114, 121, 122, 132, 133, 185, 194, 202, 203, 209, 219, 221, 236, 255, 259, 267, 269, 280, 296, 336, 351-353, 357, 363, 364
- Lalič 78, 132
- Lodž 19
- Lug 82
- Obrovac 195
- Lubl'ana 17, 32-34, 181, 188, 192, 193, 203, 204, 228, 234, 245, 264, 302, Odžaky 28
- Osijek 28, 29, 36, 193
- Padina 82, 269, 353

- Pančevo 22, 347
Petrov 21
Petrovaradín 85, 249, 298
Petržalka 269
Pivnica 40, 48, 51, 54, 85,
12, 132, 183, 194, 195,
258, 267, 269, 288, 351
353, 357, 359, 363, 365
Plzeň 65
Poznaň 19, 65
Praha 15, 20, 47-51, 64,
136, 144, 146, 149-153,
160, 162, 177, 207, 246,
264, 267-269, 273-275,
341, 342, 349, 350, 355,
356, 358, 361, 362, 364,
377, 382, 385

Ravanica 205
Revúca 20
Rijeka 239
Rumenka 202
Ruský Kerestúr 227, 352,
358, 364

Sarajevo 18, 40, 41, 46,
193-195, 197
Sefkerín 347
Segedín 287
Selenča 46, 48, 78
Senta 48, 85, 116

Silbaš 24, 195, 351, 357,
363
Sirig 332

Sivac 116
Skalica 20
Skopje 56, 248-251, 352,
358, 364
Sofia 216, 226, 290-293,
351, 357, 359, 363, 365
Sombor 21, 52-54, 85, 116,
183, 186, 246
Split 18, 130, 132, 193, 239
Srbobran (Sentomaš) 21, 85
Sr. Kamenica 219
Sr. Karlovce 21, 54, 85,
203, 204, 347, 351, 357,
363
Sr. Mitrovica 21, 347
Stara Kanjiža 85, 106
Stará Pazova 21, 22, 40, 46,
48, 51, 55, 69, 80, 82,
101, 114, 122, 132, 209,
221, 269, 347, 353
Stari Sivac 85, 249
Starý Bečej 39, 85, 116
Stepanovićevo 160, 202,
203, 219, 220, 221, 236,
351, 357, 363
Subotica 28, 67, 68, 85, 92,
116, 214, 216, 228-234,
259, 345, 352
Sušak 239

Šibenik 193, 239, 240, 241
Šíd 21

Tábor 216, 226, 351, 357,
363

Tatranská Lomnica 268
Tbilisi (Tiflis) 19
Terst 17
Tisovec 20
Titel 54, 85, 116, 130, 131
Tovariševo 78, 195
Tržič 17
Tuzla 193

Užice 193

Varaždín 18, 193
Varšava 19
Vinkovce 56, 57
Vrbas 85, 194, 267, 323
Vršac 277, 347
Vukovár 18

Zadar 18, 193, 239
Záhreb 42, 194, 197, 200,
243, 302, 357, 363
Zmajevo (Pašičevo) 202,
219, 221, 255, 258, 298
Zreňanin (Vel. Bečkerek)
22, 193

Žabalj 56, 85, 116

Obsah

PREDSLOV	9
ÚVOD	15
Sokolská jednota v Petrovci v Kráľovstve SChS	23
Hoj, vzlietni Sokol petrovský.....	23
Leť vyššie, pestrý Sokole!	27
Do tretice všetko dobré	31
Všetko vlastnými silami	35
Vzletnejšie do jubilea	39
Aj oficiálne v telocvični	43
Na Vseslovanskom sokolskom zlete v Prahe	47
Keď všetky cesty viedli do Petrovca	52
Ťažké časy v roku jubilejnom	56
Na zlome dvoch koncepcií	61
Aj napriek tomu slnečná jar	61
Aj v lete priam hýrilo aktivitou	65
Vrchol aktivity na Slávnostiach	71
Aj práca na roli národa dedičnej na plné obrátky	78
Aj v decembri hromy bijú	83
Prvý rok v Zväze Sokol Kráľovstva Juhoslávie	91
Nakoniec aj pre sokolov oklieštenie	93
V znamení Masarykových osláv	100
Na najväčších sokolských manifestáciách v Juhoslávii ...	105
Nástup aj v okolí a predĺžené Slávnosti	111
Na konci roka aj štatistická sumácia	115
Sokol si zastal za letný kúpeľ a Slávnosti	119
To slovenské sa snažilo pretisnúť cestou Slávností	120
Letný kúpeľ – nová atrakcia sokolského spolku	124
Nástup sokolov bol v hlavný slávnost'ový deň	132
V poslednom štvrt'roku	136
Ideál, ktorý mizne...	137

Slávnosti ako šanca, Matica ako nádej	141
Viacej po direktívach, ako z vlastného presvedčenia	144
Na Všesokolskom zlete v Prahe	150
Aj pred Slávnosťami sa brúsilo	154
Matica v prvom pláne, sokoli – čerešnička na tortu	157
Horeli vatry..., aj tie žurnalistické	162
Na konci roka	168
Málo informácií, či zmenšená aktivita?	169
S Maticou za slovenské práva	171
Málo informácií alebo pád aktivity?	179
Na Slávnostiach v spolupráci s Maticou	184
V jesennej nálade	188
Početné aj zachotárne zájazdy	191
Rozbehlo sa aj na sokolských kráľoch	192
Pre Slávnosti sokoli to dobre narafičili	198
Keď slovenské tance dali sokolskej manifestácii slovenský ráz	202
Posledné tri mesiace v smútočnom ovzduší	205
Redukcia na vrchu, „naplno“ v základni	207
Za atraktívnejšie slovenské športové súťaženia	208
Celkom tichý polrok sokolov	211
V každý víkend sokolská manifestácia	217
Čas na súvahy a rozmyslenie	221
Aj doma byť, aj na najväčšie zrazy sokolov ísť!	223
Od bežnej aktivity, po prípravu na najväčšiu sokolskú manifestáciu	226
Na krajevom zlete v Subotici	229
Sokolské angažovanie na Slávnostiach	234
V jeseň so zmenšenou aktivitou	240
V istom tempe už druhý rok	243
Nie je neska ako vlni	244
Na župnom a oblastnom zlete	248
Novinky v organizácii a programe Slávností	252
Aktivity koncom roka	260
Znovu na zlete v zlatej Prahe	261

Aj v Sokole sa volalo na jednotu a aktivitu	263
Všesokolský zlet v znamení antifašizmu	268
Na Slávnostiach aj po daždi slnko svieti	275
Pochmúrna jeseň	281
Trhajú sa spony sokolské	285
Za spravodlivú národnú, aj sokolskú vec	286
Na junáckom zlete v Sofii	290
Na Slávnostiach bez hostí zo Slovenska	294
Za zvláštnych okolností	300
V pohnutých časoch	303
Tichá oslava okrúhleho výročia, aj zmena v programovej orientácii	305
Už ani Slávností nebolo	308
Cvičilo sa, súťažilo aj koncom roka	311
Keď vojna trvala, trvala...	315
Ani šanca na aktivitu nebola, ani cvičiť sa nemohlo	316
Keď futbal vyšiel do prvého plánu	320
V socializme to išlo iným smerom	323
V novej slobode aj nové poriadky	324
Konečne sa niečo koná aj na poli športu a telesnej kultúry	326
Ako to bolo so sokolským spolkom	339
Epilóg	341
Namiesto záveru	349
Sažetak	355
Summary	361
Literatúra	367
Zo sokolskej dokumentácie	369
Obrázková príloha	375
Menný register	387
Miestny register	393
Obsah	397

DrSc. JÁN BABIAK
**TELOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL V PETROVCI
V KRÁĽOVSTVE JUHOSLÁVIE (1929-1941)**

Edícia: **Šport a telovýchova**

Vydavateľ: **Archív Vojvodiny, Nový Sad**

Za vydavateľa: **Dr. Nebojša Kuzmanović**

Recenzent: **Rastislav Surový**

Obálka a technická úprava: **Ján Babiak**

Jazyková úprava: **Mária Mandáčová**

Fotoreprodukcie: **Borislav Dolinaj**

Korektúra: **Ludmila-Jana Dolinaj Babiaková**

Resumé v srbčine: **Ján Babiak**

Resumé v angličtine: **Ludmila-Jana Dolinaj Babiaková**

Tlač: **Službeni glasnik, Beograd**

Náklad: 300 výtlačkov

ISBN 978-86-81930-02-1

ISBN 978-86-81930-02-1